ومن یتوکل علی اللہ فھو حسبہ

الایثار

مطبع مصطفیٰ میں طبع ہوئی
کارخانہ مصطفا محمد خان صاحب کی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد للہ الذی لہ خزائن السموات وھو الفتاح العلیم لہ المثل الاعلی وھو رب العرش
العظیم لیس کمثلہ شیء فلا تجعلوا للہ اندادا لم یلد ولم یولد فلا نصیر و [illegible]
والاولاد فلا تنضبط محامدہ ومحاسنہ حتی لا انضباط حتی یلج الجمل فی سم الخیاط
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کتاب امثال مسمی بخزینة الامثال [illegible]
[illegible] عبد الرحمن [illegible]
بن حاجی محمد [illegible]
[illegible]
[illegible]

سبب طبع		نمبر اول		[illegible]

اسکو خلاصہ دودمان مصطفوی عمدہ خاندان مرتضوی شرافت پناہ نجابت دستگاہ مشفقی مکرمی سید
مستجمع جمیع عنایات ازلی جناب سید محسن علی صاحب سلمہ اللہ تعالی ملاقات کو آئے
ایک مجلس میں تذکرہ ذکر کمالات و تصنیفات اہل الدہر وغیرہ کا درمیان میں آیا تھا کچھ بیان میں فرمایا
کہ ایک رسالہ مثال جامع امثال عرب و فارس و ہند تصنیفات قبلہ گاہ مرحوم کی ہے
خزینۃ الامثال ایسا ہے کہ آج تک نظر نہیں آیا یہ سنتے ہی میں نہایت مشتاق ہوا
اور وعدہ اونکا بھی گھڑی بھر کا بہت خط اضطراب کی نہایت شائق ہوا جب کتاب صورت نظر آئی
تو سنتے ہی یاد و یاد کی کمال علمی مصنف مرحوم کہ نام نامی اونکا سید حسین شاہ اور تخلص حقیقت اس
کتاب سے آشکار ہے ہمیشہ عمدہ منشی ریاست مندراس سرفراز رہے علم و فضل اونکا مشہور دیار
ایسے کام انسے نمایاں ظاہر ہوئے کہ آج تک [illegible] اونکے اوس سرکار سے تنخواہ پاتی ہے تصنیف اونکی
آٹھ کتابیں ہیں تیسری چھاپی جاتی ہے لیکن جو امثال عرب کتاب میں اہل تحقیق و سمجھنا اونکا
ہر ایک کو مشکل تھا خیال میں آیا کہ اگر انکا ترجمہ ہو جاوے تو یہ سہل و جو سب کی سمجھ میں آوے اسواسطے
ثانی الضمیر اپنا خدمت میں حضرت فخر المحققین بحر العلوم یکتائی ماہران فنون عقلی یگانہ واقفان علوم
نقلی ادیب بے بدل فلسفی بے عدیل اشکیل حکیم حکمت مصطفویہ متبع سنت سنیہ نبویہ لوذعی علماء [illegible]
الیمعی کملائے عصار [illegible] وفیوضات نامتناہی علم ازلی مولانا بالفضل والکمال ولانا جناب مولانا
ابوالبرکات رکن الدین محمد الشہیر بمولوی تراب علی لازالت شموس افاداتہ بازغۃ و ما بدت
اقمار افاضاتہ ساطعۃ عرض کیا جناب معظم الیہ بالقابہ نے حسب ایما التماس اعراب اور ترجمہ او مورد
استعمال امثال عرب لکھا بلکہ جن جا حل مطلب جیسے ہے بخوبی نہوا وہان توضیح حاشیہ پر چڑہائی اور جو شکل ہوے
کتاب میں نہ تھی تحریر پائی کاف فی الحق یہ سب فضائل جناب معظم الیہ بالقابہ خارج وہم خیال ہے تحصیل شکل اور تحریر
استعمال کہ محال ہے انکی کمالات سے دقیق کمال ہے اب مبتدیونکو فائدہ عام ہوگا اور منتہیونکو نفع تمام ہوگا جب
کتاب اسطرح سے طیار ہوئی پھر اسکو چھپوایا یعنی مطبع عالی نصرت اور مصنف و مترجم و محشی کی بسبب مقبول بنایا اب امید
ہے کہ ناظرین [illegible] جب اس سے فائدہ اوٹھاویں مصنف و مترجم و محشی احقر کو جو لوگ کہ [illegible] یاد فرماوین خطبہ از مصنف

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی تنزه عن سمات النقص وتعالی وله العزّ والعظمة و
ستایش مر خدا راست که پاک شد از نشانهای نقصان و برتر شد و مراو راست غلبه و بزرگی و

الکبریاء والمثل الاعلی علی ما خص الناس من بین خلقه بالتکلیف
بزرگی و شان بلند بر آنچه خاص کرد مردمان را از میان مخلوق خود بتکلیف

ولم یکلف نفسا الا طوقها وضرب لهم الامثال ولم یستحی
و تکلیف نداد جانی را مگر مقدار طاقت وی و بیان کرد برای ارشان مثلها و شرم نکرد

ان یضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها فوعد للذین استجابوا
از آنکه بزند مثل پشه و آنچه بالاتر از آن است پس وعده داد برای آنکه قبول کردند

له حسن المآب واوعد لمن لم یستجیبوا له بسوء العذاب
مر او را نیک بازگشت را و بترسانید مر آنها را که قبول نکردند مر او را بعذاب بد

پس از حمد چنین معبودی که بی شبیه و بیمثال ست هنگام نعت رسولی ست که منقش نیز برتر
از عالم خیال ست رباعی آن خواجه که قرب حق بود مایهٔ او معراج بود بست پایهٔ او
بی خط و زده بر همه دیوان خط نسخ بی سایه و کائنات در سایهٔ او صلی الله
علیه وآله واصحابه وسلم اب بعد حمد و نعت کی مخفی نه رہی که مترجم رسائل
ناوانی بنده نامه سیاه حسین شاه متخلص بحقیقت عفا الله تعالی عن سیئاته
فی یوم القیمة صاحبان سخن کی خدمت مین ملتمس ہی کہ ایک روز غریب خانی مین
مجمع دوستان موافق اور یاران صادق کا مانند عقد پروین ہمیشہ کی تها جو ہر ایک
ان مین سی سخن فہمی و نکتہ شناسی مین یگانہ تہی و لطیفہ سنجی مین ضرب المثل زمانہ کا تہا

۱ یعنی مکلف کرد انسان را باحکام شرع ۱۲
۲ قوله امثال ای ضرب المثل ۱۲
۳ قوله حسن المآب مفعول لقوله وعد ۱۲
۴ قوله بسوء العذاب متعلق ست بقوله

سب شکل بلبل نغمہ سرا اور طوطی شکر ریز کی چہچہی بھر رہی تھی اور باہم چرچا ہر ایک فن کا اور
تذکرہ شعر و سخن کا کر رہی تھی اتفاقاً بر سبیل تذکرہ ذکر امثال کا درمیان آیا تب لب یک زبان
ہوکر بندہ کو فرمایا کہ دفتر کی دفتر انواع علوم سی آراستہ ہین اور اقسام فنون سی پیراستہ
مگر ایسی کتاب جو جامع امثال ہو نظر نہین آئی اگر تو ہماری پاس خاطر سی موافق اس مثل کی کہ بیکار
مباش کچھ کیا کر امثال پریشان کو جمع کری تو خالی لطف اور فایدی سی نہوگا ہر چند بندہ اپنی
تئین مرد اس میدان کا نہیں جانتا تہا لیکن دوستون کی کہنی سی اس وادی پر خطر مین گام زن ہوا
اور بعونہ تعالی بہت سی محنت اور مشقت کر کی ایک مدت مدید اور عرصہ بعید مین امثال
بمدد او تعالے
عربی و فارسی اور ہندی کو کہ زبان زد خواص و عوام کی ہین جمع کین اور ہر مثل کو مواضع
اور مواقع لائقہ مین مانند دانون سبحۂ لآلی کی منتظم اور منسلک کر کی موسوم بہ خزینۃ الامثال
کیا تو بہلا جولانگاہ سخن سنجی مین پانچون سوارون مین شامل ہون اور لہو لگا کر شہیدون مین
داخل اب امیدوار جناب باری سی یہ ہی کہ اس نسخۂ بی نظیر کو مقبول خاطر اہل سخن کا کری نہ ہدف
تیر ملامت عیب جویان طعنہ زن کا **فائدہ** اب اتنا معلوم کیا چاہیے کہ بنا اس خزانہ
عامرہ کی بہ ترتیب حروف تہجی اکتیس خزینی پر ہوئی اور بنا ہر خزینی کی کئی گنجینی پر اور لکہنی
مین کہاوتون کی رعایت دوسری بلکہ تیسری حرف کی بہی واسطی سہولت نکال لینی مثل
مطلوب کی کی گئی مثلاً یہ مثل اختلاط زیادہ پریشانی باعتبار دوسری حرف کی الف اور
خی کی ساتہہ لکہی گئی اور آس کہاوت کو کہ ایک تو میان تہی ہی تہی اور دوسری کہائی
بہنگ الف مع الیا کے مقام پر لکہا اور اول جس مثل عربی کی کہ الف لام تعریف ہی مثلاً
یہ مثل کہ اَلْمَکْتُوبُ نِصْفُ المُلَاقَاتِ حرف میم مین اوسکو لکہا نہ حرف الف
مین اسی طرح سب کہاوتون پر قیاس کیا چاہیے اب یہہ بہی دریافت کرنا ضرور ہی کہ
مثل کیا ہی اصل وہ ہی کہ جس سی احوال گذشتہ معلوم ہوتا ہی کہ اوس کہاوت کو کسی کی وقت

ظاہر ہونی کسی حادثہ کی یا واسطی مثال دینی ایک حال کی مطابقہ حال دوسری کی ایک لطف و غرابت کی ساتھہ وضع کیا ہو تو جس وقت ویساہی سانحہ ظاہر ہو اوس مثل کو کہتے ہیں والوں کو بھی مخیل محقق ہو جاوی اور متوہم بصورت متیقن کی نظر آوی یا غائب بمنزلہ مشاہد کی دکہائی دی اور کچھہ پردہ حقیقت میں او سچیز کی نرہی اور اگر ساتھہ موقع کی کسی عبارت میں کوئی کہاوت درج کی جائی تو وہ کلام لاکلام ایک خوبی اور رنگینی لطافت اور ملاحت بہم پہنچاتی کہ سلف کی لوگ کہہ گئی ہیں اَلْمَثَلُ فِی الْکَلَامِ کَالْمِلْحِ فِی الطَّعَامِ یعنی کہاوت کلام میں جیسی نمک ہی طعام میں خزینۂ اوّل در امثال الف مشتمل ہست گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

اَاَخُوْکَ اَمِ الذِّئْبُ + اٰخِرُ الدَّوَاءِ الْکَیُّ + اُخُذِ الْبَرِیْ حَتّٰی یَقَعَ
ایا برادر تست گرگ[1] + پسین علاج داغ دادنست + بگیر بری را تا بیفتد در تہمت
النَّطَفُ[1] + اٰفَةُ الْجَمَالِ الْبُخْلُ[2] + اٰفَةُ الْمُرُوَّةِ خُلْفُ الْمَوْعِدِ + اٰفَةُ الْمُلُوْکِ
آلودگی بعیب + آفت خوبی صورت تباہی بخشش[3] + آفت خلاف کردن وعدہ است + آفت پادشاہان
سُوْءُ السِّیْرَةِ + اٰفَةُ الْوُزَرَاءِ خُبْثُ السَّرِیْرَةِ + اٰفَةُ الرَّعِیَّةِ مُفَارَقَةُ الطَّاعَةِ
بدی عادت ست + آفت وزیران پلیدی عادت ست + آفت رعیت جدا شدن از طاعت ست
اٰفَةُ الْعُلَمَاءِ حُبُّ الرِّیَاسَةِ + اٰفَةُ الرُّعَاةِ ضَعْفُ السِّیَاسَةِ + اٰفَةُ الزُّعَمَاءِ
آفت عالمان دوست داشتن سرداریست + آفت نگاہداران سستی رعیت داری + آفت مہتران
ضَعْفُ السِّیَاسَةِ + اٰفَةُ الْقُضَاةِ شِدَّةُ الطَّمَعِ + اٰفَةُ الْعَدْلِ قِلَّةُ
سستی رعیت داریست + آفت قاضیان حرص سخت ست + آفت عادلان کمی

[1] نطف بالتحریک آلودگی بعیب گویند بضم اول از باب نصر و نطف ۱۲ ص
[2] بخل بالسکون تباہی و برباد شدن و ہست و یا گویند رجل بخیل ای فاسد [illegible] ۱۲ ص
[3] خلف بالضم دروغ و دروغ کردن وعدہ یعنی خلاف کردن آن و لفظ خلف در مستقبل استعمال میکنند چنانکہ لفظ کذب در ماضی بکذا [illegible] ۱۲ ص
[4] سیرت بالکسر روش ۱۲ ص
[5] رعیت عامہ مردم ۱۲ ص
[6] [illegible]
[7] [illegible]
[8] [illegible]
[9] [illegible]
[10] [illegible]
[11] [illegible]

الورع + آفة الجند مخالفة القادة + آفة الكرام مجاورة اللئام

پرہیزگاریست + آفت لشکر مخالفت کشندہ ہاست + آفت جوانمردان ہمسائگی بخیلانست +

آفة العلم النسيان + آفة الاحسان المن + آفة المذنب حسن

آفت علم فراموشی ست + آفت احسان منت نہادنست + آفت گنہگار خوش

الظن + آلف من غراب عقدة + آلف من حمام الحرم + آمن

گمانست + دوستی گیرندہ تر است از زاغ نخلستان + دوستی گیرندہ تر است از کبوتر حرم + بی

من حمام مكة + الآن حصحص الحق + الآن كما كان + الآن قد ندم

از کبوتر مکہ + اکنون ہویدا شد حق از باطل + اکنون چنانکہ بود + اکنون پشیمان شدے

وما ينفع الندم + ابخل من مادر + ابدأهم بالصراخ

وحال آنکہ نفع نمیدہد پشیمانی + بخیل تر است از مادر + ابتدا کن ایشانرا باواز سخت

يفروا + ابرد من ثلج + ابرد من عضرس + ابرد من عبقر + ابرد

خواہند گریخت + سرد تر از برف + سرد تر از یخ بچہ + سرد تر از تگرگ سرما + خنک تر

من قرة + ابرد من ماء همدان + ابرى من قشرة + ابر من عملس + ابرما

از خنکی چشم + سرد تر از آب ہمدان + ظاہر تر از پوست + نیکو تر از عملس + آیا ہست

قرونا + ابصر من كلب + ابطأ من فند + ابلغ من سحبان

بخیل خورندہ دو خرما + بیناتر از سگ + آہستہ تر از کوہ بزرگ + بلیغ تر از سحبان +

ابلغ من قس + ابن الفقيه نصف الفقيه + ابنك ابن بوحك +

و بلیغ تر از قس + پسر فقیہ نیمہ فقیہ ست + پسر تو پسر ذات تست +

اتبع السيئات بالحسنات + اتبع السيئة الحسنة تمحها

پس در پی کن بدیہا را بنکوئیہا + پس در پی کن بدی را به نکوئی محو کند نکوئی بدی را +

أَتَتْكَ بِحَائِنٍ رِجْلَاهُ + اِتَّخِذِ اللَّيْلَ جَمَلًا + تُدْرِكُ + اِتَّخَذُوهُ

آمد ترا خیانت کننده دو پایش + بگیر شب را شتر + خوبی دریافت + بگرفتند او را

فَعِيلَ الْحَاجَاتِ + أُتْرُكْ وَافْرَحْ + أَتْعَبُ مِنْ رَائِضِ مُهْرٍ + اِتَّقُوا

شتر جوان حاجتها + بگذار و خوش باش + مانده تر از ریاضت کننده کره + پرهیز کنید

مَوَاضِعَ التُّهَمِ + أَتَمِيمِيًّا مَرَّةً وَقَيْسِيًّا أُخْرَى + أَيْشَمُ مِنْ

از جایهای تهمتها + آیا تمیمی یکبار و قیسی بار دیگر + بدشگون تر از

الْمُرَقِّشِ + أَثْبَتُ مِنْ أَصَمِّ رَأْسٍ + أَثْقَلُ مِنَ الْكَانُونِ

مرقش + ثابت تر از کر سر + گران تر از کانون

أَثْقَلُ مِنْ ثَهْلَانَ + أَثْقَلُ مِنْ هَيْضَةٍ + أَثْقَلُ مِنْ رَقِيبٍ بَيْنَ

گران تر از ثهلان + گران تر از هیضه + گران تر از نگهبان میان

الْمُحِبَّيْنِ + أَجْبَنُ مِنْ صَافِرٍ + أَجْبَنُ مِنْ صَفْرَدٍ + أَجْبَنُ مِنْ

دو دوست + بددل تر از صافر + بددل تر از صفرد + بددل تر از

الْمَنْزُوفِ ضَرْطًا + أَجْدَى مِنْ تَفَارِيقِ الْعَصَا + أَجْرَأُ [illegible]

منزوف [illegible] + [illegible] از تفاریق چوبدستی + [illegible]

وَبَحْرٍ + أَجِرْ أَوْ أَبْتَغِي النَّوَافِلَ + أَجِعْ كَلْبَكَ يَتْبَعْكَ + أَجْلَبُ

دکار [illegible] + گرسنه دار سگ خود را [illegible]

بِالرَّكْبِ وَبَنِي مُجِيدٍ + أَجَلُّ النَّوَالِ مَا وَصَلَ قَبْلَ السُّؤَالِ + أَجْمَلُ

[illegible] + بزرگتر بخشش [illegible] + [illegible]

مِنْ ذِي الْعِمَامَةِ + أَبْنَاؤُهَا أَبْنَاؤُهَا + أَجْوَدُ مِنْ حَاتِمٍ + أَجْمَعُ مِنْ [illegible]

از صاحب دستار + [illegible] + سخی تر از حاتم + [illegible]

أَجْهَلُ النَّاسِ مَنْ قَلَّ صَوابُهُ وَكَثُرَ إِعْجابُهُ * أَحَبُّ النَّاسِ مَنْ أَخَذَ

نادان‌ترین مردمان کسیست که کم است درستی وی و بسیار است خودبینی او * دوست‌تر مردمان کسیست که بگیرد

بِغَيْرِ حَقٍّ وَأَعْطَى غَيْرَ مُسْتَحِقٍّ * أَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ

بدون حق و بدهد غیر مستحق را * دوست دار برای مردمان آنچه دوست میداری برای ذات خود

إِحْدَى لَيَالِيكَ فَهِيسِي هِيسِي * إِحْدَى حُظَيَّاتِ لُقْمَانَ * أَحْرَصُ

یکی از شبهای تو پس فتن من فتن * یکی از تیرهای بی پیکان لقمان * حریص‌تر

مِنْ نَمْلٍ * أَحَرُّ مِنَ الْجَمْرِ * أَحَرُّ مِنْ دَمْعِ الْمُقْلَاتِ * أَحْزَمُ مِنَ الْحِرْبَاءِ

از مورچه * گرم‌تر از شراره‌های آتش * گرم‌تر از اشک بی‌ساقی زن بی‌چشم * هوشیارتر از آفتاب‌پرست

أَحْزَمُ مِنْ قِرِلَّى * أَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللّٰهُ إِلَيْكَ * أَحْسِنْ إِلَى

هوشیارتر از قرلی * نکوئی کن چنانکه نکوئی کرد خدا بجانب تو * نکوئی کن بسوی

الْمُسِيءِ تَسُدْهُ * أَحْسَنُ مِنَ النَّارِ * أَحْسَنُ الْأَشْيَاءِ كَلَامٌ

بدی کننده سردار او خواهی شد * نیکوتر از آتش * نیکوتر چیزها سخن

صَحِيحٌ مِنْ لِسَانٍ فَصِيحٍ فِي وَجْهٍ صَبِيحٍ * الْإِحْسَانُ صَنِيعَةُ

صحیح از زبان فصیح در روی خوب * نکوئی کردن هنر

الْإِنْسَانِ * الْإِحْسَانُ يَقْطَعُ اللِّسَانَ * أَحَشَفًا وَسُوءَ كِيلَةٍ

انسان است * نکوئی کردن می‌برد زبان را * آیا بدترین خرما را میدهد پیمانه را

أَحُشُّكَ وَتَرُوثُنِي * أَحَقُّ الْخَيْلِ بِالرَّكْضِ الْمُعَارُ * أَحْقَرُ

گیا میدهم ترا و سرگین میدهی مرا * سزاوارتر اسپان برای تاختن اسب عاریت * حقیرتر

مِنْ ذَرَّةٍ * احْلُبْ حَلَبًا لَكَ شَطْرُهُ * أَحْمَقُ مِنْ هَبَنَّقَةَ * أَحْمَقُ

از ذره * بدوش دوشیدنی را که هست نصف آن ترا * بی‌عقل‌تر از هبنقه * کول‌تر

من جحي + احمق من حميدة + احمق من دغة + احمق من رجلة + احمق

از جحی + گول تر از حمیده + گول تر از دغه + بی عقل تر از تره خرفه + بی عقل تر

من جهيزة + احمق ما يتوجه + احمق من الممتخط بكوعه

از جهیزه + گول ترست کسیکه ... + بی عقل تر از کسیکه بینی افشاند از کوع خود

الاحمق من قطعه العجب عن الاستشارة والاستبداد

احمق کسیکه برید اورا عجب از شورت خواستن و ... تنهائی ۹

عن الاستخارة + احمى من مجير الظعن + احناكها مجاسنها + احن

از نیکوئی خواستن + نگاهدارنده تر از پناه دهنده ... + ...

من شارف + احير من بقة في حقة + احر من قبلة + اختلط الخاثر

از شتر کلان سال + حیران تر از پشه در حقه + ... + آمیخت شیر ...

بالزباد + اختلط الحابل والنابل + اختلط المرعي بالهمل + اخذ

با کف شیر + آمیخت ... + آمیخت ...

من ضب + اخذ البري بالجرم + اخذ الغريم بفضل ثوب

از سوسمار + ۱۵ گرفت بی گناه را عوض ... + گرفت قرضدار ... جامه

المعسر + الاخذ سريطي والقضاء ضريطي + اخراج العين

درویش + وقت گرفتن ... وقت ادا کردن ... + بیرون آوردن چشم

على المدخل اسهل من اخراج العين في غير المدخل + اخرق

بر مدخل آسان ترست از بیرون کردن چشم در غیر مدخل + گول تر

من صبي + اخرق من حمامة + اخرق من حمالة الحطب + اخزى

از کودک + گول تر از کبوتر + ... + رسواتر

مَنْ ذَاتِ الْعَيْنَيْنِ + اَخْشَنُ مِنْ لِيفَةٍ + اَخْطَأَتْ اِسْتُهُ الْحُفْرَةَ

از زن صاحب خشک چشم درشت تر از پاره لیف + خطا کرد مقعدش مغاک را

الاثم قبح + اخفاء الشدائد من المروءة + اخلى من جوف حمار

گناه زشت است + پنهان داشتن سختیها از جوانمردیست + تهی تر از جوف حمار

اَخْلَفُ مِنْ شُرْبِ الْكَمُّونِ + اَخْلَفُ مِنْ عُرْقُوبٍ + الاَخْلَاقُ

خلف کننده تر از نوشیدن زیره + خلاف وعده کننده تر از عرقوب + خلقها

كُنُوزُ الاَرْزَاقِ + اَخْنَثُ مِنْ دَلَالٍ + اِخْوَانُ هٰذَا الزَّمَانِ

گنجهای روزیهاست + سست تر از دلال + برادران این زمان

جَوَاسِيسُ الْعُيُوبِ + اَخُوكَ مَنْ وَاسَاكَ فِي الشِّدَّةِ + اَخُوكَ

جویندگان عیبها اند + برادر تو کسیست که غمخواری کند در سختی + برادر تو

مَنْ وَاسَاكَ فِي النَّشَبِ لَا مَنْ سَاوَاكَ فِي النَّسَبِ + اَخُوكَ مَنْ

کسیست که همراهی کند با تو در مال نه کسیکه برابر تو کند در نسب + برادر تو کسی

صَدَقَكَ لَا مَنْ صَدَّقَكَ + اَخْيَلُ مِنْ مُذَالَةٍ + اَخْيَبُ صَفْقَةً

است که راست گوید ترا نه کسیکه راست گو داند + متکبرتر از مذاله + نومیدتر از روی صفقه

مِنْ شَيْخٍ مَهْوٍ + اَدَاءُ الدَّيْنِ مِنَ الدِّينِ + اَدَبُ الْمَرْءِ خَيْرٌ مِنْ

از پیر مهو + ادا کردن قرض از دین است + ادب مرد بهتر است از

ذَهَبِهِ + اَدْرِكْنِي وَلَوْ بِاَحَدِ الْمَغْرُوَّيْنِ + اُدْعُ اِلَى طَعَامِكَ

زر او + دریاب مرا اگرچه بیکی از دو تیر باشد + بخوان بسوی طعام خود

مَنْ يَدْعُو اِلَى جِفَانِكَ + اِدْفَعِ الشَّرَّ بِعُودٍ اَوْ عَمُودٍ + اَدَقُّ مِنْ

کسی را که میخواند بسوی کردن ترا + دور کن بدی را بباز گشتن یا بستون خانه + باریکتر از

[illegible]

خبطٍ باطلٍ + إذا أتاكم كريم قومٍ فأكرموه + إذا انتهى الأمر

سراب + و هنگامیکه بیاید شما را عزیز قوم پس گرامی کنید او را + و هنگامیکه بنهایت رسد امر

إلى الكمال عاد إلى الزوال + إذا انتهت المدة لم ينفع العدة

رسید کمال بازگردد بسوی نقصان + و هنگامیکه بنهایت رسد مدت نفع نکند سامان +

إذا أدبر الدهر عن قومٍ كفى عدوّهم + إذا ألقيت جلباب

چون پشت دهد زمانه از قومی کفایت کند دشمن آن قوم را + و هنگامیکه افگندی چادر

الحياء فافعل ما شئت + إذا زاحمت شاصياً فأزد بعيداً + إذا

شرم را پس بکن آنچه خواستی + و هنگامیکه غالب شوی شاصی را پس [illegible]

اليهودي نظر في حساب العتيق + إذا اصطلح السنور والفأر

یهودی نگرد در حساب مال کهنه + و هنگامیکه صلح کنند گربه و موش

دكان البقال + إذا استبد الإنسان برأيه عميت عليه المراشد

دوکان بقال + چون مستقل شود آدمی بخرد خود پوشیده شود بروی [illegible]

إذا اصطنعت المعروف فاستره + إذا اصطنع إليك فانشره

چون نکوئی کنی مرد مشهور را پس بپوشش + و هنگامیکه [illegible] بسوی تو پس آشکارا کن

إذا أراد الله شيئاً هيّأ أسبابه + إذا استكثرت بجاهل

هرگاه بخواهد خدا چیزی را پس آماده کند اسباب او را + هرگاه [illegible]

اختار لك الباطل + إذا بلغت بالستين [illegible] +

اختیار کند برای تو ناحق را + چون برسد بشصت [illegible]

إذا تكرر تقرر + إذا تم أمر بدا نقصه + إذا تم العقل نقص

چون مکرر شود قرار گیرد + هرگاه تمام شود امری ظاهر شود نقصانش + چون کامل شود عقل [illegible]

اَلکَلامُ + اِذَا تَمَّ الفَقرُ فَهُوَ اللّٰهُ + اِذَا تَخَاصَمَ السَّارِقَانِ

کلام + چون کامل شود فقر پس آن خداست + چون باهم جنگ کنند دو دزد

ظَهَرَ المَسرُوقُ + اِذَا تَغَیَّرَ السُّلطَانُ تَغَیَّرَ الزَّمَانُ + اِذَا جَاءَ القَضَاءُ

ظاهر شود دزدیده + چون متغیر شود پادشاه متغیر گردد زمانه + چون بیاید قضا

عَمِیَ البَصَرُ + اِذَا جَاءَ اَجَلُهُم لَا یَستَأخِرُونَ سَاعَةً وَّلَا یَستَقدِمُونَ

نابینا شود بینائی + وقتیکه بیاید میعاد ایشان تاخیر نکنند یکساعت و نه سبقت کنند +

اِذَا جَاءَ الضِّفدَعَ البِئرَ مَنِیَّتُهُ یَعتَصِمُ بِحَبلِ الحَیَّةِ + اِذَا جَاءَ

چون بیاید برای غوک چاه مرگ چنگ زند برسن مار + چون بیاید

اَجَلُ البَعِیرِ حَامَ حَولَ البِئرِ + اِذَا جَاءَ الاِحتِمَالُ بَطَلَ الاِستِدلَالُ

مرگ شتر برگردد گرد چاه + چون بیاید احتمال باطل شود دلیل +

اِذَا جَاءَتِ الحَینُ جَاءَتِ العَینُ + اِذَا جَاءَ القَضَاءُ ضَاقَ

چون بیاید ہلاکی بیاید چشم + چون فرود آید قضا تنگ گردد

الفَضَاءُ + اِذَا حَلَّتِ المَقَادِیرُ ضَلَّتِ التَّدَابِیرُ + اِذَا حُمِلَ عَلَی الثَّورِ

جای فراخ + چون فرود آید اندازها ضائع شود تدبیرها + چون بسته شود بر ثور

عِقدُ الثُّرَیَّا جَدِیرٌ بِنِطَاقِ الجَوزَاءِ السَّرطَانِ + اِذَا خَرَجَ الحَیَّةُ

گره ثریا لائق ست بکمربند جوزاء سرطان + چون بیرون آید مار

مِن جُحرٍ قُتِلَت بِالحَجَرِ + اِذَا ذَکَرتَ الذِّیبَ فَاَعِدَّ لَهُ القَضِیبَ +

از سوراخ کشته شود بسنگ + چون ذکر کردی گرگ را پس آماده گردان ازبهر وی تیغ بران را +

اِذَا ذَهَبَ الحَیَاءُ حَلَّ البَلَاءُ + اِذَا ذَهَبَ الوَفَاءُ نَزَلَ البَلَاءُ

چون برود شرم فرود آید مصیبت + وقتیکه برود وفا نازل شود مصیبت +

إِذَا زَلَّ الْعَالِمُ زَلَّ بِزَلَّتِهِ الْعَالَمُ + إِذَا سَادَ اللِّئَامُ بَادَ الْكِرَامُ +

چون بلغزد عالم بلغزد بلغزش او جهان + چون سردار شوند ناکسان هلاک گردد کریمان +

إِذَا سَادَ السَّفِلُ خَابَ الْأَمَلُ + إِذَا سَمِعْتَ بِسُرَى الْقَيْنِ فَاعْلَمْ

چون مهتر شوند ناکسان نومید گردد امید + چون بشنوی رفتن آهنگر را پس بدانکه

أَنَّهُ مُصْبِحٌ + إِذَا سَكَتَّ عَنْ جَاهِلٍ فَقَدْ أَوْسَعْتَهُ جَوَابًا وَأَوْجَعْتَهُ

تحقیق او بامداد کننده است + چون خاموش شدی از جاهل پس البته فراخ کردی اورا از روی جواب و دردناک کردی

عِتَابًا + إِذَا ضَحِكَ الْقِرْدُ يَبْكِي اسْتُهُ + إِذَا ضَاقَ الْأَمْرُ اتَّسَعَ + إِذَا

از روی عتاب + چون بخندد بوزینه بگرید کون او + چون تنگ شود امر فراخ شود + چون

طِرْتَ فَقَعْ قَرِيبًا + إِذَا طَلَعَ السُّهَيْلُ قُطِعَ السَّيْلُ + إِذَا عَزَّ

پرواز کردی پس بیفت قریب + چون طلوع کند سهیل بریده شود آب ان + چون غالب شود

أَخُوكَ فَهُنْ + إِذَا عُرِفَتِ الْحَوْبَةُ قُبِلَتِ التَّوْبَةُ + إِذَا فَاتَ الشَّرْطُ

برادر تو پس نرم گرد + چون شناخته شود گناه قبول کرده شود توبه + وقتیکه فوت شود شرط

فَاتَ الْمَشْرُوطُ + إِذَا قُلْتَ لِمَنْ طَأْطَأَ رَأْسَهُ وَحَزِنَ + إِذَا قَلَّتِ

فوت گردد مشروط + چون بگفتی مرا او را بسیج فرود کند سر خود را و اندوهگین شود + وقتیکه اندک شود

الْعُقُولُ كَثُرَتِ الْفُضُولُ + إِذَا قَامَتِ الْقِيَامَةُ تُعَدُّ الثَّوَابُ

عقلها زیاده شود بیهودگیها + چون قائم شود قیامت شمار کرده شود عملهای ثواب

شعر إِذَا كَانَ الْغُرَابُ دَلِيلَ قَوْمٍ ✲ سَيَهْدِيهِمْ طَرِيقَ

چون باشد زاغ رهنمای گروهی ✲ نزدیک است که برد ایشانرا راه

الْهَالِكِينَا ✲ إِذَا كُنْتَ كَذُوبًا فَكُنْ ذَكُورًا + إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ

هلاک شوندگان ✲ وقتیکه شوی بسیار دروغگوی پس باش نیکو یاد کننده + وقتیکه نه استحیی م

لم تجلدنی + اذا لم تستحی فاصنع ما شئت + اذا لم تغلب فاخلب +

تازیانه نزنی مرا چون شرم نکنی پس بکن هرچه خواهی + وقتیکه غالب نشوی پس فریب کن +

اذا ما القارظ العنزی آبا + اذا ما التق من همّ فحاولها وناولها +

وقتیکه قارظ عنزی باز آید + وقتیکه ملاقات کنی از اندوه پس قصد کن آنرا و دریاب آنرا +

اذا مرّوا باللغو مرّوا کراما + اذا مات الاعتصام عاش الانتقام

وقتیکه بگذرند سوی لغو بگذرند در حالیکه کریم اند + چون بمیرد چنگ زدن زندگانی کند عوض گرفتن

اذا امکر الله ببلدة جعل حاکمها قردة + اذا ملک الاراذل

وقتیکه بیازماید خدا شهری را گرداند حاکم آنرا بوزنه ها + چون مالک شوند دونان

هلک الافاضل + اذا ملکت فاسمح + اذا نزل القدر بطل

هلاک شوند فاضلان + چون مالک شدی پس آسانی گیر + چون فرود آید حکم خدا باطل شود

الحذر + اذا وافق الهوی الحق + ارضیت الخالق والخلق + اذا

ترسیدن + چون موافق شود خواهش حق را + راضی کنی خالق را و مخلوق را + وقتیکه

وافق هواک رشادک فقد احرزت معادک + اذا وجدت

موافق شود خواهش تو راه یابی ترا پس تحقیق فراهم کردی آخرت خود را + چون بیابی

القبر مجانا فادخل فیه + اذا هبّت الریاح فاغتنمها فانّ لکلّ عاصفة

قبر را رایگان پس داخل شو در آن + چون بوزد بادها پس غنیمت دان آنها را پس تحقیق برای هر

رکودا + اذا یئس الانسان طال لسانه + اذکر غائبا تره + اذکر

ایستادن + وقتیکه نا امید شود آدمی دراز گردد زبانش + یاد کن غائب را ببینی آنرا + یاد کن

غائبا تقرب + اذلّ من المطایا + اذلّ من جنب + اذلّ من قراد

غائب را نزدیک شود + خوارتر از بارکشان + خوارتر از مسافر + خوارتر از کنه

أذلُّ من وتدٍ بقاعٍ × أذلُّ من أموي بكوفة يوم عاشوراء ×

خوارتر از میخ جایها × خوارتر از اموی در کوفه روز دهم محرم ×

الأذن تعشق قبل العين أحيانا × إذا وردت ماءً لم تصدره ×

گوش عاشق می‌شود پیش از چشم در بعضی اوقات × چون وارد شوی به آب اول ...

أرأف من أم بحوار × أرادة الله غالب على إرادة

مهربان‌تر از ناقه به بچه خود × اراده خدا غالب است بر اراده

الناس × أراكَ بشرٌ ما أحار مشفر × أرباب الدول ملهمون

مردمان × نمود ترا روی خندان ... × صاحبان دولتها الهام کرده شده‌اند

أردت عمراً وأراد الله خارجة × أرسب من رصاصة × أرسل

خواستم عمرو را و خواست خدا خارجه را × بلنشیننده‌تر از ارزیز ... × فرست

حكيماً ولا توصه × الأرض الطيب يخرج نباتاً حسناً و...

حکیم را و وصیت مکن او را × زمین پاک ...

خلقك كيخرج الأتانا × أرق من النسيم ومن الهواء × أرق

پلید است ... × نرم‌تر از نسیم و از هوا ×

من دين القرامطة × أرق من النسيب × ...

از دین قرامطه × نرم‌تر از ...

أروى من النعام × أروى من النقاقة × ...

سیراب‌تر از شترمرغ × سیراب‌تر از ...

أزنى من هر × أزنى من سجاح × الأزواج ثلثة زوج ... زوج

زانی‌تر از گربه × زانی‌تر از سجاح × شوهران ...

دهر و زوج مهر آسام الکفر موافقة النفس + اسائر

زمانه و شوهر مهر + غیاد کفر موافقت کردن نفس است + ای سیر کننده

الیوم وقد زال الظهر + اسأل من فلحس + استأهلي اهالتي و

روز و بتحقیق زائل شد وقت ظهر + خواستند بتر از فلحس + خرید کن پیه مرا و

احسني ایالتي + استا کالب اعلم + استأصل الله شأفته

نکوئی کن سیاست مرا + کردن وشنده شیر دانا تر است + ببرد خدا بیخ او را

استراحة النفس في الیأس من ایدي الناس + استراح من لا

آسایش جان در ناامیدیست از دستهای مردمان + آرام یافت کسی که

عقل له + استر سوءة اخیک لما تعلم انت انها فیک + الاستشا

عقل مرا او را + بپوش عیب برادر خود را بنابر آنچه میدانی تو که البته آن عیب در تست + مشوره گرفتن

عین الهدایة + استعبد الانسان احسان + استعینوا على

عین رهنمونیست + بنده گرفت انسان را نکوئی + مدد خواهید بر

حوائجکم بالکتمان + الاستعارة من المستعیر کالسؤال من الفقیر

حاجتهای خود پنهان داشتن + عاریت گرفتن از عاریت گیرنده مانند سوال کردن است از محتاج

الاستقامة فوق الکرامة + استقدمت رحالتك + استکرمت

استقامت بالای کرامت است + پیش رفت زین چه مین تو + بزرگواری بدست

فاربط + استنوق الجمل + استنت الفصال حتى القرعی + الاستیشا

پس ببند + ناقه شد شتر + برجست شتربچه از بادرید شده تا آنکه شتران آبله برآورده است

من علامة الافلاس + اسد حطوم خیر من ملك غشوم +

از نشانات افلاس است + شیر شکننده یعنی شیر نر بهتر است از بادشاه ظالم +

أَسْرَعُ مِنْ نِكَاحِ أُمِّ خَارِجَةَ + أَسْرَعُ مِنْ لَحْسِ الْكَلْبِ أَنْفَهُ + أَسْرَعُ

شتابنده تر از نکاح ام خارجه + شتابنده تر از لیسیدن سگ بینی خود را + شتابنده

مِنْ طَرْفَةِ عَيْنٍ + أَسْرَعُ مِنَ السَّيْلِ إِلَى الْحَدُورِ + أَسْرَعُ مِنَ النَّارِ

از برهم زدن چشم + شتابنده تر از رفتن آب بسوی جای نشیب + شتابنده تر از آتش

تُدْنَى مِنَ الْحَلْفَاءِ + أَسْرَعُ إِلَى الْقُلُوبِ مِنَ النَّارِ إِلَى الْيَرَاعِ + أَسْرَقُ

که نزدیک کرده شود از گیاه + شتابنده تر بسوی دلها از آتش بسوی چوب + دزدنده تر

مِنْ زَبَابَةٍ + أَسْرَقُ مِنْ شِظَاظٍ + أَسْرَقُ مِنْ عَقْعَقٍ + أَسْعَدُ الرُّعَاةِ مَنْ سَعِدَ

از موش کر + دزدنده تر از شظاظ + دزدنده تر از عکه + نیکبخت ترین نگهبانان کسی است که [illegible]

بِهِ رَعِيَّتُهُ + أَسَعْدٌ أَمْ سَعِيدٌ + اِسْقِ أَخَاكَ النَّمَرِيَّ يَصْطَبِحْ + اِسْقِ

[illegible] + آیا سعد است یا سعید + سیراب کن [illegible] + سیراب کن

رَقَاشِ إِنَّهَا سَقَّايَةٌ + أَسْمَعُ جَعْجَعَةً وَلَا أَرَى طِحْنًا + أَسْمَعُ مِنْ سِمْعٍ

رقاش را [illegible] + می شنوم آواز آسیا را و نمی بینم آرد را + شنواتر از [illegible]

أَسْهَلُ مِنْ جَلْدَانَ + أَشْأَمُ مِنَ الْغُرَابِ + أَشْأَمُ مِنْ مَنْشِمٍ + أَشْأَمُ

[illegible] تر از جلدان + بدفال تر از زاغ + بدفال تر از منشم + بدفال تر

مِنْ قَاشِرٍ + أَشْأَمُ مِنْ خَوْتَعَةَ + أَشْأَمُ مِنْ طُوَيْسٍ + أَشْأَمُ مِنَ الْبَسُوسِ

از قاشر + بدفال تر از خوتعه + بدفال تر از طویس + بدفال تر از بسوس

أَشْأَمُ مِنْ دَاحِسٍ + أَشْأَمُ مِنَ الشَّقْرَاءِ عَلَى نَفْسِهَا + أَشْبَهُ شَرْجٍ

بدفال تر از داحس + بدفال تر از شقرا [illegible] + [illegible] شرج

شَرْجًا لَوْ أَنَّ أُسَيْمِرًا + اِشْتَرِ الْمُوتَانَ وَلَا تَشْتَرِ الْحَيَوَانَ + اِشْتَرِ

شرج را اگر [illegible] + مرده را بخر [illegible] جانور زنده را مخر + [illegible]

لِنَفْسِكَ وَلِلسُّوقِ + الاِشْتِغَالُ بِمَا فَاتَ تَضْيِيعُ الاَوْقَاتِ +

برای ذات خود و برای بازار یعنی تجارت + مشغول شدن بانچه فوت شد ضائع کردن وقتهاست +

اَشَدُّ الْغُصَصِ فَوْتُ الْفُرَصِ + اَشَدُّ الْعُقُوبَاتِ عُقُوبَةُ الْفِرَاقِ +

سخت ترین غصه ها در گذشتن فرصتهاست + سخت ترین عذابها عذاب جدائی ست +

اَشَدُّ عَصَبِيَّةً مِنَ الْجَحَّافِ + اَشَرُّ السَّلَاطِينِ مَنْ خَافَهُ الْبَرِيُّ وَ

سخت تر از روی حمایت از کوه + بدترین پادشاهان کسی ست که بترسد او را بی گناه و

يَعْتَمِدُ عَلَيْهِ الْجَرِيُّ + اَشْرَفُ الْغِنَى تَرْكُ الْمُنَى + اَشْغَلُ مِنْ ذَاتِ

اعتماد کند بروی دلیر + بزرگتر توانگری گذاشتن آرزوهاست + مشغول تر از زن صاحب

النِّحْيَيْنِ + اَشْقَرُ اِنْ يَتَقَدَّمْ يُنْحَرْ وَاِنْ يَتَأَخَّرْ يُعْقَرْ + اَشْكَرُ مِنْ بَرْوَقَةٍ

دو مشک + شتر سرخ مو اگر پیش شود ذبح کرده شود و اگر پس ماند خسته کرده شود + شاکرتر از بروقه +

اَشْهَرُ مِنْ قِفَا نَبْكِ + اَشْهَى مِنْ قُبْلَةِ الْعَذَارِ + الاَشْيَاءُ تَتَبَيَّنُ

مشهورتر از قفا نبک + خواهان تر از بوسه رخسار + چیزها هویدا می شوند

بِاَضْدَادِهَا + اَصْبَحَ اَمِيرًا وَاَمْسَى اَسِيرًا + اَصْبَرُ مِنْ ذِي ضَاغِطٍ

به ضدهای خود + صبح کرد در حالیکه امیر است و شام کرد در حالیکه اسیر است + صابرتر از صاحب سختی

اَصْبَرُ مِنَ الاَثَافِي عَلَى النَّارِ + اَصْحَبِ السُّلْطَانَ بِالْحَذَرِ + اَصْدَقُ

صابرتر از دیگپایها بر آتش + مصاحب شو پادشاه را به خوف + راست تر

الْمَقَالِ مَا نَطَقَتْ بِهِ صُورَةُ الْحَالِ + اَصْرَدُ مِنْ عَيْنِ الْحِرْبَاءِ + اَصْرَدُ

سخن آنکه گویا شود بوی صورت حال + نافذتر از چشم آفتاب پرست + نافذتر

مِنَ الْعَنْزِ الْجَرْبَاءِ + اَصْعَبُ الاَشْيَاءِ الْمَشْيُ بِالاَقْدَامِ + اَصْغَرُ

از ماده بز خارش دار + دشوارترین چیزها رفتار کردن به قدمها + خردترین

القَوْمِ شَفْرَهُمْ + أَصْفَى مِنْ عَيْنِ الدِّيكِ + أَصْفَى مِنْ عَيْنِ الظَّبْيِ

گروه خادم ایشان + صاف تر از چشم خروس + صاف تر از چشم آهو

أَصْفَرُ الوَجْنَتَيْنِ كَالْمُنَافِقِ + اِصْنَعْ لِلْمَعْرُوفِ وَلَوْ إِلَى كَلْبٍ +

زرد تر هر دو رخساره مانند منافق + بکن نکوئی اگرچه به سوی سگ باشد

أَصْنَعُ مِنَ النَّحْلِ + الأَصِيلُ لَا يُخْطِي أَضْبَطُ مِنْ عَائِشَةَ

صانع تر از مگس شهد + اصیل خطائی نکند + نگاهدارنده تر از عائشه

اِضْرِبِ البَرِيءَ حَتَّى يَعْتَرِفَ السَّقِيمُ + أَضْرَعُ مِنْ كَلْبٍ + أَضَرَّ عَلَيَّ

بزن بی گناه را تا اقرار کند گنهکار + خوار تر از سگ + خوار کرد مرا

الحُمَّى + الاِضْطِرَارُ يُذْهِبُ الاِخْتِيَارَ + أَضَلُّ مِنْ سِنَانٍ + أَضَلُّ

تب + بیقراری می برد اختیار را + گمراه تر از سنان + گمراه تر

مِنْ قَارِظِ عَنَزَةَ + أَضَلُّ مِنْ مَوْؤُدَةٍ + إِضْمَارُ الغَضَبِ عَلَى مَنْ قَدْ

از چیننده برگ سلم از قبیله عنزه + گمراه تر از دختر زنده بگور کرده شده + پنهان داشتن خشم بر کسیکه ...

مَكَّنَ مِنْهُ + أَضْيَعُ مِنْ غِمْدٍ بِغَيْرِ نَصْلٍ + أَضْيَعُ مِنْ يَدٍ فِي رَحِمٍ

قدرت یافته باشد + ضائع تر از نیام بدون شمشیر + ضائع تر از دست در زهدان

أَضْيَقُ مِنْ سَمِّ الخِيَاطِ إِطَالَةُ الكَلَامِ مُفْضٍ إِلَى المَلَالِ وَ

تنگ تر از سوراخ سوزن + دراز کردن سخن رساننده است بسوی اندوه

الإِبْرَامِ + أَطْرِقْ كَرَا إِنَّ النَّعَامَةَ فِي القُرَى + أَطْلَبُ مِنْ حَيَّةٍ

...

يَطْلُبُونَ وَيَلْتَمِسُ + أُطْلُبُوا الخَيْرَ عِنْدَ حِسَانِ الوُجُوهِ + أَطْمَعُ مِنْ أَشْعَبَ

... بطلبید نیکی را نزد خوب رویان + طامع تر از اشعب

اَطْوَلُ صُحْبَةً مِنْ نَخْلَتَي حُلْوَانَ + اَطْوَلُ مِنْ فَرَاسِخِ دَيْرِ كَعْبٍ + اَطْيَشُ

درازتر از روی صحبت از دو درخت خرمای حلوان + درازتر از فرسخهای دیر کعب + سبکتر

مِنْ طَامِرٍ + اَطْيَشُ مِنْ فَرَاشَةٍ + اَظْرَفُ مِنْ زِنْدِيقٍ + اَظْلَمُ

از کیک + سبکتر از پروانه + ظریف تر از زندیق + ظالم تر

مِنَ الشَّيْبِ + اَظْلَمُ مِنْ صَبِيٍّ + اَظَلُّ مِنْ حَجَرٍ + اَظْمَأُ مِنْ رَمْلٍ + اِظْهَارُ

از پیری + ظالم تر از کودک + سایه ناک تر از کنار + تشنه تر از ریگ + ظاهر کردن

الْغِنَى مِنَ الشُّكْرِ + اَظْهَرُ مِنَ الشَّمْسِ وَاَبْيَنُ مِنَ الْاَمْسِ + الْاِعْلَاقُ

توانگری از شکر است + ظاهرتر از آفتاب و هویداتر از دی + آویختن

بِبَابِ الْفِيلِ اَسْهَلُ مِنَ التَّعَلُّقِ بِبَابِ الْبَخِيلِ + اَعْدَى مِنَ

بدر خانه پیل آسان تر از متعلق شدن بدروازه بخیل + از حد درگذرنده تر از

الشَّنْفَرَى + اَعْدَى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ + اَعْدَلُ

شنفری + دشمن تر دشمن تو نفس تست آنکه میان هر دو پهلوی تست + منصف تر

مِنَ الْمِيزَانِ + اَعْذَرُ مَنْ اَنْذَرَ + اَعْرَى مِنَ الْمِغْزَلِ + اَعْرَضَتِ الْفُرْقَةُ

از ترازو + بسیار گنهگار گردید کسیکه ترسانید + برهنه تر از دوک + ظاهر گردید جدائی

اَعْرَفُ مِنَ الْمَائِحِ بِاسْتِ الْمَاتِحِ + اَعَزُّ مِنْ كُلَيْبِ وَائِلٍ + اَعَزُّ مِنْ

شناساتر از فرو شونده بچاه بسرین کشنده آب از چاه + نادرتر از کلیب وائل + نادرتر از

بَيْضِ الْاَنُوقِ + اَعَزُّ مِنَ الْاَبْلَقِ الْعَقُوقِ + اَعَزُّ مِنَ الْغُرَابِ الْاَعْصَمِ

بیضه کرکس + نادرتر از اسب ابلق باردار + نادرتر از زاغیکه نوک بازوی او سفید

اَعَزُّ مِنْ اُمِّ قِرْفَةٍ + اَعْطِ الْقَوْسَ بَارِيَهَا + اُعْطِيَ الْعَبْدُ كُرَاعًا فَطَلَبَ ذِرَاعًا

نادرتر از ام قرفه + بده کمان را بسازنده او + داده شد بنده پاچه را پس طلب دست

أعوزُ من ضبٍّ + اعلموا أنّ الله شدیدُ العقاب + الأعمالُ بخواتیمها + الأعمالُ

نافرمان‌تر از سوسمار + بدانید که البته خدا سخت‌ترین عذاب است + اعتبار عملها به خاتمه‌ها است + ثواب عملها

بالنّیّات + الأعمالُ ثمارُ النّیّات + أعمرُ من مُرادٍ + أعمرُ من نصرٍ + أعن صبوحٍ ترقّقُ

به نیتهاست + عملها بار نیتهاست + دراز زندگانی‌تر از مراد + زنده‌تر از نصر + آیا از شراب بامدادی

أعوذُ بالله من القضیّةِ المعکوسة + أعورُ عینَک والحجرَ + أعیى من باقلٍ + أعیى الدّاءُ

پناه میگیرم بخدا از قضیه تبدیل کرده شده + یک چشم ... + عاجزتر از باقل + عاجز کرد بیماری

الدّواءَ + أعیبُ من بغلةِ أبی دلامة + أعیَیتَنی بأُشُرٍ فکیف بدُردُرٍ

دوا را + معیوب‌تر از استر ابو دلامه + عاجز کردی مرا به تیزی دندان پس چگونه به بیخ دندان

أغدُرْ بقینةٍ أو دَع + أغدرُ من صقرٍ + أغرُّ من ظبیٍ مقمِرٍ + أغزلُ من

بی وفائی کن ... + بی وفاتر از چرغ + فریبنده‌تر از ...

سرابٍ + أغزلُ من فُرعُلٍ + أغزلُ من امرئ القیس + أغلى فداءً من

نمایش آب + عاشق‌تر از بچه کفتار + غزل گوینده‌تر از امرؤ القیس + گران‌تر ... از

حاجب بن زُرارة + أغلِقِ الأبوابَ أیّها البوّابُ + أغنى الصّباحُ

حاجب پسر زراره + ببند درها را ای دربان + بی نیاز کرد صبح

من المصباح + أغنى من التُّفّه عن الرُّقیة + أفقْ صبرَک تعلمْ عجلَک

از چراغ + بی نیازتر از ... از کاه + ...

أفتکُ من البرّاض + أفحشُ من فاسیةٍ + أفرخْ روعَک + أکیسُ

دلیرتر از براض + بیهوده‌تر از فاسیه + ... + داناتر

من مُلاعبِ الأسنّة + أفرسُ من عامر بن الطُّفیل + أفرغُ من

از بازی کننده نیزه‌ها + داناتر از عامر بن طفیل + فارغ‌تر از

حجام ساباط + أفسحر هذا أم أنتم لا تبصرون + إفشاء الأسرار ليس

حجام ساباط + آیا این جادو است یا شما نمی‌بینید + هویدا کردن رازها نیست

من سنن الأشراف + أفضل الزهد إخفاؤه + أفضل الناس من لم تفسد

از روشهای شرفا + بهترین زهد پوشیدن اوست + بهترین مردمان کسی است که تباه نکند

الشهوة دينه + أفضل البر ما لا منّ فيه ولا مطل + أفضل المعروف

خواهش نفس دین او را + بهترین نکوئی آنکه احسان نباشد در آن و نه درنگ + بهترین نکوئی

إعانة الملهوف + أفضح من حبقة في حلقة + أفّ لمن لا تندى صفاته

مدد کردن غمگین است + رسواتر از [illegible] در جماعت + اف است مر کسی که جود از وی نگردد

أفلت وله حصاص + أفلت وانحص الذنب + أفلت فلان

جست حال آنکه مر او را گوز بود + جست و حال آنکه بریده شد دم + برجست فلان

بجريعة الذقن + أفواهها مجاسّها + الأفواه مقدمة الكون الأقارب

به جرعه [illegible] + و دهنهای [illegible] + [illegible] مقدمه [illegible] + نزدیکان

كالعقارب + أقبح الكلام مدح اللئام + أقبح من قردة + أقتلوني

مانند کژدمها + زشت ترین سخن ستایش ناکسان + زشت تر از بوزینه + بکشید مرا

ومالكا + أقذر من حيضة + أقرى من حابي الذهب + أقسى من

و مالک را + پلید تر از حیض + مهمانی کننده‌تر از [illegible] زر + سخت تر از

الحجر + أقطف من ذرة + أقل في اللفظ من لا شيء في العدد + أقل

سنگ + [illegible] تر از مورچه + کمتر در گفتن کسی است که نیست چیزی در شمار + کمتر

من هذا [illegible] + أقل التأني أجل من أكثر العجلة + أقلل

ازین [illegible] + کمتر توقف کردن بزرگتر است از بیشتر شتافتن + اندک کن

حرف الغین

اَعْوَرُ مِنْ ضَبٍّ ـ اِعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ شَدِیدُ الْعِقَابِ ـ الْاَعْمَالُ بِخَوَاتِیمِهَا ـ الْاَعْمَالُ

[illegible] ـ بدانید که خدا سخت عقوبت کننده است ـ [illegible] ـ کارها

بِالنِّیَّاتِ ـ الْاَعْمَالُ ثِمَارُ النِّیَّاتِ ـ اَعْمَرُ مِنْ مُعَاذٍ ـ اَعْمَرُ مِنْ نَصْرٍ ـ اَعْمَى مِنْ [illegible]

بنیتهاست ـ کارها بار آرد نیتهاست ـ [illegible]

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الْقَضِیَّةِ الْمَعْکُوسَةِ ـ اَعْمَى [illegible] ـ اَعْیَى مِنْ بَاقِلٍ ـ اَعْیَى [illegible]

پناه میبرم بخدا از قضیهٔ تبدیل کرده شده ـ [illegible] ـ عاجزتر از باقل ـ [illegible]

الدَّاءِ ـ اَعْتَبُ مِنْ [illegible] ـ اَعْیَیْتَنِي بِاُشُرٍ فَکَیْفَ بِدُرْدُرٍ

درد را ـ [illegible] ـ عاجز کردی مرا [illegible]

اِغْدُهُ بِعَیْنِهِ [illegible] ـ اَغْدَرُ مِنْ [illegible] ـ اَغَرُّ مِنْ ظَبْيٍ مُقْمِرٍ ـ اَغَرُّ مِنْ

[illegible] ـ فریبنده‌تر از [illegible]

سَرَابٍ ـ اَغْزَلُ مِنْ وَعْلٍ ـ اَغْزَلُ مِنِ امْرِئِ الْقَیْسِ ـ اَغْلَى فِدَاءً مِنْ

نمایش آب ـ عاشق [illegible] ـ غزل [illegible] از امرء القیس ـ گران [illegible] از

حَاجِبِ بْنِ زُرَارَةَ ـ اَغْلِقِ الْاَبْوَابَ اَیُّهَا الْبَوَّابُ ـ اَغْنَى الصَّبَاحَ

حاجب پسر زراره ـ ببند درها را ای دربان ـ [illegible]

حرف الفاء

مِنَ الْمِصْبَاحِ ـ اَغْنَى مِنَ التُّفَهِ عَنِ الرُّفَهِ ـ اَفِقْ [illegible]

از چراغ ـ بی نیازتر از [illegible] ـ [illegible]

اَفْتَكُ مِنَ الْبَرَّاضِ ـ اَفْحَشُ مِنْ فَاسِیَةٍ ـ اَفْرَخَ رَوْعُكَ ـ اَفْرَسُ

دلیرتر از براض ـ بیهوده‌تر از فاسیه ـ [illegible] ـ داناتر

مِنْ مُلَاعِبِ الْاَسِنَّةِ ـ اَفْرَسُ مِنْ عَامِرِ بْنِ الطُّفَیْلِ ـ اَفْرَغُ مِنْ

از بازی کنندهٔ نیزه‌ها ـ داناتر از عامر بن طفیل ـ فارغ‌تر از

مُجَامِ سَابَاطٍ + اَفْسَحُ هُنَّ اَمْرًا لَا تُبْصِرُونَ + اِفْشَاءُ الْاَسْرَارِ لَيْسَ

حجام ساباط + ای ایشان جادوی است ایشان را نمی بینید + هویدا کردن رازها نیست

مِنْ شِيَمِ الْاَحْرَارِ + اَفْضَلُ الزُّهْدِ اِخْفَاؤُهُ + اَفْضَلُ النَّاسِ مَنْ لَمْ تُفْسِدْ

از روشهای آزادگان + بهترین زهد پوشیدن اوست + بهترین مردمان کسی است که تباه نکند

الشَّهْوَةُ دِينَهُ + اَفْضَلُ الْبِرِّ مَا لَا مَنَّ فِيهِ وَلَا مَطْلَ + اَفْضَلُ الْمَعْرُوفِ

خواهش نفس دین او را + بهتر نیکوئی آنکه احسان نباشد در آن منت و درنگ + بهترین نیکوئی

اِعَانَةُ الْمَلْهُوفِ + اَفْضَحُ مِنْ حَبْقَةٍ فِي حَلْقَةٍ + اُفٍّ لِمَنْ لَا يَتَنَدَّى صَفَاتُهُ

مدد کردن غمگین است + رسواتر از بادی در جماعت + اف است مر کسی که تر نگردد

اَفْلَتَ وَلَهُ حُصَاصٌ + اَفْلَتَ وَانْحَصَّ الذَّنَبُ + اَفْلَتَ فُلَانٌ

جست حالی که مر او را گوز زدن است + جست و حال آنکه بریده شد دم + جست فلان

بِجَرِيعَةِ الذَّقَنِ + اَفْوَاهُهَا مَجَاسُّهَا + الْاَفْوَاهُ مُقَدِّمَةُ الْكُوَنِ + الْاَقَارِبُ

به جرعهٔ زنخ + دهنهای شتر حسهای اوست + دهنها مقدمه دجوست + نزدیکان

كَالْعَقَارِبِ + اَقْبَحُ الْكَلَامِ مَدْحُ اللِّئَامِ + اَقْبَحُ مِنْ قِرْدَةٍ + اُقْتُلُونِي

مانند کژدمهاست + زشت ترین سخن ستایش ناکسان است + زشت تر از بوزینه + بکشید مرا

وَمَالِكًا + اَقْذَرُ مِنْ حَيْضَةٍ + اَقْرَى مِنْ حَابِي الذَّهَبِ + اَقْسَى مِنَ

و مالک را + پلیدتر از حیض + مهمانی کننده تر از [illegible] زر + سخت تر از

الْحَجَرِ + اَقْطَفُ مِنْ ذَرَّةٍ + اَقَلُّ فِي اللَّفْظِ مِنْ لَا شَيْءَ فِي الْعَدَدِ + اَقَلُّ

سنگ + نیک برنده تر از مورچه + کمتر در گفتن کسی است که نیست چیزی در شمار + کمتر

مِنْ هٰذَا اَيْقَرَعُ سَابِيَهُ + اَقَلُّ التَّاَنِّي اَجَلُّ مِنْ اَكْثَرِ الْعَجَلَةِ + اَقْلِلْ

ازین میزند کنارهٔ لب خود را + کمتر توقف کردن بزرگتر است از بیشتر شتافتن + اندک کن

طعامك تحمد منامك * الاحلام مطايا الاوهام * اكتب وعلى

طعام خود را ستایش کنی خواب را ... * خوابها ستوران ... * بنویس و ...

على الجمل * اكثر مصارع العقول تحت بروق الاطماع * اكذب

بر شتر * بیشتر سراهای ... زیر برقهای طمعهاست * دروغگوتر

الظنون مين * اكذب من دب ودرج * اكذب من ...

گمانها دروغ است * دروغگوترین کسیکه رفت و بآخر رسید * دروغگوتر از ...

اكذب من سهيلة * اكذب من المهلب بن ابي صفرة * اكذب

دروغگوتر از سهیله * دروغگوتر از مهلب پسر ابو صفره * دروغگوتر

من فاختة * اكذب من سجاح * اكذب من ابي ثمامة * اكذب

از فاخته * دروغگوتر از سجاح * دروغگوتر از ابو ثمامه * دروغگوتر

من صبي * اكرم من حاتم * اكسفوا امساكا * اكسى من بصل

از کودک * جوانمردتر از حاتم * ... * پوشنده‌تر از پیاز

اكفر من حمار * اكفر من ناشرة * اكل وحمد خير من اكل وذم * اكل

کافرتر از حمار * کافرتر از ناشره * خوردن و ستودن بهتر است از خوردن و نکوهیدن * خوردن

اللحم عشية وقعدة يورث القلب غلظة وقسوة * الاكل من

گوشت شبانگاه ... دل را درشتی و سختی * خوردن از

الدين * اكل الدهر عليه وشرب * اكيس من قشة * الأم من

دین * خورد زمانه ... * داناتر از قشه * لئیم‌تر از

راضع * الأم من مادر * الا اكن صنعا فاني اعلمه * الاحظية

راضع * ناکس‌تر از مادر * اگر ... * ...

فلا ابقیه النفک حلقتا البطان * النفر البطان والحقب * الحق من
[illegible] * با هم پیوسته تنگ بمنزله تنگ آن [illegible]
الجراد بین * الحن من قبیل بیونا * الحم ما استبقیت * الذم من لعقه
[illegible] * [illegible] * [illegible] از خشن
الفجر * الذم من الامن * الذکر من الغنیمة الباردة * الذکر من المنی الزق
[illegible] * لذیذتر از امن * لذیذتر از غنیمت خنک * لذیذتر از آرزوها [illegible]
التسفیه ما دام حارا * الص من کندش * الص من شظاظ * الق
[illegible] تا [illegible] گرم است * دزدتر از کندش * دزدتر از شظاظ * [illegible]
حصاها مالی دلوک فی الدلاء * الهم کرم ولا تنقص * الله جمیل
[illegible] * بار خدایا زیاده کن و کم مکن * خدای خوب است
ویحب الجمال * الله بس ما بقی هوس * الکیس الصبح قریب الیک
و دوست میدارد جمال را * خدا کافی است آنچه باقی ماند هوس * [illegible] صبح نزدیک است بسوی تو
یساق الحدیث * احمل من الترهات * الامر کالنساء امرعه
رانده میشود حدیث * بیشتر از [illegible] از باطلها * امر [illegible] مانند زنان [illegible]
وادیه واجنی حلبه * امرعت فانزل * الامر فوق الادب * الامر
[illegible] رکاه و شد گیاه او * [illegible] فرود آی * حکم بالای ادب است * حکم
بالشیء [illegible] * امش بدائک ما [illegible] * امرفت
[illegible] * [illegible] * آیا [illegible]
فانامت * امنع من ام قرفة * امنع من لبدة * الامور مرهونة
پس من [illegible] * مانع‌تر از ام قرفه * مانع‌تر از لبده * کارها گرو کرده شده

بأوقاتها + الأمين آمن والخائف خائن + أنا ابن جلا + أنا الغريق فما

به وقتهای خود + امانت دار ایمن است و ترسنده ترسان + من پسر جلا ام + من غریق ...

خوفي من البلل + أنا بالنهار خطيب وفي الليل أطيب + أنا عذيقها

ترس من از تری + من در روز خطیب و در شب ... + من ...

وأنت من عذيبك وبيننا بون بعيد + أنا في مفارقة من أريد و

و تو ترسنده هستی و میان ما جدائی دور است + من در جدائی کسیکه اراده میکنم

صحبة من لم أرد كواجد ما لا يشتهي ومشتهٍ ما لا يجد + أنا كلِفٌ

صحبت کسیکه اراده نکنم مانند یابنده چیزیکه نمی خواهد و خواهنده چیزیکه نمی یابد + من عاشق

وأنت صلِفٌ فكيف نأتلف + أنا منه فالج بن خلاوة + أنا منه

و تو لاف گو پس چگونه الفت کنیم + من از آن فالج بن خلاوه ام + من از او

كحاقن لا هالة + أنا نذير لكل فتى وثق بامرأة + إنا وجدنا آباءنا

مانند ... + من ترساننده ام برای هر جوانی که اعتماد کند به زن + تحقیق یافتیم پدران خود را

على أمة وإنا على آثارهم مقتدون + إن أحسنتم أحسنتم

بر گروهی و تحقیق ما بر نشانهای ایشان پیروی کننده ایم + اگر نکوئی کردید نکوئی کردید

لأنفسكم + إن أعيى البعير فزده نوطاً + إن أردت المحاجزة

برای نفسهای خود + اگر خسته شود شتر ... + اگر اراده کنی ...

فقبل المناجزة + إن الله مع الصابرين + إن الله لا يضيع أجر المحسنين

پس پیش از مقاتله + تحقیق خدا با صابران است + تحقیق خدا ضایع نمیکند مزد نیکوکاران را

إن الله غفور رحيم + إن الله يحب معالي الأمور + إن الله يحب

تحقیق خدا بسیار آمرزنده مهربان است + تحقیق خدا دوست میدارد کارهای بزرگ را + تحقیق خدا دوست

الشجاع + انّ اوّل ما بین اولی ما بین + انّ اٰنا بنا ندلّ علینا + انّ البلیع
دلیر را + بتحقیق اول مردان اول ... بتحقیق آنا را دلالت کنند بر ما + بتحقیق ...
من تحصّن فعال + انّ البغاث بارضنا لا کبیر + انّ البغاث بارضنا
... بتحقیق بغاث در زمین ما ... بتحقیق بغاث در زمین ما
لکبیر + انّ البغاث بارضنا تستنسر + انّ الباطل کان زهوقا
... بتحقیق بغاث در زمین ما کرکس شود + بتحقیق باطل بود نیست
انّ الجواد عینه فراره + انّ الحدید بالحدید یفلح + انّ الخبر
بتحقیق ... + بتحقیق آهن آهن ... + بتحقیق خبر
یحتمل الصدق والکذب + انّ الدواهی فی الآفاق تهترس
احتمال ... راستی و دروغ دارد + بتحقیق مصیبتها ... عالم ...
انّ الرقین تغطّی افن الافین + انّ الشقی وافد البراجم + انّ الصبر
بتحقیق ... حماقت احمق ... + بتحقیق بدبخت رسول براجم است + بتحقیق صبر
لا حسنٌ للعلم باق لا یزال + انّ العوان لا تعلّم الخمرة + انّ
... + بتحقیق علم ... + بتحقیق میانه سال تعلیم ... نمی‌شود + بتحقیق
العصا قرعت لذی الحلم + انّ الفتنة اشدّ من القتل + انّ القراد
عصا کوفته شد برای صاحب حلم + بتحقیق فتنه سخت است از کشتن + بتحقیق کنه
یقرّب کتش + انّ القصیر قد یطیل + انّ القیمة الف هول
با قراب ... + بتحقیق ... + بتحقیق ... هزار خوف است
اهونها الموت والموت الف هول اهونها الفراق + انّ الرحمة + انّ الکریم
آسان‌ترین آنها مرگ است و برای مرگ هزار خوف است آسان‌ترین آنها جدائی ... + البته جوانمرد

لو دعي إلى طعن لأجاب + إنّ المعاذير قلّما تشوب بالكذب + إنّ

اگر خوانده شود سوی طعنه کردن ... + [illegible]

المقدرة تذهب الحفيظة + إنّ الموصَّين بنو سهوان + إنّ

[illegible]

النفس أمّارة بالسوء + إنّ الهدايا على مقدار مهديها + انباض

نفس ... + [illegible]

بغير توتير + إنّ بعض الظنّ إثم + أنت شولة الناصحة + أنت

بدون ... + [illegible]

الشعار دون الدثار + أنت تئق وأنا مئق فكيف نتفق + أنت

[illegible]

كصاحبة النعامة + أنتن من جيفة + انتظر ... + انتظار الفرج

[illegible]

عبادة + الانتظار أشدّ من الموت + أنجد من رأى حضنا + أنجز حرّ

عبادت است + انتظار سخت است از مرگ + [illegible]

ما وعد + أنجب من أمّ البنين + أنجب من بنت الخرشب + أنجب

انجه وعده کرد + بزرگتر از ام البنین + بزرگتر از دختر خرشب + [illegible]

من أمّ حبيبة + إن جرجر العود فزده وقرا + انحلّت عقدهم + أندم

از ام ... + [illegible]

من الكسعي + إنّ دون الطلمة خرط القتاد + إنّ دواء الشقّ أن تحوصه

از ... + [illegible]

أنزل الحكمة منازلهم + إن سرقت فاسرق درة وإذا زنيت فازن ۲

فرود آر مردمان را در مرتبهای شان + اگر دزدی کنی پس [illegible] گوهر را + و چون زنا کنی [illegible]

بخبر + الإنسان مركب من السهو والنسيان + الإنسان عبيد

[illegible] انسان مرکب است از غفلت و فراموشی + انسان بنده

الإحسان + الإنسان مرآة الإنسان + الإنسان مع النسيان + الإنسان

احسان است + انسان آئینه انسان است + انسان با فراموشی + انسان

حريص على ما منع + الإنسان يساوي السهو والنسيان + الإنسان

حریص است بر چیز بازداشته + انسان همسان [illegible] غفلت و فراموشی را + انسان

بمنزلة اللسان + الإنسان على نفسه بصيرة + أنشط من ظبي مقمر

[illegible] زبان است + انسان بر ذات خود بینا است + شادان تر از آهوی شب [illegible]

الإنصاف أحسن الأوصاف + أنصف لغارة من رماها + انصر

انصاف نیکترین صفتهاست + انصاف کرد در حق [illegible] کسیکه تیر انداخت [illegible] یاری کن

أخاك ظالما أو مظلوما + انظر إلى ما قال ولا تنظر إلى من قال + أن

برادر خود را در حالیکه ظالم یا مظلوم + بنگر بسوی چیزیکه گفت و منگر بسوی کسیکه گفت [illegible]

على نفسك + إن غلا اللحم فاصبر إلى رخصه + إن في المعاريض

بر ذات خود + اگر گران شد گوشت پس صبر کن بسوی ارزانی آن + تحقیق در تعریضها

لمندوحة عن الكذب + إن في نفس الجمال ما [illegible] + في نفس أنف

[illegible] گنجایش است [illegible] دروغ + تحقیق در ذات [illegible] + در نفس [illegible]

في السماء واست في الماء + أنفك منك وإن كان أجدع + انقطع السلا

در آسمان است و [illegible] در آب + بینی تو از تست اگرچه [illegible] بریده + منقطع شد سلا

لو دُعِيَ إلى طعن الأحباب + إنّ المعاذير قد تشوب بالكذب + إنّ

اگر خوانده شود سوی طعنه کردن دوستان + بتحقیق عذرها می آمیزد بدروغ + بتحقیق

المقدرة تذهب الحفيظة + إنّ الموصين بنو سهوان + إنّ

توانائی می برد حمیت را + بتحقیق وصیت کنندگان پسران غافل شدند + بتحقیق

النفس لأمّارة بالسوء + إنّ الهدايا على مقدار مهديها + انباض

نفس امر کننده است ببدی + بتحقیق هدیه ها باندازه هدیه دهندگان است + کمان

بغير توتير + إنّ بعض الظنّ إثم + أنت تشوكه الناصحة + أنت

بدون توتیر + بتحقیق بعضی گمان گناه است + تو شوریستی نصیحت کننده + تو

الشعار دون الدثار + أنت تئق وأنا مئق فكيف نتفق + أنت

شعار هستی نه دثار + تو تشنه ستیزه جو هستی و من گریان پس چگونه متفق شویم + تو

كصاحبة النعامة + أنتن من جيفة + انتفخ نحرك + انتظار الفرج

مانند زن مالک شترمرغ هستی + بدبوتر از مردار + آماس کرد سینه تو + انتظار گشایش

عبادة + الانتظار أشدّ من الموت + أنجد من رأى حضنا + أنجز حرّ

عبادت است + انتظار سخت تر است از مرگ + دلیرتر از کسی که دید حضن را + وفا کرد حر

ما وعد + أنجب من أم البنين + أنجب من بنت الخرشب + أنجب

آنچه وعده کرد + بزرگتر از ام بنین + بزرگتر از دختر خرشب + بزرگتر

من أم حبيبة + إن جرجر العود فزده وقرا + انحلت عقدتهم + أنداء

از ام حبیبه + اگر آواز کند عود پس زیاده کن بار او را + گشاده شد گره ایشان

من الكسعي + أنت دون الظلمة خرط القتاد + إن دواء الشق أن تحوص

از کسعی + بتحقیق ... الدواء ... شکاف ...

أَنْزِلِ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ + إِنْ سَرَقْتَ فَاسْرِقْ دُرَّةً وَإِذَا زَنَيْتَ فَازْنِ

فرود آر مردمان را در مرتبهای ایشان + اگر دزدی کنی پس بدزد مروارید را و چون زنا کنی پس زنا کن

بِحُرَّةٍ + الْإِنْسَانُ مُرَكَّبٌ مِنَ السَّهْوِ وَالنِّسْيَانِ + الْإِنْسَانُ عَبِيدُ

بزن حره + انسان مرکب است از غفلت و فراموشی + انسان بندهٔ

الْإِحْسَانِ + الْإِنْسَانُ مِرْآةُ الْإِنْسَانِ + لَا إِنْسَانَ مَعَ النِّسْيَانِ + الْإِنْسَانُ

احسان است + انسان آئینهٔ انسان است + انسان با فراموشی نیست + انسان

حَرِيصٌ عَلَى مَا مُنِعَ + الْإِنْسَانُ يُسَاوِقُ السَّهْوَ وَالنِّسْيَانَ + الْإِنْسَانُ

حریص است بر آنچه بازداشته شد + انسان همعنان شد غفلت و فراموشی را + انسان

رَهِينَةُ اللِّسَانِ + الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ + انْشَطُ مِنْ ظَبْيٍ مُقْمِرٍ +

هلاکت وی بزبان است + انسان بر ذات خود بیناست + شادان تر از آهوی شب مهتاب

الْإِنْصَافُ أَحْسَنُ الْأَوْصَافِ + أَنْصِفْ لِفَارَةٍ مِنْ رَامَاهَا + انْصُرْ

انصاف نیکوترین صفتهاست + انصاف کن در حق موش کسیکه تیر انداخت بسوی او + یاری کن

أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا + انْظُرْ إِلَى مَا قَالَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ + أَنْ

برادر خود را و حالیکه ظالم باشد یا مظلوم + بنگر بسوی آنچه گفت و منگر بسوی کسیکه گفت + انصاف از

عَلَى نَفْسِكَ إِنْ غَلَا اللَّحْمُ فَاصْبِرْ إِلَى رُخْصِهِ + إِنَّ فِي الْمَعَارِيضِ

بر ذات خود + اگر گوشت گران شد پس صبر کن بسوی ارزانی آن + تحقیق در تعریضها

لَمَنْدُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ + إِنَّ فِي نَفْسِي لَجَمَالًا مَا [illegible] فِي نَفْسٍ + أَنْفٌ

[illegible] فراخی است از دروغ + تحقیق در ذات خود [illegible] در نفس + بینی

فِي السَّمَاءِ وَاسْتٌ فِي الْمَاءِ + أَنْفُكَ مِنْكَ وَإِنْ كَانَ أَجْدَعَ + انْقَطَعَ السَّلَا

در آسمان و کون در آب + بینی تو از تست اگر چه بریده + منقطع شد سلا

فی البطن + انقطع قوة من وادیة + ان کان الکذب ینجی فالصدق انجی

در شکم + منقطع شد زور آور از جماعت + اگر هست دروغ که نجات دهنده پس راستی بیشتر نجات دهنده

ان کنت ریحا فقد صادفت اعصارا + ان کنت ذا طب فطب لعینک

اگر هستی باد پس بتحقیق یافتی گردباد را + اگر هستی طبیب پس علاج کن چشم خود را

انکحنا الفرا فسنری + ان کیدکن عظیم + انک لا تجنی من الشوک العنب

نکاح کنانیدیم گورخر را پس زود است ببینیم + بتحقیق مکر شما بزرگ است + بتحقیق تو نمی چینی از خار انگور را

انک میت وانهم میتون + انک فی واد وانا فی واد + ان لله جنودا منها

بتحقیق تو مرده هستی و بتحقیق ایشان مردگانند + بتحقیق تو در وادی هستی و من در وادی + بتحقیق مر خدا را لشکر هست

العسل + ان لکل عام طعاما + ان لم تغض علی القذی لم ترض ابدا + ان لم

شهد + بتحقیق برای هر سال خوراکی است + اگر خاموشی نکنی بر خاشاک هرگز راضی نشوی + اگر

یکن وفاق ففراق + انما الاعمال بالخواتیم + انما هو کبارح الاروی + انما

باشد موافقت پس جدائی است + جز این نیست که عملها به خاتمه است + جز این نیست که او [illegible]

الایدی باصابعها والملوک بصنائعها + انما سمیت هانئا لتهنأ + انما المرء

کوششها بانگشتها و پادشاهان بهنرهای خود + جز این نیست که نامیده شدی [illegible]

باصغریه قلبه ولسانه + انما یعاتب الادیم ذو البشرة + انما النشط من

به دو چیز خورد است دل او و زبان او + جز این نیست که عتاب کرده میشود [illegible]

عقال + انما یخشی الغرین وینافس فی الثمین + انما النسل مع الکرام + انما

[illegible]

النشید علی المسرة + انما یقتل کل طیر شبهه + انه من الصخر + انه من التراب

[illegible]

أنمّ من الذّكر * أنمّ من الزجاجة * أنمّ من النّسيم * أنمّ من الوشام * أنمّ من اللّسان *

سخن چین از مشک * سخن چین از آبگینه * سخن چین از نسیم * سخن چین از دلیل * سخن چین از زبان *

إنّ مع العسر يسرا * إنّ من البيان لسحرا * إنّ من الكلام لحكمة * إنّ

تحقیق با دشواری آسانی است * تحقیق بعضی بیان هر آینه جادو است * تحقیق بعضی کلام حکمت است * تحقیق

من الكلام ما هو أمرع من الغيث وما هو أقطع من السّيف * إنّ

بعضی از کلام چیزیست که بانفع تر است از باران و چیز دیگر او برنده تر است از شمشیر * تحقیق

من لا يصلحه الخير يصلحه الشّرّ * إن ملكت الملك فلك الفلك *

کسی که صالح نکند او را نیکی صالح کند او را بدی * اگر مالک شوی ملک را پس آن چیزیست که

إن هي إلّا فتنتك * إنّه لا يرى من قدر * إنّه لشراب بأنقع * إنّه ليعاجز إلى ثقة

نیست این مگر آزمایش تو * تحقیق او ... * تحقیق او ... * تحقیق ...

إنّي لك لأطوع من حذائك وأوفق من غذائك * إنّي لك لأتبع من ظلّك

تحقیق من برای تو فرمانبردار ترم از نعل تو و موافق ترم از غذای تو * تحقیق من برای تو پیرو ترم از سایه تو

وأطوع من نعلك * أودى العير إلّا ضرطا * أوسع من دجلة * أوفى

و فرمانبردار ترم از نعل تو * هلاک شد خر مگر گوزی * وسیع تر از دجله * بیشتر وفا

من الحارث بن ظالم * أوفى من السّموأل * أوفى من الكهيهة * أوقل من

از حارث پسر ظالم * بیشتر وفا کننده از سموأل * بیشتر وفا کننده از کهیهه * بیشتر ...

غفر * أولى الناس بالنّوال أزهدهم في السّؤال * أول الحزم المشورة * أوهن

نزدیک ترین مردم به بخشش بی رغبت ترین ایشان از سؤال * اول استواری مشورت است * سست تر

من بيت العنكبوت * اهتمّوا بذبيحكم أهلّوا من غمص

از خانه عنکبوت * شتابی کنید در ذبیحه خود ... از غمص

الرَّمَلُ اَهْدَىٰ مِنَ الْقَطَا + اَهْلُ الْبَيْتِ اَدْرَىٰ بِمَا فِيهِ + اَهْلُ طُوسٍ بَقَرٌ

رمل رهنماتر از قطا + مردم خانه داناترست بانچه در آن خانه است + مردم طوس گاوانند

اَهْلَكُ مِنْ تُرَّهَاتِ الْبَسَابِسِ + اَهْوَنُ مِنْ تَبَالَةَ عَلَى الْحَجَّاجِ + اَهْوَنُ مِنْ

هالک‌تر از باطلهای بسابس + خوارتر از تباله بر حجاج + خوارتر از

قُعَيْسٍ عَلَىٰ عَمَّتِهِ + اَهْوَنُ مَظْلُومٍ سِقَاءٌ مُرَوَّبٌ + اَهْوَنُ السَّقْيِ التَّشْرِيعُ

قعیس بر عمه‌اش + خوارترین ستمدیده [illegible] + [illegible]

اَيْأَسُ مِنْ غَرِيقٍ + اِيَّاكِ اَعْنِي فَاسْمَعِي يَا جَارَةُ + اِيَّاكَ وَمَا يُعْتَذَرُ مِنْهُ

ناامیدتر از غریق + خاص ترا [illegible] [illegible]

اِيَّاكَ اَنْ يَضْرِبَ لِسَانُكَ عُنُقَكَ + اِيَّايَ وَالْمِزَاحَ + اَيْبَسُ مِنْ قِدَّةٍ +

نگهدار خود را از اینکه بزند زبان تو گردن ترا + نگهدارم از [illegible] + خشک‌تر از دوال +

اَيْبَسُ مِنْ صَخْرٍ + اِيمَانُ الْمَرْءِ يُعْرَفُ بِاَيْمَانِهِ + الْاِينَاسُ قَبْلَ الْاِبْسَاسِ + اَيْنَ يَضَعُ الْمُخَنَّثُ

خشک‌تر از سنگ + ایمان مرد شناخته میشود بسوگندش + انس [illegible] + کجا [illegible]

مِنْ دِيوَانِ سُلَيْمَانَ + اَيْنَ هُوَ وَاَيْنَ اَنْتَ + اَيْنَ اَنَا + اَيْنَمَا اُوَجِّهْهُ اَلْقَ سَعْدًا + اَيُّ يَوْمَيَّ مِنَ الْمَوْتِ

از دفتر سلیمان + کجا او و کجا تو + کجا من + [illegible]

گنجینه دوم در مثلهای پارسی

آب آمد تیمم برخاست + آب ندیده موزه کشیده + آب و آتش با هم آشنا نشوند + آب چو از سر گذشت چه یک نیزه چه یک دست + آب بی‌نجام خورده است + آب [illegible] + آب که جای بسیار بماند گنده می‌شود + آب تیز در یک جا نماند [illegible] + [illegible] دریا بکیل دشت نمی‌پیماید + آب از [illegible] + آب [illegible] + آب شیرین و شور

آگنده اسب و لاغر آبادی کجاست ٭ آب از غربال بخشش میکند ٭ آبی دین ناری باشد ٭ آتش چه
در پنبه افتد تر و خشک نداند ٭ آتش دوست با دشمن نماند ٭ آتش بدست خود زدن ٭ آتش پاره را
خس پوش میساز ٭ آتش زمستان زگل سوری به ٭ آتش زن و زن خانه که دودش بکسی نرسد ٭
آتش نشاندن و اخگر گذاشتن افعی کشتن و بچه اش نگاهداشتن کار خردمندان نیست ٭ آخر ساعی
کاو فروشی نیست ٭ آخر گذر پوست به دباغ خانه است ٭ آخر پیری و وداع عمر است ٭ آخر آب بی
بجوی باز آید رفت ٭ آخر بخیال سیر و عمر ٭ آدم خوش سود و اشریک مال مردم است ٭ آدم به آدم
میرسد کوه بکوه نمیرسد ٭ آدم را گندم بهشت نسازد ٭ آدمیان گم شدند ملک خدا گرفت ٭
آدمی آخر شیر خام خورده است ٭ آدمی جایز الخطاست ٭ آدمی را آدمیت لازم است ٭ عود را
گر بو نباشد هیزم است ٭ آدمی که شکم دیگران پر کند حیوانی باشد بی شکم ٭ آز زعیب نمی باشد ٭
آری طریق دولت چالاکی ست و چستی ٭ آزادی در خداست ٭ آزادگان تهی دستند ٭ آزردن
دل دوستان جهل ست و کفارت یمین سهل ست ٭ آزرده دل آزرده کند انجمنی را ٭ آزموده را
چه آزمائی ٭ آزموده کار بازی نخورد ٭ آسوده کسیکه خر ندارد ٭ آسوده کسی که زن ندارد ٭
آسمان گردد بر آنچه همت بستی ٭ آشنا را حال این ست وای بر بیگانه ٭ آشنائی ملا تا سبق ٭
آش مردان دیر می پزد ٭ آشتی در راست و گواهی در کار ٭ آفرین باد بر این همت مردانه تو ٭
آفتاب به گل نمیتوان اندود ٭ آفتاب لب بام ٭ آفتابه خرج لحم ٭ آفت همسایه بهمسایه
میرسد ٭ آلوچه بالو نگرد رنگ برآرد ٭ آمدن بارادت رفتن باجازت ٭ آمد و آورد آنهم
گناه ماست ٭ آمین بی اجابت دعاست ٭ آنکه غنی تر است محتاج تر است ٭ آن بلا نبود که
از بالا بود ٭ آن آتش فرو نشست ٭ آن دکان برچیده شد ٭ آن دفتر را گاو خورد ٭ آنرا که
عیان است چه حاجت به بیان است ٭ آنرا که خبر شد خبرش باز نیامد ٭ آنرا که چنان کند
چنین آید پیش ٭ آنرا که حساب پاک است از محاسبه چه باک است ٭ آنرا که بداد ند بداد ند ٭

آنرا که بدانی نسب نسبت حالش ٭ دریابی و هیچ مگو از چه حالش ٭ آن سر که بخشیده از ... ست

آن شبی قدری که گویند اهل خلوت امشب است ٭ بیمن فتح صحبت آن ساقی نمانده ٭ آنکه

شیر از بکند رو بمزاج ٭ احتیاج است احتیاج است احتیاج ٭ آنکه در علم است ...

اوست ٭ آن گریه که مادر دیدم یعقوب بکند ٭ آن صبر که مادر دیدم ایوب بکند ٭ آنچه ...

آنهم گذشت اینهم گذشت ٭ آواز دهل شنیدن از دور خوش است ٭ آه از سگان که گم بکنند ...

گدا را ٭ آواز گدا رونق بازار کریم است ٭ آواز مرگ از دور میرسد ٭ آدم بجگر دارد ٭ آهسته که

که دیوار هم گوش دارد ٭ آهن گشته را جلوا دهد ٭ آهن سرد میکوبد ٭ آنچه داری مجلس

گوهران ٭ امیر میخواهند ستان خانه گویران شود ٭ ابر را بانگ سگ ضرر نکند ٭ ابر گر

آب زندگی بارد هرگز از شاخ بید بر نخوری ٭ ابروی هلال بوسه آسمان بزنشود ٭ ابله

گفت و دیوانه باور کرد ٭ ابلیس رفت و خباثت بگذاشت ٭ اجل سگ که رسد

نان چوپان بخورد ٭ اجل سگ که آید مسجد خواب کند ٭ احمق ریش راست کند ... ال

محاسن ٭ اختلاط زیاده باعث جدائی ٭ اختیار بدست مختار ٭ ادب آب حیات

آشنائی است ٭ ارزان بعلت گران بحکمت ٭ از آنجا رانده و از اینجا مانده ٭ از آسیا

که برون رفت ترا باسیر و نیم سیر چه کار ٭ از آسمان هرچه آمد زمین برداشت ٭ از آتش ...

گرم نشده ام از دود بیش ترم ٭ از اسپ ... باشد ... ٭ از اسپ فرود آورده بر خر نشاند

از بخت خاکی چه نزاید ٭ از بیوه گدائی ٭ از بد قمار ... ٭ از پستان ... ٭ از برای یک شکم

... دو کس نتوان کشید ٭ از بیم باران بناودان گریختن ٭ از پای لنگ ...

از پا تا سر شما سوء ادبست ٭ از تو حرکت از بارکت ٭ از تو غازی از من تازی ٭ از تیغ ...

سمع ابوجهل ... ٭ از چشمه آفتاب ... ٭ از ... ٭ از جا به در رفت ...

از حلوا شیرینی ... از جنگ در خانه گویان ... شهر ... ٭ از خرس یک موی بس است

آخر درمان خطاهای بزرگان عطاست * از خاشاک پل جیحون میسازد * از خیال پری دیوی بگذرد *
آدمی را بچشم حال نگر * از دوست یک اشاره و از ما بسر دویدن * از دل برود هر آنچه
از دیده برفت * از دست گرسنه چه خیزد * از دام جوا زاد شوم در قفس افتم * از دور دست
بر آتش بگذارد * از ریگ روغن میکشد * از ریش گنده بیر وت است * از سوزن گره
آهنین میتوان خرید * از سایه خود رم میکند * از سودای نقد بوی مشک می آید * از صد با از
زبان خموشی نکو بود * از ضعف بهر جا که نشستیم وطن شد * از فرباد خر کسی نرنجید * از فلفل
و زنجبیل سردی طلبد * از مردم نادیده مروت مطلب * از کوزه همان برون تراود که
در اوست * از کفر ابلیس مشهورتر است * از کاو چوشن خبر ندارد * از کیسه خلیفه میبخشد
از کجا با چلو اشتران خورد * از کجا این سر خر پیدا شد * از کرامات شیخ ما چه عجب * گربه شاشید
و گفت باران است * از گریه ماتم گل سوری نرهید * از گره او چه میرود * از گوشه بامی که
پریدیم پریدیم * از لقلق سگ دریا مردار نمی شود * از معاطفه با دخترخاک برخیز * از مکافات
عمل غافل مشو * گندم از گندم بروید جو ز جو * از مردی تا نامردی یک قدم است * از ماست که
بر ماست * از شما بخشیدن * از نو کیسه قرض مخواه * از نقش و نگار در و دیوار شکسته
آثار پدید است صنادید عجم را * از نی بوریا شکر نخوری * از هر جا که سنگ آید بالای لنگ است
از هر چه بگذرد سخن یار خوشتر است * از یک دست صدا برنخیزد * اسب و زن و شمشیر
وفادار که دید * اسب خریدیم اشتر درآمد * اسب لقارچی شده است * اسب و فرزین می نهد
اسب دوانده جو میخورد * اسب چوبین راه نمی رود * اسب بدویدن آخور یادش می کند
اسب دور کا بدوانا و نجیبی * استخوان سوخته را سگ نه بوسد * استر را گفتند پدرت کیست
گفت مادرم اسب است * اشتر گاه میخورد گردن دراز میکند * اشتیاق پای مردان ترزندان
اشتها نیست جان من مرض است * اصالت تاب بی حرمتی ندارد * اصفهان

۵۱ تنقیق بالفتح زبان در صدر شست
یعنی وقتی که زبان او را ... شد
۵۲ صنادید مهتران جمع صندید بالکسر
یعنی ...

نصف جهان ۰ اصل بد انحطاط کند ۰ اطلس هر چند کهنه شود بپای نمی شود ۰
افزونی نور ماه برای سپری شدن ست ۰ اگر قحط الرجال افتد زین سه [illegible] کمتر گیری
یکی افغان دوم کمبو سوم بدذات کشمیری ۰ اگر آب ست که سهل ست ۰ اگر [illegible]
می توان خورد ۰ اگر همه آتش شوی خود را بسوزی ۰ اگر چه پیر [illegible] سلیمان ۰ [illegible]
اگر در دل خونابه باشد دیده بتراود ۰ اگر مولی نظر سازد رهائی بی بها گردد ۰ اگر [illegible] سالک
در مشکی کنی دروغ همان دروغ و همان دروغ و همان دروغ ۰ اگر من بیمار شوم [illegible] ۰ اگر
قاروره پاک ست از طبیب چه باک ست ۰ اگر این بار جان [illegible] ۰ دیگر [illegible]
نبود ۰ اگر باور کنم عقلم نباشد ۰ اگر خر نبود قاضی نمی شد ۰ اگر نان گندمی نیست زبان مردمی
را چه شد ۰ اگر شکار شغال بودی سامان شیر کجا ۰ اگر سوی خورشید بینی [illegible] ۰ [illegible]
به خورشید را ۰ اگر فی المثل [illegible] [illegible] چه حال [illegible] [illegible]
شی دیگر نمی ماند ۰ اگر هوس ست همین قدر بس ست ۰ اللهم [illegible] امروز [illegible]
در پیش ست ۰ امروز داری بخور غم فردا مخور ۰ [illegible] ۰ [illegible]
آنچه پیر در خشت بیند جوان در آینه ۰ آنچه با کار [illegible] ۰ [illegible]
[illegible] نفهمیده بگو که خطا ست ۰ آنچه اگر [illegible] ۰ [illegible]
گرو سر خلیفه ۰ آنچه در دل ست به زبان می آید ۰ [illegible] ۰ [illegible]
رفت ۰ آنچه آدم می کند بوزینه هم ۰ آنچه کنی بخود کنی ۰ [illegible] ۰ [illegible]
بهم رسید ۰ گرسنگی [illegible] ۰ [illegible] ۰ [illegible]
[illegible] ۰ [illegible] ۰ [illegible] ست ۰ [illegible]
روز نیست ۰ [illegible] انگشت [illegible] ۰ [illegible]
حلق ست ۰ انگشت اگر در گوش کنی [illegible] ۰ [illegible]

او داند و کار او داند ٭ اوقات مکن ضایع و تنها منشین ٭ اوقات شریف بین که چون
میگذرد ٭ اول بهای مشک بها ٭ اول خویش بعده درویش ٭ اول طعام بعده کلام ٭
اول بسم الله غلط ٭ اول دم نقد مطلبی را ٭ اول بخش بعد از ان گو بی نمک ست ٭ اول
اندیش وانگهی گفتار ٭ پای پیش آمده است و پس دیوار ٭ اول با خر نسبتی دارد ٭ اول شب
میکشد مفلس چراغ خویش را ٭ اول کسیکه لاف محبت زند منم ٭ اول پایهٔ دُرد پاس
خد خود شناس ٭ ای باد صبا اینهمه آوردهٔ تست ٭ ای بسا آرزو که خاک شده ٭ ای تو
مجموعهٔ خوبی ز کدامت گویم ٭ ای خاک بر ان سر که در و مغز وفا نیست ٭ ای در تو بگویم
دیوار تو هم بشنود ٭ ای روشنی طبع تو بر من بلا شدی ٭ ای زر فصحت بخیر در هر چه باشی و دیا
ای زبردست زیردست آزار ٭ گرم تا کی بماند این بازار ٭ ای گل تو خرسندم تو بوی
کسی داری ٭ ایلچی را چه زوال ٭ اینهمه از پی آنست که زر میخواهد ٭ اینهمه اندر عاشقی بالای
غمهای دگر ٭ اینهم آثار پیریست ٭ این را کسی گو که ترا نشناسد ٭ این گل دیگر شگفت ٭
این کار از تو آید و مردان چنین کنند ٭ اینک من و تو هر انچه دانی میکن ٭ اینک سر راه
برو خوش بسلامت ٭ این هیچ که گشتنک امروز فردا شکند ٭ این دست را آسیا و یا آن دست آسیا
این تخم و این زمین ٭ این گوی و این میدان ٭ این چاه و این ریسمان ٭ اینجا موش بعصا
راه میبرد ٭ اینجا مقام دم زدن جبرئیل نیست ٭ اینجا حسب نگنجد و اینجا نسب ٭
این کار دولت ست کنون تا کرا رسد ٭ این خانه تمام آفتاب ست ٭ این دعا از من
و از جملهٔ جهان آمین باد ٭ این دغل دوستان که می بینی ٭ مگسانند گرد شیرینی ٭ این مدار نیست
یا رب یا بخواب ٭ این کشتی غرق شود من هم ببینم ٭ ای وقت تو خوش که وقت ما خوش کردی

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

آم وہ جگ مین رہی تو جہان جاتا پیشم ہی ٭ آ بلا گلی پڑ ٭ آپ ہی مجھ یا جا ٭ آپ ہی ہی گوس نہین

آپ ڑوسن لڑین ٭ آپڑوسن مجھی بی ہو آپ کاج مہاکاج ٭ آپہی میان مانگتی اور باہر کھڑی
درویش ٭ آپہی ناک چوٹی گرفتار ہین ٭ آئی کا نام سہا اور جائی کا نام تماشا ٭ آئی تھی ...
جاتی ٭ آئی کا چراغ گھر رکھون تو چوہا کھائی باہر رکھون تو کوا لی جائی ٭ آئی ہی ساتھ
کہین گئی نہین جائی ٭ آٹا نہ بڑا اور بوجا شکا ٭ آٹھو گانٹھ کمیت ٭ آج مرے کل دوسرا
دن ٭ آج ہی سو کل نہین ٭ آج تک تڑپی ہینگ لگتی ہین ٭ آج کل تو تمہاری سب
ناؤن کمان چڑہتی ہی ٭ آج برس کر پھر نہ برسون ٭ آدمی آدمی انتر کوئی ہیرا کوئی کنکر
آدمی کا شیطان آدمی ٭ آدمی سا پکھیرو کوئی نہین ٭ آدمی نی آخر کیا دودھ پیا ہے
آدھا تیتر آدھا بٹیر ٭ آدھا باپ گھر آدھا بسے گھر ٭ آدمی کا رات روالی آدمی کا دن بہاگ
آدمی قاضی تیز آدمی بابا آدم ٭ آدمی بنا گئی تو میرو میرو ... آدمی کا تہاد ٭ آدمی
کو چھوڑ سارے کہ نہین دو نکھہ ٭ آدمی رات کو بھائی آدمی شام سی منہ چھپا اوی ٭ ار عجب
نہین ٭ آزاد کا سونٹا ٭ آسامی ترساچی ٭ آستین کا سانپ ٭ آسمان پر تھگلی
لگاتی ہی ٭ آسمان سی گرا کھجور مین اٹکا ٭ آفتاب پر تھوکا اپنی ہی منہ پر پڑا ٭ آگ
لگتی جھونپڑا جو نکلی سو لاہہ ٭ آگ کا جلا آل ہی سی اچھا ہو ٭ آگ کھائی سو انگاری ہگے
آگ لگائی پانی کو دوڑی ٭ آگ لگائی تماشا دیکھی ٭ آگ لگی مینہ پچھی پڑی ٭ آئی ...
آگ کہتی منہ نہین جلتا ٭ آگی دوڑ پیچھی چھوڑ ٭ آگی ناتھ نہ پیچھی پگہا ٭ آگی روک پیچھی
ٹھونک ٭ آم کے آم گٹھلی کی دام ٭ آم بوؤ آم کھاؤ املی بوؤ املی کھاؤ ٭ آم کھانی
سی کام کہ پیڑ گننی سی ٭ آم میٹھی ... ٭ آن ... ٭ آنی ...
آس ٭ آنسو ایک نہین کلیجہ ٹوک ٹوک ٭ آنکھ نہ آنکھ ... ٭ آنکھ کا پانی ڈھل
گیا ہی ٭ آنکھ پھوٹی پیڑ گئی ٭ آنکھ پھوٹی ... ٭ آنکھ ... بہاڑ ...
آنکھ کا اندھا نام نین سکھ ... ٭ آنکھ ...

کاجل چراتا ہی * آنکھون مین چربی چھائی ہی * آنکھونکی اندہی نام شیخ روشن * آنکھونکے
اندہی نام نین سکھ * آنکھونکی ناخون لہو ڈالو * آنکھون دیکھا بہت پڑا کہ مین کانون سنا *
آنکھون مین خاک ڈال آئی * آنکھین ہوئین چار دل مین آیا پیار * آنکھین ہوئین اوٹ من
مین پڑی کھوٹ * آؤ پیر گھر کا ہی لی جاؤ * آہ مردان نہ آہ زنان * آئی کی شادی
گئی کی غم * آئی گا گتا تو پائیگا تگا * آئی میر بہاگی پیر * آئی ہی جان کی ساتھہ جاوینگی
جنازی کی ساتھہ * آئی تو روزی نہین تو روزہ * آئی تو رمائی نہین فقط چارپائی * آئی پرچہ کر
نہین * آئی نہ گئی کولی لاگی لگا بہن ہوئی * آیا بندہ آئی روزی گیا بندہ گئی روزی * آیا
تو نوش نہین تو فراموش * **اب** سے میرا مردہ تیری زندی پر بہاری ہی * اب پچہتائی
ہوت کیا جب چڑیان چگ گئین کہیت * ابتو پتہر کی نیچی ہاتھہ دبا ہی * اب سی آئی
گہری آئی * ابہی مونہون کا دودہ نہین سوکہا * ابہی کچی گہری پانی کی بہرتی ہین *
اپنا دام کہوٹا تو پرکہنی والی کو کیا دوس * اپنا گہر ہگ بہر اپا گہر تہوک کا ڈر * اپنا گہر
دوسی سوجہتا ہی * اپنا لال گنوائی کی در در مانگی بہیک * اپنا لینا کیا پرایا دینا کیا *
اپنا دہی اور لڑائی مول لی * اپنا نکال مجہی ڈال دی * اپنا الو کہین نہین گیا * اپنا
کوئی نہین * اپنا سیٹہہ انگا ناسو ڈہینگا * اپنی بہن مجہی دی تو بہلا تی پہر * اپنی ہری
رام نہین * اپنی بچی کو ایسا مارون کہ پڑوسن کی چھاتی پہٹی * اپنی اپنی فتح کی سبہی
خیر مناتی ہین * اپنی پاؤن مین آپ ہی کلہاڑی مارتی ہین * اپنی ہاتہون اپنی قبر کہودتا ہی *
اپنی ہی منہہ سی دہنا بائی * اپنی ران کہولی اور آپہی لاجون مری * اپنی اپنی کہال مین
سبہی مست ہین * اپنی چہاچہ کو کوئی کہٹا نہین کہتا * اپنی بچہڑا کی دانت کو سونے کے
معلوم ہوتی ہین * اپنی بیر گہوم لگا لا اہمری پر کو بہو کم بہاکا * ادہم کہیتی مدہیم بان
نکشٹ چاکری بہیک ندان * اتنا جہوٹ بولو جتنا آٹی مین نون * اتنا نچا کہ باسی تکا *

اتنی ہی عقل اجیرن ہوتی ہی × اٹہاوہی کی کا گرہ لمبا × را ودجا × اجیرن کو اجیرن
ہی ٹہیلی نہین سر چڑہی کہیلی × اچہا کیا خدائی نی برا کیا بندی نی × اچہی بین پر خدا
کا نام ڈالی × اچہی گہر بیاہ دیا × احسان لیجی جہان کا نہ احسان لیجی شاہجہان کا ×
احمد کی پگڑی محمود کی سر × ادہر قطب ادہر چتہ گرتی کہ سر × ادہی کی بہتیجی کوری
اوسکی ہاتھ سی نہ کہاوی × اڑ ملی پن کی ستی نی ہی بادشاہی کرلی ہی ×
بیٹھی پاس کام آوی برس × استاد چہانبائی ایک من ایک سیر ابہالی × اس [illegible] اگر
جو بادیگا اسی لڑکی کو ماریگا × اس سی تنگ کی ہی نالکہ کٹی × اس سی اچہا خدا کا نام
اسکو تو شہر ماری موت نہین × اسکی گردن ہاں مارلی جہان پانی نہ ملی × اسکی [illegible]
نقصان کی بہان ہی نہین ہی × اس گہر کا باآدمی نرالا ہی × اسی دہیا او اسی کہا [illegible]
آپنی کستی × اتنی برس کی عمر اور نام میان [illegible] × آنکہ کہولکر اندہا بنگ سی × اکلی پانی
پچہلی کیچ × اگہن جو لیہی اٹہن × آلا اون بالون جہنک سرکار ن × [illegible]
الف اللہ × الف کی نانون جتک نہین جانتی × اللہ دی اللہ دلاوی [illegible]
پاوی × اللہ رسی ہین × اللہ رسی تیری دیری کی جتنائی × اللہ اکبر × [illegible]
اللہ کا نام لو × اللہ سی تو کیا غم ہی × اللہ کی چوری نہین تو بندی کا کیا × اماقی آبادانی
اتار پیکا سونا بارہ بانی × ان ہچار دن ن بینگ کہان پانی × ان ہی جن [illegible]
کہتی [illegible] چیرین گی × ان تلون مین تیل نہین × انٹہین دب [illegible]
آنتڑیان قل ہو اللہ پڑہ رہی ہین × انت بہلی کا بہلا × آن دیکہا جو بہالی [illegible] × اندر ات
کا [illegible] کہینی ہی کا بی × اندہا کیا چاہی دو آنکہین × اندہا بانٹی ریوڑیان × اندہا راجہ چوپٹ نگری
اندہا بانٹی پہر پہر اپنون ہی کو دی × اندہا [illegible] × اندہی [illegible] × آنکہین [illegible]
اندہا ملا لوٹی [illegible] × اندہا چوہا تہوتہی دہان × اندہا کیا جانی لالی کی بہار × [illegible]

نام نین سکھ ہ اندھی کی ہاتھہ بٹیر لگی ہ اندھی مچھلی کھچی جوبی ہ اندھی کی جورو کا اللہ رکھوالی ہ
اندھی کی داد نہ فریاد ہ اندہا مارے بیٹھی کا ہ اندہی کی آگی روئی دونو دیدی کہوئی ہ اندہی مان
پوت کو سچے منہہ دیکہی ہ اندہیون نی گاؤن مارا اور ڈیوڑہی لنگڑو ہ اندہون مین کانا راوت ہ
اندہا دیہ سو ہر اگکاٹی ہ اندہیاری گئی کہ چور ہ اندہی بیوی کو کوئی تجی لیبی کوئی ہ اندہیا کا شہزادہ ہ
آن پایا کو کہا یاہ ان نینن کا یہی بسیکہ دیکہا یہ بہی دیکہنہ ہ آن ملی کی کسل ہ
انوکہی گاؤن اونٹ آیا ہ انی کی تلی ہزار برس ہ اور چہا یا بانجہا بہیتر یائن کا بہاہ ہ اتا واولا
سو باولا ہ اوترا شحنہ مردک ناؤن ہ اوترا گہاٹی سوا ماٹی ہ اوٹھا چولہا ہ اوٹہکر بہلی نہیں
بہورتی ہ اوچہی پونجی خسمی کہای ہ اوچہی سی پیٹ نکری ہ اوچہی کی پیٹ بائو کی پیٹ ہ
اوچہی کی بیل گرے ہ اوچہی کی گہرآئی بند وڑی پانی پی پی ہوئی پدوڑی ہ اودان ہار بہلا
بلیٹہ بیٹہین سیانپ دکہاوی ہ اودہو کا لین نہ مادہو کا دین ہ اودہم جوتی ہی ہ اور آنکہین
بہول گئی سیری بسین آئیو ہ اور رنگ لاگلہری ہ اوری اوڑہی طاق بیٹہی ہ اوڑتی چڑیا کو
پہچانتی ہی ہ اوجہ سبہری ساون آیا ہ اوڑہی چادر ہوئی برابر ہ اوسر چوکی ڈومنی گاوے
تال بیتال ہ اوسکی گڑ کا کیا جاتا ہی ہ اوسکی جڑین تو پتال کو پہنچ گئی ہین ہ اوسکی ٹانگین اوسکی
گلی ہین ہ اوکہلی کا کہائی بکتی کا نہ کہائی ہ اوکہلی مین سر دیا تو دہمکو نسی کیا ڈر ہ اوکہلی بیر
گیا منتر امائی باپ بسرا ہ اولٹی چور کوتوالی ڈانٹی ہ اولٹی کا پانی بلینڈی نہین جاتا ہ
اونٹ کی منہہ مین زیرہ ہ اونٹ ری اونٹ تیری کونسی کل سیدہی ہ اونٹ چڑہی
ہونٹ مانگی ہ اونٹ تیہی کتا کاٹی ہ اونٹ جب پہاڑ تلی آئی تب معلوم ہو ہ اونٹ بلبلاتی
گئی بان جی لادی گئی ہ اونٹ کی چوری اور جہکی جہکی ہ اونٹ ڈوبین بہیڑین تہاہ
مانگین ہ اونٹ بہی کہین کی کودا کہی ہی تہاہ ہی نہین ہ اونٹ سا قد بڑہایا ہی شعور ذرہ
نہین ہ اونٹ بڑبڑاتا ہی لادی جاتی ہین ہ اونٹ کسی ہی کو بہاگتا ہی ہ اونٹ کا پاد نہ زمین کا

نہ آسمان کا ہو اونٹ کی پیٹھ پاوے پیادہ تو مس ہو اونٹ داغ ہوتی تھی تو ہم بھی داغ ہونی کو
آئی ہو اونچی دکان اور پھیکا پکوان ہو لنگی کی پگڑی پہ سنجاپہ لیا ہو انگوٹھی کو ہتھیلی کا بہانا ہو
اسیر کے دہینڈی میں تماشا خود اسیر دیکھا گئہ پیاسا نا ہو اسیر کے گھر شیر بیٹا [illegible]
کے بیٹے ہو اری تیرا کاتا نچیں اری تیری قدرت کی کس لیے چھوڑ [illegible] پیسی کا تلب ہو اری
غیری فصل پٹری ہو ایسے سے بیٹا نہیں ولد سی بچا ہو ایسی [illegible]
پٹری باتیں کہائیں ہو ایسی پر تین حرف [illegible] ہو اری [illegible]
جیسی روپی کی نکی جہالی ہو ایک پتھ درگاہ ہو ایک تو سیان تہی [illegible] کہانی بہا
ایک تو کریلا دوسری نیم چڑھا ہو ایک تو کالی [illegible] جانی ہو دوسری جان [illegible]
ایک بیری تہی ہی گھر دوسری آئی ڈولی چڑھ ہو ایک تو [illegible] تہا دوسری [illegible]
ایک پٹری لوٹ تی ہین دوسری جو کھی مانگتی ہین ہو ایک [illegible] کی ڈال [illegible]
ایک ڈنکا مہمان دو ڈنکا مہمان تیسری دن بلائی جان ہو ایک غریب کو [illegible]
نکلے تہی ہو ایک کو سائی ایک کو [illegible] ہو ایک چوری کی [illegible]
کہوٹی ہو ایک کا [illegible] ہی سو کا [illegible] نہیں ہو [illegible]
ایک دو کہ ہو ایک خطا دو خطا تیسری خطا [illegible] ہو ایک [illegible] دوسری [illegible] ہو ایک
[illegible] الٹی ہی ہو ایک [illegible] ہو ایک [illegible] ہو ایک
ایک مشکل کی [illegible] آسان کہی ہین ہو ایک [illegible] آدمی [illegible] ہو [illegible]
ایک چوز [illegible] ساری کو [illegible] ہو ایک [illegible] ہو ایک [illegible]
کون [illegible] بول چلی ہو ایک مچھلی گندی ساری تال کو گندہ کرتی ہی ہو ایک [illegible]
دن کا [illegible] ہو ایک ہاتھ [illegible] نہیں باجتی ایک [illegible]
سو [illegible] نہیں [illegible] ہو ایک [illegible] ہو ایک

اور ایک گیارہ بیتی ہیں ایک باہتہ دو کہ ایک باشنگر پڑہی میری کرم جہان ٹہون تہان تم ہو ای
سیری پلی ایچا کہینچا وہ پہری جو بلیا تہانچ تیس پی اینٹ کی لینی اور پتہر کی ینی اینٹ
کی بات دم ہدا زد اینٹ کا گہراتی کہیا خزینہ دوم در امثال حرف با مشتمل بر چہار گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

بَاءَتْ عَرَارِ بِكَحْلِ الْبَاحِثُ عَنْ حَتْفِهِ بِظِلْفِهِ الْبَادِي أَظْلَمُ

کشتہ شد عرار عوض کحل کاوندہ از مرگ خود بسم خود آغاز کنندہ ستمگار تر

بِأُذُنِ السَّمَاعِ سَمِعْتُ بَاقِعَةً مِنَ الْبَوَاقِعِ الْبَاقِي عِنْدَ التَّلَاقِي

بگوش شنوائی شنیدم سختی از سختیہا باقی نزد ملاقات

بَارِكْ تَسْعَدْ بِالرِّجَالِ فَاسْتَبَانَ جَمَّةٌ بِالْإِفْضَالِ تُشْكَرُ الْأَقْدَارُ بِسَالِبِرّ

برخیز بنگاہ نیک بجہت شگون شتابیکہ و خوش بیرا گشتہ است بہین بسبب بزرگی کردن بیش آیند قدرہا بسبب نیکوئی

يُسْتَعْبَدُ الْحُرُّ بِالرِّفَاءِ وَالْبَنِينَ بِالسَّاعِدِ يَبْطِشُ الْكَفُّ

بندہ گرفتہ میشود حرشدہ بآرام و پسران بجہت بازو حملہ میکند پنجہ

بِالشُّكْرِ تَدُومُ النِّعَمُ بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمٰوٰتُ بِالْغَدَاةِ قَاصٍ

بجہت شکر ہمیشہ میماند نعمتہا بجہت انصاف قائم شدند آسمانہا بامداد قصہ گوینده

وَبِالْعَشِيِّ مَاصٍ الْبَحْرُ لَا يُخَافُ مِنَ الْغَرَقِ بِحَمْدِ اللهِ لَا بِحَمْدِكَ

بشبانگاہ مکندہ است دریا نمی ترسد از غرق بحمد خدا نہ بحمد تو

اَلْبَخِيلُ عَدُوُّ اللهِ وَلَوْ كَانَ زَاهِدًا اَلْبَخِيلُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

بخیل دشمن خدا است اگرچہ باشد بی رغبت از دنیا بخیل داخل نمی شود بہشت را

اَلْبَصَرُ مِرْآةُ الْعَيْنِ بَدَلٌ أَعْوَرُ بَدَنٌ وَافِرٌ وَقَلْبٌ كَافِرٌ

بصر آئینہ چشم است بدل ناقص بدن کامل دل کافر

مع الراء

البرایا أهداف البلایا + الولد سلف + برد غداة عز

مخلوقات نشانه‌های مصیبتها + نکوئی پسر سلف است + سردی بامداد عزیز است

عندی من ظمأ البرایا البلیات برق من لا یعرف + برق

نزد من از تشنه شدن نکوئی رفع کننده بلاها است ... کسی که نشناسد ...

لو کان له مطر + برکة العمر فی حسن العمل + برکة لا تبطله بأمانة

اگر باشد مر او را باران + برکت عمر در خوبی عمل است + ...

مع السین

برئت قائبة من قوب + البستان کله کرفس + بسر السقر بالحقیقة

جدا شد بیضه از جوجه + باغ همه آن کرفس است ...

مع الشین

لو لم یختم بالدقیقة + بشاشة الوجه عطیة ثانیة + بشر

اگر ختم کرده نشود به دقیقه + تازه روئی بخشش دوم است + ...

نفسک بالظفر بعد الصبر + بشر مال البخیل بحادث أو وارث

ذات خود را به پیروزی بعد صبر + مژده ده مال بخیل را به مصیبت یا به وارث

مع الطاء والعین

بطن المرء عدوه + البطنة تأفن الفطنة + بع الدنیا من الآخرة

شکم مرد دشمن اوست + پری شکم سست کند زیرکی را + بفروش دنیا را عوض آخرت

ثم بعت جاری ولم أبع داری + بعد کل خیر بؤس + بعد خراب

فروختم همسایه را و نفروختم سرای خود را + بعد هر نکوئی خواری است + بعد خراب ...

البصرة بعد ... الصفا خیر من ... + بلوت الحقیقة بعض الشر

بصره + دوری ... آن ... + ...

أهون من بعض + لبعض البقاع أیمن من بعض + بعلة الورشان یأکل

سبکتر است از بعضی + بعضی مکانها مبارکتر است از بعضی + به حیله ورشان ... می‌خورد

رُطَبُ المُسَانِ + البَغْلُ الهَرِمُ لَا يُفْزِعُهُ صَوْتُ الجُلْجُلِ بِغُبْيِه

خرمای شان سگ است + نهایت ... آواز جرس + در دهانش

الاثلبُ والحجرُ والكثكثُ بفيه + بطنك الحق نعليك ابدا

خاک و سنگ ریزه ها + در دهن آن + به تدبیر خود دور کن پرو نعل خود [illegible]

قد هيّأك + بقية العمر لا قيمة لها + البخل غيث اثار زغى + بلاء

بر دو قدم خود راه باقی + زندگی قیمت ندارد ... باران فتنه ها چیست + بلای

الإنسان من اللسان وسلامته في حبس اللسان + البلاء موكّل

آدمی از زبان ست و عافیت او در بند کردن زبان + بلای گذشته شده

بالقول + البلاء بالولاء كالذهب للذهب + البلاء الاشد المعروف

بگفتن + بلای بجهت پادشاهی مانند شعله آتش ست برای زر + بلائی که سخت ست نکوئی

والصنيعة عند الاحرار وديعة + بلغ الحزام الطبيين + بلغ

و کار ... نزد ... امانت ست + رسید تنگ ستور هر دو پستان را + رسید

السيل الزبى + بلغ السكين العظم + بلوغ الآمال في ركوب

سیلاب پشته ها را رسید کارد استخوان را رسید + رسیدن امیدها در سوار شدن

الاهوال + البلية اذا عمّت طابت + مثل جارية فلتزن الزانية

ترسها + بلای چون عام شود پاکیزه شود + مانند کنیز ست پس باید که زنا کند زانیه

سرا وعلانية + بنا قصرا وهدم مصرا + بُع بشسع نعل كليب

نهان و آشکارا + بنا کرد کوشکی را و ویران کرد شهر را + رجوع کن برای ... نعل کلیب

بيت الزهرة ميزان الطرب + بئس الفقير على باب الامير

خانه زهره ترازوی خوشی ست + بد فقیر ست بر در امیر

وَنِعْمَ الْاَمِیرُ عَلٰی بَابِ الْفَقِیرِ + بِئْسَ الْمَالُ الْقَلْعَةُ + بِئْسَ الْاِسْتِعْدَادُ

و خوب امیرست بر در فقیر + بد مال عاریت است + بد استعداد

الْاِسْتِبْدَادُ + بِئْسَ الْمَطَاعِمُ حِینَ الذُّلِّ تَکْسِبُهَا + بِئْسَتِ الْخُلَّةُ

اصرارست + بد خوردنیهاست که حاصل کنیم آنها را بخواری + بد خوی است

اَنْ تَمْنَعَ الْخَلِیلُ الْخُلَّةَ لِاَجْلِ خَلَّةٍ + بَیْضَاءُ لَا یُدْجِی سَنَاهَا الظَّلَامُ

آنکه منع کند دوست دوستی را بجهت سرکشی + سفیدی که تاریک نمیکند روشنی او را شب تار

بَیْضَةُ الْعُقْرِ + بَیْنَهُمْ عِطْرُ مَنْشِمٍ + بَیْنَ جَبْهَتِهِ وَبَیْنَ الْاَرْضِ جَبَهَاتٌ

اول تخم ماکیان + درمیان ایشان عطر منشم است + میان پیشانی او و میان زمین پیشانیهاست

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

با ادب باش تا بزرگ شوی + با ادب باش گر ترقی خواهی + با آنکه ظرفیان شستند عمر ضایع کردن است + با خدا کارست ما را خدا در کاریست + با دوستان لطف با دشمنان مدارا + با مردکشان هر که درافتاد برافتاد + باد در کسی رسید کردی وا رید + بادنجان بم را آفت نمیرسد + بادنجان ارزان است لیکن چرخکی دارد + باد آورده را باد میبرد + بار گفتند و بار دیگر میگویم + باری بهیچ خاطر خود شاد میکنم + بازی بازی ریش بابا هم بازی + باز را با زاغ بودن چه خوش [illegible] بودن + باز از [illegible] + یاری را نیاز اگر آزاری چنان آزاری که باز آزاری + باز وی بیان از دست [illegible] + باز گرد به اصل خود هر چیز + با سیه دل چه سود گفتن وعظ + باغبان را وقت میوه گوش کر میباشد + باغ سبز می نماید + باقی داستان شب فردا + با قاضی مسلمان [illegible] صلح کن + بالای زرد سیاه رنگ دگر نباشد + بالای باد [illegible] + باد زیر [illegible] + با هم [illegible] +

با همه بازی بگیر با ریش هم بازی * با هیچ و لا و سپر قضا نیست * با هر که راست آید از جیب
درست آید * باید شاخ نیکو از هر دکان کرد * با این ریش و فش * با پیال انگیزه از
می‌کند در بام بلند دست به آسمان نتوان رسانید * به پیشین مردم افتاده * بخت
بیست راه کعبه دیگر * درس گر ناس از طفل بچه تا نگرید مادر شیر ندهد * بخت به
با کسی گر یار بود * سگ ... * بخت گر یاری دهد دندان سنگ شکند
بخت اگر برگردد از پالوده دندان بشکند * بخت داری برو بپشت بخواب * بخت که برگردد
اسب تازی خر گردد * بخشنده آب است که هر چه بیاید تر کند * بدخواه کسان هیچ بمقصد
نرسد * بد مزه هم روزی می‌خورد * بدردی درمان گرفتار است * بدعای گربه باران
نمی‌بارد * بد گهر با کسی وفا نکند * بی راهه می‌آید باشد جزا * اگر مردی آهن را الی آهن
برات عاشقان بر شاخ آهو * بر اسپ چوبین سوار است * برای مژده گر جان فشانم
رواست * که این مژده آسایش جان ماست * برای ما سر خری هم رسید * برای پنهان
چه سنگ چه زر * برای کوری ابلیس سایه گر ... بیل نگه * برای تن نرسید آنکه مخفی شنید
بی بدل هیچ گزینه کسی به دل * بر حذر باش که سر می‌شکند دیوارش * بر رسولان بلاغ
باشد و بس * بر سر فرزند آدم هر چه آید بگذرد * بر صراط مستقیم ای دل کسی گمراه نیست * بر عکس
نهند نام زنگی کافور * برق زد و راه کافور ... * برگ سبز است تحفه درویش * برنج ... شغل
... می خدا او است * بزرگی بایست بخشندگی کن * بزرگی طفل از او بست *
بزرگی بعقل است نه بسال * بزرگان خرده بر خردان نگیرند * بزرگش نخوانند اهل خرد *
که نام بزرگان بزشتی برد * بر ما غم جان ... نیست * قصاب را غم پیه * برگ سبز که بهار رفتی *
برگ گریش شد ... * ... مژده و شاخ زرین * بزیا بهای ... سر زلف
سخن بسیار گوید * بسیار سفر باید تا پخته شود خامی * بشنو و باور مکن * ... گفتگو ...

تو پسر الشهر خویش هر کس شهریارست بشهر خود و هر شهریار خود باشد بعد از سر من گو
نیکو شده باشد بعد خرابی بصره [illegible] است عیب خود بینا باشی
بقدر رال باشد گرانی بکن بیت یک منت منه گفتن آتش دهن نمی سوزد
بلای طویله بر سر [illegible] بها [illegible]
چه حاجت به بلند پروازی [illegible] تنگ [illegible] خرس [illegible] گرفت
راضی شو [illegible] بندگی [illegible] بندگی کن [illegible]
بنده درگاه [illegible] همراه [illegible] گدائی [illegible]
بود [illegible] دشمن [illegible] انسان [illegible]
پیغام [illegible] بهار [illegible]
دل آسوده [illegible] تفاوت [illegible]
گوشت مردان [illegible] تقاضای زشت [illegible]
بهر باش [illegible] خوانی [illegible]
بهشت دریای [illegible] بهشت [illegible] نباشد [illegible]
بی بال [illegible] خرابات [illegible] عشق [illegible]
حق [illegible] است [illegible]
آویته [illegible] فرو [illegible]
هرچه [illegible]
[illegible]

گنجینه سوم در مثلهای [illegible]

باب [illegible]

باپ کی آگی آنی بیٹا کری بیٹی کی آگی آئی * بات پوت پیار گھوڑا بہت نہیں تو تھوڑا تھوڑا
بات کی بات خرافات کی خرافات * بکری کی سینگھ ہو کی چکنی پر کچی بات * بات رہ جاتی ہی پر
وقت نہیں رہتا * بات پر بات یاد آتی ہی * بات کہی اور پرائی ہوئی * بات پوچھی بات کا
پچھن پوچھی * بات جو چاہی آپ سنے تو بات ایک نہ لی * باتین اگلی کہتین خوار * باتی نا ہی
پاپی اور باتی ہاتھی پاتی * بارہ باٹ اٹھارہ پیٹی * بارہ برس پیچھی گھوڑی کی بھی دن پھرتی
بارہ برس کی کاشی میں [illegible] برس اتی ہین ہی محصول نہیں دیا کیا کرتی ہی
بھاڑ جھونکتی تھی * باڑہ ہی جب کھیت کو کھائی تو رکھوالی کون کری * بازار کی مٹھائی جس نی
پائی تس نی کھائی * باسی بچی تو کتا کھائی * باسی کڑہی ابال آیا * باسی پھولون باس نہین
پردیسی بالم تیری آس نہین * باتی کا مارا اگاڑن اور آگ کا مارا چولھا * باگ بکری کو ایک جگہ
پانی پلایا ہی * بال کی کھال کھینچتی ہین * بال باندھا چور * بال باندھی کوڑی مارتا ہی * باہمن
دان مانگتی ہین * باند کھیسلی جیسا * بانچ بجوٹی شیطان کی لنگوٹی * بانچ بیانی سو نتھہ
اوڑانی * بانس ڈوبین پورین تھاہ مانگین * باندی کی آگی باندی منہہ کٹی ناک ناتی * بہاو
نہ بتاس تیرا انچل کیونکر ڈولا * پوت نہ بھتار تیرا ڈھینڈ کاہی کو پھولا * باہر کی کھا جائین گھر کے
گیت گائین * باتی پچ گئی بتیس دانت کی بہا کا خالی نہین جاتی * بجا دے
خفیا ڈھولکی کہ میان خیر سی آئی * بج پی جا آندھی آئی * بچھڑا کھونٹی کی بہل ناچتا ہی
بچھو کا منتر نہ جانی سانپ کی بل مین ہاتھہ ڈالی * بخت اوڑ گئی بلندی رہ گئی
بخت دین یاری تو کر گھوڑی اسواری * بخت نہ دین یاری تو کر کھا جو ڈی داری * بخت نارو کا
آٹا گیلا * کمبخت کی دال گیلی * بخشو بی بی بلائی چوہا لنڈا ہی ہوکی جیگا * بخشی کی دیگ * باؤن
کی للا * بدلی مین دن نہ دیسی بہو بیٹی پیسی * برا بیٹا کھوٹا پیسا کام ہی آرہتا ہی
براتی کنارہ ہو جائین کی کام * وہ دھن ہی آپڑیگا * بریلی و بارہ بیلی * برا بول قاضی کا

پیادہ ہڑا ہی پانچ ہی [illegible] دِوائی ہوئی [illegible] تہائی لگی [illegible] بس لگا ہی [illegible] کے
بات [illegible] سیان [illegible] سیان [illegible] سیان [illegible] بول کا [illegible]
گھر [illegible] الی [illegible] بس
سیان بس [illegible] دیکھایہ [illegible] بغل [illegible]
[illegible] آنگری [illegible]
بگانی کا [illegible] بگانی [illegible]
[illegible] بل [illegible]
بل نہیں تو جاوی [illegible] بل [illegible]
بی خدا کی [illegible] نہیں [illegible]
[illegible] بن [illegible]
[illegible] نہیں [illegible]
[illegible]
[illegible] شادی [illegible]
[illegible] نہیں [illegible]
[illegible] نہیں [illegible]
[illegible] نہیں [illegible]
[illegible] نہیں [illegible]
[illegible] پوچھا
سب [illegible]
[illegible]

بہنسے ٹھاسی لوگ آئی تماشی ہو بہی کلاونت کی کون تی ٹوٹری تو تی ہی کسین
بوڑہی ہاری چلتی دو ڈاری بوڑہی کہوڑائی اور لال لگام بوڑہی بڑا نام خستہ
اور بہی کہال کی کہال ہوں تو بہی بی بیر نظر ہیں تو ورکا بہی نہیں تیری
بیل کا بیا ہو یا نہ ہو یا سنت کا بیتہ **بہت** آنہت منڈہی خراب بہت
بہی [illegible] مین ہاتہ وہ ہو بہی آگی لگا دیا اور لگتی آگی گل تاہی آگی ناچا نیون
دس گہر کہائی **بیا** و [illegible] **بہت** [illegible] پی بی آپہرہا لی کان تیری
پیلا دو چیٹی ایک بیلا بہی بی وار ی باندہی کہائی گہر کی بلا باہر جائی بی بی ایک
وال چین وقت بیٹا ہو پیسہ بڑ ہو بیٹا تن کی کہائی اپنی باپ ہن کی بہت
پیار کی اور نام کہا ایک جیتی پیچ پیچ ہیتی کا بیا بہیائی کا تیر
بیدر قصائی کیا جانی بیرائی بیدل نوکر دشمن برابر بندگی بیدائی
بیدہی کی پیاولون بہت بہی کہیں بیکار بسا بس کچہہ کیا کر بیل
گون تماشا بہی کون بیل کا مارا بیل کی بول کا مارا بیل

گنجینہ چہارم در مثلہای حرف **بہا**

بہات ہوگیا کو کوبی بہت آئین کی بہات چہوڑا بابہی
بہاری تہیر دیکہا چوم کر چہوڑ دیا ہو اگل پر کی بہکیلی اور کہاں کا ون
تیلون ما گر دو بہانی ایسا وقت نہیں اور بہانی ایسا دشمن نہیں بہانی
اور پیار کری ... دس دہائی بہی دس بہی **بہٹ** پڑی وہ
بہجی بہی آپ کی کہی بیتی بیٹ بہر اسو دہرا بہ گہس
بہا آیا بہا بہی سو دو کہی نہیں جنگل کا بہا بہی گو ر
ایک بات بہی کا زمانہ نہیں بہولی کی بہائی اور بیری کی خرابی

پیر گھٹی سب ہوا [illegible] **بھوانی** [illegible] بھوکی [illegible] کہانی [illegible] کہا [illegible]
بھوکی ہو تو پیری [illegible] دیکھو بھوکی [illegible] دو کیا کہا [illegible] روٹیان [illegible] بھوکا [illegible]
اگھا ناکہی [illegible] ہو [illegible] بھوکا بنگالی [illegible] بہات [illegible] بھوکی [illegible]
بھوکا کیا [illegible] بھوک [illegible] بھوجن [illegible] [illegible] تبا [illegible] [illegible]
گائین کہانی اب کہائیں [illegible] [illegible]
گئی [illegible] پھینک ڈال [illegible] بہات میں [illegible] ڈھیر [illegible]
[illegible] **بھیا جی** کی [illegible]
بھیا جی [illegible] میں [illegible] بھیا جی کی [illegible] بہان
بیسک اور [illegible] بھینس [illegible] آگی بین بجائی بھینس [illegible]

خزینهٔ سوم در امثال حرف بای پارسی مشتمل بر گنجینه

گنجینهٔ اول در مثلهای پارسی

پا [illegible] کہ [illegible] یک [illegible] سال [illegible]
بجائی [illegible] پای [illegible] است [illegible] پای [illegible] است [illegible]
[illegible] پای [illegible] بود [illegible] پای [illegible] در [illegible]
در [illegible] پای چراغ تاریک میباشد **پختهٔ** [illegible] پشت [illegible]
[illegible] **پراگنده** روزی [illegible] پراگنده دل [illegible]
[illegible] پشت [illegible] **پست** [illegible] سبب [illegible]
پست [illegible] **پس** از [illegible] سال [illegible]
[illegible] ۔ [illegible]

پاچپان قسمت جنخانان نوبتش گم شد × پس مانده گاو را بخر تا بید داد × پس مانده سگ هم
سگ را شاید × پس مانده سگ قابل ملالت نیست × **پشت** بام زندان روز روشنی ×
پشت انقره باشد لیکن نقره در پشت نباشد × پشم از خایه‌های زندان کم × پشمی در کلاه ندارد ×
پشه چو پر شد بزند پیل را × پنج انگشت برابر نیست × پند بر مانع نشود رسوای مادر زاد را **پند**
کند × پیگوی یا **پهلوان** زنده خوش است × **پیچش** مار از کجروی اوست × پیران نمی‌پرند
مریدان می‌پرانند × پیر شو بیاموز × پیری و صد عیب چنین گفته‌اند × پیر نابالغ × پیر من خس است
اعتقاد من بس است × پیر من هر چه کند عین عنایت باشد × پیر یکدم ز عشق زند نیست ×
از شاخ گشت میوه و تو × پیش غنیمت است × پیش زبان کوتلی است × پیش کسی که طلبگار
نا زبان کن که حیف است × پیش طبیب مرو پیش کار آزموده برو × پیش این من هم دیگر
باغ آشنائی داشتم × پیش از عید مصلا میرود × پیش از مرگ واویلا × پیش ناظم ناظر پیش ناظر
ناظم × پیش برو و هیچ پیش هیچ هر دو × پیش دروغ گو هر کس لاجواب است ×
پیغمبر اول دعا برای خود کند × پیل در گل مانده را شه پیل باید تا کشد × پیمانه اش پر شده ×

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

پانی کا مال پراپت جاوے ڈانڈ بھری یا چوری جاوے × پانی کی ناؤ ڈوبی پر ڈوبی ×
پاڈ شاہ ہو نکا اور دو پاؤں کا کس نے پھیر پایا ہے × پاسا پڑے اناڑی جیتے × پاک رہ بیباک رہ ×
پال پال تیری جی کا ہو گا کال × پانچوں انگلیاں گھی میں × پانچوں انگلیاں برابر نہیں ×
پانچوں سواروں میں ہم بھی ہیں × پانچ میں پنڈت چھٹی نرائن × پانچ میں نوچه دستلا دی ×
پانچ پنت سچا سی ٹھاکر × پانچھی سبھی نکی پڑتی ہیں × پانڈی جی پچتاؤ گے پھر چھتی کے
کہاؤ گے × پانڈی جی جیوں ہی جیتا تھیں × پانڈی دونوں ہی گئے × پانی ذات اچھی ہیں ×

پانی پیچھی جہان کی اور پیچھی جان کی بھائی کا بنگا مزہ پیا آتا ہی پانی سے پتلا کر ڈالا ہی پانی کا
پاسنا اور پانی تلی کی زمین شہر کی جاتی ہی پیاسا گھر کا اور لیند ہ شہر کا پیٹ ہی چونک نہیں لگتی پیار کر
نہیں بند کر کہنی کی لائق ہیں پٹھان لڑائی یا بہنی داڑھی پٹکا ہیں پیٹ کا پٹ
لگا ہی اور لیا لگا ہی بہوت **پچھلی** کا کہا ہی پچھلی عقل آتی ہی **پرانی** چاول روں ہیں مزا
ہوتا ہی پرانی ہی اگھیڑنی ہیں پر یہی یا ڈالنا یہ جہانی کا ہیں پکوی
پڑی گانیں کلینڈی کہانی رہا ہی رہی ہی سیتر جاتی ہی پھلی کھیتی پر کی گا ہیں
جو پروردہ ہیں جانیں پر کو کنوان کھودی اور آپ ہی ڈوب مری پر گھر
پرہونی سا سو ساسون آئی آنسو **پڑوسی** کی منہ سی گا تو بیاہی ہیں پہلا آپ ہی
پڑھیا ہوں نہیں کہتو **پنہاری** کی پوت کو پھیلا **پکا** ہو
پکی پکی کی مرنی والی ہیں **پگڑی** رہی گی پچھ پگڑی ہی پگڑی اٹکی ہی
پنچ بل خدا اور پنچ پنچ بل نیسی بلی تولی ہی پنچ بل گرہی کا ہ سچ تو ہی
نہ لاج **پوت** پری کا کنہہ بی آگن کا جوتی والی کی منہ بیاہی پوت نہیں کا
چال چلی اور ہیں کی پوت ہیشیہ ہیشہ گرہا کرہا ہوں پوچھی پوچھی
جاتی ہیں پوستی کی آنچ اور اوجھیں جاتی پوست کی ہوس پولی پری آتی ہی
پون بہائی پریالا بنا **پہلی** ہی بسم اللہ پہلی چوری گال لگا پہلی کہیں تو پھی بیچ
پہلی ہی جگ کی بیچ ہیں پڑی ہو گئی پیچی بکی پہلی نوبی ہی
پیادی پیادی پوش کیا پیا سا کنوی پیا آتی کنوا پیاسی پاس نہیں آتا ہی پیٹ
پیٹ ہی پرائی ہی پیٹ میں پڑی ہو کام کر ہاتھ ہو پیٹ اندر ہی پیٹ
پرائی اور سو کی پھلی آدمی ہی پرائی پیٹ کی تو کی چالیں پیٹ ہیں جا
لگا سچا ہی ہیں پیاں بیان تو بھی گھمان تو بیان پیٹ پیچ ہی پیٹ پیٹ

پاؤں نکالی ہیں پیٹ سے ہیچ لاو پیسہ بیچھی بادشاہ کیسی بڑا کہتے ہیں ہیچ کی ہزار نعمت
کھائی پیرا ایسی دیوانی شفاعت کس کی کریں پر گرنہ شنید کیچہلی نکٹی کھپا پیر پڑہی
ہوں بی کہائی دیتا ہی پیتا پیچھے اٹھایا بس اون تو بیٹھوں پیچ موتی بچا مری
آنکھ پڑھی کھائی پیسی پر ہر کی بوشیاں اندر اون عیبی ہو وداوی پیچ وہ ہی اندھیر کو بہ

گنجینۂ سوم در امثال حرف پھا

پھاٹک ٹوٹا گرہ لوٹا پھاوڑ ہیکا نام گل سفلہ پہاوڑا نہ گو دار اٹہا کیت ہمارا پسٹ
واکا جینا جو کی پرائی آس پھر بھی گھڑی بیٹھی ہی پیرا یہ ساری بڑی سو پہا ہمارے پھلا
پانی سہالی پانی پھوکی شیشین انجھی ہیں پھول جھڑی تو پھل لگی پھولی بدن نیز
نہیں سمائی پھونک پھونک کی قدم رکھتی ہیں پھوہیوں پھوہیوں تال بھرتا ہی

خزینۂ چہارم در امثال حرف تا مشتمل بر شش گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

اَلتَّاجِرُ الْجَبَانُ لَا یَرْبَحُ وَلَا یَخْسَرُ * اَلتَّاجِرُ الْجَبَانُ مَحْرُوْمٌ

بازرگان بددل سود مند نمیشود و زیانکار نمیشود * بازرگان بددل محروم ست

اَلتَّاجِرُ یَخْرُجُ مِنْ کَسْبِہٖ کَخُرُوْجِ الذُّبَابِ عَلَی طَبَقٍ وَلَا یَنْقُصُ مِنْہُ

بازرگان بیرون می آید از کسب او کاشکی یعنی برخش بر طباق و کم نمی شود از ان

رَأْسُ بَقٍّ تَأْخِیْرُ الْاِسَاءَۃِ مِنَ الْاِحْسَانِ * اَلتَّأْخِیْرُ مِنَ الرَّحْمٰنِ

سر پشہ * تاخیر بدی کردن از احسان ست * تاخیر از خداست

وَالْعَجَلُ مِنَ الشَّیْطَانِ * اَلتَّأْسِیْسُ خَیْرٌ مِنَ التَّاْکِیْدِ

شتابی کردن از شیطان ست * سخن نو آوردن بهتر ست از تاکید

تأكل الكمثرى وتعتد الخلاف تأكيد المودة بالحرمة تأمر في

[illegible] امرود را [illegible] خلاف [illegible]

بالاستقامة وأنت تتعوج تأمل في أفعالك تبلغ آمالك

براستی [illegible] وحال آنکه تو کج [illegible] اميدها [illegible]

تبصر العواقب تؤمن المعاطب تبعه قياد تحبب تجاوز

ببين انجامهای کار را [illegible]

الروض إلى القاء القرف التجارة تبلغ الأموال تجربة المجرب

باغها سوی بیابان [illegible] سوداگری [illegible] آزمودن مجرب

تضييع العمر التجربة مرآة العقل تجسس لقمان من غير سبع

ضائع کردن زندگانی است [illegible] آئينه عقل است [illegible]

تجوع الحرة ولا تأكل بثديها تحدوه حمار الحاجات

گرسنه [illegible]

تحسبهم جميعا وقلوبهم شتى تحسبها حمقاء وهي باخس

گمان [illegible]

تحفره وتبنيه تحكمت العقرب بالأفعى تخلصت قائبة

[illegible]

من قوب تدارك في آخر العمر ما فاتك في أوله تربص

از [illegible] تدارک کن در آخر عمر [illegible]

تجربة وترقى وسنا الترحم على الأشقياء ظلم على السعداء

[illegible]

ترك الدنيا رأس كل عبادة + ترك الذنب أيسر من طلب التوبة

گذاشتن دنیا سردار هر عبادت است + گذاشتن گناه آسان تر است از طلب کردن توبه

ترك الظبي ظله + ترك الشر صدقة + ترك العادة عداوة + تركته

گذاشت آهو سایهٔ خود را + گذاشتن بدی صدقه است + گذاشتن عادت دشمنی است + گذاشتم او را

على مثال ليلة الصدر + تركته مثل مفرق الصمغ + تركتهم

مانند شب بازگشت حجاج + گذاشتم او را مانند جای کندن صمغ عربی + گذاشتم ایشان را

في حيص بيص + تركت الرأي بالري + ترى الفتيان كالنخل وما يدريك

در تنگی و سختی + گذاشتم اعتقاد او را به ری + می‌بینی جوانان را مانند درخت خرما و کدام چیز آگاه کرد

ما الدخل + تزاوروا ولا تجاوروا + تسائلني برمتين سلجما

که چیست دخل + ملاقات کنید و همسایگی مکنید + سوال میکنی مرا در دو دیگ شلغم را

تسمع بالمعيدي خير من أن تراه + تضرع إلى الطبيب قبل أن

شنیدن تو معیدی را بهتر است از دیدن تو او را + زاری کن بسوی طبیب پیش از آنکه

تمرض + تطأطأ لها يخطئك + تطلب أثرا بعد عين + تطالب المثالب

بیمار شوی + سر پست کن برای وی فرود آید + بجوی نشان را بعد شخص + جستن عیبها

شر المعائب + تعاشروا كالأقارب وتعاملوا كالأباعد + تعرف

بدترین عیبها + آمیزش کنید مانند نزدیکان و معامله کنید مانند دوران + شناخته شود

الأشياء بأضدادها + تعريف المجهول بالمجهول + التعريض أحسن

چیزها بضدهای خود + تعریف نامعلوم بنامعلوم + تعریض خوبتر است

من التصريح + التعظيم علامة النفاق + تغافل عن المكروه

از تصریح + تعظیم نشان نفاق است + غفلت کن از مکروه

توقر تغافل كأنك واسطي تفأل بالخير تنله تفرقوا ايدي سبا

تفكر ساعة خير من عبادة ستين سنة التقادير

تبطل التدابير التقادير يضحك التدبير تقرب الطريق في زيادة

الحبيب تقلدها طوق الحمامة تكبروا مع المتكبرين تواضعوا

مع المتواضعين تكرار القلم يبطل الخطأ تكلموا الناس على قدر

عقولهم تلدغ العقرب طبعا تأمن العقرب وتنتقض

الكلام يجدع الكرام تلف مال خلف تمرات

للناس تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض تمام

تنقضي الشهوات التمتع في ايام طويلة يوجد بالصبر على ايام

قليلة تجنيها حمقاء حمار دع الابلق التمر بالسويق

وَالنَّاظِرُ غَيْرُ مَانِعٍ تَنْهَانَا مَنَاهِرَ الْغَيِّ وَتَعُدُّ وَفِيهِ تَقَاضُعٌ

و باغبان نیست مانع نهی میکند ما را بارها از گمراهی و تجاوز میکنند ازان اهلی فروتنی

الْمَرْءُ يُكْرِمُهُ تَوْبَةً نَصُوحًا تَوْبَةُ الْجَانِي اعْتِذَارُهُ تَوَفَّرُ وَتَحَمَّدَا

مرد ... میکرد او را توبه کردن خالص توبه . گنهگار عذر خواستن او بسیار داده میشود

تَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ يَكْفِكَ لِهَادٍ وَالْحَابُوا تُغْنِيهِ النَّوَالُ عَنِ السُّؤَالِ

اعتماد کن بر خدا کفایت کند ترا ... بخشش بهای سوال است

گنجینهٔ دوم در امثال فارسیه

تا به بینیم که از غیب چه آید بیرون تا بدیگان خانه در گروی هرگز ای خام آدمی نشوی تا تریاق
از عراق آورده شود مار گزیده مرده بود تا تو آدم شده من خر شده ام تا تو من میرسی من نجده ام
تاج محمد قرة العین آدمیان ست تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون تا در میانه خواسته کردگار
چیست تا در رسد وعده هر کار که هست تا سود ندی نکند یاری هر یار که هست تا ریشه در
آب ست امید ثمری هست تا تاریکی و اشاره ابر تا تاریکی شب چشم کور روشن ست تا پیری
و پیو دم مرگ یک ست تا سال گرمی که خورد زنده که ماند تا شب نروی روز بجائی نرسی
تا صدف قانع نشد پر در نشد تا مرد سخن نگفته باشد عیب و هنرش نهفته باشد تا مار راست
نشود بسوراخ نرود تا نباشد چیزکی مردم نگویند چیزها تا نفس باقی ست راه زندگی هموار است
تا یار کرا خواهد و میلش بکه باشد تختها سخته روزگار بخورده است تبدیل قافیه مضایقه ندارد
تخته تخت یا تخته تابوت ترازوی زهره از گرانی ستارگان بشکند ترازو هر دو
قلب ترازو چیست که هر سو زیادت یافت سر فرو آرد ترا آب می برد و تشنه می آید
تربیت نااهل را چون گردگان بر گنبد ست ترسان دل را چه پری و چه غفرت ترکی ...

ترکی تمام شد تشنه در خواب آب می بیند تصغیر صفت ... را ضعف نکو کند ...
تعریف زیاده و بدتر از دشنام ست تعظیم کافران ... تعظیم صاحب ... گردن
پنبه از ریش حلاج ... کن ست تقدیم ... بجا ... تکبر عزازیل را خوار کرد ...
نکو ... بجای بزرگان ... گزاف ... تندرستان را ... شد در ریش ...
ناگرم ست نان توان ... پیش ... تواضع ... گردن ...
نکوست تواضع ... تواضع ... افزاید ... بایان ...
تو برای ... ست تو ... پاک ... تو ... ست ...
آنکو ... که با آسمان ... خواب ...
۱۷ و لیری بین ... پیش ... شیری بین ... تهی دست ...
۱۸ تیر ... کمان ...
خواهد ... آید ... چوب ... ست ... باشد

گنجینهٔ سوم در مثلهای هندی

الف آنا رون بهری رات آنی ... کهانی ...
باجی ... آنا ... دیکهی ...
کهات ... تماشا ... پچهی ...
کها ...
بهی ...
ت ...
... ترکی تمام ...

تنگی کا سانپ تنگی گیا پل کھیرا اور سہرا بدن تو ویسی لگی ہی تھی۔ انگ سا اور ٹانگ تنی کی دانت
تنی اور اوپر کی اوپر رہ گئی تم بھی کھو گی کہ مجھی کوئی جر بکری تم روٹھی اور ہم چھوٹی تم کا ٹو
ناک اور کان میں پچھوڑ دن اپنی بانی تم کیون بہائی ہین پانون دیتی ہو تھی اوڑا ئین ہم
بھولی ہون کہائین تمہاری منہہ کا انگال بہاری پیٹ کا اوپار تمہاری لڑکی ہی کبہو
پانون چلین کی تھامی طالع کی قسم کہامی تمہاری چہواڑی کیا کور یا لگائی مین پیچ تمہاری
برابری رو کری جو ٹانگ سا اڑہا کر موتی تمہاری برابری رہ کری جو دوڑ کر ہرن کو پکڑی ہتن
ناچا تو قلندر راجا تنگی کی اچھل پہاڑ تنگ سی پل تس مین بیڑی تنگی گئی فراخی آئی
توبہ کر بیٹہی اس گنڈی روزگار سی توتی پالین جو تہی اور شتی پانین لال کبوتر پالین چوٹی
جو بکین پر ایا مال تو چاہی میری جان کو مین چاہون تیری کہاٹ کی پائی کہہ تو جہوٹی کر کی ٹو
توڑ ڈال ناگا تو کس بیڑی کی منہہ لگا تو سی کہتی رام جنی تو اسی کرین گی ام جنا تو کو
نہ مو کو لی چولہی مین جہو کہ تو کو نہ بہناؤن تیرا بیٹا اور بلاؤن تو کہول دی میرا کنگنا مین
گھر سنبہالون اپنا تو میرا لڑکا کہلا مین تیری کچہری کہاؤن تو میری بالی کو چاہی تو مین تیری
بیٹہی کو چاہون تو مجھکو تو مین تجھکو تو ہی پیر کی بو تو سیتر کی منہہ چہپی تیرا سو میرا میرا سو تیرا نہین
تیرا تہا سو میرا ہوا ابراہی خدا تک دیکہین دہی تیرا اپنا مین بہرون اور میرا ابہری کہار تیری
جیتب کتا جیسی تیری کان کی تیری گسائین کی تیری گود مین بیٹہون اور تیری ہی ڈاڑہی
کہسوٹون تیر نہ کمان کاہی کا پٹہان تیر نہ کمان میری چچا خوب لڑی تیر نہ کمان پٹہان کا
اللہ نگہبان تیر تہہ گئی منڈا اٹھی سیدہ تیسر ہون مرد ہی حلال ہوتا ہی تیل دیکہو تیل کی دہار
دیکہو تیل تلون ہی سی نکلتا ہی تیل جلی کسی کا جلی تیل تیلی کی بیل کو گہر ہی کوس پچاس تیلی
خسم کری کیا کہا کہائی تیلی کا کام تنبولی کری چولہی مین آگ اٹھی تیلی تیل سو ہی کہلی تین ٹانک
میان بجانون کی تین پڑ بجانون کی میان پاتین تین گناہ خدا اپنی بخشتا ہی تین مین نہ تیرہ مین

نہ سیر ہوئے ستی میں ٹھیکا نہ رہ سون میں شرمن ترمن بھی بہا ہے ... تھوک کہانا ...

گنجینۂ چہارم در امثال حرف تھا

تھا سچ جو کچھ اوس کی خدمت میں پیش آیا تہاں ابھی تھوڑی جنکار نوشی تھکا اونٹ

سہرا ہی گرتے کا بی تھوڑا کہا نا اونٹ کی دم ... تھوڑا کہانا اور بہانہ سو بکار ... تھوڑا

بچہ پیا برس ہی تھا ... تھوک ... نہ تہوک کہ چاٹتے ہیں تہوکو ...

گنجینۂ پنجم در مثلہای حرف ٹا

ٹانگ کی نیچے سی نکال دیا ٹپکی کا ڈر ٹٹی کی اوٹ شکار ... میں ...

ٹک جیا تو ... ٹک کہا ... تیا ... تب ...

ٹکی کی لونگ ... کہا ... ٹٹی کی ... ٹوٹی سو ...

ٹوٹی بانہ گلی ... ٹوٹی کمان ... ٹٹی ... ہاتھ ... دوست

... کا نیک پاک کا ... دینا ... کا

گنجینۂ ششم در مثلہای حرف ٹھا

ٹھٹھیری ٹھٹھیرے بدلائی ٹھیکری کا ... میں ... سو

خزینۂ پنجم در امثال حرف ثا مشتمل بر ... گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

ثاطۃ مدت بالماء ... بخیر نبات ... بالعام ثبات

... بخیرت ... ملک ...

النفس بالغذاء وثبات الروح بالغناء + ثبّت العرش اوّلا ثم

نفس بسبب غذا ... برجا می بود روح بسبب سرود ثابت + ثابت گردان عرش را اول باز

انقش + الثريد في الطعام كالمثل في الكلام + ثقب الحجر

نقش کن + ثرید در طعام مانند مثل است در سخن + سوراخ سنگ

ليس كثقب الدرّ الثقيل اذا خفّف صار الطاحون +

نیست مانند سوراخ مروارید ها گران + چونکه سبک شود گردد آسیا +

الثكلى تحبّ لشيء ثلثة لا امان بها البحر والنار والسلطان

زن بی فرزند دوست میدارد ... سه چیز است که نیست امان بها دریا و آتش و پادشاه +

ثلٰث عرشة ثلثة الحرص لا يسدّها الا التراب ثم بدّلنا مكان

ویران شد تخت او + رخنه حرص بند نمی کند آنرا مگر خاک + باز تبدیل کردیم بجای

السيئة الحسنة + ثمر الجبن لا ربح ولا خسر + ثمر العجب المقت

بدی نیکی را + میوه بد دلی نیست سود و نه زیان + میوه تکبر دشمن گرفتن

ثمرة العلوم العمل بالمعلوم + ثناء اللئام اقبح الكلام ثناء الرجل

میوه علمها عمل کردنست موافق معلوم + ستایش لئیمان زشت ترین کلام است + ستایش مرد

على معطيه مستزيد + ثنّ احسانك بالاعتذار + ثبت تحقيق

بر بخشنده اش زیاده جوینده است + دوباره کن احسان خود را بسبب عذر خواستن + بازگشتی ...

بعراء الاوابد ثواب الآخرة خير من نعيم الدنيا ثوب السلام

بسیدان جانوران وحشی + ثواب آخرت بهتر است از نعمت دنیا + جامه سلامتی

لا يبلى + ثور الله ولا ينطح جدّ يا ثور التقي يحمي انفه بروقيه ثولول

کهنه نمی شود + گاو نر ... نر شاخ زند + گاو نر نگاه میدارد بینی خود را بشاخ خود + ثولول

جسد لا یزرع • ثهلان ذو الهضبات ما یتحلحل • الکلب یجی الثار

بدنش کشیده نمی شود • کوه صاحب پشتها نمی جنبد • زن سبیده • بحالا سوار

گنجینه دوم در مثال فارسیه

ثابت شدن بکسی حق نیست ثابت قدم گفت کسی بیش نشود ثانی اثنین عوج بن عنق ست ثانی

از اول هم بد • ثواب راه بجا نه صاحب خود می برد • گنجینه سوم در مثلهای هندی ثابت

قدم کو سب جگت ثنا ون ثابت کرتب منهه مین ماره ثابت لوگ اندر باری هم

کان بالیو کا زبان ثواب علی الله • ثوبی سوفت مین خزینه ششم در مثلهای حرف جیم گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

جاء بما صاای وصمت • جاء بقرنی حمار • جاءت بجلاد عة جاء

آورده چیزی را که آواز کرد • خاموش بود • آورد دو شاخ خر را • آمد

فلان ینفض مذرویه • جاء ناشرا اذنیه • جاء یضرب اصدریه

فلان در جای لی فنا • بسر ای کسانش • آمد • در حالیکه ... • آمد ...

اجارتهم الدار جاعت الرخم حتی کادوا یاکلون البر جاء ...

همسایه باز خانه • گرسنه شدند کرکسها • تا اینکه ... نزدیک بود ...

ملکا او حجرا • الجار ثم الدار • الحرائه الطیبین • جبلت القلوب

پادشاه یا دیوار • همسایه بجا ... • سرشته شده اند دلها ...

علی حب من احسن الیها وبغض من اساء الیها • الجد یطلب

بر دوستی کسیکه ... بد ... دشمنی کسیکه ... بخت ...

جدبما جد • جد بالکثیر واقنع بالقلیل • جاء عارت انفه

بخشش کن با نچه ... بخشش کن بسیار • قناعت کن باندک ... بینی ...

بکفم جراحات السنان لها التیام ولا یلتام ما جرح اللسان

بهم آید زخمهای نیزه و بهم نپیوندد آنچه خسته کرد زبان

الجرأة خیر من الجبن + جرح الکلام صعب من جرح الحسام + الجرع

جرأت بهتر است از بد دلی + خستگی سخن دشوارتر است از خستگی شمشیر + آشامیدن

أروی والسنة لعم جرع الذکیات غلاء + جرى منه مجرى

سیراب‌تر است و کمی آب بسیار سکن تشنگی است رفتن اسپان بقدر تیزی تا به مسافت + جاری شد از آن مقام

الدود جرى الوادي فطم على القرى + جزاء مقبل الاست

دود + جاری شد رود پس رسید بر دیه‌ها + پاداش پیش آرنده کون

الضرط جزاء السیئة سیئة مثلها الجزع عند البلاء تمام المحنة

گوز زدن است + پاداش بدی بدی است مانند آن + ناشکیبائی نزدیک بلا آخر محنت است

جزاني جزاء سنمار جعلته دبر اذني الجفاء في عين امه حسن

جزا داد مانند جزای سنمار + گردانیدم آنرا پس گوش خود + ستم در چشم مادرش خوب است

جف القلم بما هو كائن جلت الهاجن عن الولد جلت الهاجن

خشک شد قلم بآنچه او شونده است + حقیر شد هاجن از جهت فرزند + حقیر شد هاجن

عن الرفد جليس السوء شيطان + جليس الخير غنيمة + جليس

از جهت قدح بزرگ + همنشین بدی شیطان است + همنشین نیکی غنیمت است + همنشین

المرء مثله + جمال المرء في الحلم + الجمال في اللسان + جناها بناتها الجنة

مرد مانند او است + خوبی مرد در حلم است + خوبی در زبان است + بشتها آن بن خران او + بهشت

تحت اقدام الوالدين + جنة ترعاها خنازير + الجنس مع الجنس

زیر قدمهای پدر و مادر است + باغیست که میچرانند آن را خوکها + جنس با جنس

حرف الواو

أمیل الجنس مع الجنس مثاذیه الجنون له فنون الجواد قد یعثر

رغبت جنس با جنس [illegible] دیوانگی را فنون است اسب نیکو گاهی [illegible]

الجود بالموجود غایة الجود جودة الکلام فی الاختصار جوع

بخشش به موجود نهایت سخاوت است خوبی سخن در اختصار است [illegible]

کلبک یتبعک الجوع خیر من الخضوع جولة الباطل ساعة و

سگ خود را [illegible] گرسنگی بهتر است از فروتنی جولان باطل [illegible] ساعت است

حرف الهاء و الیاء

جولة الحق الی الساعة جهد المقل کثیر حی من حسنک

و جولان حق تا قیامت کوشش مفلس بسیار [illegible]

گنجینه ده صد مثلهای فارسی

الف

جامه [illegible]

[illegible] جانها [illegible] گشته [illegible] دست [illegible]

جائیکه حسین علیه السلام [illegible] یاران [illegible]

جنگ [illegible] بجنگ [illegible]

[illegible] جای [illegible] خا [illegible]

[illegible] جل [illegible]

جنسیت علت [illegible] جنگ [illegible] جواب [illegible]

[illegible] جنگ [illegible] جواب جاهلان [illegible]

[illegible] گندم نما جو [illegible]

[illegible] جهان [illegible]

گوید در تیغ جہد نما تا کہ بجا ہی رسے ٭ در روش تا ابد راہی رسے ٭

گنجینۂ سوم در مثلہای ہند

جا پر جو راکھی ہے ام تا ہی ہے ٭ ویسی جاوے حق ہی کر بی ہی ٭ الا کا دھبا کو پیا پیٹ اوٹھہ جاتا ہین
وہی سہاگن جسے پیا چاہے ٭ تا کو سوہ جا کی کا ہے ٭ جنہی ساری رہی ٹھاون ٭ گھاری جاگی سو گا جو
سو وہی سور دوی ٭ جاگتی جوت ٭ جان ہی تو جہان ہی ٭ جان ہے جہان ٭ بڑی خالا اسلام جانے
بچار قلندر جسکا ہو لی کھکول ٭ جا دی لا کہہ رہی ساکہ ٭ جب باپ مرین گی تب بیل
بٹین گی ٭ جیسا دیس ویسا بھیس ٭ جب پانچ ہین ٭ جب جنی تھی تب دہنت نہ تھی دہنت ہوئی تو جنی نہیں ٭
جب دیکھی تب حاضر میان ٭ تھو کا اتا لا ٭ جب سی جمی بال تب سی یہی احوال ٭ جتنا گڑ ڈالو اوتنا
میٹھا ہوئی ٭ جتنا اوڑھنا اوتنا ہی پیر پھیلانا ٭ جتنا جھوٹا اوتنا گھوٹا ٭ جتنا اوپر اوتنا نیچی ٭ جتنا سانپ
لنبا اوتنی گور ٭ چوڑی ٭ جتنی کالی اوتنی میری باپ کی سالی ٭ جٹھانی کا بیٹا اگر دیس ہو تو ہمیں
جدھر رب اودھر سب ٭ جدھر مولا اودھر دولا ٭ جدھر جلیا دکھین تیرا ہی جس تن لاگے
وہی جانی ٭ جس رکابی مین کھائی اسی مین چھید کری ٭ جسکا کام اوسی کو چھاجی اور کری تو ٹھینگا
باجی ٭ جسکا کھائی اوسکا گائی ٭ جسکا چیز تیسکا سو جھوالی گا ٭ جسکا جاوی وہی جو رکھاوے ٭ جسکے
ہاتھہ ڈوئی اوسکا سب کوئی ٭ جسکی ہو وین ابی وہ کری خصی ٭ جسکی نگی ہو بوائی کیا جانی سو پرائی
جسکے وہی نہین اوسکی دلی ہی رہی ہی ٭ جسکی مان باپ جیتی ہین وہی حرامزادہ نہین ٭ جسکی
بی بی ہی کام اوسکی لونڈی سی کیا کام ٭ جسکے گود مین بیٹھی اوسکی ڈاڑھی کھسوٹی ٭ جسکی عقل مین سما
مانگی پیالی دیا ٭ جسکی لاٹھی اوسکی بھینس ٭ جسکی دیگ اوسکی تیغ ٭ جسکو راکھی سائیان مار سکی کون
ہارنہ سکے کر سکی جو جگ بیری ہوئی ٭ جس گھر بڑا نہ بڑا وہ گھر ڈگمگا ٭ جس گھر مین نیست نہین تا سو
بھلا بن ٭ جس نی بیٹی دی اوس نی کیا نہ کہا ٭ جیسی دیکھہ باپ آوی ویسی شو ہی ساتھ آوی

جیسی ہی اوسی ہوا جنگ بہوت اور دھونی جگہ جگہ پر گرد گری جنجلاہی کا تو ہو
جلی جلی عجائب سر دھڑی بہوت غائب جلی پاؤن کی جلی جلی پانی دے انھیں بتا لوک
جلی گہری بلندی جن پائن تہی نہیں تنہیں دیت گہری بس دیت کہا جلی جو
گریب نواح جن جانی انھین بجانی جن ڈھونڈا تن پایا دیس پانی بیٹھا جن ہت
مری رہی کناری بیٹھ جنگل میں ہو رہا پاس کی کہا جنگل میں ت بیٹھا ہو رہا
سینی آئی کہات جنہیں جا گھیری انھیں گھیری ن جو وس گیا جن بنا
جنی بہانی موتی دیری نی ستانی جوان دری بہاگنی سی جو دری مرنی سی جو
چلا چلی پر بہیا کو پیار کی پڑی جو ایسی کا سو گئی ہی دیکہا جو بولی سو کہی کہانی جو یا
کی جیب میں سو یا من کی پوتہی میں جو توری سو کہانیاں ہت ہی جو ہمارے
وال پہنچی گی تو ہم نگی ہی سو میں گی جو تل دھری پر بہت جو ہت ان
ہی جوت جوت میں بیلہ اپنی کہا میں ترنگ جو کا دیکا اوسی کا کا اپنی کا جو دیکہنا
بیکہنا جو میں دیکہی جاتا اور انگیں بات جو ہی جو ہی جو جا کا نا
کہا دیکھا نہیں تو خالص ہنگ جاری کا جو سو ہی اوسکی پر جو جانی اوسے پروا
کسکی میت جو گی چھگت جانی نہیں کہی رنگی تو کیا ہوا جو اکہانی ان سو پر نہ
جو گہر کہانی سو کان چیدا ہی جو اسی کی تو نی پیا ہی کی جوتی دیدی سے ہی پڑی جو
جو لون ٹکیوں اپنی ٹھینا تو لوات تیجی کی بینا جو ہاں سی سو اجانی سی تو ان اہل سے
جو من میں لیسی سبقی دیسی جہاں جن کہانی سکی تیوں تیوں بہاری ہوتی جو نہاری سو
بہتل باری جو نکی کا بن گڈی نہیں جو تی جانی جو تاری میں ہو کا سو دنی میں کہ
آسکا تہار کا کوا جہاں وادہ تہاں برات جہاں دیکھی تو برات دیان کا دکھی
رات جو جہاں سیہ تہاں سو ان جہاں کا مرد تہاں کی گور جہاں دا نہیں دون ڈہو

رنو کہیں جہاں ڈر وہاں بار و نکاہ تہاں دل تہاں بادل جہاں جاہی ہو کا تہاں پڑے
سو کہا چھدر اکہی کر تارو اکو بارۂ بانکو جائی جیسا کھسیلی بہاگ کہو اسو ایکہی لاگ جیسے بین نہیں
کہلی کی ڈلی جیسا ہیرن گلی گلی جیسی جی ٹھیا موئی دیہہ اوٹھ پٹیا جیسی چاپ چاپ موٹی دراب
واب جیسی کا گہر سوئی کی قبر جیسی آسا سوئی نرا سا جیسی کہی نہیں لگی جاتی جیسے ٹہہ کی بہرو سے
پیٹ جیسے گھٹ تیسی تہیر جیسا سیت ویسی پٹی جیسی ہان ویسی ہٹی جیسا دیس ویسا بھیس
جیسا کا چہہ کا جیسی ویسا ناچ ناچی جیسا اوٹ نئی تیسا گدہا جیسی کرنی ویسی بہرنی جیسے
سنج ویسی ڈشتی جیسی وارسی ویرالی تیسا بہروا ہر جیسی نیت تیسی برکت جیسی تیری نانی
ویسی تیسا مورا انیا جیسی گہتا گہر رہی تیسی رہی ہیں جیسی سن تیسی لہن جیسی ہرگن گائے
تیسی بین بجائی جیسی سا جن آئی تیسی پونا پچہائی جی کا بین لگتا نہیں جب دل کہین لگ جاوی ہے
جیسی سیر ابہائی گہر ہو جائی جیسی نانی تیرا ورسوئی کری کسر ادہ

گنجینۂ چہارم در امثال حرف چہا

چہاڑ چہائی کالی ورہی ثانی سو چہر پیچا کا ٹنا چہوٹا کوئی کہتا ہی تو چٹھی ہی کی لالچ
جہوٹ بولون تیری سنہہ پر جہوٹ بولنا اور گہہ کہنا ابرہی جہوٹ کہنا تو صرفہ کیا چہوٹے
ہاتہہ سی کتا نہیں مارتی جہوٹی کی آگی سچا رو مرتا ہی جہوٹی جاگ بیتا ہی جہوٹی مرگئی تمکو
تب بہی شرم آئی خزینۂ ہفتم در مثلہای حرف جیم فارسی مشتمل بر ہر گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال پارسیہ

چارۂ نیست در ین واقعہ الا تسلیم چاش خورد بتر از سیر شو خوریست چاہ کن را چاہ در پیش
چاہ کن ہمیشہ در چاہ است چاہ بشیر پر از زندان چہ باک کم نیست چہ انکاری کند عاقل کہ باز آید

پشیمانی چراغ وقت مردن خانه روشن میکند چراغ روشن را چه حاصل چراغ مفلسان نمی‌گیرد [illegible]
چراغ مقبلان هرگز نمیرد چراغ را مرده کجا شمع آفتاب کجا [illegible] کسی تا سیاه نسوزد چراغ را
نتوان [illegible] چراغ [illegible] چشم فلک [illegible]
[illegible] چشم [illegible] چشم [illegible] چشم [illegible]
چشم [illegible] چشم [illegible] بوستان [illegible] باغ و بوستان چشم
[illegible] چشم [illegible] چشم [illegible]
[illegible] چشم [illegible]
[illegible] چراغ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

چه خوش بود که برآید بیک کرشمه دو کار + چه خوش چرا نباشد + چه علی خواهد چه خواجه علی + چه کشته بینوا همین دارد + چه گویم که ناگفتنم بهتر است + چه مه کرد آن که این شد کند + چه مردی بود که زن نکم بود + چه نسبت خاک را با عالم پاک + چیزی که نه یابی مجو + چیزی بده درویش را چیزی مگو درویش را + چینی شکسته صدا نمی کند + چین ابرو نیکو آن دید +

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

چاٹنی کو بیٹی اور گھاؤ اپنی کا + چار دن کی آٹیان اور ستشہ بسا ہین جائیان + چار دنگی چار چودس + چار دن کی چاندنی اور پھر اندھیرا پاکھ + چاکو ہمین آگری کیا + چاکر کی آگی کوکر اور کوکر کی آگی پتیکار + چاکر کو عذر نہین کوکر کو عذر ہی + چالیس سیری بات کہتی ہین + چام کے دام + چاندنی بار گئی + چاہتی کی نام سی گدہی نی بہی کہیت کہانا چہوڑ دیا تہا + چاہ کردن پیا کردن + چو ٹتلی انگاری ذہیرت جل جای تو ہین کیا کرون + چپڑی اور دو دو + چپٹی بہر پانی مین ڈوب مرو + چتکی بہیٹ بیا + چٹہی نہ پروانا مار کہاہین ملاکب لگانا + چپا ہی بنا کر چہوڑا + چڑہی پر چڑہا و سر دکہی نہ پاؤن + چڑہتی بار گا + چڑیا اپنی جان سی گئی لڑکا کا خوش نہوا + چڑیا کی گہو نسلی چا کھڑا کری تو چا + چڑیان مرن گنوار ان ہانستی + چڑیمار کا ٹولا بہانت بہانت کا جانور بولا + چکنا دیکہہ پہسل پڑی + چکنا گہڑا + چلتی چہر لنگوٹی لا بہہ + چل چاؤن ہین آتی ہون جلد پہرنا تی ہون + چل ہیری چرخی چرخ چون کہان کی ٹہہیا کہان کا تون + چل نہ سکون پہرا کہون نام + چلی چلی کہان گئی سنوت کی پہیر + چلی چلی بی با کہون آئین + چمار کو عرش پہ بیگار + چار دنگی کو سی ڈہور نہین مرتی + چمڑی جای دمڑی نہ جای + چنبیلی چاؤ ہین آ گئی بنجیارا ریوڑیان بانٹی + چنبیلی چاو مین آئی لڑکی بالی ساتہی لائی + چنی چباو کہ شہنائی بجا + چنی کا مارا آدمی مرجاتا ہی + چوڑی گئی تہی جیبی ہوئی دوہی ہو آئی + چوتہی کا ن لگا سہتی ہین + چوٹہی کھا

جلیبیوں کی رکھوالی چھچھوندریں ہار ڈھونڈتی ہیں چھچھوندر گیا [illegible] گیا
چور چور موسیرے بھائی چور چوری گیا [illegible] چور
گھیں میں سا ہی کہیں جاگ چور کا تنکا چراغ چور کا بھائی گنٹھ کٹا چور کا [illegible]
چور کی گھر میں [illegible] چور کی داڑھی میں تنکا چور کی [illegible]
سوجھی چور کو چھ ہی چھاؤ [illegible]
[illegible]
[illegible] نکالی [illegible]
بچاری [illegible] اپنی [illegible]
[illegible] ی [illegible] اپنی [illegible]
[illegible]
چیونٹی کے جب موت آتی ہے تو پر نکلتے ہیں

گنجینۂ سوم در امثال حرف چھا

چھاتی پر مونگ دلنی [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] چھری [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

دوجن دی جہنگو لینڈ بکھار لینڈ پروہی لینڈ کا لینڈ + چھ چاول اور ٹوکھال پانی + چھلو
چھالی شیلاسی + چھلی چار گھاری پانچ + جھنکی پانچون بلنڈی پانی اور اور چاغشانی + چھنکی
ہی ناکٹی + چھنکے کہائی جھنکے نہائی جھنکتی پر گھر بجانی اختر ...

گنجینہ اول در امثال عربیہ

اَلْجَارُ ثُمَّ الدَّارُ وَلَيْسَ ... جَارٌ بَعْدَ مَا كَانَ الْحَازِمُ مَنْ حَفِظَ

سر ... گوینده شتر ... نیست مرا و را ... کم گردید بعد زیاده شدن + هشیار کسی است که نگاه دارد

مَا فِي يَدِهِ وَلَمْ يُؤَخِّرْ شُغْلَ يَوْمِهِ لِغَدِهِ + حَاصِلُ الْأَهْلِ لَيْسَ

آنچه در دست اوست و تاخیر نکند شغل امروز خود برای فردای خود + حاصل زن مرد نیست

بَحْثُ السَّهْلِ + حَافِظْ عَلَى الصَّدِيقِ وَلَوْ فِي الْحَرِيقِ + حَالَ الْجَرِيضُ

بحث آسان + حفاظت کن ... یار اگرچه باشی در آتش + حائل شد غصه

دُونَ الْقَرِيضِ + حَالَ الْقَدَرُ دُونَ الْوَطَرِ + الْحَائِكُ إِذَا صَلَّى

نزدیک شعر + حائل شد قدر نزدیک حاجت + نورباف وقتیکه بخواند

رَكْعَتَيْنِ فَانْتَظِرِ الْوَحْيَ + حُبُّ الدُّنْيَا دَاءٌ وَلَا دَوَاءَ لَهُ + حُبُّ

دو رکعت پس منتظر شو وحی را + دوستی دنیا بیماریست نیست دوای مر او را + دوستی

الْوَطَنِ مِنَ الْإِيمَانِ + حَبَّةُ بُرٍّ فِي الدَّارِ خَيْرٌ مِنَ الدُّرِّ الْمُسْتَعَارِ +

وطن از جمله ایمان است + یک دانه گندم در خانه بهتر است از مروارید عاریت گرفته شده

حُبُّكَ الشَّيْءَ يُعْمِي وَيُصِمُّ + حَبْلِي عَلَى غَارِبِي + حُبُّهُ صَيْدٌ وَإِنْ كَانَ

دوستی تو چیزی را کور میگرداند و کر میگرداند + رسن من بر گردن من است + دوستی او شکار است اگرچه باشد

قَيْدًا + الْحُبُّ يُتَوَارَثُ + حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ

قید + دوستی میراث میشود + تا آنکه چون شادان شدند بآنچه داده شدند گرفتیم ایشان را

بغتةً + حتّى يرجع الدّرّ في الضّرع + حتّى يسأل الذّئب السّخلة

ناگهان + تا آنکه بازگردد شیر در پستان + تا آنکه منع کند گرگ گوسپندان

الرّاعي + حتّى يشيب الغراب + حتّى يؤوب المنخّل + حتّى يؤوب

چرانیده را + تا آنکه سپید شود زاغ + تا آنکه بازآید منخل + تا آنکه بازآید

المنخّل + حتّى يؤوب القارظان + حتّى من يكرّ عمرو ولا يبضع

منخل + تا آنکه بر گردد هر دو چیننده برگ سلم + تا آنکه ...

مع الدال

حدأ حدأ وراءك بندقة + حدّ العفاف الرّضا بالكفاف

ای حدا پس تو بندقه است + حد پارسائی راضی بودن است به کفاف

حدّة المرء تهلكه + حدّث عن البحر ولا حرج + حدّث عن الفضل

تیزی مرد هلاک کند او را + خبر ده از دریا و باکی نیست + خبر ده از فضل

ولا حرج + حدّث عن معن ولا حرج + الحديد بالحديد يفلح

و باکی نیست + خبر ده از معن و نیست باکی + آهن شکافته می‌شود با آهن

مع الذال والراء

الحذر أشدّ من الوقيعة + الحرب خدعة + الحرب

ترسیدن سخت‌تر است از فتنه + جنگ فریب است + جنگ

أيمة + الحرّ حرّ وإن مسّه الضّرّ والعبد عبد وإن ملك الدّرّ

زن بیوه‌ها است + حر حر است اگرچه درگیرد او را سختی و بنده بنده است اگرچه مالک شود مروارید

حرفة المرء كنزه + حرقة الأولاد محرقة للأكباد + الحرمان

پیشه مرد گنجینه اوست + سوزش فرزندان سوزاننده جگرهاست + بی نصیبی

موت + حرم الوفاء على من لا أصل له + حروف القرآن

مرگ است + حرام شد وفا بر کسیکه نیست اصل او ... حرفهای قرآن

سيوف لقتل الشيطان + الحريص فقير وان ملك الدنيا

شمشیر هاست برای کشتن شیطان + حریص محتاج ست اگرچه مالک شود دنیا را

الحرية في رفض الشهوات + حرمت حالة من كوعها

حریت در گذاشتن خواهشهاست + رخنه افگند بریدگی از کوع وی

الحزم سوء الظن + حسبك من غنى شبعك وريك + الحسد

هشیاری بد گمانی ست + بس ست ترا از توانگری سیری و سیرابی + حسد

يقتل الحاسد قبل ان وصل الى المحسود + الحسد للصديق من

می کشد حاسد را پیش از رسیدن حسد سوی کسی که حسد کرده شده + رشک برای دوست از

سقم المروة + حسن الادب يستر قبح النسب + حسن الخلق

بیماری مروت ست + خوبی ادب می پوشد زشتی نسب را + خوبی خلق

غنيمة + حسن الخلق يوجب المودة + حسن الذكر ثمرة العمر

غنیمت ست + خوبی خلق واجب میکند دوستی را + خوبی ذکر بر عمر ست

حسن الصبر طليعة الظفر + حسن نبات الارض من كرم

خوبی صبر طلایهٔ پیروزی ست + خوبی رویدگی زمین از جوانمردی

البذر + حسن الصوت والعقل لا يجتمعان + الحسن احمر

تخم ست + خوبی آواز و عقل فراهم نمی شوند + خوبی سرخ ست

حسنات الابرار سيئات المقربين + الحسنات يذهبن

نیکیهای نیکان بدیهای مقربان ست + نیکیها می برد

السيئات + الحاسد مغموم + حشر الرياحين كنشر البستان

بدیها را + حاسد غمگین ست + جمع کردن ریحان مانند بوی خوش باغهاست

حفظ جزایل بین شدقی ضیغم + حظ وافق کلمة حق

بهره بزرگ میان دو کنج دهن شیر + بهره موافق شد سخنی را [illegible]

انهر + حفظ الله لحیة هارون من جلة موسی + الحق مر

تا نسیدی + نگاه داشت خدا ریش هارون را از تیزی موسی + سخن راست تلخ است

حق یفهم [illegible] خیر من باطل یسر + الحق یعلو ولا یعلی + الحکم

[illegible]

لله الملک لله + الحکمة مفتاح السعادة + الحکمة یمانیة

مر خدای راست سلطنت [illegible] + حکمت کلید سعادت است + حکمت [illegible]

الحکماء الجهال رسل عزرائیل للاستعجال + حلاوة

حکیمان نادانان رسولان عزرائیل اند برای شتافتن + شیرینی

الدنیا للجهلاء و مرارتها للعقلاء + حلاکت حالتة عن کوعها

دنیا برای نادانان است و تلخی دنیا برای عاقلان [illegible]

حلب فلان الدهر اشطره + حل بوادی ضبة کموت

دوشید فلان زمانه را پاره های او [illegible]

حل بوادی غیر ذی زرع + حلبت الدهر شطره + حلم المرء

[illegible]

عونه + الحلم والمنی اخوان + الحلم من عرض جوهر النطق

[illegible]

الحلم حجاب الآفات + الحلم اجل من العقل + حلی الرجال

حلم پرده آفتهاست + حلم بزرگتر است از عقل + [illegible]

الادب وحلی النساء الذهب + جلبت صرام حماد ترکت

ادب ست. پیرایهٔ زنان زر ست + دوشیده شد صرام + خرست که فرود آمد که

عنه لا تبال عمن ترکبه + الحمار یعرف طریق البلف + حمرة

از آن مبالات مدار کسی که سوار شود آنرا + خر می شناسد راه کاه را + سرخی

[illegible] من اعتلال + حمرة الخجل تحکی [illegible]

رخساره خوبی ست و سرخی چشم بیماری ست + سرخی شرمنده حکایت میکند برای [illegible]

الوجل + حمرة المریخ من دماء + الحمق داء لا دواء له + حموضات

ترسنده یعنی بر دو شاید از سرخی مریخ از خونهاست + نادانی بیماریست که نیست دوا برای او + ترشیها

الطعام خیر من حموضات الکلام + الحمی اضر عتنی لك

خوردنی بهترست از ترشیهای سخن + تب خوار کرد مرا برای تو

حن قدح لیس منها + الحوت لا یهدد بالغرق + خور

بانگ کردن تیر نیست از آن + ماهی ترسانده نمیشود به غرق + نقصان

فی تجارة + حیاء المرء سترة + الحیاء یمنع الرزق + الحیاء خیر

در تجارت نقصان ست + شرم مرد پردهٔ اوست + شرم منع میکند روزی را + شرم بهترست

کله + الحیاء جزء من الایمان + حیثما کنت فانا

همهٔ او + شرم حصه ایست از ایمان + هرجا که باشی پس من

صد [illegible] ها + حیثما سقط لقط + الحیلة انفع من الوسیلة

سرداران هستم + هرجا که بیفتد گرفته شود + حیله سودمندترست از وسیله

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

حاجت مشاطه نیست روی دلارام را + حاجی حاجی را در مکه می بیند + حاصل تحصیل ما

تحصیل حاصل بودہ ست + حاکم تمام گوش می باید + حالا تختہ بر سر استاد میزند + حبذا اگر خانہ خود تمام گلشن ست + حب وطن از ملک سلیمان خوشتر + حرام خوردن و شلغم حرارتش فرو نشست + حرف را پوست کندہ باید گفت + حرف بد بر زبان بد باشد + حرف حق بر زبان شود جاری + حریف باختہ با خود ہمیشہ در جنگ ست + حریف حریف را می شناسد + حریف خود را میزند + حساب دوستان در دل + حسن چون بی پردہ زنہار نگہ داو مگو + حق بحق دار میرسد + حکایت از مثل ہمثل شود + حکم حاکم مرگ مفاجات + حکمت شنیدن از لقمان صواب ست + حلوا کسی خورد کہ محنت نکشید + حلوا گفتن دہن شیرین نسازد + حلوا خوردن روی باید + حوران بہشتی را دوزخ بود اعراف + از دوزخیان پرس کہ اعراف بہشت ست + حیف دانا مردن و افسوس نادان زیستن + حیلہ جو را بہانہ بسیارست + حیلہ رزق بہانہ موت

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

حاتم کے گور پر لات ماری + حاضر کو حجت نہین + حاضر کی سیلی مین کوئی ہو + حاضر گہیدی دور جہنمی + حال مین فال دہی مین موسل + حال گیا احوال گیا دل کا خیال نگیا + حال کا نہ قال کا ٹکڑا روٹی چہچہ بہر دال کا + حج کا حج بنج کا بنج + حرام کہانا اور شلغم + حرص سے سو + حساب جو جو بخشش سو سو + حساب نت نیا + حق حق ہی اور ناحق ناحق ہی + حق کا راضی خدا ہی + حق کر حلال کر ایک دن مین ہزار کر + حق نام اللہ کا + حلق کا نہ تالو کا یہ مال میان لالو کا + حلق کی دبان حلق رودی جیب ٹودی + حلوائی کی دوکان اور دادی جی کا فاتحہ + حلوائی کے جائی سو وی ساتہہ قصائی + حمایتی کی گہوسی عراقی کو لات ماری + حور ہی سو گن تو سی بری ہی + حوض بہری ہو تو ردچونٹی + خزینہ نہم در مثلہای حرف خا مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

۱۰ | ۱۱ | سین | قاف و فا و لام | واو و یا | الف | ا و نچہ | سین و قاف و لام | مع و دو واو

تحقیق اللغت کہ این لفظ بجیم بقول مصنف این رسالہ موافق حسب جای جملہ خواندہ ۱۲

خَالِطُوا النَّاسَ وَزَايِلُوهُمْ + خَالِفْ نَفْسَكَ تَسْتَرِحْ الْخَا
آمیزش کنید با مردمان و فراولت کنید بیشتر + مخالفت کن نفس خود را تا راحت یابی بد خال
وَبَالٌ + الْخَائِنُ خَائِفٌ + الْخَامِنُ فِي الْمَبْدَءِ وَ كَالْخَاتِمِ فِي الْمَوْقُوفِ
گناهست + خیانت کننده ترسان است + خائن در کاشته شده مانند خاتم در تمام
الْخَبِيثُ الْخَبِيثَانِ خُذِ الْأَمْرَ بِقَوَابِلِهِ + خُذِ الرِّسَلَ
زنان خبیث برای مردان پلید اند + بگیر کار را به قابلهای او + بگیر کوک را
مِنَ اللَّئِيمِ وَذُمَّهُ + خُذِ اللِّصَّ قَبْلَ أَنْ يَأْخُذَكَ + خُذِ النَّفْسَ
از ناکس و مذمت کن او را + بگیر دزد را پیش از آنکه بگیرد ترا + بگیر نفس را
قَبْلَ أَنْ تَأْخُذَكَ + خُذْ دَرَجَ الضَّبِّ + خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدِرَ +
پیش از آنکه بگیرد ترا + بگیر راه سوسمار + بگیر آنچه صاف شد بگذار آنچه تیره شد
خُذْ مِنَ الرَّضْفَةِ مَا عَلَيْهَا + خُذْ مِنْ جِذْعٍ مَا أَعْطَاكَ + خُذْهُ أَخْذَ
بگیر از رضفه آنچه بر وی است + بگیر از جذع آنچه داد ترا + بگیر آنرا مانند گرفتن
سَبُعَةٍ + خُذْهُ وَلَوْ بِقُرْطَيْ مَارِيَةَ + خَرْقَاءُ وَجَدَتْ صُوفًا +
شیر ماده + بگیر آنرا اگر چه باشد بدو گوشواره ماریه + خرقاء یافت پشم گوسپند را
خَرْقَاءُ ذَاتُ نِيقَةٍ + خَزَائِنُ الْبِحَارِ تَسْتَفِيضُ مِنْ قَطَرَاتِ
خرقاء صاحب آراستگی + خزانه های دریا ها استفاضه میکند از قطره های
الْأَمْطَارِ + خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ + الْخِضَابُ شَبَابٌ ثَانٍ +
باران + زیانکار شد در دنیا و آخرت + خضاب جوانی دوم
الْخُضُوعُ عِنْدَ الْحَاجَةِ رُجُولِيَّةٌ + الْخَطُّ عِقَالُ الْعَقْلِ خَفِ
فروتنی کردن نزدیک حاجت مردانگی ست + نبشتن رسن عقل است + بترس

الله تأمن من غيره + خلاؤك اقنى لحيائك + خلالك الجو

از خدا تا بی خوف شوی از غیر او + تنها بودن تو نگاهدارنده حیای توست + ... تو حست

اقبض وافرح + خل الفقير لدى الاكابر باحسان اليسير الخلا

قبضه کن و شاد شو + خوار شد محتاج نزدیک بزرگان باحسان اندک + ...

تدعو الى ابنته + خل سبيل من وهى سقاؤه ومن هريق

بخوان سوی دختری + بگذار راه کسیکه شکافته شد مشک او و کسیکه ریخته شد

بالفلاة ماؤه + خلوص الود من حسن العهد + خلوص

در بیابان آب او + خالص شدن دوستی از خوبی پیمان است + خالص شدن

النية خلاصة العطية + خلو القلب خير من ملء الكيس +

نیت خلاصه بخشش است + خالی شدن دل بهتر است از پری کیسه +

خليل المرء دليل عقله + الخمر ام الخبائث + الخمر مطية لكل

دوست مرد نشان دانش است + شراب اصل پلیدیهاست + شراب شتر برای

خطيئة + خمول الذكر اسنى من الذكر الذميم + الخرق خرج

گناه + پنهان گردیدن ذکر بهتر است از ذکر ... + ...

الورق + خواص الاشياء حق + خوف الله يجلي القلب

برگ را + خواص چیزها ثابت است + ترس خدا روشن کننده دل است

خير الاصحاب من يدلك على الخير + خير الامور اوسطها

بهترین یاران کسیست که رهنمونی کند ترا به نیکی + بهترین کارها میانه آنهاست

خير الاشياء جدائدها وخير الاخوان اقدمها + خير الرفقاء

بهترین چیزها نو آنهاست و بهترین برادران قدیم آنهاست + بهترین رفیقان

أَرْبَعَةٌ + خَيْرُ الرَّفِيقِ فِي الطَّرِيقِ. خُبْزُ الدَّقِيقِ أَوِ السَّوِيقِ + خَيْرُ

چهار اند + بهتر رفیق در راه نان آرد است یا پست + بهتر

الزَّادِ التَّقْوَى + اَلْخَيْرُ عَادَةٌ + خَيْرُ الْغِنَى الْقُنُوعُ وَشَرُّ الْفَقْرِ الْخُضُوعُ

توشه پرهیزگاریست + نیکی عادتست + بهتر توانگری قنوع است و بدتر فقر فروتنی است

أَكْثَرُ مِمَّا وَقَعَ + خَيْرٌ قَلِيلٌ بِهِ فَصُحَتْ نَفْسِي خَيْرُ الْكَلَامِ مَا قَلَّ

خیر در چیزیست که واقع شود + خیر قلیل بوی رسوا شد نفس من + بهتر کلام آنکه اندک باشد

وَدَلَّ + خَيْرُ الْمَوَاهِبِ الْعَقْلُ + خَيْرُ الْمَنَاكِحِ الْأَبْكَارُ + خَيْرُ الْمَالِ

و دلالت کند + بهترین بخششها عقل است + بهترین زنان بکرهاست + بهتر مال

سِكَّةٌ مَأْبُورَةٌ أَوْ مُهْرَةٌ مَأْمُورَةٌ + خَيْرُ الْمَالِ عَيْنٌ سَاهِرَةٌ

رسته خرمابن گشن داده شده یا کره مادیان برکت یافته شده در نسل + بهتر مال چشم بیدار است

لِعَيْنٍ نَائِمَةٍ + خَيْرُ الْمَالِ عَيْنٌ خَرَّارَةٌ فِي أَرْضٍ خَوَّارَةٍ + خَيْرُ

برای چشم خوابنده + بهتر مال چشمه ایست بسیار روان در زمین خرمابن بسیار + بهترین

النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ + خَيْرُ النِّسَاءِ سَوَافِرُ + خَيْرُ النِّسَاءِ

مردمان کسی است که نفع کند مردمان را + بهترین زنان گشاده روی اند + بهترین زنان

الْوَدُودُ الْوَلُودُ + اَلْخَيْلُ أَعْلَمُ بِفُرْسَانِهَا

نهایت دوست زاینده + اسپ داناترست بسواران خود +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

خاک از توده کلان بردار + خاک در چشم آن کس که در عزیزان آشنایش دیده بشناسد + خاک

عالم بر سر + خاک غربیل را نشاید و خشت آسیا را + زنا لقوار خویشتن بهتر +

خالی دست روسیاه + خاموشی زبان سوسن غماز آزادگی او ست + خاموشی

علامت رضاست ٭ خانهٔ درویش را شمعی به از مهتاب نیست ٭ خانهٔ تنگ و دروی
فراخ ٭ خانهٔ خالی دیو میگیرد ٭ خانهٔ دوستان بروب و در دشمنان مکوب ٭ خانهٔ شیشه را
سنگی بس است ٭ خانه جدا گور جدا ٭ خانه ویران مشو چون طفل گرد ٭ خانه دار ٭ خانی و خانه
ورانی در بازار ٭ خبر خضری همه معتبر ٭ خدا با خلق و خلق با خدا ٭ خدا اند سلیمان کی دشمن
خدا که میپوشی بپوشاند که گیستی ٭ خدا را ندیده و با عقل شناخته اند ٭ خدا را
[illegible] که جان و به نان و به خدا آنکه بالا پست آفرید و زبر دست بر دست دست آفرید
خدائی بهانه را جهان تنگ نیست ٭ کیست مرا نیز با لنگ نیست ٭ خران را کسی عروسی
نخوانده ٭ مگر آنزمان کاب و هیزم نماند ٭ خر ار جل اطلس بپوشد خر است ٭ خر بکرایه گیر و از
منت بر آ ٭ خر باربر به از شیر مردم در ٭ خر بسته بهتر اگرچه دزد آشنا باشد ٭ خر بوزه بخور تا
بفالیز چه کار ٭ خربوزهٔ شیرین نصیب شغال است ٭ خر پیر پیش بینا ٭ کنجشتی انفران ٭ خر
چه داند بهای قند و نبات ٭ خر خالی یرغه میرود ٭ خر خسته جو نمی خورد ٭ خر خفته ٭ خر جن خواجه
خر را خدا شاخ نمیدهد ٭ خرس در کوه بو علی سیناست ٭ خر عیسی اگر بمکه برد چون
بیاید هنوز خر باشد ٭ خر عیسی باسمان نرود ٭ خر که جو دید کاه نمیخورد ٭ خر گوش و دم بریده را
نمی خرند ٭ خر مار اپوست به از مغز ٭ خر و مرد بی هنگام است ٭ خر همان است و پالانش دگر
خری بیفتاد خیکی بدرید ٭ خر یکه از خری بماند دم و گوشش باید برید ٭ خسر قرصنان شیر کی
خس کم و جهان پاک ٭ خصم چون پشت و پیچ مگو ٭ خصم خصم خود را می شناسد ٭ خفته را خفته
کی کند بیدار ٭ خلاف رای سلطان رای جستن ٭ بخون خویش باید دست شستن
خلعت غفران گناه را بپوشد ٭ خلق خدا ملک خدا ٭ خلوت از اغیار باید نی ز یار ٭ خنده
مردم از گشادی دل است ٭ خنده خود بلند را ز غم ٭ خنده بی گل گریه بیجا است ٭ خواب یکی است
و باشد تعبیر را خواب آسایش جان است ٭ خواب پهلو پیکند ٭ خواب [illegible]

مپسند خواجه آنست که باشد غم خدمتگارش * خواجه داند بهای شاخ نبات * خواجه را
اگر دلی است ما را نیز دلیست * خوب شد که بیل نبود * خود فضیحت و دیگران را نصیحت * خود غلط
انشا غلط املا غلط * خود کرده را چه درمان * خود گشته را تعزیت نمیدارند * خود پسند
جان من برهان نادانی بود * خود پسند و پسند خلق نیست * خورده تنبیه [illegible] وای در د
خوردن [illegible] که تنها خوری * وای بر آن خورده که تنها خوری [illegible] روی همه
[illegible] چه سپید * خوشی با کسی ندارد دوستی * خوش سخن باش تا [illegible]
خوش حال کسانیکه بهر حال خوش اند * خوش حال کسی که یار ازو یاد کند * خوش وقت کسیکه خبر ندارد
خوش عیش آنکه زن ندارد * خوش خویش بیگانگان است و بد خویش بیگانه خویشان * خوشا
هر که گفتی خوش آمد * خوشه یکسر دارد * خون حسن و حسین در ما خون نیست * خون فلانی
سرخ تر از خون فلانی نیست * خون را آب شوید خون را بخون نشوید * خویی بد در طبیعتی که
نشست نرود جز بوقت مرگ از دست * خوشی خوشی سود را ضیا * خویش اند که در [illegible] خویش را

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

خاموشی کتنا مخمل کی جھول * خاک چاٹ کی بات کرو * خاک ڈالی چاند نہیں چھپتی * خاک
دھول بکائن کی پھول * خاک چھانتی اور پیر پیٹتی * خالا کی مھانی ہاتھہ ڈال پچتائی * خالا پیر
خلسری خالا کی آنگن مولسری * خالا خالا کا پیٹ کٹنا لا سات * چوہی نکلا ایک تولا * خالی گھر
قلندر بیٹھی * خالی خیال کیا کری اس گولی کی دہان اس گولی مین کری * خالی خریطی پوری نصیحت
خالی ہاتھہ کیا جاؤن ایک سند لیا لیتا جاؤن * خدا کا دیا سر پر * خدا کا دیا کاندھی پر پنچھی کا
دیا سر پر * خدا کا گھر بہت دوڑی کیا * خدا کی گھر میں [illegible] * خدا کی غضب سی ڈرتی رہیی
خدا کی [illegible] کی چوہا نہیں مارتی * خدا کی باتین خدا ہی جانی * خدا کی لاٹھی مین آواز نہین

خدا کو دیکھا نہیں عقل سے پہچانا ہے ٭ خدا ارزانی کو ناخون نہ دیوے کہ سر کھجائے ٭ خدا شکر خورے کو شکر
دے تو وہ بھی سہی ٭ خدا دیتا ہے تو چھپّر پھاڑ کر دیتا ہے ٭ خدا دیتا ہے تو نہیں پوچھتا کہ تو
کون ہے ٭ خدا رزّاق ہے بندہ قزّاق ہے ٭ خدا لگتی کہو منہ دیکھی سب کہیں ٭ خدا
مہربان تو جگ مہربان ٭ خدمت سے عظمت ہے ٭ خراب خستہ تنگ ستہ ٭ خدا دیکا
کاٹھہ کا اُلّو ہے ٭ خربوزے کو دیکھ کر خربوزہ رنگ پکڑتا ہے ٭ خربوزہ چھری پر گرے یا
خربوزے پر چھری خربوزے پر گرے تو خربوزے کا ضرر ٭ خسم کا کھائیں بھیا کے گیت گائے
کی ٭ خضر علی ٭ خضری خرچی ہوتی ہے ٭ خلق کا حلق کس نے بند کیا ہے ٭ خنجر تلے کی
تنگ دم لیا تو پھر کیا ٭ خواب خرگوش میں ہے ٭ خوان بڑا خوان پوش بڑا کھول دیکھو
تو آدھا بڑا ٭ خوان پاک خوان پوش پاک کھول دیکھو تو خاک ہی خاک ٭ خوب ہی گاڑھے
چھنتی ہے ٭ خوب ہے یا ڈانٹ کسٹی ہوتی ہے ٭ خودی اور خدائی میں بیر ہے ٭ خوشامد کا منہ کالا
خو گیر کی بھرتی ٭ خیرات کی ٹکری اور بازار میں ڈکار ٭ خیر کی چھپلی خیرات کا نار اتر لی
ملا عقد اودھار اد خیلا پانچ چپلا جان پیا ٭ خزینۂ دہم در مثلہای حرف دال مشتمل بر شش گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عرب

دَاءُ النَّفْسِ الْحِرْصُ ٭ دَارِ مَنْ جَفَاكَ تُخْجِلْهُ ٭ دَارُ الْأَمِيرِ مَأْمَنُ الْفَقِيرِ

بیماری نفس حرص است ٭ دعوت کن کسی را کہ ستم کرد ترا شرمندہ شود ٭ خانۂ امیر جای امن فقیر محتاج است

الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ ٭ الدَّرَاهِمُ مَرَاهِمُ ٭ الدَّرَاهِمُ بِالدَّرَاهِمِ

رہنما بر نیکی مانند کنندۂ نیکی است ٭ درہمہا بخششہاست ٭ درہمہا بدرہمہا

تَكَسَّرَ دِرْعُ عُمَرَ اَهْيَبُ مِنْ سَبْعِ الْحُجَّاجِ ٭ دَرْدَبَ لَمَّا عَضَّهُ

ما حاصل کرده شنیده ٭ درهٔ عمر ... ٭ فروتنی کرد ...

الثقلت + الدراهم جنة العقلاء **دع** ما یریبك الی ما لا یریبك +

ثقافت + درهم سپر دانایان است + بگذار چیزی را که در شک افگند ترا سوی چیزی که در شک نیفگند

دعوا دعوة کو کبیة + دعوة المظلوم مستجابة + **دق** ك

دعوت کردند دعوت کو کبی + دعای مظلوم مقبول است + کوفتن تو

بالمنحار حب القلقل **دلني** في العشق من يهديك السبيل +

کوفتن با منقار دانهٔ فلفل را + رهنمونی کن مرا در عشق کسی که هدایت میکند راه را +

دلو السماء لا یروی الظمآن + دلیل عقل المرء قوله و **دلیل**

دلو آسمان سیراب نمیکند تشنه را + دلیل دانش مرد سخن اوست و دلیل

اصله فعاله **دماء** الملوك اشفی من الكلب + دمث لنفسك

اصلش فعل اوست + خونهای پادشاهان شافی است از سگ + نرم کن برای خود

قبل النوم مضطجعا + دم علی كظم الغیظ تحمد عواقبك +

پیش از خواب در حالیکه بپهلو خوابنده باشی + همیشگی کن بر فرو بردن خشم بیابی اورا عاقبتهای خود +

الدنیا اشبه شيء باحلام النیام وظل الغمام + الدنیا

دنیا مانند چیزیست باحتلام خوابندگان و سایه ابر + دنیا

امنیة والاموال عاریة + الدنیا جیفة وطالبوها كلاب + الدنیا

آرزو هست و مالها عاریت + دنیا مردار است و خواهندگان او سگان + دنیا

دور لا یحصل الا بالزور + الدنیا سجن المؤمن وجنة الكافر +

دروغ است حاصل نمی شود مگر بدروغ + دنیا قیدخانهٔ مسلمانست و بهشت کافر +

الدنیا عرض حاضر یاكل منها البر والفاجر + الدنیا كنیف

دنیا متاعیست موجود میخورند از ان نیکوکار و بدکار + دنیا پاخانه

ادهم + اَلدُّنْیَا مَزْرَعَةُ الْاٰخِرَةِ + اَلدُّنْیَا دَاحَةٌ لَیْسَ فِیْهَا رَاحَةٌ +

آدهمست + دنیا کشت آخرتست + . دنیا قفسیست نیست دران آسایش +

اَلدُّنْیَا تَطْلُبُ الْهَارِبَ وَتَهْرُبُ مِنَ الطَّالِبِ + دُنْیَاكَ كُلُّهَا

دنیا بجوید گریزنده را و میگریزد از جوینده ٔ خود دنیا همه آن

وَقْتُكَ الَّذِیْ اَنْتَ فِیْهِ + دَوَاءُ الشَّوْقِ اَنْ تَحُوْصَهُ + دَوْلَمُ

وقتست آنکه تو دران وقت هستی + دوای ~~[illegible]~~ درین ازدیاد ~~[illegible]~~

السُّرُوْرُ لِرُؤْیَةِ الْاِخْوَانِ + اَلدَّوَاةُ اَنْفَعُ الْاَدَوَاتِ + دَوْلَةُ

خوشی دیدن برادرانست + دواة سودمند ترین آلهاست نا دولت

الْاَشْرَارِ مِحْنَةُ الْاَخْیَارِ + دَوْلَةُ الْاَرْذَالِ اٰفَةُ الرِّجَالِ + دُوْنَهُ بَیْضٌ

بدان آزمایش نیکانست + دولت دونان آفت مردانست + زدو دوست ...

الْاَنُوْقِ + دَوَاءُ الشَّوْقِ اِنْجَازٌ دُهْدُرَیْنِ سَعْدُ الْقَیْنِ + دِیَارُ الشَّجَرِ +

دوای شوق ... بیکار شد سعد آهنگر + دنیا ...

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

داو جو را قابلیت شرط نیست + بلکه شرط قابلیت را داد است + داشته آید بکار

گرچه بود زهر مار + داغ بالای داغ + دامن کشان میرود + دامن کشان حسن بلا و

ریخته کاشتگان عشق گریبان درید اند + دامن پاک را که با دامن آلوده پیوند

پاک هم پلید شود + دانا باشارهٔ ابرو کار کند و نادان بزخم چوگان + دانشمندرا

دستی کوته بهاز دستار دراز + دانه گندم از دانهٔ مروارید قیمتی تر است اگر وقت

گرسنگی پیدا شود + دایه مهربان تر از مادر نیست + در آز و طمع مرغ و ماهی به بند

بوز دشمن و دیده ... دو بیشه گمان مبر که خالی است شاید که پلنگ خفته

باشد + در برابر چو گوسپند سلیم + در قفا همچو گرگ مردم در + در بیابان فقیر سوخته را شلغم
پخته به که نقره خام + در بلا بودن به از بیم بلا + در پای تو ریزم آنچه در دست من است +
در جنگ حلوا بخش نمیکنند + در خانه مور شبنمی طوفانست + در خانه بکدخدای ماند همه چیز +
در خانه اگر کس است حرفی بس است + در خانه آرد نی و در کوچه دو تنور + در خانه بینوا
چه پیچ و چه پشش + در خانه هر چه باشد مهمان هر که باشد + در خانه خدا دائم باز است + درخت
گاهی ثمر آورد بار + درختی که اکنون گرفتست پای + به نیروی مردی بر آید ز جای + در
که از وی بکسی نرسد به بی آبی خشک به + در وراثش دروند بگو + درد اگر طبیب صبر فرماید
و این نفس حریص را شکر می باید + در را خدا بر دستان خود میدهد + درد دم از یار است
و درمان نیز هم + درد بکش تا بداغی رسی + درد عاشق نشود به مداوای طبیب + در طریقت
هر چه پیش سالک آید خیر اوست + در عفو لذتیست که در انتقام نیست + در عین اختیار بی اختیار
نیست + در غوره گی مویز شده + در فصل میان دو شاهک نگنجد + در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست +
در کیسه میکوبی در خانه که می پرسی + در میان دریا گردی میخواهد + در مقام تشنگی هزار مروارید بقطره
آبی نیرزد + درمان بکسی رسد که دردی دارد + در نیستی مردن به که حاجت پیش کسی بردن +
درویش هر جا که شب آید سرای اوست + درویش صفت باش و کلاه تتری دار + درویشی
ز روان ببیند + دروغگو را تا بخانه اش باید رسانید + دروغ مصلحت آمیز به از راستی فتنه انگیز + دروغگو
را حافظه نمی باشد + درودگر بی سرزنش کار نکند + درودگر تیشه برای خود میزند + دروازه شهر
بستن توان نه دهن مخالفان بست + در هر که بنگری بهمین داغ مبتلا است + در
هشتاد سالگی مشق تنبور میکند + در یک خانه دو مهمان نگنجد + در یتیم را همه کس مشتری بود +
دزد از خانه مفلس خجل آید بیرون + دزد مشتاق تر از صاحب کالا باشد + دزد باش و مرد
باش + دزد جوانمرد به از بازرگان بخیل + دزد ناگرفته سلطان است + دزد و راهی

رهرو و صاحب کالا راهی + دزد دانا میکشد اول چراغ خانه را + دزد همخانه میدزد و متاع خانه را

دزدیده بود و آنچه بماند بخداوند + دست از همه چیز شسته + دست بکار و دست بپیشانی + دست

بکار رودن بیار + دست بی هنر کفچه گدائیست + دست بر ترکش زده + دست بالای دست بسیار است

دست پیشین را بدل نیست + دست جوانمرد برای دادن خارد و کف بخیل برای ستدن + دست چپ

از دست راست نمی شناسد + دست خود دهان خود گر نخوری زبان خود + دست دست اول

ست + دست دست را می شناسد + دست را دست بشوید و هر دو دست رو را + دست زیر

سنگ را آهسته باید کشید + دست زور بالا + دست شکسته و بال گردن + دستش زیر سنگ است

دست تهی در کیسه خلیفه است + دست کار دل میکند و دل کار دست میکند + دست کج

و کلاه راز + دشمن اگر قویست نگهبان قوی تر است + دشمن دانا به از دوست نادان +

دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد + دشمن چه کند چو مهربان باشد دوست + دعای گوشه

نشینان بلا بگرداند + دلاکی و استغنا + دلا خوش باش تا نان باشد + [illegible] + دل بدست

آور که حج اکبر است + دل بدست آر و هر چه خواهی کن + دل بدست آر تا کسی باشی +

دل تاریک را جان روشن نباشد + دل دل را رهنمود در روده جگر را + دل را بدل رهیست

درین گنبد سپهر + از سوی کینه کینه و از سوی مهر مهر + دلی که افسرده شد از سینه بدر باید کرد

دل نخواسته عذر بسیار + دلیر تیغ انکار فرماید و عذر بهانه را + دم عیسی زندگانی دیگر

و نیمه را بگیر همی سپارد + دندان روی تیر شغال را سیاکست و ابو را شوهر دندان

طمع کنده + دندان طمع تیز کرده + دندانی که درد کند باید کند + دنیا یک قرار نیست

دنیا پنج روزه است + دوای غضب خاموشی است + دو پادشاه در اقلیمی نگنجد

شاه + سوم هر آئینه دزدی کند به لطف نگاه + دو بار نیست کس را زندگانی + دو

حرف در سبق به یاد کتاب در دستار + دو دل یک شود بشکند کوه را + پراگندگی

آنرا انبوه را بهم و تنگی سبب انبساطی است + دوران با خبر و حضور و نزدیکان بی بصر
دوری دوستان را کجا کنی محترم + تو که با دشمنان نظر داری + دوستان در زندان
بکار آیند که بر سفره دشمنان هم دوست نمایند + دوست آن باشد که گیرد دست دوست
در پریشان حالی و درماندگی + دولت نه بخدای کسی ما بغلط + دولت تیز را بقائی نیست +
دولت آنست که بی خون دل آید بکنار + دولت زنان سرای است که از میهمان پرست + ده
مرغ جنگ کنند فائده بشیر کند + ده نه بیاست که دریا و کوه را سهل گیرد + دویدن خر و گوشتر
پسندیدیم لیکن از گوشش مسیم + ده خراب خراج ندارد + ده درویش در گلیمی بخسبند
و دو پادشاه در اقلیمی نگنجند + ده در دنیا ستان در آخرت ده یکجا و ختان یکجا + ده
مینی و فرسنگ می پرسی + ده مرده مرده مرد را احمق کند + دهن سگ بلقمه دوخته به + دهن
بی آب را بانگشت باید تر چنانکه پسته را از ناخن + ده ویران چراغ ندارد + دیده
را ناخنه به از ناخن + دیده سخت را سخن سخت می شکند چنانکه بادام را سنگ + دیدی که
چه کرد اشرف خر + با مظلمه برد و جانی بکنار + دیدم همه را و آزمودم همه را + دیده نشنیده بجه
غربت علی + دیده شنید گواه شد + دیر آشنا و زود رنج + دیر آید درست آید + دیر گیر و سخت گیر
دیر آمدن و شتاب رفتن + دی رفت و پری رفته و روز امروز نیست + دیگ شراکت بجوش
می آید + دیگ گرمش بجوش آید بجا رفتن بجا هم رسید + دیگ سیه جامه سیه میکند + دیگدانش سیاه
نشده + دیوارش دوخته شد + دیوانه بکار خود هوشیار + دیوانه را هوئی بس است + دیوانه
باش تا غم تو دیگران خورند + دیوانه همان به که بود اندر بند + دیوانه خدا خوش و نا
دیو بگریزد از آن قوم که قرآن خوانند + دیو خوش خلق به از حور گره پیشانی +

گنجینه سوم در امثال هندیه

داتا کی ناه پہاڑ چڑھی + داتا دا بی بھنڈا ریکا پیٹ پھٹی + داتا کی تین گن

دی ندی مین کی چہین لی + وادی راج نہ کہای پان + دانت دکہاوت گئی پران + ڈال
تی پچہو + دام کرین کام + داموں کا روٹہا یا تون بہی نہین منتا + دانت کرید کی تنکا
نہین بچا + دانت کاٹی روٹی ہی + دانہ نہ گہاس پانی چہہ چہہ وقت + دانی کو
تاپی سوار یکو پادی + دائی کی آگی پیٹ کیا چہپانا + دائی جانی اپنی بلائی + دائی جہیلی
کی مرزا مو گرا + دائی کی سر پان پہول + دائی ہو بیٹہی دادا ہو بیٹہا سسرے کو جائی +
دائی دائی اونٹہی سوا گہڑا موتی + دبا بنیا بہرا تولی + دبلی کو آرین شاہ مدار + دبلی
دوو گہتی بابا لی نہ رام + دبلی پر چیونٹی بہی کاٹ کہاتی ہی + درزی کی سوئی کبہی ٹاٹ
مین کبہی تاش مین + دریا مین رہنا اور مگرمچہ سی بیر + دریا پر جانا اور پیاسی آنا + درویش
اونگلی دس چراغ + دس دس گہنٹا ہی کی دیکہنی مین + دستار رفتار گفتار کردار سب
نجدی نجدی ہوتی ہی + دسی رہمسی + دشمن کہان بغل مین + دشمن سیو ہی نہ
دی + دشمنو نہین یون رہی جیسی تیس دانتو بیچ زبان + دکہن گئی نہ آئی رہی نہ
چہند بیری جہاہ + دکہ بہری فاختہ کوا میوی کہائی + دکہیا دکہہ رووی سکہیا
ٹہووی + دل بر دل آئینہ ہی + دلکو دلسی راہ ہی + دل کا مالک خدا ہی + دلکو
دل ہی ہو تسکین ہی + دل کی دو لوالی منہہ چکنا پیٹ خالی + دل کی کمائی بارہ بکری
گنوائی + دمڑی کی بلبل ٹکا چہٹائی + دمڑی کی ہنڈیا گئی کتا سر منڈائی + دمڑی بچہیا باٹ
ہتہیا + دمڑی کی گہوڑی چہہ پسیری دانہ + دمڑی کی ا ہر تو ساری رات گہر + دمڑی
نو جہنی ہہنوان + دمڑی کی ہانڈی لیتی ہین تو وہ بہی ٹہونک بجا کی لیتی ہین + دمڑیکا
آٹا اور بہنہا با بہانا + دم غنیمت ہی + دم کا کیا بہروسا آیا نہ آیا + دم مین شہد باتین کی
چاندنی کو سونپ یا بہت ناک مین آ ای + دنکو آرتی رات کو چہرچا ہوئی + دنیا
کرات + دنیا بجائی امید ہی + دنیا نا ہر بہت سی + دنیا ہی خوشامدی + دو

کیا سینگھ ہوتی ہین + دیوانی کی آنکھ نہین لگتی + دوا کی لیی ڈہونڈہی تو نہین
ملتا + دوالی کی کلہیا + دو دل راضی تو کیا کریگا قاضی + دودہ کا جلا چھاچھ بہی
پہونک پیی + دودہ بہی دہوا چھاچھ بہی ہوئی + دودہ کا دودہ پانی کا پانی + دودہ کی
دانت ابہی نہین ٹوٹی + دودہ کا سا ابال آیا چلا گیا + دودہ کی سی مکہی نکال کر پہینک
دیا + دودہ دینی گای کی دولاتی بہی سہتی ہین + دور کی ڈہول سہانی + دو ڈہلی گہر
پڑی + دو تہا نہین گای چہوڑا + دو گاؤن کی پاہی گتی مری آ جاتی + دو ٹانگ کی
مرغی حرام + دو مسلمانی مین بہی نماز کانی + دونو ہاتہون پگڑی سنبہالنی پڑتی ہی
دونو ہاتہون سنبہالی نہین سنبہلتا + دونو ہاتہون تالی باجتی ہی + دوڑ دوڑ [illegible]
[illegible] پاڑی چلوا [illegible] + دو ہو پوشش شفیقہ بہاری + دہی بہات کا موسل
دیہاڑی آدہی آتا ہی + دیا نہ پانی سند پہری اتراتی + دیا قاعدہ کو لگی لتا گئی ریکی
دار کا آدمی سا [illegible] + دیکہی اونٹ کس
کل بیٹہتی + دیکہی بیدا [illegible] + دیکہی سہانپ کی [illegible] سونیکا نوالا + دیکہی
بہالی [illegible] + دیکہی کا دو [illegible] + دیکہی
تیری کرامات + دیکہی تیری کالپی اور بارہ دن پورا ہو جانا + دیکہا شہر بنگالا دانت لال منہہ
کالا + دیکہا [illegible] + دیکہا سو کہا [illegible] + دیکہا نہ بہالا
صندوق کی [illegible] + دیکہیں کس کروٹ اونٹ بیٹہتا ہی + دینا تہوڑا [illegible] کی
تاتوق دروازہ نہین [illegible] دیویگا سو پاویگا بوویگا سو لونیگا + دلی کی [illegible]

گنجینہ چہارم امثال حرف دہ

دہان پان + دہاتی [illegible] سو پاتی + دہم دہوم [illegible]

بنج نہ آوی ٹوٹلا + دھنا سیٹھ سی ہین + دہن کا دہن گیا اور بیت کی پت گئی + دہنیتی کی کا نٹا چبہا وڑی لوگ ہجاتی + دھوبی کا چیلا آدہا اجلا آدہا میلا + دہوبی سی دہوبی نہ لاگی کو میان دہو دین کپڑون کو + دہول بجاتا سا سیٹی اور سیاج + دہو کی کی تی ڈہول کی رسّی نہین باٹی جاتی + دہوبی تہی دو پاون دہوتی پڑسی چار پاون دہی چہوڑ دا ما دیا + دہیرا سو گنبہیرا + دہیرا پارسی مین کہوٹ او بہاری تو کات + دہیرا ہو کر اسیان کی نو کر دیکھ [illegible]

گنجینۂ پنجم در مثلہای حرف ڈال

ڈائن کہای تو منہ لال نہ کہائی تو منہ لال + ڈائن بہی دس گہر چہوڑ کر کہاتی ہی + ڈیبی رنڈی [illegible] + ڈرپن لومڑی سی اور نام دلیر خان + ڈوبا بنس کبیرا کا اوپجا پوت کمال + ڈوبی کنتہہ بہروسی تیری + ڈوبتی کو تنکی کا آسرا بہت ہی + ڈوری ڈالتی ہین + ڈومنیا پوسے تیسو بی ایمان + ڈومنی کی لونڈی + ڈیڑہ پاو آٹا اور پل پر رسوئی + ڈیڑہ چاول الگ ہی جلدی پکاتی ہین ڈیڑہ اینٹ کی مسجد جدی ہی بناتی ہین + ڈیڑہ دل [illegible]

گنجینۂ ششم در امثال حرف ڈہا

ڈہاک کی تین ہی پات + ڈہاک تلی کی پہوہڑ مہوہڑ تلی کی [illegible] + ڈہنڈہورا شہر کی کنگال + ڈہال تلوار سرہانی اور چہوٹ بندہ بچانی + ڈہونڈہ لاو تو بتا دین + ختم شد گنجینۂ نہم در مثلہای حرف ذال [illegible]

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

ذَرِ الطَّاغِيَ فِي طُغْيَانِهِ + ذِكْرُ الْعَيْشِ نِصْفُ الْعَيْشِ +

بگذار طاغی را در طغیانش + یاد کردن عیش نصف عیش ست +

ذِكْرُ الشَّبَابِ حَسْرَةٌ + ذِكْرُ الْوَحْشَةِ وَحْشَةٌ + ذِكْرُ الْمَوْتِ جِلَاءُ

یاد کردن جوانی حسرتست + یاد کردن وحشت وحشت ست + یاد کردن موت صفای

الْقَلْبِ + ذَكَّرَتْنِي الطَّعْنَ وَكُنْتُ نَاسِيًا + ذَكَّرَنِي حِمَارِي أَهْلِي

دل ست + یاد دادی مرا طعن را و بودم فراموش کننده + یاد داد مرا خرمن اهل مرا

ذَلَاقَةُ اللِّسَانِ رَأْسُ الْمَالِ + ذُلُّ الْمَرْءِ فِي الطَّمَعِ + ذٰلِكَ

تیزی زبان اصل مال ست خواری مرد در طمع ست + آن بسبب

بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ + ذَلَّ مَنْ لَا سَيْفَ لَهُ + ذَلَّ مَنْ طَمِعَ +

چیزیست که پیش رسانید هر دو دست تو + خوار شد کسی که نیست شمشیر مر او را + خوار شد کسی که طمع کرد +

الذُّلُّ مَعَ الطَّمَعِ + ذَلِيلُ الْفَقْرِ عَزِيزٌ عِنْدَ اللهِ + ذَلِيلٌ عَاذَ

خواری با طمع ست + خوار حاجت گرامی ست نزد خدا خوار پناه گرفت

بِقَرْمَلَةٍ + ذَنَبُ السِّرْحَانِ كَمَنِيَّةٍ لِلْغَزَالَةِ + ذَنَبُ عَقْرَبٍ

بدرخت سته + دم گرگ مانند مرگ ست برای آهو + دم عقرب

رَأْسُ النُّحُوسَاتِ + ذَنْبٌ وَاحِدٌ كَثِيرٌ وَأَلْفُ طَاعَةٍ قَلِيلٌ +

نحوستهاست + یک گناه بسیارست و هزار طاعت اندک ست +

ذُو الْأَمَانِ كَنَمْلٍ عَلَى كَفِّ السُّلَيْمَانِ + اَللهُ ذُو الْإِلٰى وَاللهُ ذُو

صاحب امان مانند مورچه ایست بر پنجهٔ سلیمان + ذو ود باذود

إِبِلٍ + ذَهَبَ أَمْسِ بِمَا فِيهِ + ذَهَبَ اللهُ وَلَهُ بِبَوْلِهِ

نیست شد رفت دیروز با آنچه در وی بود + رفت و دولت بجستر +

ذَهَبَ عَصِیْرِیْ وَبَقِیَ شَجِیْرِیْ + ذَهَبَ الْقَوْمُ تَحْتَ کُلِّ

رفت فشردهٔ انگورمن وباقی ماند درخت من + رفتند گروه زیر

کَوْکَبٍ + ذَهَبَ مِنْهُ الْاَطْیَبَانِ + ذَهَبَتْ رِیْحُهُ + ذَهَبَتْ

ستاره + رفت ازان خوردن وجماع + رفت بوی او + رفت

هَیْفٌ لِاَدْیَانِهَا + اَلذَّهَبُ عَقْلُ الْاَحْمَقِ وَحُمْقُ الْعَاقِلِ +

باد گرم برای عادتهای خودش زر دانش نادانست ونادانی دانا

اَلذِّیْبُ اَدْغَمُ + اَلذِّیْبُ اَعْلَمُ بِمَکَانِ الْفَصِیْلِ الْیَتِیْمِ

گرگ سیاه رنگ ست + گرگ داناترست بمکان شتربچه ازمادر جدا شده که یتیم است

اَلذِّیْبُ لِلضَّبُعِ + اَلذِّیْبُ یَادُوْ لِلْغَزَالِ یَاْکُلَهُ +

گرگ برای کفتارست + گرگ می فریبد آهو را برای خوردنش +

گنجینهٔ دوم درمثلهای فارسی

ذره را با خورشید چه نسبت + ذکر عیش نصف عیش ست + ذوالفقار علی در نیام و زبان سعدی در کام نباشد + ذوق چمن ز خاطر بلبل نمیرد + ذوق گنجیدن اگر داری سو گلز پر شو

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ذات بهانت پوچهی ناکوی جنیو سن کی با مهن هوی + ذات بد هی بی معلوم هوتی + ذات خدا کی بی عیب هی + ذات کی بلائی پیرا بیتهی کم ذات بلائی پیچهی دو قیمه قی کهائی میں ارکا خزینهٔ دوازدهم در مثلهای حرف ر مشتمل برسه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

اَلرَّاجِعُ فِي هِبَتِهِ كَالرَّاجِعِ فِي قَيْئِهِ + رَاحَةُ الْجِسْمِ فِي قِلَّةِ

بازگردنده در هبهٔ خود مانند بازگردنده است در قی خود + آسایش بدن در اندک

الطَّعَامِ وَرَاحَةُ الرُّوحِ فِي قِلَّةِ الْكَلَامِ + رَأْسُ السَّخَاءِ سَخَاءُ الرَّأْسِ

خوردن است و راحت روح در اندک کلام است + سر جوانمردی جوانمردی سر است

رَأْسُ الرِّيَاسَةِ تَهْذِيبُ السِّيَاسَةِ + رَأْسُ اللَّعِبِ عِرْفَانُ

سرداری ریاست آراسته کردن سیاست است + سر بازی شناختن

الْحَرِيفِ + رَاعِ النَّفْسَ فِي غَلَبَاتِ النَّفْسِ + رَاعِ أَبَاكَ يُرَاعِكَ

حریف است + نگهدار دم را در غلبه های نفس + نگهدار پدر را تا رعایت کند ترا

ابْنُكَ + رَأْسُ الصَّادِرِ وَالْوَارِدِ + رَأْيَانِ خَيْرٌ مِنَ الْوَاحِدِ الرَّأْيُ

پسر تو + جنبید بازگردنده و آینده + دو رای بهتر است از یک رای رای

السَّدِيدُ خَيْرٌ مِنَ الْأَيْدِ الشَّدِيدِ + رَأْيُ الْعَلِيلِ عَلِيلٌ + الرَّأْيُ

راست بهتر است از توانائی سخت + رای بیمار بیمار است + رای

قَبْلَ الشَّجَاعَةِ الشُّجْعَانُ + الرَّأْيُ لَا يُحِيلُ + الرَّأْيُ نَائِمٌ وَ

پیش از دلیری دلیر است + رای حواله میکند + رای خوابنده است و

الْهَوَى يَقْظَانُ + الرَّبَاحُ مَعَ السَّمَاحِ + رُبَّ أَخٍ لَكَ لَمْ تَلِدْهُ

خواهش بیدار است + سود با جوانمردی است + بسا برادر اند مر ترا که نزاییده او را

أُمُّكَ + رُبَّ أُمْنِيَّةٍ جَلَبَتْ مَنِيَّةً + رُبَّ أَكْلَةٍ تَمْنَعُ أَكَلَاتٍ

مادر تو + بسیار آرزو است که میکشد مرگ را + بسا یکبار خوردن باز میدارد از خوردنها

رُبَّ آمِلٍ خَائِبٌ + رُبَّ بَيْتِ شِعْرٍ خَيْرٌ مِنْ بَيْتِ تِبْرٍ + رُبَّ

بسا امیدوار محروم است + بسا خانهٔ شعری بهتر است از خانهٔ زر + بسا

خیرٌ فی شرٍّ و ربَّ شفاءٍ فی ضرٍّ + ربذات الضأن وبق + ربَّ

نیکی در بدی ست و بسا شفا در گزندست خاک گون شنیدی پس آماده کن ... بسا

ربحٍ یؤدّی الی الخسران + ربَّ رأسٍ حصید لسانٍ + ربَّ

سود میرساند سوی زیانکاری + بسیار سر درو کرده شده زبان است + بسا

رجاءٍ یؤدّی الی الحرمان + ربَّ رمیةٍ من غیر رامٍ + ربَّ

امید میرساند سوی بی نصیبی + بسا انداختن ست از غیر اندازنده + بسا

ساعٍ فی ما یضرّه + ربَّ صلفٍ تحت الراعدة + ربَّ صنعةٍ

سعی کننده است در آنچه گزند میرساند او را + بسیار ابر بی باران زیر آوازکننده است + بسیار صنعت

أصعب من ابتدائها + ربَّ صاعدٍ لقاعدٍ + ربَّ طمعٍ أدّی

دشوارتر است از آغاز او + بسیار بالا برآینده برای نشیننده است + بسیار طمع رساند

الی عطبٍ + ربَّ عجلةٍ تهب ریثاً و ربَّ فروقةٍ یدعی

سوی هلاکت + بسیار شتابی می بخشد درنگ را و بسیار ترسنده خوانده می شود

لیثاً + ربَّ عینٍ أنمّ من لسانٍ + ربَّ عتبٍ تحت طلبٍ +

شیر را + بسا چشم نمام تر است از زبان + بسیار خشم زیر طلب است +

ربَّ قعدةٍ تمنع قعداتٍ + ربَّ قولٍ أشدّ من صولٍ

بسا یکبار نشستن باز میدارد چند بار نشستن را + بسا یک سخن سخت تر است از حمله کردن +

ربَّ کلمةٍ تقول لصاحبها دعنی + ربَّ لائمٍ ملیمٌ + ربَّ

بسا سخنی است که میگوید مر گوینده خود را که بگذار مرا + بسا ملامت کننده سزاوار ملامت است + بسا

ملامٍ لا ذنب له + ربَّ مملوکٍ لا یستطاع فراقه + ربَّ

ملامت کرده شده نیست گناه مر او را + بسا بنده که طاقت داشته نمی شود جدائی او + بسا

الْمُخَالَفَةِ دَعَتْ إِلَى مُخَالَفَةٍ + رُبَّ مَنِيَّةٍ تَحْتَ أُمْنِيَّةٍ + رُبَّمَا

سوگند خوردن بخواند سوی مخالفت بسا مرگ زیر آرزوی است بسا

صَحَّتِ الْأَجْسَامُ بِالْعِلَلِ + رُبَّمَا أَصَابَ الْأَعْمَى رُشْدَهُ وَأَخْطَأَ الْبَصِيرُ

تندرست شده تنها بسبب بیماریها + بسا است که یافت نابینا رشد خود را و خطا کرد بینا

قَصْدَهُ + رُبَّمَا أَدْرَكَ الظَّانُّ الصَّوَابَ + رُبَّمَا جَاعَ الْكَلْبُ فَقَتَلَ

مقصود خود را + بسا است که دریافت گمان صواب را + بسا است که گرسنه شد سگ

صَاحِبَهُ + رُبَّمَا كَانَ السُّكُوتُ جَوَابًا + رُبَّمَا يَأْتِي الْفَرَجُ

مالک خود را + بسا است که باشد خاموشی پاسخ + بسا است که می آید گشایش

وَسَطَ الشِّدَّةِ + رُتْبَةُ الْعِلْمِ أَعْلَى الرُّتَبِ + الرِّيبَةُ تُطْفِي

میان سختی + مرتبه علم برتر مرتبها است + گرایستن فرو میکند

الْغَضَبَ + رَجَعَ بِخُفَّيْ حُنَيْنٍ + رَجَعَ عَلَى حَافِرَتِهِ + الرَّجُلُ

خشم را + باز گردید به دو موزه حنین + برگردید بر حافره خود سله مرد

الْجَاهِلُ عَاقِلٌ + رَحْمَةُ اللهِ عَلَى النَّبَّاشِ الْأَوَّلِ + رَحِمَ اللهُ

نهاینده جهل دانا است + بخشش خدا باد بر نباش نخستین + رحمت کند

مَنْ هَدَى إِلَيَّ عُيُوبِي + الرَّحَى تَعْلُو الثِّقَالَ + رِزْقِي

کسی را که رهنمونی کرد مرا سوی عیبهای من + آسیا بلند میشود بر گرانی + روزی من

تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِي + رِزْقُكَ يَطْلُبُكَ فَاسْتَرِحْ + الرِّزْقُ يَطْلُبُ

زیر سایه نیزه من است + روزی تو جوید ترا پس آسایش کن + روزی میجوید

الْعَبْدَ أَكْثَرَ مِمَّا يَطْلُبُهُ الْعَبْدُ + الرِّزْقُ مَقْسُومٌ + الرِّزْقُ بِالْجِدِّ

بنده را بیشتر از انچه میجوید آنرا بنده + روزی تقسیم کرده شده است + روزی بکوشش است

مع السين	لا بالكد + رزمة ولا درة + رسول الموت الشيب + رسول
	نه بکوشش — آوازست و نیست نکوئی + قاصد مرگ پیریست + قاصد
مع الشين	الموت الولادة + الرشف انقع + الرشوة رشاء الحاجات +
	مرگ زادنست + مکیدن آب تشنه بیشتر تشنگی را + رشوت رسن حاجتهاست +
مع الضاد	الرضا بالقضاء باب الله الاعظم + رضي الخصم و لم يرض
	پسندیدن حکم خدا دروازه بزرگ خداست + خوشنود شد دشمن و خوشنود نشد
	القاضي + رضيت من الغنيمة بالاياب + رضينا قسمة الجبار
	قاضی + خوشنود شدم از غنیمت بسبب بازگشتن + خوشنود شدیم از قسمت کردن خدا
مع الطاء و العين	فينا رطب الجاني في ابن الشيراز + رعونات النفس
	درختها خرمای چیده در پسر شیراز + رعونتهای نفس
مع الفاء	تتبعها + رعى فاقصب + رفاهية العيش في الامن + الرفق
	مانده میکند آنرا + چرانید پس کرد حیوان ... + فراخی عیش در ایمنی است + نرمی
	مفتاح الحاجة والرزق + رفيق المرء دليل عقله + الرفيق
	کلید حاجت و روزیست + رفیق مرد دلیل دانش اوست + رفیق
مع القاف و الكاف	ثم الطريق + رقص البعير يليق بصوت الحمير + ركب
	پس راه + رقص شتر سزاوارست بآواز خر + سوار شد
مع الميم	العصا قصير + ركض ما وجد ميدانا + رمتني بدائها
	بر عصا قصیر + دوانید هرگاه یافت میدان را + انداخت مرا به بیماری خود
مع الياء	وانسلت + روعي جعار وانظري اين المفر + روية الحبيب
	و بیرون رفت + بترس ای کفتار و بنگر کجاست جای گریز + دیدن محبوب

جِلاءُ العَیْنِ + رُوَیْدًا الغَزْوُ یَنْمَرِقُ + رَهَبُوتٌ خَیْرٌ مِنْ

سرمه چشم ست + مهلت ده جهاد را تا بیرون آید بچه از شکم + ترس بهتر ست از

رَحَمُوتٍ + الرِّیَاسَةُ سَعَةُ الصَّدْرِ + رِیقُ العَدُوِّ سَمٌّ قَاتِلٌ +

رحم + ریاست فراخی سینه ست + آب دهن دشمن زهر ست کشنده +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

راحت بدل رسان که همین مشربست و بس + راز دل خود بیار نتوان گفت +
راز خود با یار خود چندانکه بتوانی مگو + راستی موجب رضای خداست +
راستی را زوال کی باشد + راستی آور که شوی رستگار + راست گو را همیشه
راحت در پیش ست + راست گوی در رزق خود خلل است + دروغ بگردن راوی
راست ست که دروغ از ماست ست + راضی شدن خصم کم از انتقام نیست +
راه بزن لیکن راه خدا ببین + راه میدانی و در سنگ می پرسی + رد خلق قبول
خالق + رزق را روزی رسان پر میدهد + رسیده بود بلائی ولی بخیر گذشت +
رشته در گردنم افگنده دوست + میکشد هر جا که خاطر خواه اوست + رضای تو
از همه اولی + رفت چندین آرزو با خاک برد + رگ جوانی هر جاست + رگ خواب
را گرفت + رموز عاشقان عاشق بداند + رموز مصلحت ملک خسروان دانند + رنج
خود و راحت یاران طلب + رندان را رندان می شناسند + رند عالم سوز را با مصلحت بینی
چه کار + رندی و هوسناکی در عهد شباب اولی + رنگم ببین و حالم مپرس + رنگ و باخته
رنگ ریزی میکند + رنگ بر رنگیش خود در مانده + رنگریزی ماه قصب را زیان دارد + روبه
بو از پهلو + روباه بازی میکند + روبه را گفتند پوستین پوشی گفت آنچه پوشیده ام

روغن بگذارید + روح را صحبت ناجنس عذابیست الیم + روز شنبه بجهود ارزانی + روز
تنگی بسیارست + روز سیاهی در پیش است + روز نو و روزی نو + روزی از کیسهٔ کس
نمیرود + روزی خود و سفرهٔ دیگری میخورد + روزی خود را یکجا خورده + روزی
بقدر همت هر کس مقررست + روستائی را عقل از پس می آید + روستائی را حمام
خوش آمد + روستائی اگر ولی بود مغز خرش کوه بوعلی بود + روستائی
عید دید + روشنائی عرب از نور محمد علیه السلام بود + روستائی بولهب روغن بالشید
روغن قاز میمالد + روغن از سنگ میکشد + روغن ریگ بیابان میکشد + روسپیگی
پیشه مکن و مطربی آموز + رونده کسیست که قدمی دارد + روی در روی کوسیاه +
روی مفلس سیاه + روی سیاه و هم دلهای خسته است + ره راست برو اگرچه
دورست + زن بیوه مکن اگرچه حورست + ریاضت کش بهادامی بسازد -
ریسمان سوخته لیکن کجیش بیرون نرفته + ریشش بر آمد بابای شد + ریش
خام طمع و رکوان مفلس + ریش در آسیا سپید کرده + ریش خود را
بدست دیگری داده + ریشش بدست دیگریست + ریگ صحرا بسرانگشت می شمارد

گنجینه سوم در امثال هندیه

رات تھوڑی سانگ بہت + راجا راج اور پرجا سکھی + راجا
کی گھر موتیوں کا کال + راجا کی سونیا پاساڑھی سو داؤ + راجا بڑا و
بہار بھی آوی + راجا کی رانی کماوی + راجا جھوٹھی نگری جو بہاوی
سولی + راجا بجوان پرجا کا اشنان + راجا روٹھی گا اپنی نگری لیگا + راجا
کا دو جھا نہ رنگری کا تیجا دو نو خراب + راست کو مفلس مجلس میں جھوٹا

رام چھوڑی اچھو ہیا من بھاوی سو لی + رانی کو رانا پیارا کانی کو کانا پیارا +
رانی خان کی سالی + رانی روٹھی گی اپنا سہاگ لی گی کیا کسی کا بھاگ
لی گی + رانڈ کا سانڈ + رانڈ کی چرخی کی طرح چلا ہی جاتا ہی + رانڈ گیا سگا
کو آپکو لائی کہ بھائی کو + رانڈی کی گھر ماڈھی اور عاشقوں کی گھر کڑاکا + راہ چھوڑ
کراہ چلی ترت دہوکا کھای + راہ کی بات ہی + راہ پڑی جانی کہ بانہہ پڑی +
راہی راہ سو راہی راہ + راتین بچہ بہت سچا بہت سچا حرامی بچہ + راتی سی پیٹ
بنتا ہی + رٹیا چار گہسا گھوڑ کھای بہت اوپر اچھی تھوڑ + رجب ہتھیلی کی
چھری + رحمان جوڑین پلی پلی لقمان لٹا وین گنّا + رد بندہ خود یار
خدا + رزالا مست ہوا خدا کو بھول گیا + رزالی کی ناخن ہوی + رزالی
کالٹھہ + رزالی کی جورو کو سدا طلاق + رسی جل گئی پر بل نہین گیا +
رشتوں جکڑی اب نہین ٹھرتی + رکھہ پت رکھا پت + رکھی تو پت نہین تو بلیت +
رم کی کھم گاڑی ہین + رنڈی کی ناک نہوتی تو گو وہ کھاتی پھرتی + رنڈی
ہی تو آپ سی نہین سگی باپ سی + رنڈی کی گالی اور بھوت کی پتھر کی چوٹ نہین
لگتی + رنگ فق ہو گیا + رنگ تو اسا اور مہتاب ناون + روپ رووین
بھاگ کھاوین + روتی کیون ہو میان صورت ہی ایسی ہی + روتا جای مری
کی خبر لای + روٹی کو ٹوٹی پانی کو بٹا خصم کو دادا + روٹی کھای شکر سی دنیا لیجی
مکر سی + روٹی کو رووی اور چولہی پیچھی سووی + روٹی پڑی منہہ مین ذات
پڑی گو وہ مین + روٹھی کو منای پھٹی کو سلای + رو رو کی دان مانگی ہین +
روزی کو گئی نماز گلی پڑی + روزی خور خدا کی چور + روز کنوا کھودنا روز
پانی پینا + رو دیا سو منہہ دہویا + رہتوں گھر نہین ہوتا + رہی تو ٹھیک سی جاتی تو

واو ۱۱ کاف + سین + زا ۱۱ حا و دال + تای ہندی جیم

بجہ پنج سی + رہی نام اللہ کا + رہی محمود کی اشتی دی مسعود کی + رہی
چہو چڑہیں خواب دیکہی محل کا ریاست بن سیاست نہیں ہوتے +
رہیں گی تو بہتر ہارین گی + بیچہ بچاؤ اور گولی بچاؤ ریس بہلی چوس
بڑی + خزینہ سیزدہم در مثلہای حرف زای معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

زَاحِمْ بِعَوْدٍ اَوْدَعْ + تَرَابُعُ الرَّخْصَةُ الشَّرُّ + اَلرَّبُونُ

مزاحمت کن با آشفتن یا بگذار + گشتن کشتہ تنگونی در بیشکند خوشی + ...

يَفْرَحُ بِلَا شَيْءٍ + اَلزُّجَاجُ تَمَامٌ + رَحْمَةُ الصَّالِحِينَ رَحْمَةٌ مُرَّةٌ

شادمان میشود بدون چیزی + شیشہ سخن چینی است + رحمت شایستگان رحمت شدایدیست

غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا + زُرِ الْمَرْءَ بِقَدْرِ اِكْرَامِهِ لَكَ + زَلَّةُ ... الْعَالِمِ

بعد یکروز زیارہ کن دوستی + زیارت کن مرد را باندازہ بزرگی کردن بی مر ترا ... لغزش

زَلَّةُ الرَّجُلِ عَظْمٌ يُجْبَرُ وَزَلَّةُ اللِّسَانِ لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ + زَلَّةُ

لغزش پا استخوانیست کہ شکستہ او بستہ میشود ولغزش زبان باقی نمی دارد و نمی گذارد + لغزش

الْعَالِمِ كَبِيرَةٌ + زَلَّةُ الْعَالِمِ زَلَّةُ الْعَالَمِ + زَلَّةُ الْعَالِمِ تَضُرُّ

عالم بزرگ است + لغزش عالم لغزش جہان است + لغزش عالم زدہ می شود

بِهَا الطَّبْلُ وَزَلَّةُ الْجَاهِلِ يُخْفِيهَا الْجَهْلُ + زَلَقُ الْحِمَارِ

بوق دہل ولغزش جاہل مخفی میشود از جہالت + لغزیدن خر

وَكَانَ مِنْ شَهْوَةِ الْمُكَارِي زِنِ الرِّجَالَ

و بود از خواہش کرایہ دہندہ + وزن کن مردان را

بتوارثهم زوال الدولة بارتفاع السفلة + زوال العلماء

بترا نه و بانی ایشان دور شدن دولت به بلند شدن رذیلان ست + اوباره عالمان

اهون من موت العلماء + زوايا الدنيا مشحونة بالرزايا

سبکترست از مرگ عالمان + گوشه های دنیا پرست مصیبتها

زوج من عود خير من قعود + زهد العالم رحمة + زهد

جفت از چوب بهترست از نشستن + زهد عالم رحمت ست + زهد

العاصي فضلة + الزهد قطع العلائق وهجر الخلائق +

گنهگار فضله ست + زهد بریدن علاقها ست و گذاشتن مخلوقات +

الزهد اقرب الى التقوى + زيادة المرء في دنياه نقصان

زهد نزدیکترست سوی پرهیزگاری + زیادتی مرد در دنیای وی نقصانست

و ربحه دون محض الخير خسران + زيارة الحبيب طراءة

و سود او جز خالص نیکی زیانکاری ست + زیارت معشوق تازگی

المحبة + زيارة الضعفاء ظن + الزيارة لحظة +

محبت ست + زیارت ضعیفان گمان ست + زیارت یک لحظه ست +

الزيت في العجين لا يضيع + زينب ستره + زينة

روغن زیتون در خمیر هلاک نمی شود + زینب ستره ست + زیبائی

المرء حسن الخلق والادب + زينة الباطن خير من زينة الظاهر

مرد خوبی خلق ست و ادب + زیبائش باطن بهترست از زیبائش ظاهر

زين الشرف التغافل + زين في عين والده ولده +

زیبائش شرف تغافل ست + زیبائش ست در چشم پدرش فرزند او +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

زاده ظالم ستمگر میشود + تیغ چون از سنگ خنجر میشود + زان گناه که نفعی رسد بغیر
چه باک + زانوی گفتار بگفتش کلوخ می بندد + زاهد بد مسجد و منبر را بد میبرد + زاید
کسی و گایده کسی جان بابا + زاید که و گاید که در دیر سرکه + **زبان** خلق نقاره خدا +
زبان سرخ سر سبز میدهد بباد + زبان زیر زبان دارد + زبان پاسبان سر است + زبان
برید کنجی نشسته صم بکم + از کسی که نباشد زبانش آید حکم + زبان خوش مار را
از سوراخ بیرون آرد + زبان گوشت است بهر طرف که بگردانی میگردد + زبانش سر شانه بازی
میکند + زبانش مو برآورد + **زحل** هندی از ترکی مریخ نترسد + **زخم** زبان از شمشیر
تیزتر است + که نه پای چشم مردم دوست + **زده** را میتوان زد + زدیم چه مفت زدن
هر چه باد اباد + زر بر سر فولاد نهی نرم شود + زر بزر دوان بزر مردم رفت + زر بیشتر
میرود + زر دادن درد سر خریدن + زر سفید برای روز سیاه است + زر کار کند
مرد لاف زند + **زمهریر** هم آید یکی پریشان + زمانه با تو نسازد تو با زمانه بساز + زمانه قوم
پرورست زمانه سفله پرورست + زمانه سازی میکند زمرگ خر بود سگ را عروسی + زمین سخت
آسمان دور + زمین شور سنبل بر نیارد + در و تخم اهل ضایع مگردان + زمین ~~تشنه~~
نشد سرخ + زمین را با آسمان میدوزد + **زن** از خانه سرخرو شود و مرد از غزا +
زن بد در سرای مرد نکو هم درین عالم است دوزخ او + زن بیکار غر شود یا
زن جوان را تیری در پهلو نشیند به که پیر + زن خود گائیدن و پنبه خائیدن + زن
خود گاهی و نفت دیگران نکش + زن دهقان زاید یا نزاید مرا و خر مرا جا باید
زندگی را عشق است + زنده کسی است که دمی دارد + زنده کسی هست که زن

نظاره + زنده بلا بس نبود مرده بلا شد + زن راضی شوهر راضی گوز بریش
قاضی + زنگی بشستن سفید نگردد + زن مردوش به از مرد زن پیش +
زن واژدها هردو در خاک به + زنیکو هرچه صادر گشت نیکوست + زور
بجز نرسیده بپالانش + زور به گاو و ناله بر گردون + زور لب گور + زهر
طرف که شود گشته شود اسلام ست + زه کردن این کمان بسی دشوار ست +
زهی مراتب خوابی که به ز بیداریست + زهی تصور باطل زهی خیال محال +
زیارت بزرگان کفارهٔ گناه + زیبائی زنان از سرخ روئی مردانست
و زیبائی مردان از سرخی رو + زیره بکرمان میفرستد + زیر کاسه نیم کاسه است +
زیر باراند درختان که تعلق دارند + زینهار از قرین بد زنهار +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

زاہد کا کیا خدا ہی ہمارا خدا نہیں + زبان کی آگی خندق نہیں + زبان سی
خندق پار + زبان شیرین ملک گیری + زبان ٹیڑہی ملک بانکا + زبان جنی
ایک بار زبان جنی بار بار + زبان کی سی کہوں کہ تلوون کی سی + زبان کی تلی
زبان ہی + زبان ہی ہاتھی چڑہاوی زبان ہی سر کٹواوی + زخمی دشمنون
مین دم لی تو مری نه دم لی تو مری + زر بل نه زور بل + زردار کا سودا ہی
بی زر کا خدا حافظ + زر زن زمین زبان چارون فضیه کا گهر + زر کو زر کہینچتا ہی
زر نیست عشق ٹین ٹین + زمینداری دوب کی جڑ ہی + زور نه ظلم عقل
کی کوتاہی + زور تہوڑا غصہ بہت مار کہانی کی نشانی + زور کی لگی نہیں
نہین چلتی خزینهٔ چهاردهم در مثلهای حرف سین مهمله مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

مع الالف

ساعٍ بحبان لشق + الساجور خير من الكلب + السامة

اندوهگین کرد ترا شدگان لسر آید + ساجور بهتر است از سگ + بستوه آمدن

مع الباء

من اخلاق العامة + سبح لبرق + سبق السيف العذل +

از خلقهای عوام است + شناوری کرد تا از برق + سابق شد شمشیر از سرزنش

سبق درة غراره + سبقك بها عكاشة + سبك من بلغك

سابق شد شیر دوشیدن + پیشی کرد ترا بوی عکاشه + دشنام داد ترا کسی رسانید ترا

مع الحاء

السب سحابة صيف عن قليل يتقشع + سحابة تقشع +

دشنام را + ابر گرما از اندک دوری شود + ابر کشاده شد

مع الخاء

سيحال اذ رعد + السخي حبيب الله ولو كان فاسقا +

ریزش کرد حال وقتیکه غرید + جوانمرد دوست خداست اگرچه باشد گنهگار +

مع الدال

السخي لا يدخل النار + سداد من عوز سد ابن بيض

جوانمرد داخل نمی‌شود در دوزخ + راستی از درویشی است + بند کرد ابن بیض

مع الراء

الطريق السراح من النجاح + السر اذا جاوز الاثنين شاع

راه را + طلاق از رستگاری است + راز وقتیکه تجاوز کند دو را مشهور شود

سر عنك + سرق السارق فانتحر + سرور الكرام من الاعطاء

سیر کن از خود + دزدید دزد پس کشت خود را + خوشی جوانمردان از دادن است

مع العين

وسرور اللئام من الاخذ + سرورك بالدنيا غرور + السعادة

و خوشی لئیمان از گرفتن + خوشی تو به دنیا فریب است + نیکبختی

بالحیلة + السعادة ادراک الامنیات + السعید من اتعظ بغیره

بحیله ست + نیکبختی دریافتن آرزوهاست + نیکبخت کسی ست که پند گیرد از غیر خود

السعید سعید فی بطن امه والشقی شقی فی بطن امه + السعید

نیکبخت نیکبخت ست در شکم مادر خود و بدبخت بدبخت ست در شکم مادر خود + نیکبخت

من اکل وزرع والشقی من مات وودع + السعی منی و

کسی ست که خورد و کشت کرد و بدبخت کسی ست که مرد و ودیعت نهاد + کوشش از من ست و

الاتمام من الله تعالی + السفاهة اقتل من السیاف

تمام کردن از خدای تعالی + نادانی کشنده تر ست از صاحب شمشیر

ومن السهم الرعاف + السفر سقر ولو کان میلا + السفر قطعة

و از تیر گشنده + سفر سقر ست اگرچه باشد یک میل + سفر پاره

من السقر + السفر میزان السفر + السفر وسیلة الظفر سفینة

از دوزخ + سفر ترازوی دوزخ ست + سفر وسیله رستگاری ست + کشتی

نوح نظم البریة + سفیه لم یجد مسافها + سقط العشاء

نوح منتظم کرد خلق را + نادان نیافت دشنام دهنده را + بیفتاد طعام شبانگاه

علی سرحان + سکت الفا ونطق خلفا + سکر الحکومة

بر گرگ + خاموش ماند هزار سال و گویا شد به باطل + مستی حکومت

اسکر من سکر الخمر + سکرة الاحیاء سوء الخلق + سکوت

مست تر ست از مستی شراب + مستی دوستان بد خلقی ست + خاموشی

اللسان سلامة الانسان + السکوت یزید الرجل سکینة

زبان سلامتی انسان ست + خاموشی می افزاید وقار را

ابراهیم لا یذبح إسمعیل + سلامة الإنسان فی حفظ اللسان +

ابراهیم ذبح نمیکند اسماعیل را + سلامتی انسان در نگاهداشتن زبانست +

السلامة إحدی الغنیمتین + السلامة فی الوحدة والآفات

سلامتی یکی از دو غنیمت ست + سلامتی در یکیست و آفتها

بین الاثنین + السلام ینبئ عن السلامة + سلاح الضعفاء

میان دو + سلام خبر میدهد از سلامتی + سلاح ناتوانان

الشکایة + السلطان العادل خیر من مطر وابل + السلطان ظل الرب

گله است + پادشاه منصف بهتر است از باران سال آینده + پادشاه سایه پروردگار

وفضل البر + السلطان احوج الی العقلاء من العقلاء الی

و فضیلت نیکوکار + پادشاه محتاج تر است سوی عاقلان از عاقلان سوی

السلطان + سل علامة عن علمه + سلکی ولیست بمخلوجة +

پادشاه + بپرس نشانرا از علمش + نیزه راست است نیست کج +

السماء لله والارض لبنی عبد الله + سمن کلبک یأکلک +

آسمان برای خداست و زمین برای پسران بنده خدا + فربه کن سگ خود را تا بخورد ترا

سمنکم هریق فی ادیمکم + سمو المرء فی التواضع وهلاکه فی

روغن شما ریخته شده در مشکهای شما + بلندی مرد در فروتنی ست و هلاکت او در

العجب + سناء ذکاء لا یزول من دعاء الخفاش + سنة

عجب است + روشنی آفتاب دور نمیشود از دعای شپره + خواب

الفراق سنة وسنة الوصال سنة + السنور المغلوب

جدائی یکسال است و سال وصال یکخواب است + گربه مغلوب

يَصُولُ عَلَى الْكَلْبِ + سَوَاءٌ قَوْلُهُ وَبَوْلُهُ + سَوَاءٌ عَلَيْنَا

حملہ میکند بر سگ + برابر است سخن او و پیشاب او + برابر است بر ما

قَائِلُهُ وَسَائِلُهُ + سَوَادُ الْقُرْآنِ بَيَاضُ الْإِيمَانِ + السُّؤَالُ

هر دو گوینده او و در یابنده او + سیاهی قرآن سفیدی ایمان ست + سوال

أُنْثَى وَالْجَوَابُ ذَكَرٌ + سُوءُ الِاسْتِمْسَاكِ حَسَنٌ مِنْ حُسْنِ الصَّنْعَةِ +

زن ست و جواب نر + بد گرفتن نیک ست از خوب فناون +

سُوءُ التَّدْبِيرِ سَبَبُ التَّدْمِيرِ + سُوءُ الْخُلُقِ وَحْشَةٌ لَا خَلَاصَ

تدبیر بد سبب هلاک گردانیدنست + بد خلقی وحشت ست نیست خلاصی

مِنْهَا + سُوءُ الظَّنِّ آيَةُ الْعِشْقِ + سُوءُ الظَّنِّ مِنَ الْحَزْمِ + الشُّؤْ

از ان + بد گمانی نشان عشق ست + بد گمانی از هشیاریست بدی

لَا يُخَافُ أُخْرَاهُ + سُؤْرُ الْمُؤْمِنِ شِفَاءٌ + سُوَيْقُ الْغَرِيبِ فِي السَّبِيلِ

ترسیده نمی شود انجام او + پس خورده مسلمان شفاست + پست مسافر در راه

أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ أَلْفِ عَدِيلٍ + سِهَامُكَ مِنْ سِمَاكِ الرَّامِحِ +

بهتر ست از کرور هم مثل + تیرهای تو از سماک رامح ست

سَهْمُ السَّعَادَةِ فِي قَوْسِ الْمُشْتَرِي + سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ +

تیر نیکبختی در کمان مشتری ست + سردار قوم خادم ایشانست

سَيْرُ السَّوَانِي سَفَرٌ لَا يَنْقَطِعُ + سِيَرُ الْمَرْءِ تُبْنَى عَلَى سَرِيرَتِهِ +

سیر شتران آبکش همیشه که منقطع نمی شود + سیرتهای مرد بنا کرده می شود بر طبیعت او

السَّيْفُ لِمَنْ ضَرَبَ + السَّيْفُ وَالْخَنْجَرُ رَيْحَانُنَا

شمشیر برای کسی ست که زند + شمشیر و خنجر ریحان ماست + شمشیر

اَهْوَنُ مَا يُرِى مسئولًا + اَلسَّيْفُ اَخِرُ الْحِيَل +

خوار ناشنیده ترست | راز چیزی که دیده شود بر پیشتر + | شمشیر آخر حیلهاست +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

سیاقیا امروزمی نوشیم فردا را که دید + سالی که نکوست از بهارش پیدا است + سال گذشت حال گذشت + سایهٔ هما برای دولت والا چو بیند نه بهر دفع گرما + سبزه بر سنگ نروید چه کنه باران هوا + سپر داری میکند + سخت زنی سخت خوری + سخت میگیرد جهان بر مردمان سخت کوش + سخن مردان جان دارد + سخن نشنیدن بیخ دولت + سخن تا نپرسند لب بسته دار + سخن است از دیوار هم بشنو + سخن بنکو صبا ذلها است + سخن است تلخ بباشد + سخن از سخن بر خیزد + سخن بسیار دانی اندکی گوئی + سخن گواه حال گوینده است + سخن راست از دیوانه بشنو + سخن بد آواز گنبد است + سخن یک ست و دیگر هیچ است + سخی را سربلند + سخی و بخیل بر سال برابر شود + سخیان ز اموال بر بخورند + بخیلان غم سیم و زر بخورند + سر بریده بانگ نکند + سر سبزی تو ز سرخ روی خیزد + ز آنکه زنگ از رسن میزاید + سر قبیله را چرب باید کرد + سر که مفت به از عسل است + سر گل میخارد + سر مار باید کوفت + سرو از راستی آزاد شد + سرو دبستان یاد دهاننده + سر یکه بار کسی نکشد باری باشد بر گردن + سزای گران فروش نخریدن است + سست قدم بنشیند + سطرهای راست آید چون کجی در سطر است + سعی بسیار کفش پاره کند + سفله چو جاه آمد و سیم و زرش سیلی خواهد بضرورت سرش + سنگ از دکان آهنگر چه خبر دارد + سنگ اصحاب کهف روزی چند + پی نیکان گرفت مردم شد + سگ باش و برادر خرد مباش + سگ بدریا

ہفت گانہ تسبیح چون کہ شد پلید تر باشد + سگ حق شناس از آدم ناحق شناس +
سگ حضور بہ از برادر دور + سگ در خانہ نفش گر گردد نان حیلت + سگ را بہ مسجد چہ
کار + سگ را طوق گردن دائرہ دولت ست + سگ زرد برادر شغال + سگ سیر
وقلیہ نش + سگ کہ شد منظور نجم الدین سگان را سرور ست + سگ کوی لیلی ست +
سگ گزندہ ہم آن بہ کہ آشنا باشد + سگ نشیند بجای کیمیا + سلام روستائی
بیغرض نیست + سلسلہ جنبان ست + سنگ بد بخت آمد + سنگ بر بارہ
حصار زدن + چہ بود کہ حصا ہینگ آید + سنگ را سنگ می شکند + سنگ زدن
بر محل بہ از زر دادن بی محل + سنگ ہفت و کلاغ ہفت + سوال دیگر جواب دیگر +
سود سفر سلامتی ست + سود از کلہ دور + سوزندہ آتش ست کہ ہرگز سرد نشود +
سوز دل نوح علیہ السلام ز طوفان تو انگشت + سوز باید مرد را گو سازنی آہنگ
ہست + سوزن عیسی اجر رشتہ مریم در خور نباشد + سوزن جاسوس ست
و تیغ زبان گیر سوزن + سیاقت عطارد از روز نامہ شمس روشن شود + سیر را
چہ غم گرسنہ ہست + سیر نخوردہ ام کہ از بوی گندش سیر + سیر باشیر اگرچہ گندہ است
لیکن ایجاد بندہ ست + سیلی نقد بہ از حلوای نسیہ + سیماب زر را سفید روی گرداند
سیمرغ زبیگر ہست وسی مرغ دیگر + سی ہم بہ سر خمیین سیہ روئی آہنگر سر چرخ
آہن ہست + سیہ لی دوات سر قلم را سیہ کند + سیہ روی زحل بیک دو نشستہ نشود

گنجینه سوم در امثال هندیه

سات پانچ کی لاٹھی ایک جنی کا بوجھ + سات سو چوہی کھا کی بلی حج کو چلی
ساتا روہن + ساجن ... دہر ملی جھوٹی بھی میٹھہ + ساجہا جور خسم ہی کا

بھلا + ساجھی کی ہانڈی چوراہی مین پھوٹی + ساجھی کی ہولی سب ہی بھلی + سارا پیر کی کیا جانی انجان + سارا نو رد ا پھر دی گو اوکیہہ ڈر دی + سارا اوس پر نہ بد ا او کیہہ ڈر ی + سارا گاؤن جل گیا کالی میگیا پانی دی + ساری بد نیتی زبان ہی حلال ہی + ساری رات کہانی سنی سنی صبح پوچھی تو بامرد + ساری ہانڈی مین ایک ہی چاول ٹٹولتی ہین + ساری عمر روزہ رکہا کہا کہولا تو گوہ سی + ساری گڑیان مرگئین نانی سی رنجھولی + سانت کی سی جوڑی ایک اندہا ایک کوڑہی + ساس گئی گاؤن بہو کہی مین کیا کیا کہاؤن + ساس نندی آپ ہی انندی ساس کو نہین پانچی بہو کو چاہیے تنبو اور سراچی + ساس کی چنیری سب کے جہنجہوڑی ساس کی آگی بہو کی کیا بڑائی + ساس بیٹ کا دکہ سالی آدہی نہالی او سلجہ پوری اچہی + سالی کی سسری اور سسری کی لہنگی ہو نہ ہون + سانچ کو آنچ نہین + سانچ کی سو مارا جائی جھوٹا بھر لڈو کھائی + سانجھی ہات [illegible] کہی سب کی تن سی اُوتر ا ہی + سانجھی کر کا چیلا مری نہ مارا جائی + سانپ نکل گیا لکیر پیٹا کر + سانپ کا سر ہی کچلتی ہین + سانپ کی سی کینچلی جہاڑی + سانپ کی مونہہ مین چہچہوندر نگلی تو اندہا اگلی تو کوڑہی + سانپ کا کاٹا رسی سی ڈرتا ہی + سانپ کا کاٹا سوتی بچھو کا کاٹا روتی + سانپ سی چکہہ پڑا اپنی بل مین بیٹہا + ساون کی اندہی کو ہرا ہی ہرا سوجہی + ساون ہری نہ بہادون سوکہی + ساون مین کریلا پہولا ناگی دیکہہ لیا سا بہولا + ساتہی تا و ہی آتی + ساتہی سی سچا رہ او ر [illegible] بیت بانٹ بہادون لیجی کہیس کر بہادون گہو نسٹ [illegible] سب ایک تہیلی کی چٹی بٹی [illegible] کی پکی گئین [illegible] نہ تہوڑی سی ٹک [illegible] سب ننگی انوار کی دن ننگی سب

بہلی جیب + سب کوئی بلیو لنگو چیانا نہ بلیو سب کچھہ گیا میان کی تیج تیج نہ گئی + سب گن
پوری کوئی نہ کہیو لنڈوری سبہی کو کر جو کاشی جائیں تو پانڑ جائیں کون آئین
سپاہ گری کی چیتیس فن ہین سپاہی کو ڈہال دہرنیکو جگہہ چاہیی + سپنی مین
راجا بہی دیکہو وہی احوال + ستر بہتر + سنجی ہی شوم بلا جو جلدی دیوی
جواب + سنجی شوم برسوین دن برابر ہوتی ہین + سنجی وا تار ستہنی وتا + سنجی کا
سر بلند سدا میان گہوڑی ہی تو خیر سدا کبی ہین + سدا کی پدنی آ دو نکو دوش
سدا کی دانی سوسن کی لونگی + سدا کی دکہی او رمجبا و رنام + سدا کسی کی نہین رہی
سدا نہ پہولی توری سدا نہ ساون ہوی سدا نہ جوبن تھر رہی سدا نہ جیوی کوی
بہر جاری جل گئی تو بہی مدار ہی مدار + سر تو نہین کہجایا + سر تو نہین پہرا
سر چہا ٹہمہ بہار سے ڈاریکا ڈنڈا اٹہا ہی + سر سی سہرا ہی سر سہلائی بہجا
کہائی + سر جید مین من بدیون مین + سر گالا منہہ بالا + سر گسی او ترا بول مند
الگ رہا + سر منڈاتی ہی اولی پڑی + سر سوندہی بہیون غائب جلی بلی بجا
سر ہی کی بیٹہر کانی + سری فلانی او رمخمل کا بجنا + سستی بہیڑ کی دم او ٹہا
او ٹہا دیکہتی ہین + سسر کی بچاوی تو کیا ہو + سسکتے گئی بلگتی آئی + سکہہ
مین آتی کرم جینڈلی منڈاون کو بجہہ + سکہہ سو وی ہو رو جسکی گا ئین نہ گو رو + سکہہ
سو وی کمہار جو چو رنلی وا کی مٹیا + سکہہ سینت کا سب کو ڈساتہی + سگہڑ
سگہڑ ہنس گئین بہو ہڑون کو آیا ہانسا + سلامت رہی بہو جسکا بڑا بہر و سہرا
سلیمو بن عید کیسی + سمایا پہر شہر کی بائی جب لہکو ری بہا ٹہا آ تو بیر تبہو
بوجہہ لہو تالی بجو جہو + سمجہنی والی کی موت ہی + سن ری ڈہول بہولی بول
سوا سو چوکا + سوا سوا برابر ہی + سو پا جیو نکا ایک بچاوہ + سو بولی اکالی

وہ بھی برابر ہزار کا ہی وہ بھی برابر + سوتیا ڈاہ مشہور ہی + سوت چون کی بھی بُرے
سوت جای سوت کا نا ڈرا نجا ہی + سوت بھلی سوتیلا بُرا + سوت نہ کپاس
کولہیو سی لٹھم لٹھا + سوتی لڑکی کا منہہ چوما نہ مان خوش نہ باپ خوش + سوتھیا
صراف + سوجھی نہین غلیل کا لیسو + سو دن چور کی ایک دن ساہ کا + سوتی
کا منہہ کُتا چاٹی + سو ڈنڈا ایک لپٹنت سو رو اس جنم کی آندہر + سو ڈنڈی
نہ ایک لو ٹہرا سو گنتی نہ ایک پونڈا + سو سیانی ایک مت + سو سنار کی نہ ایک
لہار کی + سو ہمندون ایک کپوت سو تنگون ایک سپوت + سو غلامون گھر
سونا + سو گو ونہین ایک بگلا بھی ترسی + سو کہی ساون روکہی بھادون
سو کہی مانون پانی پڑا + سو گالیون کا ایک گالا + سو کاڑی نہ ایک چھکڑا سو
سوتی نہ ایک مچلا + سو گز واری گز بھر نہ پھاڑی + سولی پر بھی نیند آتی ہی بھوکے
پیر کی روٹی کھاتی ہین + سو نکٹو نہین ایک ناک والا نکو + سونا سوکھ سونا جانیے
کسی اور مانس جانیے لیے سونا او جاتی چلی جاو + سونی کی کٹاری سی کوئی
پیٹ نہین مارتا + سونی کی چڑیا ہاتھ سی اڑ گئی + سونی کی چڑیا ہاتھ لگی ہی
سونی سی گہرائی مہنگی + سونی سیج سی مرنا بہلا + سونی پر سہاگا
سونی کی ریت نہین مشروع کی توفیق نہین سونی سونی جاگین یا سونی پاگین
سونی کی نالی سی سب کو نکالا ہی + سونی جہان سجاوی وہان سوا گھستی ہی
نہ سندی کی پیا دیکھا آکا پیچھا برابر + سہتا سہی ان سہتا جہاتی پھرو ہی سیتیا
بہتی کہ دو ہاتھ ڈرکا ہی کا + سیان کی پرتی بھلی ~~بھلی~~ چتر اوڑہ مین سا سر
جاون + سیانا ہی کوا گوہ کھاتا ہی + سیا م چھوڑو چھوڑو نہ سیت دو دو نار دو
ایک ہی کہیت + سیاہی مو کی گئی دل کی آرزو نہ گئی + سیار اور ون کو شگون بد ہی

آپ کتون سی جہولتی + سیدہی اونگلیون گہی نہین نکلتا + سیرہین پنسریکا دہوکا + سیر مرد پنسیر گہا ہرہ سیکہہ سیکہہ پڑہو سنو تیری لچہن + سینگہہ کٹا کی بچہڑو نمین ملی +

خزینہ پانزدہم در مثلہای حرف شین معجمہ مشتمل سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

اَلشَّاۃُ لَطِیْفَۃٌ وَالْفِیْلُ جِیْفَۃٌ + اَلشَّاۃُ الْمَذْبُوْحَۃُ لَا یُوْلِمُہَا السَّلْخُ

گوسپند پاکست و پیل مردارست + گوسپند بج کردہ شدہ درد نمیرساند ورا پوست باز کردن +

اَلشَّاکِرُ یَسْتَحِقُّ الْمَزِیْدَ + اَلشَّاکِیْ فِی الرِّزْقِ وَالشَّاکُّ فِی التَّوْحِیْدِ

شکر کنندہ سزاوار می شود زیادتی نعمتہا شکایت کنندہ در روزی و شک کنندہ در توحید

کِلَاہُمَا وَاحِدٌ + شَاہِدُ الْبُغْضِ النَّظَرُ + شَاہِدُ الْقَوْلِ مَانِعُ الْفِعْلِ

ہر دو یک اند + شاہد بغض نگریستن ست + شاہد سخن بازدارندہ فعل +

شَاہِدُ اللَّحْظِ اَصْدَقُ + اَلشَّاہِدُ یَرٰی مَا لَا یَرَاہُ الْغَائِبُ + اَلشَّبَابُ

شاہد نگریستن راست ترست + حاضر می بیند چیزی را کہ نمی بیند انرا غائب + جوانی

جُنُوْنٌ یَزِیْدُ الشَّکْرَ + اَلشَّبَابُ شُعْبَۃٌ مِّنَ الْجُنُوْنِ + اَلشَّبَابُ لَیْسَ

دیوانگی ست کہ زیادہ میکند شکر را + جوانی شاخی ست از جنون + جوانی نیست

بِالْخِضَابِ + اَلشَّبْعَانُ یُعِیْنُ لِلْجَائِعِ + اَلشِّبْلُ مِثْلُ الْاَسَدِ شَتّٰی

بہ خضاب + مرد سیر از طعام می رنجاند مر گرسنہ را + بچہ شیر مانند شیرست + در گلیکہ متفرق

تَوَّبُ الْحَلْبَۃِ + اَلشُّجَاعُ اَحْمَقُ + اَلشَّجِیُّ یَبْعَثُ الشَّجِیَّ +

رجوع کردند + شتر گاو شیر + دلیر احمق ست + غمگین برانگیخته میکند غمگین را

شُحُّ الْغَنِیِّ عُقُوْبَۃٌ + شَحْمٌ فِیْ قَلْعٍ + شُحُّ الْمَلْکِ تَحِیْ

بخل توانگر عذاب ست + پیہ من در توشہ دان ست + بیہ در جای زنان بخیل

غنيّ أفقر من فقير سخيّ + شحيح في الإناء وشحيح في الأرض شرّ

توانگر محتاج تر است از فقیر جوانمرد + یکی شحیح در آوند است و یکی شحیح در زمین بد ... بدترین

الأشرار من لا يقبل الاعتذار + شرّ الأمور أقربها من الشرّ + شرّ الإخوان

بدان کسی است که قبول نکند عذر را + بدترین کارها نزدیکتر آنهاست از بدی + بدترین برادران

من تكلّف له + شرّ إخوانك من لا يعاتب + شرّ أيّام الديك يوم

کسی است که تکلف کرده شود برای او + بدترین برادران تو کسی است که عتاب نکند + بدترین روزهای خروس روزی است

يغسل رجلاه + شرّ آهة ذات آب + شرّ الهناة التي ... شرّ

که شسته شود پاهای او + بدترین ... + بدترین ...

الرعاة الحطمة + شرّ المجالس قلعة + شرّ المال ... ولا ...

چرانندگان حطمه است + بدترین مجلسها قلعه است + بدترین ...

شرّ المصائب الجهل + شرّ الناس من ينصر الظلوم ويخذل

بدترین مصیبتها نادانیست + بدترین مردمان کسی است که یاری کند ظالم را و رسوا کند

المظلوم + شرّ الناس من لا يبالي أن تراه مسيئاً + شرّ الناس

مظلوم را + بدترین مردمان کسی است که باک نمیدارد از آنکه ببینی او را بدکار + بدترین مردمان

من يتّقيه الناس + الشرّ بالشرّ خليق + شرب الخمر مفتاح الشرّ

کسی است که بپرهیزند از او مردمان + بدی به بدی سزاوار است + نوشیدن شراب کلید بدیست

الشرّ ما أملك عليك أملك + شرط الألفة ترك الكلفة + شرّ على

بیان قادر ... بر ضرر تو یا برای نفع تو + شرط دوستی گذاشتن تکلف است + ... تو

ما أتاك من ... + شرّ الأعمال في تقصير الآمال + شرف المكان

چیزیست که ... بزرگی ... در کوتاه کردن امید ... نزدیکی مکان

بِالْمَكِينِ + شَرَفُ النَّاسِ بِالْعِلْمِ وَالْأَدَبِ لَا بِالْمَالِ وَالنَّسَبِ + شَرَفُ الْكَبِيرِ

به صاحب مکانت + بزرگی مردمان بعلم و ادبست به مال و نسب + بزرگی آفتاب

فِي الصِّغَرِ + شَرَفُ الْغَزَالَةِ بِالْحَمَلِ + شَرَفُ الْعِلْمِ فِي اللّٰهِ وَرُ + الشَّرَفُ

در گرم افتنست + بزرگی آفتاب ببرج حملست + بزرگی علم در خاهنا ست + بزرگی

بِالْهِمَمِ الْعَالِيَةِ لَا بِالرَّمِيمِ الْبَالِيَةِ + اَلشَّرُّ كَائِنٌ فِي طَبِيعَةِ كُلِّ وَاحِدٍ

به همتهای بلندست نه باستخوانهای پوسیده + بدی حاصل ست در طبیعت هر یک

فَإِنْ غَلَبَ صَاحِبُهُ بَطَنَ وَإِنْ غَلَبَ عَلَى صَاحِبِهِ ظَهَرَ + شَرٌّ مَا

پس اگر غالب شود صاحب بدی پنهان شود بدی و اگر غالب شود بدی بر صاحبش ظاهر شود بدی بدترین چیز

يُجِيئُكَ إِلَى مُخَّةِ عُرْقُوبٍ + شَرٌّ مِنَ الْمَوْتِ مَا يُتَمَنَّى مَعَهُ الْمَوْتُ +

که بیقرار کند ترا بسوی مغز استخوان عرقوب + بدترست از مرگ آنچه آرزو کرده شود با وی مرگ +

اَلشُّعَرَاءُ تَلَامِيذُ الرَّحْمٰنِ + اَلشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ + اَلشَّعِيرُ

شاعران شاگردان خدا اند + شاعران پیروی میکنند آنرا گمراهان + جو

يُؤْكَلُ وَيُذَمُّ + شَغَلَتْ شِعَابِي جَدْوَايَ + اَلشُّغْلُ لِلْقَلْبِ لَيْسَ

خورده میشود و نکوهیده میشود + باز داشت راههای من بخشش مرا + شغل برای دل ست نیست

اَلشُّغْلُ لِلْبَدَنِ + شَفِيعُ الْمُذْنِبِ إِقْرَارُهُ وَتَوْبَتُهُ اعْتِذَارُهُ +

شغل برای بدن + شفاعت کننده گنهکار اقرار کردن اوست و توبه او عذر خواستن اوست

شَقْشَقَةٌ هَدَرَتْ ثُمَّ قَرَّتْ + اَلشَّفِيقُ عَلَى سُوءِ الظَّنِّ

بانگ شتر که یکبار شنیده شد و قرار گرفت + برادر بر بدگمانی

مُولَعٌ + شَيْءٌ مِنَ الْمَعْرِفَةِ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرِ الْعَمَلِ + شَمِّرْ فِي طَلَبِ

حریص ست + چیزی از شناختن حق بهترست از بسیار عمل + دامن بر چین آماده شو در جستن

الجنة + شنشنة اعرفها من اخزم + شوی اخوک حتی

بهشت + این عادتیست که می شناسم آنرا از اخزم + بریان کرد برادر تو تا آنکه

اذا انضج رمد + الشهرة آفة والخمول راحة + شهر لا خیر فیه

چون پخته شد در خاکستر کرد + شهرت آفت است و گمنام شدن آسایش است + ماهی که نیست خیری در آن

لا تعد ایامه + شهر لک فیه رزق لا تعد ایامه + الشیب

شمار مکن روزهای آنرا + ماهی که برای تو دران روزیست شمار مکن روزهای آنرا + پیری

من استعمال الطیب وهجران الحبیب + الشیب تدبیر الموت + شیبک

از استعمال کردن خوشبوست و جدائی محبوب + پیری تدبیر مرگ است + پیری تو

ناعیک + شیخ یعلل نفسه بالباطل + الشیخ فی قومه کالنبی

خبر مرگ رساننده است ترا + پیریست که مشغول میکند ذات خود را بباطل + شیخ در گروه خود مانند پیغمبرست

فی امته + الشیخ عدی شیخ آخر + الشیطان لا یخرب کرمه +

در امت خود + شیخ قبیله شیخ دیگرست + شیطان ویران نمی کند کرم خود را

شین العلم الصلف + شیئاً ما یطلب السوط الی الشقراء

زشتی علم لاف زدنست + چیزی که طلب کرده می شود تازیانه بسوی شقراء

الشیء بالشیء یذکر + الشیء اذا ثبت ثبت بلوازمه + الشیء اذا خلا عن مقصود

چیزی بچیزی ذکر کرده می شود + چیز وقتیکه ثابت شود ثابت شود با لوازم خود + چیز وقتیکه خالی شود از مقصود

لغا + شیئان عجیبان هما ابرد من یخ شیخ یتصبی وصبی یتشیخ

لغو شود + دو چیز عجیب که آن هردو سردتر اند از یخ + پیر که بتکلف کودک شود و کودک است که بتکلف پیر شود

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

شاخ گل هر جا که می‌روید همان گل است + شاخی که بلند شد تبر خورد + شاید که گفت که من نیم شکر خورد
شاد باید زیستن ناشاد باید زیستن + شاگرد رفته رفته باستاد می‌رسد + شاه دگر
لطف بعید را ندید + بنده باید که حد خود داند + شاهان چه عجب گر بنوازند گدا را + شاهان
کم التفات بحال گدا کنند + شاید که همین بیضه برآرد پر و بال عنقا گردد + شب بسیار بود
بیکار + شب حامله است تا چه زاید سحر + شب پرگرده طاوس همی نماید + شب گربه سمور نماید
زنگی بچه چو بینا بینه شب تار هم صبحی دارد + شپرک پروانهٔ شمع خورشید نشود + شپره گر وصل
آفتاب نخواهد + رونق بازار آفتاب نکاهد + شتر ارزان است اگر قلاده در گردن نیست
شتربان درود آنچه خربنده کشت + شتر در خواب بیند پنبه دانه + شتر صالح به از مرد طالح +
شتر نیستم که دوجا گردنم بزنی + شدنی شد و گرچه خواهد شد + شراب مفت را قاضی هم
خورد + شراب زده را شراب دواست + شرط همه وقتی بود لائق کشتی + شرم عثمان مرا ایمان
است نه برای زر و زور + شعر فهمی عالم بالا معلوم شد + شعر فهمیدن به از گفتن بود + شکل
درویش صورت سوال است + شکم درویشان تغار خداست + شلغم پخته به که نقرهٔ خام
شماتت دشمن به که سرزنش دوست + شمشیر نیک ز آهن بد چون کند کسی + شمشیر بکون بسته
من نوکر شاهم + شمشیر مردان خالی نمی باشد + شمع را پشت و رو نمی باشد + شمع را هر چند سر
بزنند روشن‌تر شود + شمله بمقدار علم + شنیده کی بود مانند دیده + شود شود نشود دیگر نشود
چه خواهد شد + شوق رهبر دل که باشد رهبری در کار نیست + شوی زشت روی نابینا به + شهیم
قالیچه گرو شیر نیستان دگر است + شیشهٔ شکسته را پیوند کردن مشکل است + شیطان خانهٔ خود را آباد نکند

گنجینه سوم در امثال هندیه

شاباش بی بی تیری ڈهبر کی کو یادی آپ لگا دی لڑکی کو + شاکر کو شکر موحد

کو تنکو + شام کی مرو کیوکب تک روئی + شان کا مارا و و دا ریمی ہو + شاہین کی اچھتی چڑیں گی + شاہ کا مال بہو تین پڑے دونا + شاہ کی چہ وئی + شاہجہان پور کے بقلین چھری کہاتی ہیں نیت بری + شاہدوار دوار گواہ یا پیارہ + شتر غمزی کرتی ہیں شحنہ لگا پیار تیر کو کہہ بیری ہو کے گھڑی نکارے کہیت میں ہٹوا۔ ری کی چوری + شرابیون سی دوری بہلی + شرع میں شرم کیا + شرم کی ہونٹ بہو کی مری + شکار کی وقت کتیا ہگا سی + شکر خورے کو شکر ملتی ہی + شکر دیئی مری تو زہر کاہی کو دیجیے شلیتی مین پنج رکہیے لشکر مین شیخ رکہیے + شمع کا پٹ رو برابر ہی شمو پودا مین بہینسا یہ تماشا کیسا + شوربا کہا ئی سوڈلی دی + شوق دادا تھی ہی شہد لگا کر چاٹو + شہر مین اونٹ بدنام + شیخی اور تین کانی + شیخی خورے کہاتیر اگھر چلتا ہی کہا بلا سی سیر کے شیخی تو میری پاس ہی + شیخ کیا جانی صابون کا بہاؤ شیخ کی پیچھے کو بہی دغادی ہی + شیخ چلی ڈال نہ رہی لکھی نہ رہی بات شیخ سعدی شیرازی عاشقوں کی بادشاہ معشوقون کی قاضی + شیر بکری کو ایک گہاٹ پانی پلایا ہی + شیر کی برقع مین چہچھوندری کہاتی ہین + شیر و نکا منہ کس نی دہو یا ہی + شیر شاہ کی داڑھی بڑی کہ سلیم شاہ کی + شیطان سی زیادہ مشہور ہی + شیطان کی کان کاٹی ہین + شیطان کی کان بہری شین کی نشانی + خزینہ شانزدہم در مثلہای حرف صاد جملہ مشتمل بر گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

صَاحِبُ الخَیرِ داخِلُ الخَیرِ + صَاحِبُ الهَویٰ شَرِیکُ العَمیٰ

صاحب نیکی داخل نیکیت + صاحب خواہش شریک نابینائیست

صَاحِبُ الْحَاجَةِ أَعْمَى + صَاحِبُ الْغَرَضِ مَجْنُونٌ + صَاحِبُ الْأَحْيَاءِ

صاحب حاجت نابیناست + صاحب غرض دیوانه است + صاحب نیکان

يَأْمَنُ الْأَشْرَارَ + صَاحِبُ عَصَا فِي بَطْنِهِ + صَادِقٌ كَمَا أَنَّ السَّجِيلَ دَكَّهَا

بی خوف میشود از بدان + آواز کرد گنجشک های شکمش + یافت در مسیلات آفتاب بدین سیلاب

يَصْدَعُهُ + صَارَ الْأَمْرُ إِلَى الْوَزَغَةِ + صَارَ إِلَى مَا مِنْهُ خُلِقَ +

که می شکافد آنرا + گردید کار بسوی آفتاب پرست + گردید بسوی آنچه که از آن پیدا شده

صَارَتِ الْقَوْسُ لَكَ كُوزًا + صَارَتِ الْعَصَا كُوزًا + صَارَ الرُّمْحُ قَدَّامَ

گردید کمان کوزه آب نوشیدنی + گردید عصا کوزه + گردید تیزی آن نیزه پیش

السِّنَانِ + صَامَ حَوْلًا ثُمَّ شَرِبَ بَوْلًا + الصُّبْحُ يَطْلَعُ فِي أَثْنَاءِ

نیزه + روزه داشت یکسال باز نوشید پیشاب + صبح طلوع میکند در میان

الظَّلَامِ + الصَّبْرُ إِلَى الْمَحْبُوبِ + الصَّبْرُ أَوَّلُهُ أَمَرُّ مَذَاقَةً وَلَكِنَّ

تاریکی + صبر آرنده معشوق ست + صبر اولش تلخ ترست از روزه + ولیکن

آخِرَهُ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ + الصَّبْرُ خَيْرُ مَطِيَّةٍ يَرْكَبُهَا الْإِنْسَانُ + الصَّبْرُ

آخر او شیرین ترست از شهد + صبر بهتر سواریست که سوار می شود آنرا انسان + صبر

عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى + الصَّبْرُ عَلَى الْمُصِيبَةِ مُصِيبَةٌ عَلَى الشَّامِتِ + صَبْرُكَ يُورِثُ

نزدیک صدمه بهترست + صبر بر مصیبت مصیبت ست بر شامت + صبر تو پیدا میکند

الظَّفَرَ + الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ + الصَّبْرُ مَطِيَّةُ الظَّفَرِ + الصَّبْرُ وَالتَّأَنِّي

رستگاری را + صبر کلید کشایش ست + صبر سواری رستگاریست + صبر و درنگ کردن

مِنْ فِعْلِ الْكِرَامِ وَالْعَجَلَةُ مِنْ فِعْلِ اللِّئَامِ + الصَّبْرُ يُخْرِجُ الرَّجُلَ

از فعل کریمانست + و شتابی از فعل لئیمان + صبر بیرون می آرد مرد را

مِنَ الْبِئْرِ وَيُجْلِسُهُ عَلَى السَّرِيرِ ♦ اَلصَّبِيُّ صَبِيٌّ وَلَوْ كَانَ نَبِيًّا ♦

از چاه وی نشانداورا بر تخت ♦ کودک کودک است اگرچه باشد پیغمبر ♦

اَلصُّحْبَةُ مُؤَثِّرَةٌ ♦ صِحَّةُ الْجِسْمِ مِنْ قِلَّةِ الْحَسَدِ ♦ صَحِيفَةُ الْمُتَلَمِّسِ

صحبت تأثیر کننده است ♦ تندرستی بدن از کمی رشک است ♦ نامهٔ متلمس

صَدَقَنِي سِنَّ بَكْرِهِ ♦ صَدَقَتِ الرَّجُلَ عَاجِلُهُ ♦ اَلصِّدْقُ يُنْجِي خَيْرٌ

آگاه ساخت مرا سال ماده شتر را ♦ راستی مرد نجات او است ♦ راستی نجات دهنده است

لَا الْوَعِيدُ ♦ اَلصَّدَقَةُ تَرُدُّ الْبَلَاءَ وَتَزِيدُ فِي الْعُمُرِ ♦ صُدُورُ الْأَحْرَارِ

نه وعید ♦ صدقه دفع میکند بلا را و افزون میکند عمر ♦ سینه‌های آزادان

كُنُوزُ الْأَسْرَارِ ♦ صَدِيقُ الْوَالِدِ عَمُّ الْوَلَدِ ♦ صَرَّحَ الْحَقُّ عَنْ مَحْضِهِ

خزانهٔ رازها است ♦ دوست پدر عم پسر است ♦ هویدا شد حق از خالص خود

صَرَّحَتْ بِجِدَّانٍ ♦ صَفَاءُ الْمَوَالِي يَتَعَهَّدُ الْمَوَالِيَ ♦ صَفْقَةٌ بِنَقْدٍ خَيْرٌ

هویدا شد در جلدان ♦ صفای مولایان خبرگیری میکند غلامان را ♦ معامله کردن بنقد بهتر

عَنْ بَدَارَةٍ بِوَاعِدٍ ♦ صَفْوُ الْعَيْشِ فِي الْقَنَاعَةِ ♦ صُكَّ عَمِّي يُجِلُّ

از بدره بوعده ♦ صفای زندگانی در قناعت است ♦ ... عمی ...

الْأَرْحَامِ يَكْثُرُ حَشَمُكَ ♦ صَلَاحُ الْإِنْسَانِ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ ♦ صُلْتُ

قطعهای خویشان بسیار شود حشمت تو ♦ نیکی انسان در نگهداشتن زبانست ♦ حمله کردم

عَلَى الْأَسَدِ وَنُبْتُ عَنِ النَّقَدِ ♦ اَلصُّلْحُ خَيْرٌ ♦ اَلصَّمْتُ حِكْمَةٌ وَقَلِيلٌ

بر شیر و بشتاب گریختم از نقد ♦ صلح بهتر است ♦ خاموشی دانائی است و اندک

فَاعِلُهُ ♦ اَلصَّمْتُ خَيْرُ الْحِكْمَةِ ♦ اَلصَّمْتُ زِينَةُ الْعَالِمِ وَسِتْرٌ

کنندهٔ او ♦ خاموشی بهتر دانائی است ♦ خاموشی پیرایهٔ عالم است و پرده

وَ سِتْرُ الجَاهِلِ + اَلصِّنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى + اَلصِّنَاعَاتُ اِنَّمَا تَكْمُلُ

و پردهٔ جاهل + هنر گنجیست. که فنا نمی شود + صناعتها جز این نیست که کامل

بِتَلَاحُقِ الاَفْكَارِ + اَلصُّوفِيُّ اِبْنُ الوَقْتِ + اَلصُّوفِيُّ يَأْكُلُ سَبْعِينَ مَرَّةً +

میشود بلاحق شدن فکرها + صوفی پسر وقت است + صوفی میخورد هفتاد بار +

اَلصَّيْدُ لِمَنْ اَخَذَهُ لَا لِمَنْ اَثَارَهُ + اَلصَّيْفُ ضَيَّعْتِ اللَّبَنَ +

شکار برای کسیست که گرفت آنرا نه برای کسیکه برانگیخت و رم داد آنرا + در گرما خراب کردی شیر را +

گنجینهٔ دوم مثلهای فارسی

صاحب خیر داخل خیر است + صاحب کرم همیشه مفلس است + صاحب تعزیت آدم شمار است + صاحب خر را پس خر میتوان دید + صباح خوشتم خضری بنیم خرسی دوچار شد + صبر مفتاح کارهاست + صبر تلخست ولیکن بر شیرین دارد + صبر نما تا که بجائی رسی + صحبت نیکان بد را اسود نیست + صدای دهل از خالی بودن شکم است + صد از بهر دوست می باید + صد بار اگر توبه شکستی باز آ + صد گره برشته گشا و چو بسته شود دری + صدر هر جا که نشیند صدر است + صد شکر که چغندر نبود + صدقه دادن رد بلا است + صدق پیش آور که اینجا هر چه آرند آن برند + صد کلاغ را یک کلوخ بس است + صد کوزه بیساز و یکی هم دسته ندارد + صد کشته چو من به کرشمه کنی + صد گربه و یک موش + صد موش یک گربه بس است + صفای خانه از آب و جاروب است + صفرای ما بلیموئی نشکند + صفت مغلوب راهو کسیست + صلای سمرقندی + صلاقشه بلا شد + صلاح کار کجا و من خراب کجا + صلاح ما همه آنست کان تراست صلاح + صلح اول به از جنگ آخر + صورت گرگ دیدن مبارک است و ندیدن هم مبارک است + صوفی نشود صافی تا در نکشد جامی + بسیار سفر باید تا پخته شود خامی + صوفیان صاف

دل ہر وقت می پرید ـ صیاد ـ با شغالی بر شتر با شیدی کی کی نہ ہو پلنگ ... چون ...

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

صبح کا بھولا شام گھر آوی اوسی بھولا نہیں کہتی ہین + صبح کی نہاری اور ستھرا ہین گاتین پچھا ... صبح کر ہو ہنی اور راسہ ہیان کی آس صبر کے و او خدا کی ہاتھہ ہی + صحبت اچھی بیٹھی کہا ہی ناگر پان + بری صحبت بیٹھہ کی کٹا ہی ناک اور کان + صبح گئی سلامت آئی + صدر جہان کے بدر جہان چھوڑ بہاگی جا تین کہاتی + صدقہ دیا رد بلا + صندل کی پہاپی منہہ کو لگی + صورت نہ شکل چولہی سی نکل + صورت چوڑیل کے نام پریو نگا سا + خزینۂ ہفتد ہم در مثلہای حرف ضاد معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

ضَاقَ صَدْرُ مَنْ ضَاقَ يَدُهُ + ضَاقَتِ الدُّنْيَا عَلَى الْمُتَبَاغِضَيْنِ

تنگ شد سینہ کسی کہ تنگ شد دست او + تنگ شد دنیا بر دشمنی کنندگان با یکدیگر

ضَاقَتْ عَلَيْهِ الْأَرْضُ بِرُحْبِهَا + الضَّجُورُ قَدْ يَحْلِبُ الْعُلْبَةَ

تنگ شد بروی زمین بفراخی خود + بی قرار گاہی میدوشد علبہ را +

ضَحِّ رُوَيْدًا عَنْ مَظَالِمِهَا + ضِدَّانِ لَا يَجْتَمِعَانِ + ضَرْبُ

نا بیدا لیکن نرم از ظلمہای او + دو ضد جمع نمی شوند + ظاہر کرد

أَخْمَاسًا لِأَسْدَاسٍ + ضَرْبٌ يَضْرِبُ وَجَرَّ أَذْيَالَ + ضَرْبَةُ السَّيْفِ

اخماس را بجای اسداس + ہیشہ زدن بزدنت + دنبالہ کشیدن ... + ضربت شمشیر

ص مع الالف | ص مع الحاء | ص مع الطاء والدال والراء

[illegible]

عَلَى الرَّاسِ اَهْوَنُ مِنْ مِيتَةٍ عَلَى الْفِرَاشِ + ضَرْبُ الْحَبِيبِ زَبِيبٌ +

بر سر سبکترست از مردن به بستر + زدن معشوق مویز

ضَرْبُ الْحَبِيبِ اَوْجَعُ + ضَرْبُ الصِّبْيَانِ كَالْمَاءِ فِي الْبُسْتَانِ + ضَرْبُ

زدن معشوق دردناکترست + زدن کودکان مانند آبست در بستان + زدن

الطَّبْلِ تَحْتَ الْكِسَاءِ + ضَرْبُ الْغُلَامِ اَللّٰهُمَّ الْمَوْلٰى + ضَرَبَ فِي

دهل زیر چادرست + زدن غلام سبک کردن [illegible] ست + زد در

جِهَازِهِ + ضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ + ضَرْبُ اللِّسَانِ اَوْجَعُ مِنْ

پالان خود حمله + زد برای ما مثلی و فراموش کرد پیدایش خود را + زدن زبان بسیار دردناکتر

طَعْنِ السِّنَانِ + ضَرْبُ الْوَالِدِ لِلْوَلَدِ كَالْمَاءِ لِلزَّرْعِ + اَلضَّرِيرُ اَوْلَى

از زدن نیزه + زدن پدر مر پسر را مانند آبست برای کشت + نابینا سزاوارتر

مِنَ الْبَصِيرِ + ضُعْفُ الْحِيلَةِ اَنْفَعُ مِنْ اَقْوَى الشِّدَّةِ +

کننده است از بینا + سستی حیله سود دهنده ترست از سخت ترین سختی +

ضِغْثٌ عَلٰى اِبَالَةٍ + ضَلَّ دُرَيْصٌ نَفَقَهُ + ضَلَّ سَعْيُهُ

دسته گیاه بر بسته کلان هیزم ست + گم کرد بچه موش سوراخ خود را + گم شد کوشش

مَنْ رَجَى غَيْرَ اللّٰهِ + ضَلَّ مَنْ ذَكَرَ الْاَسْرَارَ + ضَمِنَ اللّٰهُ رِزْقَ

کسی که امید داشت جز خدا را + گمراه شد کسی که ذکر کرد رازها را + ضامن شد خدا روزی

كُلِّ اَحَدٍ + ضَمِيرُ الْاَحْرَارِ مَحَلُّ الْاَنْوَارِ + ضَمِيرُ الْعَارِفِ لَا يُعْلَمُ

هر یک را + دل بزرگان جای نورهاست + نهان عارف نمیدانند

اَحَدٌ اِلَّا هُوَ + ضِيَاءُ الْقَلْبِ مِنْ اَكْلِ الْحَلَالِ + ضَيَّعَ مَا نَالَ اَبُوهُ

کسی مگر آن عارف + روشنی دل از خوردن حلال ست + ضائع کرد و شد آنچه یافت پدرش

رنجی + اضللت من غش ثمانینا - ضیقه الجلیل بمن

سید وحشتی تباه کردی لسبب کینه هشت را + ثمان بخیل بی خوفت

من النجم + ضیق الید اشد من ضیق القلب +

از نجم ها + تنگی دست سخت تر است از تنگی دل +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

ضابطه بازی در سوداگری ضامن بست کیسه + ضرب المثل زرگاریست ضرب ابلیست ضرب دستخوش

گنجینه سوم در امثال هندیه

ضامن نه وچی گره کا دیجی ضامنی پورنی کی کیا + ضرور کو گدہی کو بھی سالا کرتی ہین + خزینه سیزدهم در مثلهای حرف طای مهمله مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

طاب وقت من وثق بالله + طارت بهم العنقاء + طارت

خوش شد وقت کسی که اعتماد کرد بر خدا + پرانید ایشان را عنقا + پرید

عصافیر راسه + طار فیبو + طاعة الولاة بقاء العز +

گنجشکهای سر او + پرید پس باز آمد + فرمان برداری حاکمان باقی ماندن عزت

طاعة النساء ندامة + طاعة العدو هلاك + طال عمره

فرمان برداری زنان شرمندگیست + فرمان برداری دشمن هلاکت + دراز شد عمر او

من طال رجاوه + طال عمر من قصر املہ + الطامع في

آنکه دراز شد امید او + دراز شد عمر کسی که کوتاه شد شهوت + طمع کننده در

وثاقِ الطِّفلِ + طائرُ كُلِّ انسانٍ في عُنُقِهِ + الطِّبُّ لِلمُلوكِ

بند شایه است + نیز پرنده هر انسان در گردن اوست + طب برای پادشاهان است

لا لِلمَفلوكِ + طبيبٌ يُداوِي وهُوَ عَليلٌ + طِرْ مَعَ الأَسكالِ

نه برای مفلس + طبیب علاج میکند و حال آنکه او بیمار است + بپر با شکلها +

طَريقُ العَقلِ واحِدٌ + طَعنُ اللِّسانِ أَشَدُّ مِن طَعنِ السِّنانِ +

راه عقل یک است + زدن زبان سخت تر است از زدن نیزه +

طَعنٌ في حَوصٍ آمٍ + الطَّعنُ يُظارِهُ + طَلَبُ الأَدَبِ خَيرٌ مِن طَلَبِ

دریدن درد وختن خیر است + طعنه مهربان میکند او را + جستن ادب بهتر است از جستن

الذَّهَبِ + طَلَبُ العَيرِ قَرنَينِ تَضييعُ الأُذُنَينِ + طَلَبُ الكُلِّ

زر + جستن گورخر دو شاخ را خراب کردن هر دو گوش است + جستن همه

فَوتُ الكُلِّ + طَلَعَتِ الشَّمسُ في خُرشاءَ + طَمِعَ في الرَّبحِ

درگذشتن همه است + طلوع کرد آفتاب در غبار + طمع کرد در سود

حَتّى فاتَهُ رَأسُ المالِ + الطَّمَعُ الكاذِبُ يَدُقُّ الرَّقَبَةَ +

تا آنکه فوت شد او را اصل مال + طمع دروغ میکوبد گردن را +

الطَّمَعُ مَرَضٌ والسُّؤالُ نَزعٌ والحِرمانُ مَوتٌ + طَمِعَ مَن

طمع بیماری است و سوال نزع است و بی نصیبی مرگ است + طمع کرد کسی که

لا يَدفَعُ عَن نَفسِهِ + طوبى لِمَن رُزِقَ بِالعافِيَةِ + طوبى

دفع نمیکند از ذات خود + خوشی برای کسی که روزی داده شود به عافیت + خوشحالی

لِمَن أَهدَى لَهُ + طولُ العَهدِ يُنسِي + طولُ النَّبَأِ مَسلاةٌ

برای کسی که ارمغان دهد برای او + درازی زمانه فراموش میکند + درازی خبر سوزن کلال است

للصّافي + طولُ المقالِ يُملّ وطولُ الكلامِ يُذِلُّ + طوبى

برای صفائی صحبت + درازی سخن ملال آورد و درازی کلام خوار میکند + ...

على بلائه + الطّيّبات للطّيّبين + الطّيرُ بالطّيرِ يُقتَنَص + طينُ الجدار الطّاهر

بر ... + زنان پاکیزه برای مردان پاکیزه اند + پرنده به پرنده شکار کرده میشود + گل دیوار پاک

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

طاقت مهمان ندارد خانهٔ مهمان گذشت + طاقت دیدن ندارد روی پنهان میکند
طامع همیشه ذلیل است + طبل پنهان چه زنم گفت من از بام افتاد
طبیب مهربان از دیدهٔ بیمار می افتد + طفلی دوامان مادر خوش بهشتی
بوده است + طفل مکتب نمیرود ولی برندش + طفل دامن گیر من آخر
گریبان گیر شد + طفیلی که وکرم هم آب نمی یابد طمع آرد مردان روی
زردی + طمع را سر بریده اند + طمع را سه حرف است هر سه تهی + طوق لعنت
بگردنش افتاده + طوطیان در شکرستان کامرانی میکنند + طینت بمعنی سفالیده ...

گنجینهٔ سوم در مثلهای هندیه

طالب زر کا بی ضرر ... خوار ... دو + طبیلی کی بلا بندر کی سر
طوفان شیطان الله نگهبان + طوطی کی سی آنکهیں پهیر لینا + طوطی
... + خزینهٔ ... هم در مثلهای ... مشتمل بر گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

ظاهِرُ العِتابِ خَيرٌ مِن باطِنِ الحِقدِ + الظّاهِرُ عُنوانُ الباطِنِ ظَرِيفٌ
ظاهر عتاب بهتر است از باطن کینه + ظاهر سر نامهٔ باطن است زیرک

فِي جَنبِهِ غُدَدٌ ظَفرٌ بِكُلِّ عِن مِثلِ + الظَّفرُ لِمَن احتَجَّ لا لِمَن
درگریبانش غدد است + ناخن تو مانده می شود از مانند + رستگاری مر کسی را که حجت آورد

كُجَ ظِلُّ الأَعوَجِ أَعوَجُ + ظِلُّ السُّلطانِ ظِلُّ اللهِ ظِلُّ الكَرِيمِ فَسِيحٌ
کج صورت کرد سایهٔ کج کج است + سایهٔ پادشاه سایهٔ خداست + سایهٔ جوانمرد وسیع

ظُلُماتُ الظُّلمِ لا تُضِيءُ + ظِلُّ الغَنَمِ عِشرتهُ + ظِلُّ سَيّالٍ رِيحُهُ حرور
تاریکی ستمگار شائع نمی شود + گرده گوسپندان ... + سایهٔ بسیار روز و بادش گرم

ظِلُّ عُمرِ الظّالِمِ قَصِيرٌ + ظُلمُ الظّالِمِ يَقُودُهُ إِلى الهَلَكَةِ + ظُلمُ المُلُوكِ أَولى مِن
سایهٔ عمر ظالم کوتاه است + ستم ستمگر میکشد او را بسوی هلاکت + ستم پادشاهان بهتر است از

دَلالِ الرَّعِيَّةِ الظُّلمُ ظُلُماتٌ يَومَ القِيامَةِ + الظُّلمُ مَرتَعُهُ وَخِيمٌ ظَمأ
ناز رعیت + ستم تاریکیهاست روز قیامت + ستم چراگاه او ناموافق است تشنگی

قادِحٌ خَيرٌ مِن رِيٍّ فاضِحٍ + ظَمَأُ المالِ أَشَدُّ مِن ظَمَأِ الماءِ ظَنٌّ
دشوار بهتر است از سیرابی رسوا کننده + تشنگی مال بخت تر است از تشنگی آب + گمان

العُقَلاءِ بِمَنزِلَةِ اليَقِينِ ظَنُّ العُقَلاءِ كَهانَةٌ + ظَنُّ العاقِلِ أَصَحُّ مِن يَقِينِ
عاقلان برتبهٔ یقین است + گمان عاقلان خبر غیب است + گمان زیرک صحیح تر است از یقین جاهل

ظَنُّ المُؤمِنِينَ لا يُخطِئُ + ظُنُّوا بِالمُؤمِنِينَ خَيراً ظِئرٌ رَءُومٌ خَيرٌ مِن أُمٍّ شَفِيقَةٍ
گمان مومنان خطا نمیکند + گمان کنید بمومنان نیکی را + دایه مهربان بهتر است از مادر

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ظالم بود مطلوب بشد حسین بن ظالم مرگ دست بنیاد او ز ستم آخر به عقاب ...

ظالم همچو کژدم بی‌رحمت است + ظالم پای دیوار خود را می‌کند + ظاهر او شیخ و باطن او شیطان
عنوان باطن است + ظرافت آتش افروز بیدار است + ظرفی که سنگ لیسد + ظرف است
ظریف همیشه سرگردان است + ظلم ظالم باعث ویرانی ملک است + ظلم بسویت عدل است

گنجینه سوم در امثال هندیه

ظالم کی رسی دراز + ظالم کا زور سر پر + ظالم کا پیشا ہی نرالا ہی + ظاہر رحمان کا باطن شیطان کا

خزینه بستم در مثلهای حرف عین مهمله مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

عَادَاتُ السَّادَاتِ سَادَاتُ الْعَادَاتِ + عَادَتْ بِعِتْرِهَا لَبِيسُ

عادتهای سرداران سردارهای عادتهاست + بازگردید بسوی اصل خود

اَلْعَادَةُ طَبِيعَةٌ خَامِسَةٌ + عَارَتْ عَلَى الضَّرَطِ وَقَبِلَتْ بَوْلَهَا + اَلْعَاشِيَةُ

عادت طبیعت پنجم است + ننگ کرد بر گوز زدن و قبول کرد بول کردن + زن عاشیه

تُهَيِّجُ الْآبِيَةَ + عَاطٍ بِغَيْرِ أَنْوَاطٍ + عَاقِبَةُ الصَّبْرِ إِلَى السَّلَامَةِ

برانگیخته میکند زن آبیه را + گیرنده بدون تعلق نوطها + انجام صبر بسوی سلامت است

عَاقِبَةُ الْعَجَلَةِ إِلَى النَّدَامَةِ + عَاقِبَةُ الصَّبْرِ مَحْمُودٌ

انجام شتاب بسوی شرمندگی + انجام صبر ستوده شده است

عَاقِبَةُ الظَّالِمِ وَخِيمَةٌ + الْعَاقِلُ يَكْفِيهِ الْإِشَارَةُ + الْعَالِمُ بَيْنَ الْجَبِيثِ

انجام ستمگار بد است + دانا کفایت میکند او را اشاره + عالم میان بیشهای ...

كَالْمُشْتَرِي بَيْنَ الْحَشِيشِ + الْعَالِمُ بِلَا عَمَلٍ كَالْحِمَارِ فِي الطَّاحُونَةِ + الْعَالِمُ

مانند مشتری است میان ستاره‌های بیابان + عالم بدون عمل مانند خر است در آسیا + عالم

بلا علم کالعالم بلا عمل کالقوس بلا وتر + العام لا ینفع بارتفاع الخاص

بدون علم ... عالم بدون عمل مانند کمانست بدون زه + عام بهره نمی شود به رفیع شدن خاص

عبده خلی فی یدیه + العبد وما فی یده لمولاه + العبد اصبر جسما

بنده او خالی کرده شده در هر دو دست او + بنده و آنچه در دست اوست برای مالک است + بنده صابرتر از روی تن

والحر اصبر قلبا + العبد عبد علی نسله + العبد یدبر والله یقدر + العبد

و حر صابرتر است از روی دل + بنده بنده است با اولاد خود + بنده تدبیر میکند و خدا تقدیر میکند + بنده

یقرع بالعصا ... بقیة العتاب قبل العقاب + عتب ولا بعیر عثرة

کوفته میشود بچوب ... اختیار پیش از عذاب + ... و نیست ... لغزش

العجل زل القدم و عثرة اللسان تزیل النعم + عثیثة تقرم جلدا املس

... لغزش زبان دور میکند نعمتها را + کرمک ضعیف خوردن میخواهد ...

العجز عن الدرک ادراک + العجلة تورث الندامة + العجلة اخت

عاجز شدن از دریافتن دریافتن است + شتابی میراث میدهد شرمندگی را + شتابی همشیره

الندامة + العجلة آخرها الندامة + العجب فی العجب به ما شئت + العجل

شرمندگی است + شتابی آخرش شرمندگی است + ... + شتابی

مخطی ان بان والمثبت مصیب وان هلک + العداوة فی الاقارب

خطا کننده است اگرچه ... و ثابت ... اگرچه هلاک شود + دشمنی در نزدیکان

کالسم فی العقارب + عدة القادر مجی + عدة المؤمن کاخذ الکف

مانند زهر است در کژدمها + ... وعده کردن مومن مانند گرفتن بدست

العدة لیوم الشدة + عدل الساعة خیر من عبادة الثقلین + علام

... عدل یک ساعت بهتر است از عبادت ... جن و انس +

عَلَی الْمُصِیبَةِ مُصِیبَةٌ فَوْقَ جَمِیعِ الْمَصَائِبِ + عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَیْرٌ مِنْ صَدِیقٍ

بر مصیبت مصیبت ست بالای ہمہ مصیبتہا + دشمن دانا بہترست از یار

جَاهِلٍ + الْعُذْرُ عِنْدَ کِرَامِ النَّاسِ مَقْبُولٌ + عَرَضٌ سَابِغٌ + عَرَضٌ

نادان + عذر نزدیک مردمان بزرگ مقبول ست + عرض سابغ ست + پیش کرد

عَلَیْهِ سَیِّءٌ مَعَالَةٍ + الْعِرْقُ نَزَّاعٌ + عِزُّ الْمُلُوكِ فِي كَثْرَةِ الْمَهَالِكِ +

برو بری بہای عالہ + رگ سخت کشندہ ست + عزت پادشاہان در کثرت مہلکہاست +

الْعِزَّةُ فِي الْقَنَاعَةِ + عِزٌّ قَنِعَ + عُسْرُ الْأَمْرِ مُقَدِّمَةُ الْيُسْرِ + عَسَى

عزت در قناعت ست + عزیز شد ہر کہ قناعت کرد + دشوار شدن کار مقدمۂ آسانی ست + نزدیکست

أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ + عَسَى

آنکہ مکروہ دارید چیزیرا و حال آنکہ او بہترست مر شمارا + و نزدیکست کہ دوست دارید چیزیرا و حال آنکہ بدست مر شمارا

الْغُوَیْرُ أَبْؤُسًا + الْعُشَّاقُ لَا يُؤَاخَذُونَ بِمَا صَدَرَ مِنْهُمْ + عِشْ رَجَبًا

غویر بلاہا شد + عاشقان مواخذہ کردہ نمی شوند بانچہ صادر شود از ایشان + زندگی کن رجب

تَرَ عَجَبًا + عِشْ قَنِعًا تَكُنْ مَلِكًا + الْعِشْقُ تَرْكُ السَّلَامَةِ فِي اخْتِيَارِ

بہ بینی عجب را + زندگی کن بقناعت شوی پادشاہ + عشق گزاشتن سلامتی ست در اختیار کردن

الْمَلَامَةِ + عِشْ وَلَا تَغْتَرَّ + الْعَصَا مِنَ الْعُصَيَّةِ + الْعُصْفُورُ فِي التَّنْعِيمِ

ملامت + طعام شبانگاہی بخور ان و غافل مشو + عصا از عصیہ ست + گنجشک در جای تنعیم

وَالطِّفْلُ فِي الطَّرَبِ + الْعَفْوُ أَحْسَنُ الْأَعْمَالِ + الْعَفْوُ زَكُوةُ

و کودک در خوشیست + درگزشتن خوبی عملہاست + درگزشتن زکوۃ

الظَّفَرِ + الْعَفْوُ عِنْدَ كِرَامِ النَّاسِ مَأْمُولٌ + الْعَفْوُ عِنْدَ الْاقْتِدَارِ مِنْ

دستیاب شدن + درگزشتن نزدیک مردمان بزرگ امید داشتہ شدہ است + درگزشتن نزدیک قادر شدن از

ع مع الفاء

...لولا قدار + العفو عن الظالم جور على المظلوم + عفو الملوك إبقاء للملك +

بلندی قدرهاست + درگذشتن از ظالم ستم است بر مظلوم + درگذشتن پادشاهان باقی داشتن سلطنت است

العقر الآخر + العقلاء يعرفون الرجال بالحق والجهلاء يعرفون

عقر دیگر + عاقلان می‌شناسند مردان را به حق و جاهلان می‌شناسند

الحق بالرجال + عقل بلا أدب كشجاع بلا سلاح + العقل عقال

حق را بمردان + عقل بدون ادب مانند دلیریست بدون ساز جنگ + عقل رسن

الإنسان + العقل نصف الكرامات + العقل والإلهام لا يفترقان

انسانست + عقل نیمه کرامتهاست + عقل و الهام جدا نمی‌شوند +

العقل مخ الرؤوس والعظام + العقل وزير ناصح والعشق وكيل فاضح

عقل مغز سرها و استخوانهاست + عقل وزیریست نصیحت کننده و عشق وکیلیست رسوا کننده

ع مع الكاف واللام

عقوبة الظالم سرعة الموت + العقوق ثكل من لم يثكل + عقيب كل

عذاب ستمگار شتابی مرگست + عقوق بی‌فرزندی کسی است که بی‌فرزند نشده + پس هر

يوم ليل + عكرت على الغزل بأخرة فلم تدع بنجد قردة + علقت

روز شب است + حمله کرد زن بر رشتن در انجام پس نگذاشت در نجد پارهٔ از پشم + بند کرده شد

معالقها وصر الجندب + علل الأفهام أشد من علل الأجسام +

درهای او و آواز کرد جندب + بیماریهای فهمها سخت‌تر است از بیماریهای بدنها +

العلماء ورثة الأنبياء + العلم أفضل النسب وأشرف اللقب + العلم يبحث

عالمان وارثان پیغمبران هستند + علم بزرگتر نسب و بزرگتر لقب است + علم از بحث

للعقل لا يبحث المنقول + العلم حلية الفقيه والجهل حلية السفيه +

کردن معقول است نه از بحث کردن منقول + علم زیور داناست و جهل زیور نادانست +

العلم حجاب اکبر + العلم زين والجهل شين + العلم صيد والكتابة

علم پرده بزرگست + علم زینت ست و جهل عیب ست + علم شکار ست و نوشتن

قيد + علم لا ينفع كدواء لا ينجع + علو الخيالات ليس من سمو المقامات

قیدست + علمی که نفع نکند مانند دواست که گوارا نشود + بلندی خیالها نیست از بلندی مقامها +

علو الهمة من الايمان + على الاكثر حكم الكل + على اهلها تجني براقش

بلندی همت از ایمانست + بر اکثر ست حکم همه + بر اهل خود جنایت میکند براقش +

على الخبير سقطت + على الناس كرياسة + على انا كرياسة + على قدر المحبة

بر مرد بسیار دانا برافتادی + بر مردمانست کرباسه + بر منست من کرباسه + براندازه محبت

يكون الشوق + عليك بالحفظ دون الجمع من الكتب + على هذا دار

میباشد شوق + لازم کن برخود حفظ را نه جمع کردن کتابها + برهمین گردید

القمقم + علي كما تجتمع قزاع الخريف + العلم عم + عناية القاضي خير من

قمقم + بر من چنانکه جمع می شود پاره های ابر خریف + اعم اند ... + عنایت قاضی بهتر است

شاهدي عدل + عند الجدال يظهر فضل الرجال + عند الامتحان

دو گواه عادل + نزدیک جنگ آشکارا میشود بزرگی مردان + نزدیک آزمایش

يكرم المرء او يهان + عند جهينة الخبر اليقين + عند الرهان تعرف

بزرگی کرده میشود مرد یا خوار کرده میشود + نزدیک جهینه ست خبر یقین + نزدیک گرو داشتن شناخته میشود

السوابق + عند الشدائد يذهب الاخاء + عند الصباح يحمد القوم

... + نزدیک شدتها میرود برادری کردن + نزدیک صبح ستایش میکند قوم

السرى + عند الضرورات تباح المحظورات + عند النطاح يغلب الكبش

شب روی را + نزدیک ضرورتها مباح کرده میشود چیزهای ممنوع + نزدیک شاخ زدن غالب میشود

الاُمُّ + عِندَ النّازِلَةِ تَعرِفُ اَخاكَ + عَنزٌ و تَيسٌ و عَلزٌ + عُنوانُ صَحیفَةِ

قلعه را + نزدیک مصیبت می‌شناسی برادر خود را + ماده آهویست نر آهو و نر آهویست و ماده آهو + سرنامه کتاب

المؤمنِ حُسنُ الخُلقِ + العُوقُ بَعدَ السُّوقِ + العَودُ اَحمَدُ + عَودُ

مسلمان خوبی خلق است + ماده‌ها بر نجاله بعد شتر مادگان + بازگردیدن خوب‌تر است + چوبست

یُقلِّمُ اَسنانَهُ + عُودٌ یُقَلِّحُ + عَودٌ یُعَلِّمُ العَجَمَ + العِیانُ لا یَحتاجُ

که پاک میکند زردی دندانش را + چوبیست که پاک میکند زردی دندانها را + چوبی است که می‌آموزانند عجز را + نگریستن بچشم محتاج نمیشود

اِلَی البَیانِ + حَبیبٌ لِکلامٍ تَطویلُه + عَیبٌ بِحیرٌ بُجَرُه + العَیرُ اَصبَرُ واللکواءُ

بسوی بیان کردن + عیب کلام دراز کردن او + سرزنش کرد بجیر عیوب او را + خر گوزن صبورتر است از داغ

فِی النّارِ + العَینُ حَقٌّ + عَینُ السَّماءِ بِالبِرِّ و العَطاءِ + عَینُ الهِرَّةِ قَصَّرَ

در آتش است + چشم زخم ثابت است + چشم آسمان نکوئی نکوکاری است و بخشش + چشم گربه بریدن

الفارَةِ + عَینُهُ فِرارُهُ + العُدَّةُ تُشفِی الحَربَ + عَینِی حِمارٌ + عَمیٌ بِالاسناف

موش است + چشم او فرار او است + سامان جنگ شفا میدهد جنگ را + دروغ گفتی گفتی + کور بسبب

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

عارف بخود غیر عارف نیست + عارف که برنجد تنک آبست هنوز + عاشقی راز رسوائی نه لاف + عاشقم لیکن تا کنار بام + عاشقم لیکن ناز معشوقی دارم + عاشقی بس مشکل عاشق مهربان تر از پدر است + عاشق کور میباشد + عاقبت میمون لولی راگذر بر چنبر است + عاقبت گرگ زاده گرگ شود + گرچه با آدمی بزرگ شود + عاقلان خود میدانند + عاقلان بیرون نقطه نکنند + یا نخوانند یا غلط نکنند + عاقل دوباره فریب نخورد + عالمی را بهم جو نخرم + **عبارت** از نظیر بی نظیر شود + عبد العظیم حاشنی دگر دارد + **عجب** کرا یاد دوستداران شد + **عدو** شود سبب رزق گر خدا خواهد + **عذر** بدتر از گناه +

عذر تقصیرات ما چند انکه تقصیرات ما + عروس که بن رسید شب کوتاه شد + عروسی که بدوی
خود پس غربیل پنهان کند + بخشش با حاجت نیست + عزیز ما هر کس بود ست آنکس ست + عزیز
جا بست این نه جنگ ست + عشق ست وارادت + عشق ست و هزار بدگمانی + عشق
بازی را ز مجنون یاد می باید گرفت + عشق و رنگ پنهان نمی ماند + عشق آمدنی بود نه
آموختنی + عشق آتشی ست هر چه جز جان را بسوزد + عصای پیر بجای پسر + عصمت بی بی
از بیچادری + عطای شما بلقای شما بخشیدم + عطاردی باید که تاب نزدیکی
آفتاب آرد + عقل چون آید بشو گوید که آن کن + عقل مرسیه چیزی دیگر ست + علاج
واقعه قبل از وقوع باید کرد + علت بود و عادت نرود + علم نجوم قیافه روزگار ست +
علم شی به از جهل شی + علم در سینه باید نه در سفینه + علم غیب خاصهٔ خداست + علم مرغ دیدهٔ
علم و ادب بزرگی از بسیار ... عمر کوتاه + عمر بسیار بیرون + عمر دراز برای تجربه بایست +
عنقا را بیچوا بکه بدام گیرد + عوان عود سوزد و کنده در دوزخ شود + عود پیرکین بهر دود
در آتش و دو خاکستر است + عوض نیکی بدیست + عیان را چه بیان + عیب خود را کسی نمی بیند +
عیسی بدین خود موسی بدین خود + عیش را در جهان خزان داده +

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

عاشقی اور خالاجی کا گهر + عاشقی خالاجی کا گهر نهین + عاشقی اگر بیچی
تو کیا کهاس کهودی + عاشق کی آبرو بیگانگی اور مار کهاتا + عاشق اندها هوتا هی +
عالی همت مفلس + عالم گرتانی چولهی آگ نه گهری پانی + عراقی پند ورنه چلا
گدهی کی کان آسیهی + عطائی تنان خدائی + عقلمند ون کی دو مد + عقل بی
کی بینس + عقل چهوتی ست که پیش مردان بیاید + عقل کی طوطی اور گتی + عقل کی

دشمن ہلاکت دہونڈ دہانی تجابی عادتاً کیونکر جابی + عیب بہی کر نیکو ہنر چاہیے + عیدکی پیچہی چاند مبارک + عید سے کے چاند ہو گئے ہیں + عید کے پیچہی ٹہر +

خزینہ بست و یکم در مثلہای حرف غین معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

غَابَ شَهْرَانِ شُجَاعٌ بِكُلَيْبَيْنِ + غَابَ حَظُّ مَنْ غَابَ

ناپدید شد دو ماہ بازنگرد دو کردہ را + ناپدید شد بہرہ کسی کہ ناپدید

نَفْسَهُ + غَالَهَا مَنْ غَالَ النَّاقَةَ + اَلْغَائِبُ حُجَّتُهُ مَعَهُ + غُبَارٌ

دہ نفس + ہلاک کرد آنرا کسی کہ ہلاک کرد مادہ شتر را + غائب دلیلش با وییست + گرد

اَلْعَمَلُ خَيْرٌ مِنْ عَيْرِ الْعَطَلِ + غَثُّكَ خَيْرٌ مِنْ سَمِينِ غَيْرِكَ +

عمل بہترست از عیبر خالی از عمل + لاغری تو بہترست از فربہ شدن جز تو +

غَدَرَ بِكَ مَنْ دَلَّكَ عَلَى الْاِسَاءَةِ + غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا

بی وفائی کرد بتو کسی کہ رہنمونی کرد ترا بر بدی کردن + بامداد او یک ماہست شبانگاہ او

شَهْرٌ + اَلْغُرَابُ اَعْرَفُ بِالتَّمْرِ + اَلْغِرْبَانُ سَوَادُ وَجْهِ الْبُسْتَانِ

یک ماہست + زاغ شناسا ترست بہ خرما + زاغہا سیاہی روی باغ

اَلْغُرْبَةُ كُلُّهَا كُرْبَةٌ وَالْفُرْقَةُ كُلُّهَا حُرْقَةٌ + اَلْغُرَّةُ تَجْلِبُ الدِّرَّةَ + غُرَابَا

سفر ہمہ آن اندوہست و جدائی ہمہ آن سوزش ست + تا آزمودگی میکشد دیر را +

نَاقَةٍ بِكُوَالَةٍ + اَلْغَرِيبُ اَعْمَى + اَلْغَرِيبُ مَنْ لَيْسَ لَهُ حَبِيبٌ + اَلْغَرِيقُ

مسافر نابیناست + غریب کسی ست کہ نیست مر او را معشوق + غریق

يَتَشَبَّثُ بِكُلِّ حَشِيشٍ + غَزَارَةُ الْجُوَادِ غَزَارَةُ الْجُودِ + غِشٌّ

چنگ میزند بہر گیاہ + بسیاری جوامرد گرامی شدن جوامردی ست + کینہ

القلوب تظهر فی فلتات الالسن وصفحات الوجوه + غشک من اسخطک

دلها پیدا میشود در لغزشهای زبانها و کرانه های رویها + پند خالص داد ترا کسیکه خشم

بالباطل + غشک من ارضاک بالباطل + غضاضة الورد من

به ناحق + پند خالص نداد ترا کسیکه راضی کرد ترا به ناحق + تازگی رنگهای گل از

دماء الخدود + غضب الخیل علی اللجم + غضب العشاق کمطر الربیع +

خونهای رخسار است + خشم گرفتن اسب بر لگام است + خشم گرفتن عاشقان مانند باران بهار است

غضبک عن الحق مفجعة + غلام عاقل خیر من شیخ جاهل + غلب

خشم گرفتن تو از حق زشت گردید + کودک دانا بهتر است از پیر نادان + غالب شد

الحزم القدر + غلط العام فصیح + غل یدا مطلقها واسترق

هشیاری تقدیر را + غلطی بیشتر مردمان فصیح است + محکم کرد دست اطلاق کننده او را و بنده گرفت

رقبة معتقها + الغناء غنی النفس + الغناء غذاء الروح کما ان

برده را آزاد کننده او + بی نیازی توانگری نفس است + سرود غذای روح است چنانکه

الطعام غذاء النفس + غنی المرء فی الغربة وطن + غیبة المرء وجدان

طعام غذای نفس است + توانگری مرد در سفر وطن است + غیبت مرد یافتن

الحکمة + الغیب عند الله + الغیبة اشد من الزنا + الغیث یصلح ما افسد

دانش است + غیب نزدیک خداست + غیبت سخت تر از زنا است + باران نیکو میکند چیزیکه ...

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

غربت دیده مهربان باشد + غرق شده الغریق بچه سود + غریب کور باشد +
غریب نیستم بیمارم + غضب مرد نمک اوست + غلام همت آنم

کہ دل کس نبی ہہ + غلام جمال ناز دو آقا بہ دو + غلگہ ارزان شود امسال سید مشوم +
غم فردا امروز نباید خورد + غم نداری بخر عنچہ از ترش روئی ولنگ ست + غنی
ہر چند کریم باشد سفرہ بر سر راہ نمی اندازد + غواص در دریا چیزی دیدہ ست
کہ بغور رش غوطہ میزند + غورہ مویز شود مویز غورہ نمیشود + غول رہ بند نشود

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

غرض باولی ہی + غریب کو کوڑی اشرفی ہی + غریب کی جورو سب کی
سرہج + غریب کی جورو ہمہ خانم ناون + غریبون نی روزی رکھی ون
بڑی آمی + غصہ بہت زور تھوڑا مار کھانی کی نشانی + خزینہ
بست و دوم در مثلہای حرف فا مشتمل بر ۳ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

فَازَ مَنْ سَلِمَ عَنْ شَرِّ نَفْسِہٖ + فَاَصْغِ لِیْ اَقْدَحْ لَکَ + فَاعْتَبِرُوْا یَا اُوْلِی
نجات یافت کسی کہ رہائی یافت از بدی ذات خود + پس دشمن کن برا من تا چیز خوردنی بگیر برای تو + پس عبرت گیرید ای
الْاَلْبَابِ + اَلْفِتْنَۃُ اَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ + فَتًی وَلَا کَمَالِکٍ تَحْجِیْرُ الْمَرْءِ
صاحبان عقول + فتنہ سخت تر ہست از کشتن + جوانست و نیست مانند مالک + تحجیر کردن مرد
بِفَضْلِہٖ اَوْلٰی مِنْ فَخْرِہٖ بِاَصْلِہٖ + فَدَبِّرْہُ تَدْبِیْرَ مَنْ طَبَّ لِمَنْ
بزرگی خود بہترست از فخر کردن بر اصل خود + پس تدبیر کن او را مانند تدبیر کسی کہ علاج کرد برای
حَبَّ + فَذَکِّرْ اِنَّمَا اَنْتَ مُذَکِّرٌ لَسْتَ عَلَیْہِمْ بِمُصَیْطِرٍ + فَوَاہٗ
کسی کہ دوست داشت + پس پند دہ جز این نیست کہ تو پند دہندہ ہستی نیستی بر ایشان برگماشتہ + پس بدا آنرا

جَزَاهُ اللهُ خَيْرًا + اَلْفِرَاقُ بَعْدَ الْوِصَالِ اَشَدُّ مِنَ الْمَمَاتِ + فَرَشْتُهُ لَهُ

یاد اش دهاد او را خدا نیکی را + جدائی پس از وصال سخت تر است از مرگ + گستردم او را برای او

وَخَلِّى اَمْرِي + اَلْفُرَصُ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ + فَرْعُ الشَّيْءِ يُخْبِرُ عَنْ اَصْلِهِ

و گذاشت او کار مرا + فرصتها میگذرد مانند گذشتن ابرها + فرع چیزی خبر میدهد از اصل خود

فَرَقَ بَيْنَ مَعَدٍّ تَحَابُّ + اَلْفَرْقُ بَيْنَ النُّطْقِ وَالسُّكُوتِ كَالضِّفْدَعِ

جدائی کرد میان معد باهم دوست گرفته شوند + فرق میان گویائی و خاموشی مانند غوک

وَالْحُوتِ + فُرْقَةُ الْاِخْوَانِ مُحْرِقَةُ الْجَنَانِ + فَرَّ مِنَ الْمَطَرِ وَوَقَفَ

و ماهی است + جدائی برادران سوزاننده دل است + گریخت از باران و بایستاد

تَحْتَ الْمِيزَابِ + فَرَّ مِنَ الْمَوْتِ وَفِيهِ وَقَعَ + فَمَا بَيْنَنَا الظِّرِبَانُ

زیر پرناله + گریخت از مرگ و در آن بیفتاد + گوز کرد میان ما ظربان

فَسَدَتْ نِعْمَةُ مَنْ كَفَرَهَا + اَلْفَضْلُ اَكْمَلُ مَالٍ وَاَجْمَلُ جَمَالٍ +

تباه شد نعمت کسی که ناسپاسی کرد آنرا + بزرگی کاملتر است از مال و خوبتر است از جمال

فِطْنَةُ الْمَرْءِ تَدُلُّ عَلَى اَصْلِهِ + فِعْلُ الْحَكِيمِ لَا يَخْلُو عَنِ الْحِكْمَةِ

زیرکی مرد دلالت میکند بر اصلش + فعل حکیم خالی نمیشود از دانش

فِعْلُ الْمُلُوكِ مُلُوكُ الْاَفْعَالِ + فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَقْدُ

کار پادشاهان پادشاهان کارهاست + پس گریختم از شما هرگاه ترسیدم از شما + گم کرد

الْاِخْوَانِ غُرْبَةٌ + اَلْفَقْرُ سَوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّارَيْنِ + اَلْفَقْرُ كَنْزٌ

برادران غربت است + درویشی سیاهی رو است در هر دو جهان + درویشی گنج است

مِنْ كُنُوزِ اللهِ + اَلْفَقْرُ مَعَ الْقَنَاعَةِ اَحْسَنُ مِنَ الْغِنَى مَعَ الْحِرْصِ

از گنجهای خدا + درویشی با قناعت خوبتر است از توانگری با حرص

مع البین — مع الفضة — مع الطاعة والعین — مع الفقر والقناعة

الفقراءُ کنفسٍ واحدةٍ + الفقیرُ لا یحتاجُ + فکاکُ المرءِ فی

ہمہ درویشان مانند یک جان هستند + درویش محتاج نمی‌شود + رہائی مرد در

الصدقِ + فلانٌ اجوعُ من کلبةِ حَومَل + فلانٌ فاتکٌ

راستی ست + فلان گرسنه‌تر ست از مادهٔ سگ حومل + فلان نهایت بیباک

تاکٌ + فلانٌ قد نصبَ شبکةً + فلانٌ کالکعبةِ یُزارُ ولا یزورُ

نهایت احمق ست + فلان البته بر پا کرد دام را + فلان مانند کعبه ست که زیارت کرده میشود و زیارت نکند

فلانٌ هالکٌ فی الهوالکِ + فلانٌ یأکلُ لیلًا من ایورِ الغلمان

فلان ہلاک شونده ست در بلاکنندها + فلان میخورد وقت شب از ذکرهای غلامان

نهارُ الغیبةِ الاخوانِ + فلانٌ ینتجبُ غیرَ عضاهِهِ + فلتَ فلانٌ

دور بود برو غیبت برادران + فلان برگزیده میکند جز درخت بزرگ خود را + رہائی یافت فلان

بجریعةِ الذقنِ + فلتکن الوجبةُ + فلجُک علی خصمِکَ بالاحتمالِ

بجرعه زنخ شد + پس باید که شود وجبه + فیروزی تو بر دشمن تو موقوف بر آشتی کردن ست

فلیضحکوا قلیلًا ولیبکوا کثیرًا + فما اعتلَّ نسیمُ الصبا

پس باید که بخندند اندک و باید که بگریند بسیار + پس بیمار نشد باد صبا +

الا الحبُّ زهرُ الربی + فواتُ المطلوبِ اهونُ من احتمالِ

مگر سبب محبت شکوفهٔ ربی + فوت شدن مطلب سهل‌تر ست از بردا شتن

الذلِّ فی تحصیلهِ + فوقَ کلِّ ذی علمٍ علیمٌ + فی الحرکةِ

خواری در حاصل کردنش + بالای هر صاحب علم داناست + در حرکت

برکةٌ + فی الدُّورِ راحةٌ للمفقودِ + فی التأخیرِ آفاتٌ + فی القمرِ

برکت ست + در دور آسایش ست برای مرده + در درنگ کردن آفتهاست + در ماهتاب

ضیاءٌ والشمس اضوءُ منهُ + فی اللحظ کل نجارها + فی النار

روشنی است و آفتاب روشن‌تر است از آن + در آتش

والشقر + فی بیته یؤتی الحکم + فی بطن زهمان زاده + فی ذنب

دود و رنج + در خانه‌اش آورده میشود حاکم + در شکم ... زیاده گرد او ... دم

الکلب یطلب الهالة + فی سعة الاخلاق کنوز الارزاق + فی شمك

سگ میجوید هاله را + در فراخی خلقها گنجهای روزیهاست + در بر ...

المرء یشغل عن مذاقته + فی کل شجر نار + فی کل قلب شغل +

گل گلاب بی‌پروائی از چشیدن اوست + در هر درخت آتش است + در هر دل کاری است +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

فارسی شکرست + فال بد بر زبان بد باشد + فال نیکو زدن بهر کاری + فالیز جیان بهر خزان آمده است + فراک جوانمردان دست آویز امید است + فتنه خفته را مکن بیدار + فتنه در خواب است بیدارش مکن + فراخ روزی را با قحط چه کار + فراموشی زیاران لازم افتاده دست دولت را + فربه خواهی خواه مرد آدمی است + فربهی شی دیگر و آماس چیزی دیگرست + فردا که شود خمار که شب مستی + فردا که دیده است + فرزند اگرچه عیب ناکست + در چشم پدر ز عیب پاکست + فرزند کسان ... میکند فرزندی + فرمان پرود و آینده روزنشت + فریب صید باشد خواب صیاد + فریاد شغال ... شغالست + فریاد سگان کم نکند رزق گدا را + فضل و هنر ضایع است تا ننماید + فعل بد کرده را سزا نیست + فکر زاهد دیگر و سودای عاشق دیگرست + فقیر بیش بقدر همت اوست + فاضل نابین که مخدومست + ... در فلان ... بار ...

فیلہ بر جہنم خوردنی بیاید + فہم سخن گر نکند + فیل اگرچہ مردہ ہست لیکن پیچ بتن یار خزینہ

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

فاتحہ نہ درود کہاگئی مردود + فارسی تنگ تو ڈھم ناکرا و لنگری تسود + فال کی کوہ پان
ملا کو حلال ہین + فالودہ کہاتی دانت ٹوٹی تو بلا نسی + فتح داد اتھی ہی فرق
فالودہ ایک بہا ؤ نہیں ہوتا + فضل کری تو پہنچیان عدل کری تو لٹیان +
فقط تعویذ سی کام نہین نکلتا کچہہ کرنا ہی ہوتا چاہی + فقیر کی صورت ہی سوال ہی
فقیر کو کس ہی روشنا کا + فقیر قرضدار لڑکا تینون نہین سمجہتی + فلانا تو بار سر پر ہی
فلانی کی میان نی خسم کیا بڑا کیا کرکی چہوڑ دیا اور بہی بڑا کیا + فوج بی و کیل سلطنت بی دلیل
خزینہ بست و سوم در امثالہای حروف قاف مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

قَاتِلُ الْحَرِیْصِ حِرْصُهُ + اَلْقَادِمُ یُزَارُ وَلَا یَزُوْرُ + اَلْقَاسِمُ مَحْرُوْمٌ +
کشندہ حریص حرص اوست + بازآیندہ سفر زیارت کردہ شود و زیارت نمی کند + بخش کنندہ محروم ست +
اَلْقَاصُّ لَا یُحِبُّ الْقَاصَّ + اَلْقَانِعُ غَنِیٌّ وَاِنْ کَانَ جَائِعًا + قَبَّحَ اللّٰهُ
قصہ گو قصہ گو را دوست نمی دارد قناعت کنندہ تونگرست اگرچہ باشد گرسنہ + زشت کند خدا
مِعْزًى خَیْرُهَا خُطَّةٌ + قَبَّحَ اللّٰهُ سِرًّا عِنْدَ الْمُعْتَدِیْ + اَلْقَبْضُ دَلِیْلُ الْمِلْکِ
بزی را کہ بہتر او خطہ ست + زشت کرد خدای راز را نزدیک ظالم + قبضہ نشان ملک ست +
قَبْلَ الْبُکَاءِ قَدْ کَانَ وَجْهُكَ عَابِسًا + قَبْلَ الرَّمْیِ یُرَاشُ السَّهْمُ + قَبْلَ الرِّمَاءِ
پیش از گریستن بتحقیق بود روی تو ترش + پیش از تیر انداختن پر نہادہ می شود تیر + پیش از تیر انداختن

يملأُ الكنائنَ + القُبلةُ عنوانُ الصلةِ + **قبلَ** الرّمي يُراشُ السهمُ + قبلَ الإيذاءِ

پرکرده شود تیردانها + بوسه آغاز وصل است + کشتن موذی پیش از ایذاست

قد بيّنَ الصبحُ لذي عينينِ + قد حِيلَ بينَ العَيرِ والنَّزَوانِ + القدرةُ

بتحقیق پیدا شد صبح برای صاحب دو چشم + بتحقیق واقع شد حیلوله میان گورخر و جستن

تُذهِبُ الغيظَ + قد يَسُرُّ المرءَ ما يَهُمُّهُ + قد يُرى لذائذُ العيشِ بعدَ المصائبِ +

می برد خشم را + گاه مسرور می کند مرد را چیزی که مقصود باشد او را + گاه لذتهای عیش بعد مصیبتهاست +

قدِّرْ في العملِ تَنْجُ من الزَّلَلِ + قدِّمْ لخروجِك قبلَ الولوجِ + قدِّمْ خيرَك

اندازه کن در عمل تا نجات یابی از لغزشها + پیش کن خروج را پیش از در آمدن + پیش کن تا خود

تُدرِكْ + قد وجدتَ فاغتبِطْ واستكرمتَ فاربِطْ + قد هاجتْ

بازیابی خود را + بتحقیق یافتی پس آرزو ببر + چیزی نفیس گرامی پیدا کردی پس ببند + بتحقیق در هیجان

زُبراءُ + قد يبلغُ الخضمُ بالقضمِ + قد يرتقُ بالقليلِ فيكفي ويُخرقُ

زبراء + گاهی سیر شدن بهمه دهان بجهت خوردن کناره دندان + گاهی مرمت می شود با اندک پس کفایت

بالكثيرِ فلا يكفي + **قرابةُ** الودادِ خيرٌ من قرابةِ الولادِ + قرّبِ الأسرارَ

نشود با بسیار پس کفایت نمیکند + نزدیکی دوستی بهتر است از نزدیکی ولادت + نزدیکی بدار

مُصِرًّا + قرِّبْ لحمارِك من الرّدهةِ ولا تقلْ له سأْ + القرضُ مقراضُ المحبّةِ +

گزند رساننده را + نزدیک کن خر را از مغاک و مگو مر او را که برو + قرض مقراض دوستی است

القردُ في عينِ أُمِّها حسنةٌ + القريبُ من تقرّبَ لا من تنسّبَ + قرينُ المرءِ

بچه بوزینه بنظر مادر خوش است + قریب کسی است که نزدیکی شد نه کسی که خویشی کرد + یار مرد

دليلُ عقلِه + القشعمُ رهيشٌ + **قصيرةٌ** من طويلةٍ قضى

نشان عقل است + شیر بیشه سخت گیر است + کوتاه از دراز است + حکم کرده

الامر الذی فیه تستفتیان + قضیة ولا ابا حسن لها + قطرة

امری که در ان فتوی طلب میکوید + قضیه ایست و نیست ابا حسن برای ان قضیه + قطره

علی قطرة اذا اتفقت نهر + ونهر الی نهر اذا اجتمعت بحر +

بر قطره وقتیکه جمع شود نهرست + و نهر بسوی نهر چون جمع شود دریاست +

القعود خیر من اخلاق العجائز + قلب الاحمق فی

شتر جوان بهترست از خلقهای پیرزنان + دل نادان در

لسانه + قلب الاحمق وراء لسانه + قلب المؤمن عرش الله

زبان اوست + دل احمق جز زبان اوست + دل مومن عرش خدای

تعالی + قلب المؤمن مرآة الصفاء + قلبت له ظهر المجن + قلة

تعالی ست + دل مومن آئینه صفائی ست + برگردانیده شد برای وی پشت سپر + کمی

العیال احدی الیسارین + قلة الکلام یستر العیوب +

عیال یکی از دو توانگری ست + کمی سخن می پوشد عیبها را

قل کل یعمل علی شاکلته + قل لا یستوی الخبیث والطیب +

بگو هر یک عمل میکند بر روش خود + بگو برابر نمی شود پلید و پاک +

القلم احدی اللسانین + القلوب مع القلوب تتشاهد + القلوب

قلم یکی از دو زبان ست + دلها با دلها گواه میشود + دلها

تتشاهد والضمائر تتناجی + قلیل عاجل خیر من کثیر آجل +

گواه میشود و نهانها راز میگوید + اندک بی مهلت بهترست از بیشتر با مهلت +

قلیل فی الجیب کثیر فی الغیب + قلیل النار تخمد بالریح [illegible]

اندک در گریبان بیشتر در غائب ست + اندک از آتش سرد می شود بسبب باد

كَثِيرُهَا تُوقِدُ مِنْهَا + اَلْقَلِيلُ مِنَ التَّدْبِيرِ اَبْقَى مِنَ الْكَثِيرِ مَعَ التَّبْذِيرِ +

بیشتر از آتش افروخته کرده میشود از هوا + اندک از تدبیر باقی تر است از بیشتر با تبذیر +

اَلْقَلِيلُ النَّافِعُ خَيْرٌ لَكُمْ مِنَ الْكَثِيرِ الضَّارِّ + اَلْقَلِيلُ يَدُلُّ

اندک سودمند بهتر است برای شما از بیشتر ضرر کننده + اندک دلالت میکند

عَلَى الْكَثِيرِ + اَلْقَمِيصُ بِالْقَمِيصِ + اَلْقَنَاعَةُ اِلَى الْغِنَاءِ +

به بیشتر + پیراهن مقابل پیراهن است + قناعت بسوی توانگری است +

اَلْقَنَاعَةُ اَفْضَلُ الْغِنَاءِ + اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى + اَلْقَنَاعَةُ مَالٌ لَا يَنْفَدُ

قناعت بزرگتر توانگریست + قناعت گنجیست که فانی شود + قناعت مالیست که کم نشود

اَلْقَنَاعَةُ مِنْ طَبْعِ الْبَهَائِمِ + قَوِّ حُ وَالْطِفْ + قَوْلُ الْعُطَارِدِ مِنْ

قناعت از طبیعت جانور انست + قطع کن و لطف کن + سخن عطارد از

دَقَائِقِ السُّنْبُلَةِ + اَلْقَوْلُ مَا قَالَتْ حَذَامِ + اَلْقَوْلُ بِحَسَبِ

باریکیهای سنبله است + سخن چیزیست که گفت حذام + سخن موافق

هِمَّةِ الْقَائِلِ يَقَعُ وَالسَّيْفُ بِحَسَبِ عَضُدِ الضَّارِبِ يَقْطَعُ

همت گوینده واقع میشود و شمشیر موافق بازوی زننده میبرد

قَوْلُ الْمَيْتَةِ مَيْتَةٌ + قَيْدُ الْمَاءِ اَشَدُّ مِنْ قَيْدِ الْحَدِيدِ + بِئْسَ الْقَيْدُ

سخن مردار مردار است + قید آب سخت تر است از قید آهن + قید است

وَالرِّقَّةُ + قِيلَ لِلْبَغْلِ مَنْ اَبُوكَ قَالَ الْفَرَسُ خَالِي + قِيمَةُ الْمَرْءِ

و فراخی و درازی + گفته شد برای استر که کیست پدر تو گفت اسپ خالوی من است + قیمت مرد

هِمَّتُهُ + قِيمَةُ الْمَرْءِ مَا يُحْسِنُهُ

همت او ست + قیمت مرد چیزی است که آنرا نیکو کند او را

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

الف قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت + نوشیروان نمرد که نام نکو گذاشت +
قاضی بدو گواه راضی + قاضی به رشوت راضی + قاضی چیست گواه سست +
قاضی از پس اقرار نشنود انکار + قاضی ار با ما نشیند برفشاند دست را + محتسب
صاد و دال گر می خورد معذور دارد مست را + قحبه چون پیر شود پیشه کند دلالی + قدر
عافیت کسی داند که بمصیبتی گرفتار آید + قدر زر زرگر شناسد قدر جوهر جوهری +
قدر عیسی کجا شناسد خر + قدر نعمت ست بعد زوال + قدم نامبارک و مسعود +
ر گر بدر یار و دبار دود + قرآن را از لوح زر چه زیب + قرب سلطان آتش ست
از وی بترس + قرض که از هزار گذشت نان و گوشت باید خورد + قرض حیض دانست +
سین قرض شوهر دانست + قرض بغدا و بدست + قرض نداری برو به پشت بخواب + قسم برای
صاد و ضاد خوردنست + قصه کوتاه + قضای نبشته نباید سترد + قضیه زمین بر سر زمین +
طا قطب از جا نمی جنبد + قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود + قطع نظر از کشف و کرامات
فا دیگر حضرت تاسیخوان نیز هستند قفازدن گردن کشا گردن زدنست و سیلی
لام خوار افراد والی خارش کردن + قفل بدریا نمیتوان زد + قفل بر در آسمان نه + قلاده به از سگ +
قلم رفته را چه چاره کند + قلم چو الم رسید + قلم بخت من شکسته سرست + قلم اینجا رسید
میم وسر بشکست + قلندر هرچه گوید دیده گوید + قلیه از مزه درگذشت + قمار و راه قمار +
نون و واو قناعت توانگر کند مرد را + قول مردان جان دارد + قهر درویش بر جان درویش +
ها یا قهر درویش بر جان درویش + قیامت گرچه دیر آید بیاید + قیمت بی حکمت نیست + قیمت زعفران چه داند خر +

گنجینه سوم در امثال هندیه

الف قاضی جی دبلی کیون هوی شهر کی اندیشی سی + قاضی کی گهر کی چوهی سیانی + قاضی کی موچه + قاضی نیا کرکا

گھر تو آئی دیگا + قاضی بھیڑا ہرا رہی پر بندہ نہ ہارا + قاضی کی موسل میں نارڑا + قاضی کی لونڈی مری سارا شہر آیا قاضی مری کوئی نہ آیا قبر پر قبر نہیں ہوتی + قبر کا منہ جھانک آئی ہیں قرآن پر قرآن رکھنی کا کیا مضایقہ + قرض کا نہ مہانی کی لونڈون ماروانے کی قرض کی کیلیان ہوتی ہی قسمت کی لکھی کو کوئی میٹ نہیں سکتا + قسم کھائی کی لیی ہی قصائی بچہ کبھی نہ سچا جو سچا سو کچا قصبی دلال قل ہو + قلمی کھا لکھی قند لٹین اور کو ہلون پر مہر + قوت تھوڑا امنزل بڑی + قہر ... اور بسا ہی وال ہی سلا خزینہ بست و چہارم در مثلہای حرف کاف ختم شد

گنجینہ اول در امثال عربیہ

كَادَ مَجدُ عَادٍ وَكُلَيبُ وَائِلٍ + كَادَ العَرُوسُ يَكُونُ

گرویدہ ... تمجد عاد و کلیب بر بنی وائل + نزدیک ست کہ عروس شود

مَلِكاً + كَادَ الفَقرُ يَكُونُ كُفراً + كَادَ المُنتَعِلُ يَكُونُ رَاكِباً + كَالأَرنَبِ تَرجُو الجَنَّةَ

پادشاہ + نزدیک ست کہ فقر شود کفر + نزدیک ست کہ نعل پوشندہ شود سوار + کافر چو امید وارد

مِن مُسلِمٍ شَحِيحٍ + كَالإِبرَةِ تَكسُو العُرَاةَ وَجِسمُهَا

از مسلمان بخیل + مانند سوزن کہ می پوشاند برہنہ را و حال آنکہ بدنش

عُريَانٌ + كَالأَشقَرِ إِن يَتَقَدَّم يُنحَر وَإِن يَتَأَخَّر يُعقَر + كَالبَائِعِ

برہنہ ست + مانند شتر سرخ موی اگر پیش شود ذبح کردہ شود و اگر پس شود پی زدہ شود + مانند فروشندہ

الكَبَّةَ بِالهِبَةِ + كَالبَاحِثِ عَنِ الشَّفرَةِ + كَالبَحرِ يُغرِقُ

اسپ عوض جامۂ کہنہ + مانند جویندہ از کارد + مانند دریا غرق میکند

كُلَّ مَا أُلقِيَ فِيهِ + كَالبَلَايَا دُونَ سُهَا فِي الوَلَايَا + كَالحَصَى يُنجَرُ

چیزی را کہ انداختہ شود در آن + مانند ... می شتر کہ بر سر قبر آنہا ... مانند حصی ...

يُحِبُّ مولاه + كالشاة تبحث عن سكين جزارها + كالفاخرة

بندهٔ مالک خود + مانند گوسپند که می جوید از کارد قصاب + مانند زن فخرکننده

بحدج ربتها + كالقابض على الماء + كالكبش يحمل شفرة

بحد می بیند پالان خود را + مانند قبضه کننده بر آب + مانند کبش که برمیدارد کارد را

وزنادة + كالممهودة من مال ابيها + كالممهودة احدى

وزناد را + مانند زن مهر داده شده از مال پدر خود + مانند زن مهر داده شده یکی

خدمتيها + كالمهدر في العنة + كان حمارا فاستأتن +

از دو پاره تجمن او + مانند شتر بانگ کننده در حظیره + بود خر نر پس ماده خر شد +

كان تلك من جراب النورة + كان كراعا فصار ذراعا +

بو بهای نواز انبان آهک + بود پاچه پس گردید ذراع

كانت وقرة في صخرة + كانما على رؤوسهم الطير + كانه

بود وقره در سنگ بزرگ + گویا که بر سرهای ایشان پرنده است + گویا که وی

بيضة الديك + كانه قاعد على الرفد + كانه قلم يكتب

تخم مرغ است + گویا که وی نشیننده است بر پالان + گویا که وی قلم است که می نویسد

السعادة وهو عريان + كانوا كامس الذاهب + كبر عمرو

نیکبختی را و حال آنکه وی برهنه است + بودند مانند دی روز رفته + کلان شد عمرو

عن الطوق + كبرق الخلب + كتخلل الفاصل بين المصاف

سبب طوق + مانند برق بی باران + مانند در میان آمدن فاصل میان چوب

لجامها + كثرة الاختلاف في شيء دليل كذبه + كثرة

دو پوست آن + کثرت اختلاف در چیزی نشان دروغ اوست + کثرت

التواضع علامة النفاق + كثرة الخلاف شقاق + كثرة الآمال

تواضع نشان نفاق ست + کثرت خلاف دشمنی ست + کثرت امید ها

تقطع اعناق الرجال + كثرة العقاب يوجب البغضاء + كثرة

می بُرد گردنهای مردمان را + کثرت عقاب موجب می شود دشمنی سخت را + کثرت

العلف لا يهول القصاب + كثرة الوفاق نفاق + كثير الحسد [illegible]

گوسپند نمی ترساند قصاب را + کثرت موافقت نفاق ست + بیشتر [illegible]

يكفيه قليل من النار كثير النصح يهجم على كثير الظنة + كحسو

کفایت میکند آنرا اندکے از آتش بیشتر بینا ناکامی در آید بیشتر تهمت + مانند آب خوردن

الديك كدودة القز الكذب أعظم الخطايا + كذبة صباغ

خروس ۳ مانند کرم ابریشم + دروغ بزرگترین گناهانست + انکار کرد و از انکار رنگرز

الكذوب متهم وان صدقه بحسو وصحت حجته + الكذوب

بسیار دروغگو تهمت داشته شده ست اگرچه باور کند آنرا زبانش و هویدا شود دلیلش بسیار دروغگو

يعشي ولا يغدي الكراث على البقر + الكريم إذا وعد

طعام شب میخورد و طعام بامداد نمیخورد + آبهای راه رود با برگا و دشتی ست + جوانمرد چون عده کند

وفى + الحرب المختار من استوى عنده الذهب والأحجار +

وفا کند + جوانمرد برگزیده کسی ست که برابر باشد نزد او زر و سنگها +

الكسب حبيب الله + كسدت اليواقيت في بعض الأوقات

روزی جستن محبوب خداست + ناروان شد یاقوتها در بعضی جاها +

الكسل باب من الزندقة + كسير وعوير وكل غير خير +

سستی دریست از بے دینی + شکسته است و عویر و هر [illegible] نیست +

کطالب القرن جدعت اذناه کفاک من عیوب

مانند جوینده شاخ که بریده شد هر دو گوشش از بن + بس شد ترا از عیبها

الدنیا ان لا تبقی کفاک همًا علمک بالموت + کف بحث

دنیا اینکه باقی نمی‌ماند + پس شد ترا از روی اندوه علم تو بمرگ + یک بحثه القبیص

کف سخاوت کنز علم + کفت مال و بیتیه + کفر سنی رهان الکفران

بهتر ست از گنج علم + لئیم [illegible] شتابی کردن ست + سوزنده بینه مانند در واب گرو + کفران نعمت

اشد من الکفر + کفی بالموت واعظًا + کفی بالشیب داءً +

سخت تر ست از کفر + بس شد مرگ از روی پند دهنده + بس شد پیری از روی بیماری

کفی الحسود حسده + کفی المحسود حسد ه کلا جانبی

بس شد حاسد را حسدش + بس شد برای حاسد حسد وی + هر دو جانب

هر شیء لهن طریق + کلا زعمت العیر لا یقاتل + الکلاب علی

هر شیء برای آن زنان راه ست + چرا گمان کردی گو خر را که نمی‌کشد + بگذار سگها را بر

البقر + کلام الملوک ملوک الکلام + کلام المرء بیان فضله و

گاو وحشی + کلام پادشاهان پادشاهان کلام ست + کلام مرد بیان بزرگی اوست

ترجمان عقله + کلام اللیل یمحوه النهار + کلام المجانین

و بیان عقل اوست + کلام شب نابود میکند آنرا روز + کلام مجنونان

لا یعتبر + کلام لین وظلم بین + کلام العاقل اکثره مال و

اعتبار کرده نمی‌شود + کلام نرم و ستم هویدا + کلام دانا بیشتر او مال ست و

کلام الجاهل اکثره وبال + کلام کالعسل وفعل کالاصل +

کلام نادان بیشتر او وبال ست + کلام مانند شهد ست و فعل مانند خار دراز است +

كَلَامُكَ كَمَالُكَ + اَلْكَلَامُ يَجُرُّ الْكَلَامَ + كُلُّ اَزَبَّ

کلام تو کمال تست + کلام میکشد سوی کلام + هر شتر بسیار موی

نَفُورٌ + كُلُّ امْرِءٍ فِيْ بَيْتِهِ صَبِيٌّ + كُلُّ امْرِءٍ فِيْهِ مَا يُرْطِيْهِ + كُلُّ امْرِءٍ

رمنده است + هر مرد در خانهٔ خود کودک است + هر مرد در وی هست چیزی که تر نماید او را + هر مرد

يُعْرَفُ بِقَوْلِهِ وَيُوْصَفُ بِفِعْلِهِ + كُلُّ اَدَاةِ الْخَيْرِ عِنْدَ سَمِيَّتِنَا +

شناخته می شود بسخن خود و وصف کرده میشود بفعل خود + هر وسیلهٔ نیکی نزد یک همسر خود است +

كُلُّ اِنَاءٍ يَتَرَشَّحُ بِمَا فِيْهِ + كُلُّ الْحِذَاءِ يَحْتَذِي الْحَافِي الْوَقِعُ +

هر آوند میچکد بانچه در ویست + هر کفش را نعل میکند در پای برهنه پاکه پای سوده است از

كُلُّ النَّاسِ رَاضٍ عَنْ عَقْلِهِ + كُلُّ اَمْرٍ مَرْهُوْنٌ بِوَقْتِهِ + كُلُّ اَمْرٍ يَكُوْنُ

همه مردمان راضی اند از عقل خود + هر کار گرو داشته شده است بوقت خود + هر کاری که باشد

بِالْعَجَلَةِ لَا تَدُوْمُ اَيَّامُهُ + كَلْبٌ عَسٌّ خَيْرٌ مِنْ كَلْبٍ رَبَضَ + كَلْبٌ

بشتابی همیشه نمی ماند روزهای او + سگی که شب پاسبانی کرد بهتر است از سگی که بر زانو نشسته است + سگ

اَجْوَلُ خَيْرٌ مِنْ اَسَدٍ رَابِضٍ + اَلْكَلْبُ يَنْبَحُ وَالْبَدْرُ يَلُوْحُ + كُلُّ جَدِيْدٍ لَذِيْذٌ

بسیار نافع بهتر است از شیر زانو نشسته + سگ بسیار آواز کننده است و ماه شب چهارده هم هویدا میشود + هر نو لذیذ است

كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُوْنَ + كُلُّ حَيٍّ تَابِعُ اَثَرِهِ + كُلُّ ذَاتِ صِدَارٍ خَالَةٌ + كُلُّ ذَاتِ

هر گروه بانچه نزد اوست شادان اند + هر قبیله پیروی کردن نشان خود را + هر زن صاحب پیراهن خاله است + هر

ذَيْلٍ تَخْتَالُ + كُلُّ سِرٍّ جَاوَزَ الْاِثْنَيْنِ شَاعَ + كُلُّ شَاةٍ بِرِجْلِهَا

صاحب دامن ناز میکند + هر رازی که تجاوز کرد دو لب را مشهور شد + هر بز بپای خود

سِقَاطٌ + كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ + كُلُّ شَيْءٍ كُتِبَ عَلَى الْاِنْسَانِ

لغزنده است + هر چیز هلاک شونده است مگر ذات او تعالی + هر چیزی که نوشته شده بر انسان

لا یکون الا ازبّ الا نفورا لانه تنبت علی حاجبیه شعرات فاذا ضربته الریح نفر کذا فی الصحاح

۲ صدار بروزن کتاب جامه که سر زن مانند مقنعه است و دامن آن بر سینه و هر دو دوش است بالفارسی ... کذا فی منتهی الارب

۳ ...

يَحُدُّهُ + كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ اِلَى اَصْلِهِ + كُلُّ شَيْءٍ اَخْطَا الاَنْفَ جَلَلٌ +

می یابد آنرا + هر چیز باز میگردد بسوی اصل خود + هر چیز

كُلُّ شَيْءٍ يُحِبُّ وَلَدَهُ حَتَّى الْحُبَارَى + كُلُّ شَيْءٍ مِنَ الظَّرِيفِ

هر چیز دوست میدارد بچه خود را تا آنکه حباری ف ۳ هر چیز از ظریف

ظریف است + كُلُّ شَيْءٍ مَهَهٌ مَا خَلَا النِّسَاءَ وَذِكْرَهُنَّ + كُلُّ شَهْرٍ لَا

ظریف است + هر چیز آسانست جز زنان و ذکر ایشان + هر ماهی که نیست

خَيْرَ فِيهِ عَدُّكَ اَيَّامَهُ جُنُونٌ + كُلُّ صَيْدٍ فِي جَوْفِ الْفَرَا +

نیکی دران شمار کردن تو روزهای آن را دیوانگیست + هر شکار در شکم گور خر است ف ۴

كُلُّ ضَبٍّ عِنْدَهُ مِرْدَاتُهُ + كُلُّ طَوِيلٍ اَحْمَقُ + كُلُّ فَحْلٍ

هر سوسمار نزدش سرکشی اوست + هر دراز قد نادان است + هر نر

يُمْذِي وَكُلُّ اُنْثَى تَقْذِي + كُلُّ فَتَاةٍ بِاَبِيهَا مُعْجَبَةٌ +

مذی آرد و هر ماده قذی می افگند + هر زن جوان به پدر خود خوشنود شونده

كَلَّفَنِي الاَبْلَقَ الْعَقُوقَ + كُلُّ قَصِيرَةٍ فِتْنَةٌ + كُلْ قَلِيلًا

تکلیف داد مرا ابلق عقوق را ف ۹ هر زن کوتاه قد بلاست + بخور اندکی

تَعِشْ كَثِيرًا + كُلُّ كَلْبٍ بِبَابِهِ نَبَّاحٌ + كُلُّكُمْ يَطْلُبُ صَيْدًا + كُلٌّ

زندگی کن بیشتر + هر سگ بدروازه خود بسیار آواز کننده است + همه شما میطلبد شکار را + هر کس

مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ + كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ + كُلُّ مُدَّعٍ كَذَّابٌ +

آسان کرده شده است برای آنچه پیدا کرده شد برای وی + هر که بالای زمین است فنا شونده است + هر مدعی بسیار دروغگو است

كُلُّ مَخْلُوقٍ سَيَمُوتُ + كُلُّ مَرْزُوقٍ سَيَفُوتُ + كُلُّ مَكْتُوبٍ

هر مخلوق نزدیک است که بمیرد + هر روزی داده شده نزدیک است که فوت شود + هر نوشته

كَائِنٌ + كُلُّ مُصِيبَةٍ أَخْطَأَتْكَ شَوًى + كُلُّ مَنْ أَقَامَ شَخَصَ وَ

شدنی ست + هر مصیبت که خطا کند ترا سهل ست + هر کس که اقامت کرد تنها ورخند و

كُلُّ مَنْ زَادَ نَقَصَ + كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ + كُلُّ تُجَّارٍ إِبِلٍ

هر کس که زیاده کرد ناقص گردد + هر جان چشنده مرگ ست + هر رنگ

تُجَّارُهَا + كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ + كُلٌّ يَحْصُدُ مَا زَرَعَ وَيُجْزَىٰ

حسب دست **ف۳** هر کس عمل میکند بر نیت خود + هر کس درو میکند آنچه کشت کرد و پاداش داده

مَا صَنَعَ + كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ + كُلُّ يَوْمٍ أَبْتَرَ + كُلُّ بِحَارٍ النَّارُ إِلَىٰ

آنچه عمل کرد + هر روز وی در حالت ست + هر روز ابتر ست **ف۴** هر کس میکشد آتش را سوی

قُرْصِهِ كَمَالُ الْعِلْمِ فِي الْعَمَلِ + كَمَالُ الْجُودِ الْاعْتِذَارُ مَعَهُ + كَمَا

کلیچه خود + کمال علم در عمل ست + کمال سخاوت اعتذار ست با وی + چنانکه

تَزْرَعُ تَحْصُدُ + كَمَا تَدِينُ تُدَانُ + كَمُسْتَبْضِعِ تَمْرٍ إِلَىٰ هَجَرٍ + كَمُعَلِّمَةِ

کشت میکنی درو میکنی + چنانکه میکنی پاداش داده میشوی + مانند بضاعت کننده خرما تا هجر + مانند زن تعلیم

أُمِّهَا الْبِضَاعَ + كَمْ مِنْ مُؤْمِنٍ فِي قَبَاءٍ وَكَمْ مِنْ كَافِرٍ فِي عَبَاءٍ + كَمْ

که مقصودش جماع ست + بسیار از مومن در قبا ست و بسیار از کافر در گلیم ست + بسیار

مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللهِ + كَنَدْمَانَيْ

از گروه اندک غالب شود گروه کثیر را به پروانگی خدا + مانند دو همنشین

جَذِيمَةَ + كُنْ عِصَامِيًّا وَلَا تَكُنْ عِظَامِيًّا + كُنْ لَيِّنًا وَلَا تَكُنْ عَبُوسًا +

جذیمه + باش عصامی **ف۹** و مباش عظامی **ف۱۰** باش نرمی کننده و مباش ترش رو

كُنْ هِلَالًا وَلَا تُبَالِ مَا صَنَعْتَ + كُنْ يَهُودِيًّا وَلَا تَلْعَبْ بِالتَّوْرَاةِ

شو ماه نو و باک مدار آنچه عمل کردی + شو یهودی و بازی مکن به توریت

الكوفيُّ لا يُوفي كيف تُوفي ظهر ما أنت راكبه

کوفی ایفا نمیکند + چگونه نگاه بدارد پشت آنرا که تو سوار او هستی

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

کار بکار آگاه در انسان دگرست + کار نیکو کردن از پر کردنست + کارها نیکو شود لیکن بصبر +
کارها نیست کار استادست + کاری که نکو نشد نکو شد که نشد + کاری که نه کار تست زنهار مکن +
کاری که بعقل در نیاید دیوانگی در او بباید + کار را کار فرما میکند + کار کباب ریگ خوردنست +
کار امروز بفردا نباید گذاشت + کار بچه خام و عقل غلام کم + کارها را کار فرما آب تابی میدهد +
کارد باستخوان رسیده + کارد دستهٔ خود را نمی برد + کاسه از آش گرم تر + کاسهٔ لولیان جدا +
کاسهٔ همسایه پا دارد + کاشکی پیری بی پیری + کاه همه را انگشت خود پندارد + کالای بد بریش
خاوند + کاه در کاهدان نمی ماند + کاه کهنه بباد میدهد + کا لکی بخور و راکی برو + کاهل را یک
کار فرما و صد پند سرا بشنو + کبوتر با کبوتر باز با باز + کند همجنس با همجنس پرواز + کجا گیر
سر بسته جای ... + کجا بنگاله کجا نور باقی + کج دار و مریز + کج نشین و راست گو + کرده خویش
آمدنی پیش + کردی و مردی + کرمی بکعبه که گنگی هوا + کرمی که مصحف خورد از و بالش چه غم +
کرمش مایهٔ سرگردانیست + کرم نما و فرود آ که خانه خانهٔ تست + کریمان دست ... ارند مهمان
طفیلی را + کریم را صد دینار خرج شود و بخیل را هزار + کس چه داند که پس پرده که زیبا است
و که زشت + کس نگوید که دوغ من ترش است + کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من +
کس نیاید بزیر سایهٔ بوم + ور همای از جهان شود معدوم + کس نیاید بخانهٔ درویش + که خراج
زمین و باغ بده + کس نیاموخت علم تیر از من + که مرا عاقبت نشانه نکرد + کسی را
که اشتر ... انداز + کسی که پیچاست که او دامنی نیالودست + کسی که جامه ندارد و دامن از کجا

کسی که نیارد نشان پدر * تو بیگانه خوان و نخوانش پسر * کعبتین فلک بر خوش مهره
بر می چیند * کفچه زدی کفچه زدی حلوا گو * کفش دوز چرم آلوده خاید و نعمت پاک خورد * کفن دزد
شب از مرده نترسد و روز از زندگان برد * کلان باز تو باشی چه عقل تا بشد * کلاه احمد
بر سر محمود می نهد * کلاغ بهر دو پا به دام می افتد * کلاغی تگ کبک در گوش کرد * تگ خویشتن را
هم فراموش کرد * کلنگ چاه کن را آب دادن حاجت نیست * کلوخ انداز را پاداش سنگ
کمان چون بکشیدن شکسته گشاده شود * کمتر بخور و نازکی بکش * کنج [illegible] بالانشین * کر خور
جان من است * کی یاد کرد شما * کند هر چه خواهد برادر خیمه نیست * کوتاه خرد شد به از نادان
بلند * کودکی که بعقل پیر بود نزد اهل خرد کبیر بود * کور و نظر بازی * کور چه خواهد دو چشم
کور بکار خود بیناست * کور احتیاج چراغ ندارد * کور را تماشای گلستان چه کار * کوری به از
نادانی * کوزه گر در کوزه شکسته آب میخورد * کوزه همیشه از چاه درست بر نمی آید * کوزه نو دو روز
آب را سرد دارد * کوشش چه سود چون نکند بخت یاوری * کوشش بنیاد بهشت و همه
[illegible] کوه بکوه نمی رسد آدم به آدم می رسد * کوه کندن
کاه بر آوردن * کوه [illegible] پیش [illegible] * که آنچه [illegible] تمام است * [illegible] طالب از زبان [illegible] که
بخشش [illegible] بزیارت خلق * که دانه [illegible] مثل [illegible] * که خواجه
خود در دستش [illegible] * گنج [illegible] * که گرد
که نیافت * کی [illegible] سبب * کنه هر چه کوی گوید [illegible] * که محرم
[illegible] شود * [illegible] شب [illegible] شهرستان بود و کس با
که هر که [illegible] نظر عیب کند * که هیچ [illegible] رخت بی رنگ * که [illegible] باد خود
کی آید [illegible] مشکل دارد * کیمیا گر [illegible] گنج [illegible] انبار یافته

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

کالی باڑہ نام ملوا کالڈی سپاہی نام سردار کا * کاٹھ کی گھوڑی دوڑاتی ہین * کاٹھ کی
ہانڈی بار بار نہین چڑہتی * کاٹھ کا اُلّو * کاجل سب کوئی دے چتون بہانت بہانت *
کاجل نہ پایا کو بیا دیسا پایا * کالا سانپ کہانا عضا بہر جینا * کاغذ کی ناو آج نہ ڈوبی کل
ڈوبی * کاغذ کی گھوڑی دوڑاتی ہین * کاکا نگری ساتگا * کاکا کی بہینس بھتیجی کی تو ند * کاگا رلے
کالی بادل ڈراونی دہولا برسن ہارے * کالی کی آگی چراغ نہین جلتا * کالی کی سی ایک لہر جاتی ہے
کالی سر کا ایک نہین چھوڑا * کالی کو سون * کالی ہانڈی ہی سہی * کالک کی کوٹھری مین جو جاے گا
اوسی ٹیکا لگی گا * کالا الف نہیلی ہاتھ پاون * کالا مُنہہ کر چاٹ دکھلاوی تب لالن کے
لالی پاوی * کالا مُنہہ کریل کی دہنت * کال کا مارا * کال جواری * کام کا نہ کاج کا سیر بہر
اناج کا * کام چور نوالی حاضر * کام اپنا ہی کام ہی * کام پیارا ہی چام نہین پیارا * کانی
چوٹ کنونڈی ہینٹ * کانی پہی گوڑ دی باو تیری سہاتی بول * کانی کی ایک رگ سوا
ہوتی ہی * کانی کو کانا پیارا * کانی کو کون سراہی کانی کا میان * کانی اپنا ٹینٹ نہ نہارے
اورونکی پہٹلی دیکہتی پہری * کانا ٹٹو اور بد بوتر * کانا دوزخی کا ناموکو بہاتی نہین اور کانی بن
سہاتی نہین * کان پر جون نہین چلتی * کان مین تیل ڈالی بیٹھی ہین * کان ڈالی چلی جاو
کان کہل گئی * کانٹی پر کی اوس * کانٹی پر کی بہنبہیری * کانٹی بوی ببول کی آم کہان سی ہوئی
کب تک ابس ہو تو اوتانا چلی * کب موٹی کب کیڑی پڑی * کبہی ناو گاڑی پر کبہی گاڑی
ناو پر * کبہی گی دن بڑی اور کبہی کی رات بڑی * کبہی تو سہا چوتری اور کبہی دسیلی جلاست *
کٹ مر اپنی جگ بہاتا کہانا کہائی من بہاتا * کتا ہی دہوبی کا نہ گہر کا نہ گہاٹ کا
کتا چوک کہ چہا ہی چکی چاٹنی جای * کتا پائی تو سوا من کہائی نہین تو دیا ہی چاٹ رہ جاے
کتا ہی بیٹہتا ہی تو دم ہلا کر بیٹہتا ہی * کتی کا گوہ نہ لیپنی کا نہ پوتنی کا * کتی کا مغز کہایا ہی
کتی تیرا مُنہہ نہین تیری سائین کا مُنہہ ہی * کتی کو گہی نہین پچتا * کتی کی لسیلی پیٹھ کی * کتی کو

دُم بارہ برس زمین مین گاڑی پھر ٹیڑھی کی ٹیڑھی + گتیا چور سے مل گئی پہرا دے سو کون +
کتیا کی چھنالی مین پھنسی ہین + گٹی پریون گٹی گاگا ہوگا سیکھی گانا + گٹا کھری کھائی دن
بہلائی کہری بہائی گھر کو آئی + گھور بکی تو ابتک نہین گئی + گھی شکر ہت بہرو اور حجمن
پڑی لکیر ہا لی ہین کی عاشقی گلی پڑی زنجیر + گچھی پنیٹی دستر خان کا شکر + گچھ اندیشی گچھی گز
کی پسنت کی بہی خبر ہی + گچھ تم سمجھی کچھ ہم سمجھی + گچھ تو دال مین کالا کالا ہی + گچھ تو خلل ہے
کہ جس سی یہ خلل ہی + گچھ کھو ہی کی سکھتی ہین + گچھ کہیت کیلی گچھ جانتی ڈھیلی + گچھ تیری ہو کہا اپنا
کام کیا ہی + گچھ دیتی ہو کہا یہ شرارت بند یکو نہین آتی + گچھ جیتی گڑ سی ملی ہو آتی گر ماٹی استاد
گر یا شاگرد + کرتب کی پڑیا + کرتو ڈر نکر تو خدا کی غضب سی ڈر + کر سو آکہا سو + کر گا جو کر
تماشی جاتی ناحق جوتی اٹہا لاتی + کرم کا ہیٹا کبھی کری + بر سیاہ جاتی کہ تجربہ ہی + کرم کی
بلبل ایکانی کی سیر ہوگیا دلیا + کرم کسان کسو جن بانی اور کری سو آپنی جانی + کر کی داڑہی والا
پکڑا جاتی چوتہی والا + کریال مین غلیلا لگا + کری بیٹ گیہون کہیت آجوا ئے
منڈی کہا + گڑہی مین کو لا کس بری پڑتا پالی + کس باغ کی مولی + کسیکا ہاتھ چلی کسیکی
زبان چلی + کسیکو تو نہین دکھائی دیتا ہی کسیکو آرسی مین + کسیکی بنگن بیائی کسیکی پٹت
لکڑی کی چور کو گردن نہین آتی + کل کا اٹہا آفت ہی + کل کا لیسا دیو بہائی آج کا لیسا
دیکھو آتی + کل کس نی دیکھی ہی + کلنک کا ٹیکا + کلواڑ کی اگاڑی ارقصائی کی پچھاڑی کبھی کہلی
جاتی ہی + کما دین خانخانان اڑا دین میم + کماؤ پوت کلیجی ہوت + کمبخت گئی بات تو ہی
اترونی کی بات + کمر مین توشہ تو راہ کا بھروسا + کمتہ تیری بات میرا دل بہاگن ناؤن
گنڈن کو جاؤن کہیڑن کو + کنوا ابھاگی کنوئی کا پانی نہین بہیگا + کنوئی کی مٹی کنوئی ہی کو
لگتی ہی + کنوئی جہکائی جین + کنوئی مین بہنگ پڑی ہی + کنو دان مین بانس لوائی + کوا
جاڑی کا دوات + کوا کلسا جہال لا یا پیالا گیا + کوا ہنس کی چال سیکھتا تھا اپنی بہی چال

بہول گیا + گوا ناک لی گیا ناک کو نہیں دیکہتی کوئی کی نہی دوڑی جاتی ہیں + کو منہ گرد نیک
پیشانی جہ افزادیکی یہی نشانی + کو نہی وہی کیچ ہاتہ لگی + کو نہی کہلی کو ہاتہ نہ لگاؤ گہر بار تمہارا ہے +
کو دون دیکہ پڑہی ہیں + کوڑی نہیں گانٹہہ میں اور باتی لوہر کی سیر + کوڑی کی واسطی مسجد ڈہاتی ہیں +
کوڑہ اور ڈیٹ + کوڑہ میں کہاج + کوڑی کی جون نہیں ہوتی + کوس نجلی بابا پیاسی + کونچی ریز
اسیسی مری + کو کہسہ کی آنچ سہی جاتی ہی پٹرو کی آنچ نہیں سہی جاتی + کولی کا گہر جلی قلندر کیٹہ اتا کمر +
کونڈہا کا ڑہی جہوئی ہی + کون [illegible] ہوا اتالیق ہو سمجہانی آکا + کون سا بہلا آدمی ہی جو اپنی گہر دال
رو ٹی نہیں کہاتا + کونسا درخت ہی جسکو ہوا نہیں لگی + کونڈی تن پار یا اوس پار + کوو کو
کوسی ڈہور نہیں مرتی + کووکا کو کلیا ہی کی کو کہیسی کل پا ہی ہی + کو ٹہو نکی دلالی میں ہاتہ کالی + کوئل
بولی سہ بندی ڈولی + کوئل کو بکی جورو + کوئی تو لون کم کوئی مولون کم + کوئی گہیسکی قبر میں نہیں
جانیکا + کوی کی گانڈ میں انار کی کلی + کوی فی دیا گڑ اتو سیر اگیا بہگڑا **کہان** رام رام
کہان ٹین ٹین + کہان راجہ بہوج کہان گنگا تیلی + کہان چہون چہونٹی کا بل نہیں ملتا + کہیں
تو ہان ہاری جاتی نہ کہوں تو باپ کتا کہاتی + کہین آدسون پیاس بجہتی ہی + کہین تل دہرنی
جگہ نہیں + کیا الی گیا شیر شاہ کیا الی گیا سلیم شاہ کیا درزی کا کوچ اور کیا مقام + کیا پدی سے
اور کیا پدی کا شوربا + کیا ننگی نہائی گی اور کیا نچوڑ لگی + کیا جانی گنوار گہنگرو اکا بانو + کیا تہان میں جہنی
پڑ جائیں گی + کیا چوڑیان پہوٹ جائیں گی + کیا پاؤن میں مہندی لگی ہی + کیا منہ میں گہنگہنیان بہری ہیں
کیا کلکتہ میں گوڑ سہو نا ہی + کیا بیچہری راہ مارتی ہیں + کیا دن جاتی دیکہی کیا آگ لینی آئی تہی +
کیا منہ سی پہول جہڑتی ہیں + کیا منہ پہ پہٹکار برستی ہی + کیا ہی مٹی پکڑی ہی + کیا کال میں کیہ بر
نہیں ہوتی + کیا کام کیا دل نی دیوانی کو کیا کہی + کیا پہ کر نجانا میں ہوتی تو کر دکہلاتی + کیون [illegible]
گہسیٹتی ہو + کیون بہشت میں لاتین مارتی ہو + کیون جا جا کر باتیں کرتی ہو + کیون آنکہو میں خاک ڈالتی ہو

گنجینہ چہارم در امثال حرف کہا

کہا سغل کی طاہری اب کہان جاتی کی باہر تی کہانا پینا گانا ہنسنا کانا سلام علیک کہانا
وہان کہانا تو یا تسہ یہان دھو کو کہانیکی وقت اور بنین کہانیکی اور کہانی کو گود کی گہلی نام کہانی
کہانیکو اٹھ دوڑے دیار کو پیچ دے کہانیکو اونٹ کی طرح چبنا کہا دی پانی اور ترنگ بکو جیران ہو
کہا دی بکری کی طرح سوکہی لکڑی کی طرح کہانی لٹو دی کہا گی سینگ یہ کہا گی کا منہ بہانی کی بال [illegible]
جہیتی کہانی پر کہا یاد رہی کہا گئے ایا کہانی کہلانی اللہ دیوان کی پانی کہا مین ہین گہر [illegible]
اور ہین خضر کی پاس کہا مین کیسکا [illegible] کہانا پاتری کہا کے پایا **کہتری** سی گورا [illegible]
کہری مزدوری چو کہا کا گہری [illegible] کہری چارپائی پر تو نہین [illegible]
کہری گہاٹ کا کہلا **کہلاوی** [illegible] **کہوالی**
دینا اور بہی چاہین کہول کسیہ کہا پر سید **کہیت** [illegible] کہیت کا مین رسپ
پادری چاہین کہیتی تیسری [illegible] کہیلی کہلاتی کا ہنگست [illegible]
[illegible] **خزینہ بست و ہفتم ختم شد** [illegible]

گنجینۂ اول امثال فارسیہ

گاو [illegible] گاو زال از شیر اوان تو شیر دان [illegible] گاو باشد کہ گو دل ناودان [illegible]
پر پرفت زند تیری [illegible] **گدا** اگر [illegible] **گذشت**
آنچہ گذشت گذشت [illegible] **گرگ** آب [illegible] پاک است [illegible]
گر دولت [illegible] **گرگ** [illegible] گرگ [illegible]
گرسنہ [illegible] **گریہ** [illegible] دست [illegible]
[illegible]
[illegible]

گر مردی ✦ گرد کلهٔ تو تیای چشم گرگ ✦ گردن شتر کمانی ست که برای قربانی ساخته اند ✦ گردن بطمع
بلند بود ✦ گرگ گوسپند نما ✦ گرگ باران دیده ✦ گرگ از یوسف علیه السلام چه خبر ✦ خروئی دم مرغ
حاصل نشود ✦ گرگ و میش باهم آب میخورد ✦ گر گزند رسد ز خلق مرنج ✦ که نه راحت رسد ز خلق
نه رنج ✦ گر نویسی قلمی می خواهش ✦ گر نبودی چوب تر فرمان نبردی گاو خر ✦ گر نه بیند بروز شپره چشم
چشمهٔ آفتاب را چه گناه ✦ گریه بر باد میدهد ✦ گریه بوقت به از خنده بی وقت ✦ گریه کردن به از خنده بر
گریه را هم دل خوشی باید ✦ گزی نگوزی نمی ارزد ✦ **گستاخی** به از نافرمانی ✦ **گفتن**
همین بس ست که سپه من ابلق ست ✦ گفته گفته شیشه بار گو ✦ از شما یک تن نشد ...
گل بود بسبزه نیز آراسته شد ✦ گل بی عیب ست ✦ گل با ریسمان گوهر در سلک ✦ گل کاغذی بو ندید
گل کاغذی را چه کار ✦ گل هم دیده را ... ست ✦ گله از دوستان خیزد ✦ گله از دوستان
عیب ست ✦ گلیم بخت کسی را که بافتند سیاه ✦ به آب زمزم و کوثر سپید نتوان کرد ✦ **گناه**
کنندگان رئیس ده ده ✦ گناه دیگران ✦ گناهی نکنی باری کبیره ✦ گناهی که بکفاره نرود گناهش
نتوان گفت ✦ **گواه** عاشق صادق در آستین باشد ✦ گور جدا خانه جدا ✦ گور پیش ...
گور مرده خود بسوز ✦ گوساله زیر و میخ پیچید ✦ گوساله روزگار گاوی گردد ✦ گوساله من پیر شد و گاو نشد
گوساله پیر شد و عقل نیافت ✦ گوشت خر دندان سگ ✦ گوشت هرچند از ... ست آبروی نیست
گوشت خواهی رو بدکان قصاب ✦ گوش ده انگشتی دارد ✦ گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش
گو میخورد و وظیفه می پندارد ✦ گوه میخورد و از او بیشتر ست ✦ گوهر در کان بقیمت ست و در بازار بقیمت

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

گاڑی دیکھ پاؤں بھولی ✦ گال الاجیتی بال الاہاری ✦ گانا رونا کسکو نہیں آتا ✦ گانا بجانا
پاؤں پاؤں کی ریجھانا ✦ گانو بجا گکوڑی نپاؤ ✦ گانڑ کی گنویری موہنہ چکنا ✦ پیٹ میں تھیلی ✦ گاؤں

گنڈا کہار ہتوں ہے گاؤں کا چوکی ان کا ڈیکا سید ہے گاڈن بھاگی بکیسا لاگی ہگا ہی کہ اپنی
سنگہ بہاری نہیں ہیں ہے گائی پنا آدمی بچہری الاگ گنٹھیا کہدا بیٹھا پارس گدڑ پہری
لی ہی آئیں شیخ جی کا ساری ہے گدہا گرا پہاڑ سی مرغی کی کان ٹوٹی ہے گدہی کو ٹی کہیں
گھوڑی ہوئی ہیں ہے گدہی کا کھیت کہا یا پاپ نہ پن ہے گدہی کو خشکہ دیا آمی کو پوری ادھ جلوا ہے گدہے
کو زعفران دی اوسنی کہا سیری آنکھہ پھوڑی ہے گدہو خوشی آ چلیں تو تل کا ہی کو بسا ہیں ہے گدہی
جوانی ہیں سبھی معلوم دیتی ہے گدڑ کتی گدڑان با جہ ہے کیا سیدان پا گرا پایا باتا ہے گدیڑ لو
گرجا سو برسا کیا ہے گرد یا سے عصا ہے گرگٹ کی دوڑ بہیتی تک ہے گرد جی چلی ہت ہوئی ہیں کہا
سو کی مرین گی آپ ہی چلی جاوین گی ہے گرد گرتی ہی تو پیالہ شکر ہو گیا ہے گرم دین ٹھنڈی ہے گرا اولی
گرہ کا دیجیے پہ عقل نہ دیجیے ہے گلہری پر انڈا ہے گنجی کیا نہائے کیا نچوڑے ہے گنجی کبوتری اور محل میں ڈیرا ہے
گنجی بہاری کو ہر کا اٹھیرا ہے گندی یوتی کا کیا شور با ہے گندی کا جیسا تو ہی ہن بہلا ہے گنگا
گئی کی گہدا لی ہی ہے گنگا کی ڈبکی اور شہزاد پور کی پٹھیا کو کون کا بیلا گنجی دلی ناپا شور با ہے
گوشت کا چہوڑ پیٹ کی آس ہے گو دکا کہا یا گو دمیں نہیں رہتا ہے گور کا جو تو چھنگلی پا ای ہے
گور کہا میں کنگلو سی بیٹھے ہے گور کہا میں لوٹی میں سے بیٹھے ہے گوچہ اور تو پاپ تو ہی چہ اور تو پاپ ہے
گور طیبہ سے تنگی ہے گوشت ناخن سے کہی جدا ہوتا ہی ہے گولا ایا روٹ کمیں جا ہے
طلب لینی کی کا م ہے گوہی آئی برات ہے گیگلی چھا گاس کی وہ ڈیپی ہی گوہ میں گہ بڑی کا گو
گوہ میں گوڈی ہو گری ہے گہی اتو نسی ہے بہالین ہے گھر کا پوت نوسا ہے گھر کا گیڈر ہو بی میں سنگ
گیڈہ نہ ہی ہو ہے کمن دو ہی کرم کی چپن ہے گنگی بچاری ہے رزمی ہی ہے ایک کرس ہے

گنجینہ سوم در امثال حرف گہا

گہاس میں گیا سانپ نہیں ہوتا ہے گہاسی کی سیری گی آگی تیرتی ہے گہٹی پیٹ ہی

کونیوتین **گھر** آئی ناگ نپوجا باشی پوجن جای * گھر آئی کتی کو نہین مارتی * گھر آیا بیری نمارئی * گھر بار کی پوت بہتار کی * گھر بار تمہارا کوٹھی کٹھلی کو ہاتھ نلگاؤ * گھر تنگ بہو زبر جنگ * گھر بہو خصم آقا گھر سکھہ تو باہر جیب * گھر سی نین آئی ستہ پیا تو دی * گھر سی باہر بھلا * گھر کاج بہو کنڈن کو * گھر کا بہو پیلوین * گھر کی سر فتکو ملیدہ * گھر کی جالی لیتی پھرتی ہین * گھر کی مرغی دال برابر * گھر کے دال مرغی برابر * گھر کی بلی بن * لکھ مین جوگا * گھر کی پنگی اور باسی ساگ * گھر کی جاب بن گئی بن مین لاگی آگ * بن مین بچارا گیا کری گھر کر سون لاگی آگ * گھر کا جوگی جوگیا باہر کا جوگی سدھ * گھر کا بید بی انکھا ؤ بائی * گھر کر گھر کستر بالا سر * گھر کھوی اینیہ ہن بہت * گھر گور تو باہر کھلی * نکھہ گھر کیاری جو لپی * گھر گھر ایک ہی لیکھا * گھر بیت نہ پیچھی تو گاؤن گاؤن تو کیچھی * گھر گھوڑا نخاس مول * گھر مین چوہی اور باہر کہین لی * گھر مین نہین ناگا البیلا نا گی یا گا * گھر مین بھونی بھانگ نہین * گھر نہ بار میان محلی دار * گھر دور و روی ارتی جرا * **گھڑی** گھر جلی سات گھڑی بھدرہ * گھڑی مین گھڑیال * گھڑی مین تولہ گھڑی مین ماشہ * گھڑی دو مین مر لیا باجی گی * **گھن** لگ گیا * **گھوڑی** پر لیتی ہی نہین قنا تو بچھاڑ ون پائدین * گھوڑی کی دم بڑھی گی تو اپنی ہی مکھی ہلائی گا * گھوڑی بیچ کر سوتی ہین * گھوڑی کی بچا پا سیسی مین کہا یا * **گھی** سنواری سالنا اور بڑی بہو کا نانون * گھی کی کپی سی جالیا * گھی کہان گیا کھچڑی مین *

خزینہ بست و ششم و مثلہای حرف لام مشتمل بسہ گنجینہ

گنجینہ اول امثال عربیہ

لا اٰتیک ما اطّت الابل + لا اٰتیک الوۃ بن ہبیرۃ + لا اٰتیک ہبیرۃ

نخواہم آمد ترا وقت نالیدن شتر ف ۱ نخواہم آمد ترا ہرگاہی ف ۲ نخواہم آمد ترا ہرگاہی

بن سعد + لا اٰتیک او یؤوب القارظ العنزی + لا اٰتیک معزی

نخواہم آمد ترا تا اینکہ باز آید چیننده برگ سلم عنزی ف ۴ نخواہم آمد ترا تا اینکہ

الفقر + لا إسراف في الخير + لا أصل له ولا فصل + لا أغرس الأيادي

فقر + نیست اسراف در نیکی + نیست بیخ مر او را و نه شاخ + نمی نشانم درخت نعمتها

في أرض الأعادي + لا أفعله ما أرزمت أم حائل + لا أفعل ذلك

در زمین دشمنان + نکنم آن را تا رنگینی ناله کند مادر بچه شتر + نکنم آن را

ما حنّت النيب + لا إيمان لمن لا أمانة له + لا بد للمصدور أن

تا رنگینی ناله کند ماده شتر کلان سال + نیست ایمان کامل برای کسیکه نیست امانت + چاره نیست برای سینه دردمند آنکه

ينفث + لا بد للجواد من كبوة + لابس جلباب الله + لا تقنطوا من رحمة

بدمد + ضرورت است برای اسپ از بار لغزیدن + پوشنده پوست ... نا امید مشوید از رحمت

الله + لا تتحرك ذرة إلا بإذن الله + لا تفش سرك عند من

خدا + حرکت نمیکند ذره مگر بحکم خدا + مکن راز خود را نزد کسیکه

لا سر له عندك + لا تأمن الهرة عن اللحم والكلب عن العظم +

نیست راز برای او نزد تو + ایمن پندار گربه را از گوشت و سگ را از استخوان

لا تزر وازرة وزر أخرى + لا تكن أشعب فتتعب + لا تكن

نمی بردارد بردارنده بار دیگری + مشو اشعب پس مانده شوی + مشو

حلوا فتسترط ولا مرا فتلفظ + لا تقرع له العصا ولا ينبه بطريق الحصا

شیرین پس فرو خورده شوی و نه تلخ پس بیرون انداخته شوی + زده نمیشود برای او عصا و متنبه کرده نمیشود برای او بسنگریزه

لا تقل في غير تفكير ولا تعمل بغير تدبير + لا تطرحها

مگو بدون فکر کردن و عمل مکن بدون تدبیر + میفگنید

الدر في أفواه الكلاب + لا تأمن من الأحمق وبيده السيف +

مروارید را در دهنهای سگها + ایمن مشو از احمق در حالیکه در دستش شمشیر است

لا تأکل خبزك علی ما کرہ غیرك + لا تلد الحیة الا الحیة لا [illegible]

مخور نان خود را بر آنچه ناپسند کند غیر تو + نمی زاید مار مگر مار را + عمل مکن

عملا فی السر تستحیی ان یذکر فی العلانیة + لا تعطنی و تعظنی

عملی را در نهان که شرم داری که ذکر کرده شود در آشکارا + وصیت مکن مرا و صیت کن ذات

لا تنقش الشوکة بمثلها فان ضلعها معها + لا تنبت البقلة الا

نقش مکن خار را بخار پس بتحقیق میلانش با او است + نمی روید تره را مگر

الحقلة + لا تکته او تکت النجوم + لا تدخل بین العصا و لحائها

زمین [illegible] شمر او را تا اینکه شمار کنی ستاره ها را + داخل مشو میان عصا و پوستش

لا تعدم الحسناء ذاما + لا تعرف بما لا تعرف + لا تجن جروا

نیست [illegible] خوب صورت عیب را + بسیار ستایش کن با آنچه نمی شناسی + بچه مگیر بچه سگ را

من کلب سوء + لا تدع کلبك ینهب الناس + لا تزن و لا تتصدق

از سگ بد + مگذار سگ خود را که بپاشنه مردم خواهد گرفت + زنا مکن و صدقه مده

لا تصحب من لا یری لك من الحق مثل ما تری له + لا تفتح

مصاحبت مکن کسی را که نمی بیند برای تو از حق مانند آنچه که می بینی برای او + مکشا

بابا یعییك سده و لا ترم سهما یعجزك رده + لا جدید لمن

دری را که عاجز کند ترا بند کردنش و میفگن تیری را که عاجز کند ترا باز آوردنش + نیست نو برای کسیکه

لا خلق له + لا جدید لمن لا یلبس الخلق + لا حرمة للفاسق

نیست کهنه برای او + نیست نو برای کسیکه نمی پوشد کهنه را + نیست بزرگی برای فاسق

لا حرك نقیت و لا ماءك ابقیت + لا حتی یرجع نشیط من

نه گرمی خود را دور کردی و نه آب خود را باقی داشتی + نه تا اینکه باز گردد نشیط از

مروءة + لا حياء لحريص + لا خير في عبيد + لا خير لمن لا يضيف

مروت + نیست شرم برای حریص + نیست نیکی در بنده + نیست نیکی برای کسی که مهمانی

لا خير في الاسراف + لا خير في رأي المتفرد + لا خير

نیست نیکی در اسراف + نیست نیکی در فکر تنها + نیست نیکی

في كف غير بنان + لا خير في [illegible] فيهما + لا دين لمن لا

در پنجه جز سرانگشتان + نیست نیکی [illegible] + نیست دین برای

امانة له + لا رد لما كتب + لا راحة للملوك + لا راحة لحسود

امانت + نیست بازگردیدن [illegible] + نیست آرام برای پادشاهان + نیست آرام برای

لا رهبانية في الاسلام + لا عقل الا بالمشورة + لا رأي لمن

نیست رهبانیت در اسلام + نیست عقل مگر بمشوره + نیست عقل برای کسی

لا يطاع + لا سرور الا مع الامن + لا صواب مع ترك المشورة

که فرمانش برده نشود + نیست خوشی مگر با امن + نیست صواب با گذاشتن مشوره

لا طلب بعد وجود المطلوب + لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق

نیست طلب بعد موجود شدن مطلوب + نیست فرمان بردن مخلوق در نافرمانی خالق

لا عصمة الا بتوفيق الله + لا عدل الا بالسياسة + لا عمى

نیست عصمت مگر بتوفیق خدا + نیست انصاف مگر بسیاست + نیست نابینائی

ولا شك + لا غنى لمن لا فضل له + لا غم للقانع + لا في العير و

و نیست شک + نیست توانگری برای کسی که فضل ندارد + نیست غم برای قانع + نه در قافله و نه در

في النفير + لا فقر للعاقل + لا قذف للفاحش + لا قرب مع العداوة

در لشکر + نیست درویشی برای عاقل + نیست قذف برای فاحش + نیست نزدیکی با دشمنی

وَلَا بُعْدَ مَعَ الْمَحَبَّةِ + لَا قَوْمَهَا أَرْضَيْتَ وَلَا صَيْدَهَا أَحْرَزْتَ +

ونه دوری با دوستی + نه گروه آنرا خوشنود کردی ونه شکار آنرا نگاه داشتی +

لَا كَرَامَةَ لِلْكَاذِبِ + لَا كُلُّ سَوْدَاءَ تَمْرَةٌ وَلَا كُلُّ بَيْضَاءَ شَحْمَةٌ +

نیست بزرگی برای دروغگو + نه هر سیاه خرماست ونه هر سپید پیه است +

لَا لَذَّةَ إِلَّا مَعَ الْأَمْنِ + لَمْ يَخْفَ حَوَاقِنَكَ بِدَوَاقِنِكَ + لَا أَمْرَ

نیست لذة مگر با عافیت + هرچه خواهی رسانید حاقنه های ترا بذواقن + نیست فرمان برای کسی که

لِمَنْ لَا يُطَاعُ + لَا يَسُودُ + لَا مُلْكَ إِلَّا بِالْعَدْلِ + لَا مُلْكَ إِلَّا بِالرِّجَالِ وَلَا رِجَالَ

فرمان برده نشود + نیست ملک مگر با انصاف + نیست ملک مگر بمردان ونیست مردان

إِلَّا بِالْمَالِ + لَا مَخْبَأَ بَعْدَ بُؤْسٍ + لَا مَاءَكَ أَبْقَيْتَ وَلَا دَرَنَكَ

مگر بمال + نیست پنهان شدن بعد سختی + نه آب خود را باقی داشتی ونه چرک خود را

أَنْقَيْتَ + لَا مَالَ إِلَّا مَا أَحْرَزَتْهُ الْعِيَابُ + لَا مَنْزِلَ خَيْرٌ مِنْ بَيْتٍ

پاک کردی + نیست مال مگر آنچه فراهم کرد آنرا کیسه ها + نیست جائی بهتر از خانه +

لَا نَظِيرَ لَهُ تَحْتَ فَلَكِ الْأَفْلَاكِ + لَا وَفَاءَ لِلْمَرْأَةِ +

نیست مانند مر او را زیر فلک فلکها + نیست وفا برای زن +

لَا يَأْكُلُ الْعَسَلَ إِلَّا مَنْ صَبَرَ عَلَى إِبْرَةِ النَّحْلِ + لَا تُؤَخِّرْ عَمَلَ

نمی خورد شهد را مگر هرکه صبر کرد بر سوزن مگس شهد + تاخیر کرده نشود کار

الْيَوْمِ لِغَدٍ + لَا يَتَرَاجَعُ الْعَنْكَبُوتُ مِنْ أَكْلِ الذُّبَابِ +

امروز برای فردا + باز نمی گردد عنکبوت از خوردن مگس +

لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ + لَا يَجِبُ الْعِطْرُ بَعْدَ الْعَرُوسِ +

ظاهر نمیکند قیامت را برای وقتش مگر او + واجب نمیشود عطر بعد عروس +

لا یحمل عطایا کم إلا مطایا کم + لا یحسن التعریض إلا ثلبا + لا یکون المرء

نمی بردارد بخششهای شما را مگر سواریهای شما + خوب نمیشود تعریض مگر سب بد خالی نمیشود مرد

من ما دینه و عدو یقدح + لا یذهب العرف بین الله والناس

از روشنی که ستوده شود و دشمنی که قدح کند + نمی رود نیکوئی میان خدا و مردمان

لا یراك الله إلا محسنا + لا یسر [illegible] + لا یستوی الخبیث

نمی بیند ترا خدا مگر نیکوئی کننده + شاد نمیکند ترا هر کسی [illegible] + برابر نمیشود پلید

والطیب + لا یستوی الأعمی والبصیر + لا یستحیی الأسد من [illegible]

و پاک + برابر نمی شود نابینا و بینا + شرم نمیکند شیر از [illegible]

[illegible] + لا یشبع العین من نظر ولا السمع من خبر ولا الأرض

[illegible] + سیر نمیشود چشم از نگریستن و نه شنوائی از خبر و نه زمین

من مطر + لا یشقی بقعقاع بن شور + لا یصل إلی الکل إلا من انقطع

از باران + بدبخت نمیشود قعقاع بن شور + نمی رسد بسوی کل مگر کسیکه بریده شد

عن الکل + لا یضر الحوار ما وطئته أمه + لا یطمع بکل ما یسمع + لا یطاع

از کل + ضرر نمی رساند بچه ناقه را [illegible] + طمع نمیکند بهر چه شنوده + فرمان

لقصیر أمر + لا یعجز مسك السوء عن عرف السوء + لا یعلم

برای کوتاه امری + عاجز نمیشود پوست بد از بوی بد + نمی داند

ما في الخف إلا الکلب والإسکاف + لا یعلم جنود ربك إلا هو + لا [illegible]

چه چیز در موزه است مگر سگ و کفش گر + نمیداند لشکرهای پروردگار ترا مگر او + نیست

الحوار من أمه حنة + لا یفتی ومالك في المدینة + لا یغر السحاب

بچه ناقه از مادر خود [illegible] + فتوی داده نشود و مالک امام [illegible] در مدینه + [illegible] ابر

بِنُبَاحِ الْكِلَابِ + لَا يُقَعْقَعُ لِي بِالشِّنَانِ + لَا يَقْرَأُ إِلَّا آيَةَ الْعَذَابِ +

بآواز سگان + بجنبانیده نمیشود برای من مشکهای کهنه + نمیخوانند مگر آیهٔ عذاب را +

لَا تَقْدُمُ الْخَرْقَاءُ عَلَيَّ + لَا يَكْذِبُ الرَّائِدُ أَهْلَهُ + لَا يَكُونُ الْمُؤْمِنُ

پیش نمیشود جز قاء بمن + دروغ نمیگوید جوینده از اهل خود + نمیباشد مومن

طَعَّانًا وَلَا لَعَّانًا + لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا + لَا يُلْدَغُ

طعن کننده و نه لعن کننده + تکلیف نمیدهد خدا نفسی را مگر موافق گنجائش او + گزیده نمیشود

الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ + لَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ + لَا يُنْطَحُ

مومن از یک سوراخ دوبار + خبر نمیدهد ترا مانند خبیر + شاخ نمی زنند

فِيهَا عَنْزَانِ + لَا يُولَدُ مِنَ اللَّيْلَةِ الْحُبْلَى إِلَّا عَيْنُ الضِّيَاءِ + لَكَ فَحُّ

دران دو ماده بز + زائیده نمیشود از شب حامله مگر چشم روشنی + خصومت که درکش

لَحْمٌ عَلَى وَضَمٍ + لَذَّةُ الدُّنْيَا لِلْأَنَامِ كَذَوْقِ الْاِحْتِلَامِ فِي الْمَنَامِ + لِسَانُ

گوشت بر تخته است + لذت دنیا برای خلائق مانند مزهٔ احتلام است در خواب + زبان

الْعَاقِلِ فِي قَلْبِهِ + لِسَانُ الْعَاقِلِ وَرَاءَ قَلْبِهِ + لِسَانُ مِنْ رُطَبٍ وَيَدٌ مِنْ

دانا در دل اوست + زبان دانا پیش دل اوست + زبان از خرما است و دست از

خَشَبٍ + لِسَانٌ يُسَبِّحُ وَقَلْبٌ يَذْبَحُ + لِسَانُ الْجَاهِلِ مِفْتَاحُ حَتْفِهِ +

چوب + زبان تسبیح میکند و دل ذبح میکند + زبان نادان کلید مرگ او است

اَللِّسَانُ سَيْفٌ قَاطِعٌ لَا يُؤْمَنُ حَدُّهُ وَالْكَلَامُ سَهْمٌ نَافِذٌ

زبان شمشیریست برنده بی بیم کرده نمیشود تیزی او و سخن تیریست رونده

لَا يُمْلَكُ رَدُّهُ + اَللِّسَانُ تُرْجُمَانُ الْقُلُوبِ + لَعَلَّ لَهُ عُذْرًا وَأَنْتَ تَلُومُ

مالک کرده نمیشود بازگردانیدنش + زبان بیان کننده دلهاست + شاید که مر او راست عذری و حال آنکه

لَعَنَ الرَّحْمٰنُ مَنْ كَفَرَ النِّعَمَ لِقَاءُ الْوَدِيدِ بَعْدَ الْبِعَادِ كَمَاءِ الْحَيٰوةِ

نفرین کرد رحمن کسی که کفران نعمتها را بد ملاقات دوست بعد دوری مانند آب حیات است

لِظَمْآنِ الْوِدَادِ + لَقَدْ ذَلَّ مَنْ بَالَتْ عَلَيْهِ الثَّعَالِبُ + كَقَوْلِهِ

برای تشنه دوستی + هر آینه تحقیق خوار شد کسی که پیشاب کرد بر وی روباهها + مانند گفته شاعر

صَادَفْتَ قَبِيسًا + لَقِيتُ بِهَا عَرْقَهَا [illegible] الْغَشِّي بِالْأَرْضِ

یافت قبیس را + ملاقات کرد بها ازان عرقها نزدیکی [illegible] خوشنود [illegible]

لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ + لِكُلِّ صَدِيدٍ لَذَّةٌ كَافَّةٌ + لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ

برای هر اجل نوشته است + برای هر [illegible] لذت است + برای هر بیماری دوا است

لِكُلِّ دَاخِلٍ دَهْشَةٌ + لِكُلِّ دَهْرٍ رِجَالٌ + لِكُلِّ الدُّنْيَا شَأْنٌ + لِكُلِّ سَاقِطَةٍ لَاقِطَةٌ

برای هر درآینده ترس است + برای هر زمانه مردانند + برای هر [illegible] + برای هر افتاده گیرنده

لِكُلِّ صُعُودٍ هُبُوطٌ + لِكُلِّ صَارِمٍ نَبْوَةٌ وَلِكُلِّ جَوَادٍ كَبْوَةٌ + لِكُلِّ عَمَلٍ

برای هر بالا رفتن فرود آمدن است + برای هر تیغ برنده [illegible] + [illegible] + برای هر کاری

رِجَالٌ + لِكُلِّ عَمَلٍ جَزَاءٌ + لِكُلِّ عَدَاوَةٍ دَوَاءٌ إِلَّا عَدَاوَةَ الْحَسُودِ +

مردانند + برای هر کاری پاداش است + برای هر دشمنی دوا است مگر دشمنی حاسد +

لِكُلِّ غَدٍ طَعَامٌ + لِكُلِّ غَمٍّ فَرَحٌ + لِكُلِّ فِرْعَوْنَ مُوسٰى + لِكُلِّ قَلْبٍ هَوًى

برای هر فردا طعام است + برای هر اندوه خوشی است + برای هر فرعون موسی است + برای هر دل عشق

كَمَا أَنَّ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ + لِكُلِّ كَمَالٍ زَوَالٌ + لِكُلِّ لَيْلٍ نَهَارٌ + لِكُلِّ مَقَامٍ

چنانکه تحقیق برای هر بیماری دوا است + برای هر کمال نقصان است + برای هر شب روز است + برای هر جای

مَقَالٌ + لِكُلِّ مَرْدُودٍ بَعُوضَةٌ + لِكُلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ + لٰكِنْ بِنِصْفَيْنِ كُنْتُ

سخنی است + برای هر [illegible] + برای هر خبر قرار است + لیکن [illegible]

جَدُّ وَدًّا + لِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا + لِلْأَرْضِ مِنْ كَأْسِ الْكِرَامِ

مادهٔ خود فربه + برای هر یکی جهتی است که او روآورنده است آن جهت را + برای زمین از پیالهٔ جوانمردان

نَصِيبٌ + لِلْبَاطِلِ جَوْلَةٌ ثُمَّ يَضْمَحِلُّ + لِلْجُنُونِ فُنُونٌ + لِلسَّائِلِ

حصه ایست + برای دروغ جولانیست پس نیست میشود + برای دیوانگی اقسامست + برای خواهنده

حَقٌّ وَلَوْ جَاءَ عَلَى فَرَسٍ + لَمْ يُحْرَمْ مَنْ فَصَدَ لَهُ + لَمْ يُرِدِ اللّٰهُ

حقی ست اگرچه بیاید بر اسپ + محروم نکرده شد آنکه فصد کرده شد او را + نخواهست خدا

بِالنَّمْلَةِ صَلَاحًا حِينَ أَنْبَتَ لَهَا جَنَاحًا + لَمْ يَلْتَفِتْ لِلشَّمْسِ

بمورچه نیکی را وقتیکه رویانید برای او پر + متوجه نشد آفتاب

إِلَى تَمَلُّقِ الْحِرْبَاءِ + لَمْ يُؤَخَّرْ شُغْلُ الْيَوْمِ لِغَدٍ + لَنْ

بسوی چاپلوسی کردن آفتاب پرست + موخر نکرده شود کار امروز برای فردا + هرگز

تُغَالِبَ امْرَأَةٌ إِلَّا غُلِبَتْ + لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ +

غلبه جسته شد زنی مگر آنکه چیره شده زن + البته نخواهید رسید بنکوئی تا آنکه خرج کنید از آنچه دوست میدارید

لَنْ يَحْصُلَ صَبْرُ أَيُّوبَ مِنْ كُلِّ كَرِيمٍ + لَنْ يَهْلِكَ امْرُؤٌ عَرَفَ قَدْرَهُ + لَوْ أَلْقَمْتُ

هرگز حاصل نشود صبر ایوب از هر جوانمردی + هرگز هلاک نشود مردیکه شناخت اندازهٔ خود را + اگر لقمه خورانم

عَسَلًا عَضَّ إِصْبَعِي + لَوْ بَلَغَ رَأْسُهُ السَّمَاءَ مَا زَادَ + لَوْ تُرِكَ الْقَطَا

از شهد بگزد انگشت مرا + اگر برسد سرش بر آسمان زیاده نشود + اگر گذاشته شود قطا

لَيْلًا لَنَامَ + لَوْ تَسَاوَى النَّاسُ لَهَلَكُوا جَمِيعًا + لَوْ ذَاتُ سِوَارٍ لَطَمَتْنِي

در شب البته بخسپد + اگر برابر شوند مردم هرآئینه هلاک شوند همه + کاش زن صاحب دستبند طپانچه زدی

لَوْ كَانَ الْمِزَاحُ فَحْلًا لَمْ يُنْتِجْ إِلَّا الشَّرَّ + لَوْ كَانَ فِي الْبُومِ خَيْرٌ مَا فَاتَ

اگر بود خوش طبعی نر نزاید مگر بدی را + اگر بودی در جغد سعادتی نه درگذشتی

عَنِ الصَّيَّادِ + لَوْكَانَ ذَا حِيلَةٍ تَحَوَّلَ + لَوْكَانَ عِنْدَهُ كَنْزٌ لَتَلَطَّفَ

از صیاد + اگر بودی خداوند خوب حیله کردی + اگر بودی نزد او خزانه البته مهربانی کردی

مَا عِنْدَهُ + لَوْكَانَ اللِّسَانُ مَخْزُونًا لَمْ يَكُنِ الْقَلْبُ مَحْزُونًا + لَوْكَانُوا

غیر خود را + اگر باشد زبان محفوظ نباشد دل غمگین + اگر بودندی

مِنَ الطَّيْرِ لَكَانُوا رَخَمًا وَلَوْكَانُوا مِنَ الدَّوَابِّ لَكَانُوا حَمِيرًا + لَوْكَرِهَتْنِي

از پرندگان هر آینه بودندی رخم و اگر بودندی از چارپایان هر آینه بودندی خران + اگر کراهت داشتی

يَدِي مَا صَحِبَتْنِي + لَوْلَا الْعِبَارَاتُ لَبَطَلَتِ الْحِكْمَةُ + لَوْلَا التُّقَى لَقُلْتُ

دست من نه یار بودی مرا + اگر نبودی عبارتها هر آینه باطل شدی دانش + اگر نبودی پرهیزگاری

جَلَّتْ قُدْرَتُهُ + لَوْلَا الْحَقُّ لَخَرِبَتِ الدُّنْيَا + لَوْلَا الْخُبْزُ لَمْ يُعْبَدِ اللّٰهُ + لَوْلَا الْوِئَامُ

بزرگ است مرتبه او + اگر نبودی حق هر آینه ویران شدی دنیا + اگر نبودی نان پرستیده نشدی خدا + اگر نبودی اتفاق

لَهَلَكَ الْأَنَامُ + لَوْلَا مُقَارَنَةُ الْقَمَرِ الشَّمْسَ مَا انْكَسَفَ + لَوْلَا أَنْ يَضِيعَ

البته هلاک شدی خلق + اگر نبودی نزدیکی ماه به آفتاب نگرفتی + اگر نبودی ضایع گردیدن

الْفِتْيَانُ الذِّمَمَ لَخَبَّرَهَا بِمَا يَجِدُ الْإِبِلُ فِي الرِّمَّةِ + لَوْلَمْ يَكُنْ ذَنْبٌ

جوانمردان خون بها هر آینه آگاه کردی از آنچه می یابد شتر در ریسمان + اگر نبودی گناه

لَمَا عُرِفَ الْعَفْوُ + لَوْهُمَّ الْفَلَكُ بِرِفْعَةِ مَاجِدٍ فِي الْأَبَدِ لَمَا تَقَدَّمَ الثَّوْرُ

هر آینه شناخته نشدی عفو + اگر قصد کردی آسمان به بلندی بزرگی همیشه پیش نشدی ثور

فِي الْمَنَازِلِ عَلَى الْأَسَدِ + لَوْ يَبْقَى الْحَيُوةُ يُرْجَى الْمُلَاقَاةُ + لَوْيَرَى الْعَبْدُ

در منزلها بر اسد + اگر باقی ماند زندگی امید داشته شود ملاقات + اگر ببیند بنده

الْأَجَلَ وَمُرُوْرَهُ يَقْصُرُ الْأَمَلُ وَغُرُوْرُهُ + لَهُ الْغِنَى وَيْلُ الَّذِي لِبَسَا

اجل را و گذشتن او کوتاه کند امید را و فریب او + او راست توانگری وای آن کس

لیت النمل لم تطر + لیت حظی من ابی کرب ان یسد عنی خیره خبله

کاش مورچه پرواز نکردی + کاش نصیب من از ابو کرب آنکه بند کند از من نیکی او و بلای او

لیس اقرع آفة + لیس الاکابر کالاصاغر + لیس الخبر کالمعاینة + لیس الری عن التشاف

نیست مرد تمام موی گریزان تر + نیستند بزرگان مانند خردان + نیست خبر مانند دیدن + نیست سیر شدن از خوردن

لیس الشهرة من الرعونة + لیس التشیب من العمر + لیس الصدیق

نیست شهرت از حمق + نیست پیری از زندگی + نیست یار

من اذا رآک قام بل من لو افقدک الحظ اقام + لیس المتعلق

هرکه چون بیند ترا بایستد بلکه هرکه اگر بنشاند ترا بخت ایستاده کند + نیست شکیبا پرهیزنده

کالمتأنق + لیس المرعی کالراعی + لیس النائحة الثکلی کالمستأجرة +

مانند خورنده بر چیزهای نیکو + نیست نگاهداشته شده مانند حاکم + نیست زن نوحه کننده بی فرزند مانند زن مزدخواهنده

لیس الهناء بالدس + لیس بین الموت والفراق فرق + لیس بعد الوحم

نیست هنا مالیدن وی بر شتر + نیست میان مرگ و جدائی فرق + نیست بعد گل حرج

یرد + لیس بعشک فادرجی + لیست حفصة من رجال +

سرما + نیست خانه تو پس بگذر + نیست حفصه از مردان +

لیست المحبة من تعلیم الخلق + لیس ذل کذل السوال +

نیست دوستی از آموزانیدن خلق + نیست خواری مانند خواری سوال +

لیس شیء خیرا من المعروف والشکر احسن منه + لیس علی الخراب

نیست چیزی نیکوتر از نیکوئی و شکر خوبتر است از آن + نیست بر ویران

خراج + لیس فی البیت سوی البیت + لیس فی الحب مشاورة +

خراج + نیست در خانه جز خانه + نیست در محبت مشوره

لَيْسَ الْقَطَا مِثْلَ قُطَيٍّ + لَيْسَ الْمَخْضُوبُ الْبَنَانِ يَمِينٌ + لَيْسَ

نیست سنگخوار مانند قطی + نیست برای رنگ کرده شده سرانگشت سوگند نیست

لِسُلْطَانِ الْعِلْمِ زَوَالٌ + لَيْسَ لِلْحَسُودِ رَاحَةٌ + لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ

برای پادشاه علم زوال + نیست برای حاسد آسایش + نیست برای انسان

إِلَّا مَا سَعَى + لَيْسَ لِمُعْجَبٍ رَأْيٌ + لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَاشِفَةٌ

مگر آنچه کوشش کرد + نیست برای متکبر عقل + نیست مر آن مصیبت را جز خدا دورکننده

لَيْسَ مَنْ يَحْتَشِمُ بِصَاحِبٍ + لَيْسَ مِنْ عَادَةِ الْكِرَامِ سُرْعَةُ

نیست هر که بخشم آورد آشنا یاری + نیست از خوی جوانمردان شتابی

الْإِنْتِقَامِ + لَيْسَ مِنَ الْعَادِلِ سُرْعَةُ الْعَذْلِ + لَيْسَ مَرَضٌ أَدَا

انتقام کردن + نیست از انصاف شتابی ملامت کردن + نیست بیماری بدتر

مِنَ الْجَهْلِ + لَيْسَ مَحَلُّ الْحَجَرِ فِي الْحَجَرِ + لَيْسَ مُشْتَرِي الْأَمْلَاكِ

از جهالت + نیست جای سنگ در سنگ + نیست خریدکننده ملکها

كَمُشْتَرِي الْأَفْلَاكِ + اللَّيْلُ أَخْفَى وَالنَّهَارُ أَفْضَحُ + لِينُ قَلْبِكَ

مانند خریدکننده آسمانها + شب پنهان‌تر است و روز رسواتر + نرمی دل تو

تُحَبَّبُ + لِينُ الْكَلَامِ قَيْدُ الْقُلُوبِ +

محبوب سازد + نرمی سخن قید دلهاست

گنجینه دوصد مثلهای فارسی

لایق انسان باشد کسی لذت ... لعنت بر شیطان

لعنت ... لفظ ... اقبال آن است

آموختن چہ سود ۔ لکھے ہر گوہر جا نشیند ۔ لنگ بحر گوہر بحر بر ہر نیز ۔ لنگی زیر ہنگی بالا ۔ فی نجم فرد

فی نجم کالا ۔ لیلیٰ را بچشم مجنون باید دید

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

لاتوں کی بہوت باتوں سے نہیں مانتی ۔ الٹے ہی پاؤں پھرا کہ ۔ لاٹھی مارا پانی نہیں جدا ہوتا

لا دوی لدا دی مالک ۔ الا ماتا دی ۔ لاڈنا نالولا ۔ بہن بھائی خاتون ۔ لاڈ میں آئی لگڑی بل بل جانے

کو ۔ لاگ گئی تب لاج کہاں ۔ لالچ بن بناس ۔ لائی لگاوا ۔ لاتو کھائی کی داری ۔ تلائی لگاوا تو

پٹیکی جواری ۔ لٹیا لگانا مال بندی وادل دریا ۔ لڑائی میں لڈو نہیں بٹتی ۔ لڑائی کا گھر ہانسی

روگ کا گھر کھانسی ۔ لڑتی تو نہیں ہوئی مارتی ہیں ۔ لڑتو لگی پہچی ۔ بہا گستو لگی آگی ۔ لڑکی کی ماں رانی

پالنی میں پہچانی جاتی ہیں ۔ لڑکی کو جب بھیڑیا لے گیا تب ٹٹی باندھی ۔ لڑکا جیجی بی بی اور ٹی

باندھیں میاں ۔ لڑکا روے بالونکو نائی ۔ روی منڈائی کو ۔ لڑکو نکا کھیل چڑیا کا مرن ۔ لڑے

نہ بھڑے زرہ پہنی پھرے ۔ لڑیں نہ بھڑیں ترکش باندھے پھریں ۔ لکڑی کی ہانڈی بار بار نہیں چڑھتی

لکیر پر فقیر ۔ لکھو ہنڈیا جانے بانی ۔ اور گئی چٹھا ۔ لگی کان ۔ لکھے اوٹر یار پڑھے پتھر ۔ لکھی موسیٰ پڑھے خدا

لکھی نہ پڑھی نام محمد فاضل ۔ لگا تو تیر نہیں تو تکا ۔ لگا سو ہنگا ۔ لگم لگا ۔ سکہ لگائی بجھنے جا لگی

لگی تو لی بہشت ۔ بلی لٹکا ہیں ۔ چھوٹا سو باون گز کا ۔ لنگڑی کی نی جورو ۔ کرا ادو دیو میاں اندھی

لنگڑی میں بھاگ کھیلتی ہیں ۔ انگلی کی ہاتھوڑی تو ملی کی ماتھوڑی ۔ لوٹ کا مال بہتی گنگا

لوٹ بیولنگی کھا و گنڈیا کا ۔ لوہے کو جاہے تو شیر کا سامان کر ۔ لیپی لوٹ بچایا سدا خوان

لونڈی ہو کر کمانا بی بی بن کر کھانا ۔ لونڈی کو لونڈی کہا مار دیا ۔ بی بی کو لونڈی کہا ہنس دیا ۔ لوہا

جانی لوہا جانی دہنکنی والی کی بلا جانی ۔ لوہے کی منڈی میں ماری مار ۔ لہو لگا شہیدوں میں

لیپا پوتا ہاتھ ہی کا ۔ لیکن لیتا ہی کہ دیتا ۔ لی چکی سنبھی اور کوڑا باقی کیا رہا

اور گھوڑا ہلی دی آنا کتھو تی ہین لیناذ بناکاری شلی لیناذ بناکاری بہری لیناذ لیناا
تیناد ویلینی کی دیکی بڑی خزینۂ بست و ہفتم در مثلہای حرف میم مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

مَا أُبَالِي مَا نَهِقَ مِنْ ضَنِّكَ + مَا أَخَافُ إِلَّا مِنْ سَيْلٍ تَلْعَتِي + مَا أَدْرِي

باک ندارم آنچہ بانگ زد از خر تو + نمی ترسم مگر از سیلابی کہ گیرد جای من + نمی دانم کہ

أَيُّ الْجَرَادِ عَارَهُ + مَا أَدْرِي أَيُّ الْجَرَادِ أَمْ ذِيبٌ + مَا أَشْتَارُ الْعَسَلَ

کدام ملخ برد او را + نمی دانم کہ آیا گرگ است یا شغال + شہد را

مِنْ اخْتَارَ الْكَسَلَ + مَا أَشْبَهَ اللَّيْلَةَ بِالْبَارِحَةِ + مَا أَصَابَ هَلَّهُ

کسیکہ اختیار کرد کاہلی + مشابہ نشد امشب بشب گذشتہ + نیافت چراغ پا پیالہ

وَلَا بَلَّهُ + مَا أَفْعَلُ ذَلِكَ مَا حَنَّتِ النِّيبُ + مَا أَقْبَحَ بِالْعَرُوسِ ضَرْبَ

و نہ تری را + نخواہم کرد آنرا تا آواز کند شتر مادہ + چہ زشت شد بعروس زدن

الدُّفِّ بِيَدَيْهَا + مَا أَقْرَبَ مَحَسَّاهُ مِنْ مَغَسَّاهُ + مَا الْإِنْسَانُ لَوْلَا اللِّسَانُ

دف بہر دو دست خود + نزدیک نشد دہن او از کون او + نیست انسان اگر نباشد زبان

الْمَاءُ لِمَنْ طَلَبَ + مَا أَنْصَفَ الشَّيْبُ مِنْ سَتْرِ وَقَارِهِ فَسَوَّدَ وَجْهَهُ

آب آن کسی راست کہ طلب کند + انصاف نکرد پیری از پوشیدن وقار خود پس سیاہ کرد روی او

وَأَطْفَأَ أَنْوَارَهُ + مَا وَرَاءَ عَبَّادَانَ قَرْيَةٌ + مَا بِالدَّارِ صَافِرٌ + مَا بِالدَّارِ عَرِيبٌ

و اطفا کرد نور ہای او + آبست نیست نبید + نیست در خانہ کسی + نیست در خانہ کسی

مَا بِالْعَيْرِ مِنْ قِمَاصٍ + مَا بَلَّ مَاءُ الْبَحْرِ عَلَى صُوفَةٍ + مَا بِالْعَيْرِ مِنْ قِمَاصٍ +

نیست بخر از جہند گی + تا رسید آب دریا بر سینۂ بط

مَا بِهَا نَافِخُ ضَرَمَةٍ + مَاتَ حَتْفَ أَنْفِهِ + مَا تَرَى الرَّاحَةَ فِي يَدِ مَقْبُوضٍ +

نیست درخانه دمنده آتش + مرد از مرگ بینی خود + نمی بینی آسایش را در دست قبضه

مَا تَنْدَى صِفَاتُهُ + مَا تَوَالَدُ الْأَسْبَابُ إِلَّا بِمُبَاشَرَةِ الْأَسْبَابِ +

فراهم نمی کنند وصفهای او را + نیست پیدا شدن اسباب مگر بفراهم کردن اسباب +

مَا جَزِعَ قَصِيرٌ أَنْفَهُ + مَا حَكَّ ظَهْرِي مِثْلُ ظُفْرِي + مَا خَلَقَ اللهُ خَلْقًا

بریده نشد کوتاهی بینی او + نسود پشت مرا مانند ناخن من + پیدا نکرد خدا خلق را

أَكْرَمَ عَلَيْهِ مِنَ الْعَقْلِ + مَا دَارَتِ الْهَالَةُ حَوْلَ الْهِلَالِ + مَا دَخَلَ تَحْتَ

بزرگتر بروی از عقل + نگردید هاله گرد ماه نو + داخل نشد زیر

السَّيْفِ إِلَّا صَاحِبُ الْجُنَّةِ + مَا ذَاقَ عَبَكَةً وَلَا لَبَكَةً + مَا رَبَّهُ لِاحْفَاءِ

شمشیر مگر صاحب سپر + نچشید چربش را و نه لقمه را + حاجت نیست برهنه پائی

الْمَاضِي لَا يُذْكَرُ + مَا عَزَّ مَنْ ذَلَّ جِيرَانُهُ + مَا عَقَدَ الْعُيُونَ إِلَّا النُّيَّامُ

گذشته ذکر کرده نمیشود + گرامی نشد از خواری همسایگان خود + نه بستند چشمها را مگر خوابندگان

مَا عَلَاكَ فَهُوَ سَمَاؤُكَ + مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ +

آنچه بلند شد ترا پس وی آسمان تست + نیست بر رسول مگر رسانیدن آشکارا +

مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ + مَا عِنْدَهُ خَيْرٌ وَمِيرٌ + مَا أَكْسَفَ حُوتٌ

نیست بر نکوئی کنندگان از راهی + نیست نزدش نیکی و خوردنی اندک + پاره نکرد ماهی

السَّمَاءَ إِلَّا تِمْسَاحَ الْبَيْدَاءِ + مَا لَا يُدْرَكُ كُلُّهُ لَا يُتْرَكُ كُلُّهُ + الْمَالُ ظِلٌّ زَائِلٌ

آسمان مگر نهنگ بیابان را + آنچه دریافته نشود همه او گذاشته نشود همه او + مال سایه است دور شونده +

مَا لِلْغَرِيبِ سِوَى الْغَرِيبِ أَنِيسٌ + مَا لِلتُّرَابِ وَرَبِّ الْأَرْبَابِ + الْمَالُ

نیست برای مسافر جز مسافر مونسی + چیست برای خاک سوگند پروردگار پروردگاران + مال

والبنون زینة الحیوة الدنیا + المال والبنون فتنة + ماله سعنة

و پسران زیبایش زندگانی دنیاست + مال و پسران فتنه است + نیست مر او را سعنه

ولا معنة + ماله هارب ولا قارب + ماله راغیة ولا ثاغیة +

و نه چیزی اندک + نیست مر او را گریزنده و نه نزدیک شونده + نیست مر او را شتر و نه گوسپند +

ماله سارحة ولا رائحة + ماله سبد ولا لبد + ماله ضد

نیست مر او را چرنده و نه بوئی + نیست مر او را موی و نه صوف + نیست مر او را مخالف

ولا نقیض + ماله حاف ولا راف + ماله حانة ولا آنة +

و نه ضد + نیست مر او را نعلین و نه گوشش [illegible] + نیست مر او را شتر و نه گوسپند

ماله آل وغل + ماله بادقة + ما لی ذنب الا ذنب صحر +

نیست مر او را اهل و [illegible] + نیست مر او را [illegible] + نیست مرا گناهی مگر گناه صحر +

ما انا الا رجل بدامة یجمعها الظفر غیر الرجلین + المأمور

نیستم مگر مردی که [illegible] + [illegible] + حکم کرده شده

معذور + المأمول خیر من المأکول + ما ندم من سکت +

معذور است + امید داشته شده بهتر است از خورده شده + پشیمان نشد هر که خاموش شد

ما وزن فی میزان الفلک الا الریح + ما هلک امرؤ عرف قدره

سنجیده نشد در ترازوی کشتی مگر باد + هلاک نشد مردی که شناخت قدر خود را

ما یبض حجره + ما یجعل قداحه الی ادیمک + ما یعرف هرا

آب نمیدهد سنگ او + [illegible] + نمی شناسد گربه را

من بر + ما یعرف الحی من اللی + ما یعقل الا العاقلون + ما یقعقع له

از [illegible] نمی شناسد [illegible] + [illegible] مگر عاقلان + جنبیده نمیشود

بالّسان + ما یوم حلیمة بسرّ + متى كان حكم الله في كرب النخل +

بستان + نیست روز حلیمه راز + کدام وقت باشد حکم خدا در گرفتن بیخ شاخ خرما +

منقل استعان بذقنه + مثل البرغوث دماؤه دمه + مثل

بار برداشته شد یاری جست از زنخ خود + مانند کیک و خونش خون او ست + مانند

النعامة لا طير و لا جمل + مثل ما كان ذلك الوقت + المثل

شترمرغ نه پرنده و نه شتر + مانند آنچه بود آن وقت + مثل

في الكلام كالسكباج في الادام + المجاز قنطرة الحقيقة +

در کلام مانند سکباج در نان خورش + مجاز پل بزرگ حقیقت ست +

المحاجزة قبل المناجزة + المجالس بالامانة + مجلس الكرام محصون

از جنگ باز داشتن پیش از مقاتله کردن + مجلسها با امانت ست + مجلس جوانمردان قلعه

الكلام + مجلس العلم روضة الجنة + المحب يحيى المحبة +

کلام ست + مجلس علم باغ بهشت ست + دوست زنده میکند دوستی را +

المحب محو في حكم المحبوب + المحبة لا تزيد بالوفاء

دوست محو ست در حکم معشوق + دوستی افزون نمیشود بسبب وفا

ولا تنقص بالجفاء + المحبة موافقة المحبوب في محبوبه و مكروهه +

و کم نمیشود بسبب ستم + دوستی موافقت معشوق ست در مرضی او و نامرضی او +

محترس من مثله + محسنة فهيلي + مخالفة الملوك عار في العاجل

نگاه دارنده ست از مانند خود + زن نکوئی کننده است پس بریز + مخالفت پادشاهان ننگ ست در دنیا

و نار في الآجل + محرنبئ لينباع + المداراة تخرج الحية

و آتش ست در آخرت + مرد سر فرو افگنده تا جست کند + نرمی کردن بیرون می آرد مار را

مَنْ نَحَرَهَا + المَدْحُ الذَّبْحُ + مُذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ

از سر و خوش + ستودن گفتار زیست + مذبذب اند میان آن نه سوی آن گروه

وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ + المَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ + المَرْءُ عَاقِلٌ بِحَالَتِهِ + المَرْءُ

ونه سوی این گروه + مرد بر دین دوست خود است + مرد زیرک است بحالت خود + مرد

فِي طَيِّ لِسَانِهِ لَا فِي طَيْلَسَانِهِ + المَرْءُ كَثِيرٌ بِأَخِيهِ + المَرْءُ لَا يَزَالُ

در پیچیدگی زبان خود است نه در چادر خود + مرد بسیار است ببرادر خود + مرد همیشه

عَدُوًّا لِمَا جَهِلَ + المَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ + المَرْءُ بِسَعْيِ رِجْلِهِ + المَرْءُ

دشمن است بچیز نادانسته + مرد با کسی است که دوست داشت + مرد با پای خود است + مرد

مَخْفِيٌّ تَحْتَ لِسَانِهِ + المَرْءُ مَخْبُوءٌ لَدَى طَيِّ اللِّسَانِ + المَرْءُ يَقِيسُ

پوشیده است زیر زبان خود + مرد پوشیده است نزد پیچیدگی زبان + مرد قیاس کننده

بِنَفْسِهِ + المَرْءُ يَطِيرُ بِهِمَّتِهِ وَالطَّيْرُ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ + المَرْءُ

بذات خود + مرد پرواز میکند بهمت خود و پرنده پرواز میکند بدو بازوی خود + مرد

يُعْرَفُ عِنْدَ المُعَامَلَةِ + مَرْعًى وَلَا كَالسَّعْدَانِ + المِزَاحُ أَوَّلُهُ

شناخته میشود نزدیک معامله + چراگاه و نه مانند سعدان + خوش طبعی اولش

فَرَحٌ وَآخِرُهُ تَرَحٌ + المِزَاحُ يُورِثُ الضَّغَائِنَ + المِزَاحُ تَذْهَبُ

شادی است و آخرش اندوه + خوش طبعی پیدا میکند کینه ها را + خوش طبعی بیرون میبرد

المَهَابَةَ + المُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ + المُسْتَسْلِمُ أَحْرَمُ مِنَ المُسْتَسْلِمِ +

هیبت را + مصلحت کرده شده امین کرده شده است + ... صلح جوینده

المُسْتَمِعُ شَرِيكُ القَائِلِ + المُسْلِمُ مِرْآةُ المُسْلِمِ + مُشَاهَدَةُ الأَبْرَارِ

شنونده شریک گوینده است + مسلمان آئینه مسلمان است + دیدن نیکوکاران

بين التجلي والاستتار المشاهدة + ميراث المجاهدة +

میان آشکارا و پوشیده است + مشاهده میراث مجاهده است

المشورة حصن من الندامة وامن من الملامة + مصاحبة

مشوره پناه است از شرمندگی و بی‌بیمی از ملامت + مصاحبت

الاشرار ركوب البحر + مصائب اقوم عند قوم فوائد

بدان سوار شدن دریاست + مصیبتهای گروه نزدیک گروهی فائدها است

يضر بالطحال ما ينفع الكبد + مضل المرء بين فكيه +

گزند میکند سپرز آنچه نفع میکند جگر را + جای گمراهی مرد میان هر دو زنخ است

مضى ما مضى + مطل الغني ظلم + مطل كنعاس الكلب + معاداة

گذشت آنچه گذشت + درنگ کردن توانگر ستم است + درنگ کردن مانند خواب سگ است + دشمنی کردن

الوطن تعقر الفطن + معاتبة الاخوان خير من فقدهم +

وطن خسته میکند زیرک را + خشم کردن برادران بهتر است از گم کردن آنان +

مع الخواطئ سهم صائب + مع الحاجة تلغي الحاجة + المعرفة

با خطا کنندگان تیریست بصواب رسنده + با دشمنی در می‌یابی مطلب را + شناسائی

تنفع ولو بالكلب العقور + المعنى في بطن الشاعر + المعرى

سود میکند اگرچه باشد بسگ گزنده + معنی در شکم شاعر است + برهنه

يبكي ولا يبكي + المفلس في امان الله + المقابلة خير من القارورة

...میکند و خانه نمیسازد + مفلس در زینهاری خداست + رو برو بهتر است از زدن

مقابلة من لا تقاومه خرق + مقتل الرجل بين فكيه +

جنگ کردن با کسی که برابری کردن نتوانی او را نادانی است + جای کشتن مرد میان هر دو زنخ اوست

اَلْمَكْتُوبُ نِصْفُ الْمُلَاقَاةِ + اَلْمِكْثَارُ مِهْذَارٌ + اَلْمِكْثَارُ كَحَاطِبِ

نوشته نیم ملاقات ست + بسیار سخن گوی بیهوده گوی ست + بسیار سخن گوی مانند

لَيْلٍ + مُلَازَمَةُ الْمُلُوكِ حُسْنُ السُّلُوكِ + مَلِكٌ غَشُومٌ

هیزم کش شب + ملازمت پادشاهان نیک روش ست + پادشاه ظالم

خَيْرٌ مِنْ فِتْنَةٍ تَدُومُ + اَلْمُلْكُ لِمَنْ غَلَبَ + اَلْمُلْكُ عَقِيمٌ +

بهتر ست از فتنه که همیشه ماند + ملک برای کسی ست که غالب شد + ملک نازاینده ست +

اَلْمُلْكُ يَبْقَى مَعَ الْكُفْرِ وَلَا يَبْقَى مَعَ الظُّلْمِ + اَلْمُلْكُ وَالدِّينُ

ملک باقی میماند با کفر و باقی نمیماند با ستم + ملک و دین

تَوْأَمَانِ + اَلْمُمْتَحِنُ مَلْعُونٌ + مَنِ ابْتُلِيَ بِبَلِيَّتَيْنِ فَقَدِ اخْتَارَ

دو همزاد اند + آزمایش کننده ملعون ست + هر که گرفتار شد بدو بلا پس تحقیق اختیار کرد

أَهْوَنَهُمَا + مَنِ اتَّكَلَ عَلَى زَادِ غَيْرِهِ طَالَ جُوعُهُ + مَنِ اجْتَرَأَ

سبکتر هر دو را + کسیکه اعتماد کرد بر توشهٔ غیر خود دراز شد گرسنگی او + کسیکه دلیری کند

عَلَى سُلْطَانِهِ قُتِلَ + مَنْ أَحَبَّ شَيْئًا أَكْثَرَ ذِكْرَهُ + مَنْ أَحَبَّ قَوْمًا حُشِرَ

بر پادشاه خود کشته شود + کسیکه دوست دارد چیزی را بسیار کند ذکر او را + کسیکه دوست دارد گروهی را حشر کرده شود

مَعَهُمْ + مَنْ أَخْطَأَ تَرَاخَتْ + أَبْطَأَتْ رَيْثَهُ + مَنْ أَخَّرَ

با ایشان + کسیکه خطا کند خوش شود درنگ کند شکار او + کسیکه تاخیر کند

النَّوْمَ طَابَ مَنَامُهُ + مَنْ أَخَذَ مَالَ النَّاسِ لَا بُدَّ أَنْ يُؤْخَذَ

خواب خود را خوش شود خوابیدن او + کسیکه گرفت مال مردمان را ناچار ست از اینکه گرفته شود

مَالُهُ + مَنْ أَوْدَعَ الْفِكْرَ فِي الْعَوَاقِبِ أَمِنَ مِنْ سِهَامِ النَّوَائِبِ

مال او + هر که ودیعه کرد فکر را در انجام کارها ایمن شد از تیرهای سختیها

مَنْ اَدْمَنَ قَرْعَ الْبَابِ یُوشِکُ اَنْ یُفْتَحَ لَهُ + مَنْ اَدْمَنَ طَلَبَ شَیْءٍ ظَفَرَ بِبَعْضِهِ +

کسیکه همیشه کرد کوفتن در را نزدیک است که گشاده شود برای او + کسیکه همیشه کرد جستن چیزی پیروز شود بپاره از او

مَنْ رَحَلَ کَرِیْمًا یَرْتَعِیْ فِیْ رِیَاضِ الرِّضْوَانِ کَرِیْمٍ + مَنِ اسْتَخَفَّ اِخْوَانَهُ

کسیکه کوچ کرد خوشحال آنکه جوانمرد دست بچرد در باغهای بهشت مانند آهو + هرکه سبک کرد برادران خود را

خُذِلَ + مَنْ اَسَاءَ اَدَبَهُ ضَاعَ نَسَبُهُ + مَنِ اسْتَزَادَ عَلَی الْاَکْلِ وَالشُّرْبِ

رسوا کرده شد + هرکه بدی کرد ادب او خراب شد نسب او + هرکه افزونی کرد بر خوردن و نوشیدن

لَنْ یَشْبَعَ اِلَّا بِالتُّرَابِ + مَنِ اسْتُغْضِبَ وَلَمْ یَغْضَبْ فَهُوَ حِمَارٌ + مَنِ اسْتَرْعَی

هرگز سیر نشود مگر بخاک + کسیکه خشم خواسته شد و خشم نکرد پس او خر است + هرکه نگاهبانی خواست

الذِّئْبَ لِلْغَنَمِ فَقَدْ ظَلَمَ + مَنْ اَسْرَعَ فِی الْجَوَابِ اَبْطَأَ فِی الصَّوَابِ + مَنْ اَ

از گرگ برای گوسپند پس بتحقیق ستم کرد + هرکه شتابی کرد در جواب درنگ کرد در صواب + هرکه مانا شد

اَبَاهُ فَمَا ظَلَمَ + مَنْ اَصْلَحَ فَاسِدَهُ اَرْغَمَ حَاسِدَهُ + مَنِ اطَّلَعَ عَلٰی جَارِهِ

پدر خود را پس ستم نکرد + هرکه اصلاح کرد فاسد خود را و خاک انداخت حاسد خود را + کسیکه آگاه شد بر همسایه خود

اُهْتِکَتْ حُجُبُ اَسْتَارِهِ + مَنْ اَطَاعَ غَضَبَهُ اَضَاعَ اَدَبَهُ + مَنْ اُعْطِیَ

دریده شد حجابهای پرده های او + هرکه فرمان بردار کرد خشم خود را ضایع کرد ادب خود را + هرکه داده شد

تَمْرًا اُعْطِیَ ثَمَرًا + مَنْ اُعْجِبَ بِعَمَلِهِ حَبِطَ اَجْرُهُ + مَنِ اعْتَادَ شَیْئًا حَرَصَ

خرما را داده شد بار را + هرکه شگفت آمد بعمل خود باطل شد مزد او + هرکه خو کرد چیزی را حریص شد

عَلَیْهِ + مَنْ اَعْجَبَتْهُ اٰرَاؤُهُ غَلَبَتْهُ اَعْدَاؤُهُ + مَنْ عَمَرَ اَنْجَا + مَنِ اعْتَصَمَ

بر آن + هرکه شگفت آورد او را فکر او غالب شود او را دشمنهای او + هرکه ... نجات یابد + هرکه چنگ زد

بِاللهِ فَقَدْ نَجَا + مَنْ اَعْمَلَ اجْتِهَادَهُ بَلَغَ مُرَادَهُ + مَنِ اعْتَمَدَ عَلٰی شَرَفِ

بخدا پس بتحقیق نجات یافت + هرکه در کار آورد توانائی خود را رسید مقصود خود را + هرکه اعتماد کرد بر بزرگی

آبائه فقد عقّهم + من اعظم الذنوب تحسين العيوب + من افشى

پدران خود را پس بتحقیق بی فرزند شد + از بزرگترین گناهان است نیکو کردن عیبها + کسیکه هویدا کرد

سرّه افسد امره + من افرط كمن فرّط + من اكثر سؤاله حرم +

راز خود را تباه کرد کار خود را + هر که از حد در گذشت مانند کسی است که تقصیر کرد + هر که بسیار شد سوال او محروم شد +

من الشناعات يتولّد الآفات + من الماء كلّ شيء حيّ + من امارات

از زشتیها پیدا میشود آفتها + از آب است هر چیز زنده + از نشانهای

الجهل لأن معاداة الاخوان + من امات شهوته احيى مروّته +

نادانی است دشمنی برادران + هر که میرانید خواهش خود را زنده کرد مروت خود را

من انصف فقد استظرف + من انكر حسن الصنيعة استوجب

هر که انصاف کرد پس بتحقیق خوش کرد + هر که انکار کرد خوبی نیکوئی را سزاوار شد

سوء القطيعة + المنبتّ لا ارضا قطع ولا ظهرا ابقى + من بخل بماله

زشتی جدائی را + نبت نه زمینی را برید و نه پشت را باقی گذاشت + هر که بخل کرد بمال

على نفسه جاد به على عرسه + من بسط انبسط + من بسط يده على

بر جان خود سخاوت کرد به آن بر زن خود + هر که فراخی کرد شاد شد + هر که دراز کرد دست خود را بر

الانعام صارت نعمته على الدوام + من بلغ اربعين ولم يأخذ

نعمت دادن گردید نعمت او همیشه + هر که رسید بچهل سال و نگرفت

العصا فقد عصى + من تأنّى ادرك ما تمنّى + من تجرّد بحرّ وسعه

چوب را پس بتحقیق نافرمانی کرد + هر که توقف کرد دریافت چیزی را که آرزو داشت + هر که [illegible]

اكله + من تشبّه بقوم فهو منهم + من تقام خطوتين فقد وصل + من تكبّر على الناس ذلّ

[illegible] هر که مانند شود بگروهی پس او از ایشان است + [illegible] + هر که تکبر کرد بر مردمان خوار شد

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ + مَنْ تَهَاوَنَ بِالشَّرِّ وَقَعَ فِي الضُّرِّ + مَنْ ثَبَتَ جُودُهُ

هر که فروتنی کند برای خدا بلند کند او را خدا + هر که سبک شمرد بدی را بیفتاد در گزند + کسی که ثابت شد سخاوت او

ثَبَتَ وُجُودُهُ + مَنْ جَالَ نَالَ + مَنْ جَاوَرَ الْكِرَامَ أَمِنَ مِنَ الْإِعْدَامِ

ثابت شد هستی او + هر که جولانی کرد رسید + هر که همسایگی کرد کریمان را بی بیم شد از درویش شدن

مَنْ جَاعَ اتَّخَمَ + مَنْ جَادَ بِمَالِهِ جَلَّ وَمَنْ جَادَ بِعِرْضِهِ ذَلَّ + مَنْ جَادَ سَادَ

هر گرسنه شد خواهان نیکی شد + هر که سخاوت کرد به مال خود بزرگ شد و هر که سخاوت کرد به آبروی خود خوار شد + هر که سخاوت کرد مهتر شد

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا + مَنْ جَدَّ وَجَدَ + مَنْ جَرَّبَ

هر که آمد به یک نیکی پس مر او راست ده مثلهای او + هر که کوشش کرد دریافت + هر که آزمود

الْمُجَرَّبَ حَلَّتْ بِهِ النَّدَامَةُ + مَنْ جَسَرَ أَيْسَرَ + مَنْ جَهِلَ زَمَانَهُ

مجرب را فرود آمد بوی شرمندگی + هر که دلیری کرد توانگر شد + هر که نادان است زمانهٔ خود را

عَدَا الْخُمُولَ زَمَانُهُ + مَنْ حَسُنَ صَفَاؤُهُ وَجَبَ اصْطِفَاؤُهُ +

درگذشت گمنامی زمانهٔ او را + هر که خوب شد صفائی او ضرور شد برگزیدگی او +

مَنْ حَسُنَتْ خِصَالُهُ طَابَ وِصَالُهُ + مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ

هر که خوب شد خصلتهای او پاکیزه شد وصال او + از خوبی اسلام مرد است ترک کردن

مَا لَا يَعْنِيهِ + مَنْ حَفَرَ بِئْرًا لِأَخِيهِ فَقَدْ وَقَعَ فِيهِ + مَنْ حَفَرَ مَهْوَاةً

چیزی را که او را نمی‌کند لازم + هر که بکند چاهی برای برادر خود پس به تحقیق بیفتاد در آن + هر که بکند مغاکی را

وَقَعَ فِيهَا + مَنْ حَفِظَنَا أَوْ رَفَّنَا فَلْيَقْتَصِدْ + مَنْ حَلُمَ سَادَ + مَنْ خَافَ

بیفتاد در آن + هر که خدمت کرد ما را یا احاطه کرد ما را پس باید که اعتدال کند + هر که بردباری کرد سردار شد + هر که ترسید

صَوْتَكَ تَمَنَّى مَوْتَكَ + مَنْ خَافَ وَجْهَ الصَّبَاحِ دَنَا + مَنْ خَدَمَ خُدِمَ

آواز ترا آرزو کرد مرگ ترا + هر که ترسید روی صبح را پست کرد + هر که خدمت کرد

مَنْ خَشِيَ الذِّئْبَ اَعَدَّ كَلْبًا + مَنْ خَصِمَهُ الْقَاضِي اِلَى مَنْ يَشْتَكِي +

هرکه ترسید از گرگ مهیا کرد سگ را + هرکه خصومت کرد او را قاضی بسوی کدام کس شکوه کند +

مَنْ دَامَ كَسَلُهُ خَابَ اَمَلُهُ + مَنْ دَخَلَ مِغْفَارَ حَمَرٍ + مَنْ رَضِيَ نَفْسَهُ

هرکه همیشه شد کاهلی او نا امید شد امید او + هرکه درآمد بغفار [illegible] + هرکه خوشنود کرد ذات

بِالْاِسَاءَةِ شَهِدَ عَلَى نَفْسِهِ بِالرَّدَاءَةِ + مَنْ رَضِيَ بِقَضَاءِ اللّٰهِ لَمْ يَسْخَطْ

خود به بدی گواه شد بر ذات خود بهلاکت + هرکه راضی شد بحکم خدا خشم نگیرد از او

اَحَدٌ + مَنْ رَقِيَ فِي دَرَجَاتِ الْهِمَمِ عَظُمَ فِي عُيُونِ الْاُمَمِ + مَنْ رَكِبَ

کسی + هرکه بالا رفت در مرتبهای همتها بزرگ شد در چشمهای امتها + هرکه سوار شد

حِدَّةً غَلَبَ ضِدَّهُ + مَنْ رَكِبَ الْعَجَلَ اَدْرَكَ الزَّلَلَ + مَنْ زَادَ

برکشش خود غالب شد بر خود + هرکه سوار شد بر شتابی دریافت لغزشها + هرکه فزون شد

خَيْرُهُ بَادَ خَيْرُهُ + مَنْزِلَةُ الْاَبْرَارِ فِي صَوْنِ الْاَسْرَارِ + مَنْ سَالَمَ سَلِمَ +

خیر او هلاک شد خیر او + مرتبهٔ نیکوکاران در نگاهداشت رازهاست + هرکه صلح کرد سالم ماند

مَنْ سَلَكَ غَرَضَهُ رَجَعَ اِلَيْهِ سَهْمُهُ + مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ ضَاقَ رِزْقُهُ + مَنْ

هرکه پیشه کرد غرض او بازگشت بسوی او تیر او + هرکه بد شد خلق او تنگ شد روزی او + هرکه بد شد

اَخْلَاقُهُ طَابَ فِرَاقُهُ + مَنْ سَخَا بِرَاْسِهِ فَقَدْ رَبِحَ مِنْ سَعَادَةِ جَدِّهِ

خلقهای او خوب شد جدائی او + هرکه جوانمردی کرد بسر خود پس سود برد از نیکبختی بخت

وَفَوْقُكَ عِنْدَ بِلَادِكَ + مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ اَنْ يَكُوْنَ خَصْمُهُ عَاقِلًا +

ایستادن تو نزد مرتبهٔ خود + از نیکبختی مردست بودن دشمن او دانا

مَنْ سَقَى مَكْرُهُ بَارَ ثَمَرُهُ + مَنْ سَكَتَ سَلِمَ وَمَنْ سَلِمَ نَجَا + مَنْ سَلَّ

هرکه آب داد حیلهٔ خود بالا شد میوهٔ او + هرکه خاموش شد سالم شد و هرکه سالم شد نجات یافت + هرکه برکشید

سيف العداوة غمد فيه رأسه + من سلك الجدد أمن العثار + من شاور

شمشیر دشمنی را نیام کرد در آن سر خود را + هرکه رفت در زمین هموار در بی‌خوف شد از لغزش + هرکه مشوره

أهل النصيحة أمن من الفضيحة + من شر ما طرحك أهلك +

از صاحبان نصیحت بی‌بیم شد از رسوائی + از بدی چیزیکه انداخت ترا اهل تست +

من صانع بالمال لم يحتشم من طلب الحاجة + من صدق توسمه

هرکه رشوت داد مال را شرم نداشت از طلب کردن حاجت + هرکه راست شد نشان او

طال تبسمه + من صدق في مقاله زاد في جماله + من صنف

دراز شد تبسم او + هرکه راست شد در سخن خود فزون شد در خوبی خود + هرکه تصنیف کرد

فقد استهدف + من هلك ضحك + من ضعفت آراؤه قويت

بتحقیق نشانهٔ تیر شد + هرکه خندید خنده کرده شد بروی + هرکه ضعیف شد فکرهای او قوی شدند

أعداؤه + من طاب أصله زكى فرعه + من طال تعديه كثر أعاديه

دشمنان او + هرکه پاکیزه شد بیخ او پاک شد شاخ او + هرکه دراز شد درگذشتن او از حد بسیار شدند

من طلب جلب + من طلب شيئا وجد وجد + من طلب شيئا ناله أو بعضه

هرکه طلب کرد کشید + هرکه طلب کرد چیزی را و کوشش کرد یافت + هرکه طلب کرد چیزی را یافت او را یا

من طلب ما لا يكون طال تعبه + من عتب على الدهر طال عتبه +

هرکه طلب کرد چیزی را که نمی‌شود دراز شد تعب او + هرکه خشم کرد بر زمانه دراز شد خشم او

من عجل أموره يصيبه من الندم + من عدل ما عدل + من عدل ملك ومن

هرکه شتاب کرد کارهای خود را برسد او را از شرمندگی + هرکه انصاف کرد تجاوز کرده شد + کسیکه انصاف کرد مالک شد

هلك + من عرف بشيء نسب إليه + من عرف التجارب طابت له التجارب + من عرف

هلاک شد + کسیکه شناخت چیزی را نسبت کرده شود بسوی او + کسیکه شناخت تجربه‌ها را پاکیزه شود برای او تجربه‌ها + هرکه شناخت

نفسه فقد عرف ربه + من عز بزّ + من عقد عينا عجب نظره + من

نفس خود را بتحقیق شناخت پروردگار خود را + کسیکه غالب شد گرفت متاع + هرکه بست چشم را باز داشت نظر خود را + هرکه

دماغه في الصيف غلى قدره في الشتاء + من علت همته طال

دماغش در گرما بجوش شد دیگ او در زمستان + هرکه بلند شد همت او دراز شد

همومه + من علمه حرفا فهو مولاه + من عمل صالحا فلنفسه

غمهای او + کسیکه آموخت او را یک حرف پس او مولای اوست + هرکه عمل کرد شایسته پس برای خودش

ومن اساء فعليها + من غشنا فليس منا + من غلب اخذ السلب

و هرکه بدی کرد پس بر اوست + کسیکه فریب داد ما را پس نیست از ما + هرکه غالب شد گرفت متاع

من فعل الردى يلقاه + من فعل ما شاء لقي ما ساء +

کسیکه کرد هلاکت ملاقات کند آنرا + کسیکه کرد آنچه خواست ملاقات کند چیزی را که بد کند

منقبة المرء تحت لسانه + من قبض قبض + من قدم الخير [illegible] +

بزرگی مرد زیر زبان اوست + هرکه قبض کرد [illegible]

من قرّ عينا بعينه نفعه + من تحرى بالبر وجد + من قسط ما سقط

[illegible]

من قصر عن السياسة صغر عن الرياسة + من قل ديناره

هرکه کوتاه شد از سیاست کوچک شد از ریاست + کسیکه کم شد دینار او

ذل مقداره + من قل لبه زاد عجبه + من قل سروره كان

خوار شد مقدار او + هرکه کم شد عقل او زیاد شد عجب او + هرکه کم شد خوشی او باشد

الموت احب اليه + من قلت فضائله ضعفت وسائله + من قنع شبع +

مرگ آسایش او + کسیکه کم شد فضیلتهای او سست شد وسیلهای او + هرکه قانع شد سیر شد

مَنْ قَنَعَ بِعَطَاءِ اللهِ لَمْ يَزِدْ خُذْ جَسَدُهُ + مَنْ كَانَ دَلِيلُهُ الْغُرَابُ

هر که قانع شد بخشش خدا در نیاید او را رشک + هر که باشد رهنمای او زاغ

رَضِيَ بِمَنْزِلِ الْخَرَابِ + مَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ مَلَامُهُ + مَنْ كَثُرَ لَهُ

راضی شود بجای ویران + هر که بیشتر شد سخن او بیشتر شد ملامت او + هر که بیشتر شد برای او

الدِّمَا مِيلُ كَثُرَ لَهُ الدَّنَانِيرُ + مَنْ كَثُرَ ضِحْكُهُ قَلَّتْ هَيْبَتُهُ +

دلها بیشتر شد برای او دینارها + هر که بسیار شد خندهٔ او کم شد بزرگی او +

مَنْ كَثُرَ حِوَانُهُ كَثُرَ إِخْوَانُهُ + مَنْ كَثُرَ اتِّهَامُهُ بِالْمَوَاهِبِ اشْتَدَّ

هر که بیشتر شد خوان او بسیار شد برادران او + هر که بسیار شد خوشی او بخششها سخت شد

انْزِعَاجُهُ لِلْمَصَائِبِ + مَنْ كَثُرَ ظُلْمُهُ وَاعْتِدَاؤُهُ قَرُبَ هَلَاكُهُ

هر که تپش برای مصیبتها + کسیکه بسیار شد ستم او و تجاوز کردن او از حد نزدیک شد هلاکت او

وَفَنَاؤُهُ + مَنْ كَثُرَ اعْتِبَارُهُ قَلَّ عِثَارُهُ + مَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ خَطَاؤُهُ

وفنای او + کسیکه بسیار شد اعتبار او کم شد لغزش او + هر که بسیار شد سخن او بسیار شد خطای او

مَنْ كَثُرَتْ عَوَارِفُهُ كَثُرَتْ مَعَارِفُهُ + مَنْ كَثَّرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ + مِنْكَ يَصُكُّ

هر که بسیار شد نیکی های او بسیار شد شناسائی او + کسیکه بسیار کرد سواد گروهی پس وی از ایشانست از تست

وَإِنْ كَانَ سِمَارًا + مَنْ كَرُمَ أَصْلُهُ لَانَ قَلْبُهُ + مَنْ كِلَا جَانِبَيْكَ

اگر چه باشد شریف + هر که بزرگ شد اصلش نرم شد دل او + از هر دو جانب تو

لَا لَبَّيْكَ + مَنْ لَاحَاكَ فَقَدْ عَادَاكَ + مَنْ لَا يَنْفَعُكَ صَدَاقَتُهُ

نه حاضر در خدمت تو + هر که دشنام داد ترا پس بتحقیق دشمنی کرد ترا + هر که سود نکند ترا دوستی او

لَا يَضُرُّكَ عَدَاوَتُهُ + مَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ يَرْجُو الرَّاحَةَ + مَنْ لَا ذَنْبَ

زیان نکند ترا دشمنی او + هر که نیست گناه مر او را امید دارد آسایش را + کسیکه نیست گناه

لَهُ لَا يُخَافُ عَلَيْهِ + مَنْ لَا يَكْفِيهِ الْيَسِيرُ لَا يَكْفِيهِ الْكَثِيرُ + مَنْ لَا أَمَانَةَ

مر اورا ترسیده نمی شود بر وی + هر که کفایت نمیکند اورا اندک کفایت نمیکند اورا بسیار + کسیکه نیست امانت

لَهُ لَا دِينَ لَهُ + مَنْ لَزِمَ الطَّمَعَ عَدِمَ الْوَرَعَ + مَنْ لَزِمَ الرُّقَادَ عَدِمَ

مر اورا نیست دین مر اورا + هر که لازم گرفت طمع را نیست کرد پرهیزگاری را + هر که لازم گرفت خواب را نیست کرد

الْمُرَادَ + مَنْ لَمْ يَأْسَ عَلَى مَا فَاتَهُ أَرَاحَ نَفْسَهُ + مَنْ لَمْ يَسْمَعِ النُّصْحَ

مقصود را + هر که اندوهگین نشد بر آنچه فوت شد از او آسایش داد نفس خود را + هر که نشنید نصیحت

فَإِنَّهُ يُرِيدُ سَمَاعَ الْمَلَامَةِ + مَنْ لَمْ يَعْرِفْ لِلتَّلْوِيحِ لَمْ يَعْرِفِ التَّصْرِيحَ

پس البته او میخواهد شنیدن ملامت را + هر که نشناخت اشاره را نشناخت تصریح را

مَنْ لَمْ تَسُرَّ حَيَاتُهُ لَمْ تَغُمَّ وَفَاتُهُ + مَنْ لَمْ يَنْظُرْ فِي عَوَاقِبِ الْأُمُورِ

هر که خوش نشد زندگی او اندوهگین نشد مرگ او + هر که نگاه نیست در آخرهای امور

وَقَعَ فِي الْحَذَرِ + مَنْ لَمْ يَقْبَلِ التَّوْبَةَ عَظُمَتْ خَطِيئَتُهُ + مَنْ لَمْ يُؤَدِّبْهُ

بیفتاد در خوف + هر که قبول نکرد توبه بزرگ شد گناه او + کسیکه ادب نداد اورا

الْأَبَوَانِ أَدَّبَهُ الزَّمَانُ + مَنْ لَمْ يَبْذُلِ الْقُدْرَةَ سُلِبَ الْقُدْرَةَ + مَنْ لَمْ

پدر و مادر ادب داد اورا زمانه + هر که نبخشید [illegible] ربوده شد قدرت از او + هر که

يَرْحَمْ لَمْ يُرْحَمْ + مَنْ لَهُ الْمَوْلَى فَلَهُ الْكُلُّ + مَنْ بُلِيَ بِالسَّأْمِ بَعْدَ

رحم نکرد رحم کرده نشد + هر که او راست مولی پس او راست همه + کسیکه [illegible] پس از

الْبَارِحِ + مَنْ لَيْسَ مَعَ الْمُجْتَهِدِينَ مُجْتَهِدًا فَهُوَ مِنَ الشَّقَاوَةِ +

[illegible] + کسیکه نیست با [illegible] پس او از شقاوت است

مَنْ لَيْسَ لَهُ تَقْوِيمُ النَّفْسِ فَهُوَ نَقْصُ نَفْسِهِ + مَنْ مَاتَ بَرًّا عَاشَ

هر که نیست او را راست کردن نفس پس او نقص نفس خود است + هر که مرد نیکوکار زندگی

فِي الْعَفْوِ + مَنْ مَاتَ غَرِيبًا مَاتَ شَهِيدًا + مَنْ مَالَ إِلَى الْمَالِ

در عفو + هرکه مرد مسافر مرد شهید + کسیکه خواهش کرد سوی مال

مَاتَ فِي الْمَالِ + مَنْ مَلَكَ نَفْسَهُ فَهُوَ مَلِكٌ بِنَفْسِهِ + مَنْ مَنَّ

مرد در محبت مال + هرکه مالک شد ذات خود را پس وی مالک شد بذات خود + هرکه احسان

بِمَعْرُوفِهِ سَقَطَ شُكْرُهُ + مَنْ بَغَى فِي الدِّينِ يَصْلُفُ + مَنْ نَظَرَ

بنکوئی خود بیفتاد شکر او + هرکه ستم کرد در دین بی بهره شد + کسیکه نگریست

فِي الْعَوَاقِبِ سَلِمَ مِنَ النَّوَائِبِ + مَنْ نَمَّ إِلَيْكَ نَمَّ عَلَيْكَ +

در انجام کارها محفوظ ماند از مصیبتها + هرکه سخن چینی کرد سوی تو سخن چینی کرد بر تو +

مَنْ هَابَ خَابَ + مَنْ هَانَ عَلَيْهِ الْمَالُ تَوَجَّهَتْ إِلَيْهِ

هرکه ترسید بی بهره شد + کسیکه سبک شد بروی مال متوجه شد سوی وی

الْآمَالُ + مَنْ يَأْتِ الْحَكَمَ وَحْدَهُ يَفْلُجْ + مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ

امیدها + هرکه بیاید حاکم را تنها رستگار شود + هرکه توکل میکند بر خدا

فَهُوَ حَسْبُهُ + الْمَنِيَّةُ تَضْحَكُ الْأُمْنِيَّةَ + مَنْ تَجَمَّعَ تَقَعْقَعَ

پس او بس است او را + مرگ می خندد آرزوها را + کسیکه مجتمع شد جنبد

عَمَدُهُ + مَنْ يَزْرَعِ السُّوءَ يَحْصُدِ النَّدَامَةَ + مَنْ يَزْرَعِ

ستونهای وی + هرکه کشت میکند بدی را درو میکند شرمندگی را + کسی که کشت میکند

الشَّرَّ يَحْصُدِ النَّدَامَةَ + مَنْ يَزْرَعِ الشَّوْكَ لَمْ يَحْصُدْ بِهِ عِنَبًا +

بدی را درو میکند شرمندگی را + هرکه کشت میکند خار را درو نکند بوی انگور را +

مَنْ يَسْمَعْ يَخَلْ + مَنْ يَطُلْ هَنُ أَبِيهِ يَنْتَطِقْ بِهِ + مَنْ يَطُلْ

هرکه می شنود لاغر میشود + هرکه دراز میشود شرمگاه پدرش کمر می بندد بوی + هرکه دراز شود

ذَيْلُهُ يَنْتَطِقُ بِهِ + مَنْ يَعْمَلِ السُّوءَ يَجِدْ عُقُوبَتَهُ + مَنْ يُعْطِ

دامن وی کمر بندد + بوی هر کسیکه عمل کند بدی را بیابد عذاب او را + هر که بخشید

بِالْيَدِ الْقَصِيرَةِ يُعْطَ بِالْيَدِ الطَّوِيلَةِ + مَنْ يَنِكِ الْعَيْرَ يَنِكْ

بدست کوتاه داده شود بدست دراز + هر که گاید گور خر را گاده

نِيَاكًا + مَوَاعِيدُ عُرْقُوبٍ + اَلْمَوْتُ حَقٌّ + مَوْتُ الْأَغْنِيَاءِ

نیاک را + وعده است عرقوب + مرگ ثابت است + مرگ توانگران

حَسْرَةٌ وَمَوْتُ الْعُلَمَاءِ ثُلْمَةٌ وَمَوْتُ الْفُقَرَاءِ رَاحَةٌ +

حسرت است ومرگ عالمان رخنه است ومرگ محتاجان آسایش است

اَلْمَوْتُ فِي طَلَبِ الثَّارِ خَيْرٌ مِنَ الْحَيٰوةِ فِي الْعَارِ + مَوْتٌ

مرگ در طلب آتش بهتر است از زندگانی در ننگ + مرگ

فِي دَوْلَةٍ وَعِزٍّ خَيْرٌ مِنْ حَيٰوةٍ فِي ذُلٍّ وَعَجْزٍ + مُوتُوا

در دولت وعزت بهتر است از زندگانی در خواری وعاجزی + بمیرید

قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا + اَلْمَوْجُودُ شِفَاءٌ + اَلْمَوَدَّةُ أَفْضَلُ الْقَرَابَةِ

پیش از مردن خود + موجود شفاست + دوستی بهترین نزدیکی است

اَلْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ + اَلْمُؤْمِنُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ

مسلمان آئینه مسلمان است + مسلمان کسی است که محفوظ باشند مسلمانان از

يَدِهِ وَلِسَانِهِ + اَلْمُؤْمِنُ قَلِيلُ الْمَؤُونَةِ + مَهْلَكَةُ الْمَرْءِ حِدَّتُهُ

دستش وزبانش + مسلمان کم مشقت است + هلاکت مرد در تیزی او است

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ما بخیر و شما بسلامت ✻ ما در چه خیالیم و فلک در چه خیال ✻ کاری که خدا کند فلک را چه مجال ✻
مادیان گم کرده دنبال اخته میگردد ✻ ماده بعضو ضعیف می ریزد ✻ ما را ازین گیاه ضعیف
این گمان نبود ✻ ما را چه ازین قصه که گاو آمد و خر رفت ✻ ما را عجب آید که ازین کس پسر آید ✻ مار
تو که هر که را بینی بزنی ✻ یا بوم که هر کجا نشینی بکنی ✻ مار بدست دیگران باید گرفت ✻ مار گزیده از
ریسمان می ترسد ✻ مار مرده نمی گزد ✻ مار از بی پائی پیش آن زن دود که گوش خرک با هزار پائی
ما ز یاران چشم یاری داشتیم ✻ خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم ✻ مال مفت و دل بیرحم ✻ مال
سر بسر پیش عرب ✻ مال مرده نیش مرده ✻ مال حرام بود براه حرام رفت ✻ مال نثار جان است
و جان نثار آبرو ✻ ما هم خدائی داریم ✻ ماهی را ماهی میخورد و ماهی خوار هر دو را ✻ ماهی از سر
گنده گردد نی ز دُم ✻ ماهی بخواهی دمش بگیر ✻ مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن ✻
مبر باهم فردا که فردا که دید ✻ متواضع خاکست که کف پای شاه و گدا یکسان بوسد ✻ مثل
معروف هرائینه بانها محالست که هنرمندان بمیرند و بی هنران جای ایشان گیرند ✻
محبت ستم که دل را نمیدهد آرام ✻ وگرنه کیست که آسودگی نمی خواهد ✻ محتسبی در بازار است
نه در خانه ✻ محتسب گر می خورد معذور دارد مست را ✻ محتسب را درون خانه چکار ✻ محمد علیه السلام
بمعراج بلند است نه بجامه ✻ محنت برباد گنه لازم ✻ محنت بیفایده ست وسمه بر ابروی کور ✻
محنت قرب ز بعد افزونست ✻ مدعی سست و گواه چست ✻ مرا بخیر تو امید نیست
شر مرسان ✻ مرا همت بلند و دست کوتاه ✻ مرا افسوس می آید برا دیوانگیها ✻ مرا گدای
بودن ز سلطنت بهتر ✻ مرا نان ده و کفش بر سر بزن ✻ مرا با مزد دیگر یا تو دان ✻ مرا د اینجا
باعتقاد است ✻ مرغ بی بال و عمر بانجور ✻ مرده بدست زنده ✻ مرده هر چند عزیز است نگه نتوان داشت
مرده هرگز نمی گوزد ✻ مردن بنام به که بود زندگی به ننگ ✻ مردن حق است لیکن اول
همسایه را ✻ مردن بعلت به که زندگانی بذلت ✻ مرده آنست که نامش به نکوئی نبرند ✻

مرده سخن نمیگوید + مرده گر خاک سیه پستان + مردن ملا شیخ نمیکند خوبست گر با پیر رود +

مرد بیت بیا زیاد بی و انگه زن کن + مرد پاپیچ آنچه دعوتا مرد پا در پیچوا + مرد آخر بین مبارک

بنده ایست + مردی بی سنگ باد ز تخی نباشد + مرد پیش باید پای درد باش + مردی بوده فتاد

را پای مردان + مردی باید که قدر مردی داند + مرغ که در بیشه دلش تنگ نیگرد + مرغ آتش خواره

کی لذت شناسد دانه را + مرغ زیرک چون بدام افتد تحمل بایدش + مرگ انبوه جشنی دارد + مرگ به از

رسوائی + مشروه زر خو شعل که بیش میکند + مزد بآفتاب در خلیل است + مزد آن گرفت جان برادر

که کار کرد + مزن فال بد کار د رحال بد + مستوفی سند ببخشید بدو قاضی گواه + مسجد جای گوز نیست

مسکین خدا رحیم تیز نیست + چون بابرد همی عزیزیست + مسلمان در گور است مسلمانی در کتاب

مشت سنگی بعد از جنگ باید بر کله خود باید زد + مشتی نمونه از خرواری + مشت نا خورده مشت خود

می بازد + مشت زن دیگرست وقت زدن دیگر + مشت و مجلس خدا داده بلا ایست + مشت بسته

مغز و مشت است و انگشت گشاده پایست + مشک آنست که خود ببوید نه که عطار بگوید

مصلای زیادگیر شد + مصلی را پاک کند + مصلا را پای مستی گواهی داد + مصیبتش گفت الن

مطالب سعدی دیگرست + معزول شد قبول شد + معیار بوستان دغل

روز حاجت ست + مفت گفت مفت است + مفتی نوشت چه گفتی + مقام

عیش سپید شد و پی بخ + مقامات از کتاب بد نامی توان رفت نامعامات حریری + ملک

من بکن که گویی بنین گفته نگس + ملک دنیا پیشت با اجرین تو بسیار به ورود

کار یکسان باقیمت + مگس جه قیمت + پیکن ال جسم به جنس مگس دید + ملازم نو

[illegible] مقاصد و در مشکل + کعد کنند در خانه خالی

بخوان با عقل با دو کنند کر نصان باد اشید + نیخ بیخ گدائی است + من آنم که من دانم

من [illegible] اسمان ابکیرم + دیوان پسیمان [illegible] من باقی تو جهد [illegible] + [illegible] گردی کرد

ازمردمی باید کشید + من چه گویم شوره من چه میگوید + من چه بپوشم که برادر کلان من پوشیده است
من سودا کنم ترا از بانی نرسد + من کجا و دیوان حافظ کجا + من که بدنام جهانم چه صلاح اندیشم +
من میگویم مو ندارد او میگوید بکن + من مرده جهان مرده + من زنده جهان زنده + من مرغی از
هر دو آنچنان مفلوک + که هر دو را دو مرغ خوب می باید + من همان احمد پارینه که بودم هستم +
مو از ماش برآید + مو در پیشش راست شده + مودت اهل صفا چه در رو چه در قفا +
مو میان به که نباشد پیش + موسی را سپیدی دست هنر است نه عیب + موش زنده به از
گربه مرده + موش بسوراخ نمی رفت جاروب به دمش بست + موش را گفتند از بنیاد کندن
تو کی گفت بنیاد تو به راه هم بکنم + موشک میدواند **مهربانی** دشمن اعتبار را نشاید تا به تکلف
چه رسد + مهمان حبیب دشمن خدا نیست + مهمان کم میکند تعظیم صاحب خانه را + مهمان
عزیز است مگر تا سه روز + مهمان خودیم لیک در خانه تو + مهمان مهمان را نتواند دید و صاحبخانه
هر دو را + مهمان بی وقت پهلوی خود میخورد + مهمان را با فضولی چه کار + مهمان ناخوانده بیجا
نشیند بجای عقرب کو + **میان** عاشق و معشوق رمزیست + کراماً کاتبین را
هم خبر نیست + میان دو خر ماده مانده + میان دو خر آر میخواهد + میان دو سنگ آرد میخواهم
میوان نجنبید که گاهی گناهی میشود و بخشش واجب است + میراث پدر خواهی علم پدر آموز + میراث گر که مرده
بگفتار نمیرسد + میغ روشن گنبد و خرج مناره میکند + می کشد زهر اگر اندک و اگر بسیار است + می گزند
و هر سو می بوید + می گوزد و واپس نگاه می کند

گنجینه سوم در امثال هندیه

ماٹ کا ماٹ بگڑا ہے + مارے سے بچا پایا بھلا + ماری ماری پھرو اوڑانی + بیچہ بھی سوار
مار کی آگی بھوت بھاگتا ہے + مارنی والی سے جلانی والا بڑا ہے + مار کہیں جاتی ہے تیچ

دادا آکھی تہی + مارو ن تیرا نہوا اور ڈولی خیر آباد + مار ون گھٹنا پہوٹی آنکھہ + مار اُسند طباق سا
لگی دوہرا نہ کہائی + مارتی کا ہاتہ پکڑا جاتا ہی کہنی والی کی زبان نہین پکڑی جاتی + مایا خجر بیان
کہا یا کبہی ہین + ماسو کی کان میر مٹھی بہائی آہستہ آہستہ بہری + مان نہ مان مین تیرا مہمان +
مان کا پان بہلا + مانگی تانگی کا م چلی تو بیاہ کرتی بلا + مانگی پہ تانگا اور تیسیا کی برات + مانگ
چانچ کی لینی جہاجا مانگ سین تو لاگی اِلجا + مانگنا کی جوجی + مان کا پیٹ کمہار کا آوا + مان
اپنی باپ پتلی بیٹا شیخ زعفران + مان چہوڑ سوتی کی تراخ + مان نہ مانی جایا سبہی لوگ
پرایا + مان مری موسی جیی + مان روی تلوار کی گہاؤ سی باپ روی تیر کی گہاری + مان
نانگی باپ کولا بیٹا روشن الدولہ + مان نہاری باپ کنجر بیٹا مرزا سنجر + مان بہٹیاری بہلی
اور باپ ہفت ہزاری بہلا نصیب + مان بنہاری پوت چہبیلا چوتہی پور کا تہیلا +
مان بیٹی مین فلان غائب + ماس کی بیچانتی کو معلوم کسوٹی ہی + ما دیلال بار ہی
پوہاگن گوری کا تہی + مانی مانی سب امین بابو کوئی نہین + مت کر ساس برائی
تیری آگی ہی جائی + مجکو کون مارتی تو تین مسکیا آئون + مجہی کیا جہان جنینگی +
مجہی کیا پچہی کا نکو کون سہلاتی تپی تو نہین کہ جہی کی + مچلی مین آئی بات پرتون
لگی [illegible] + مخادم خان کی سالی + مدعی [illegible] شاہ پیری جاتی +
مر [illegible] [illegible] مرد کی [illegible] اور [illegible] کر + مرد
[illegible] [illegible] دوزخ مین [illegible] ایسی کام
مرد کو [illegible] + مرد [illegible] [illegible] مرد کا
نوکر [illegible] [illegible] کا کیا اعتبار
مرغی کو خواب مین [illegible] + مرغی اپنی جان سی گئی [illegible] + مرغی کو
تکلی [illegible] [illegible] سوکہ سا

مرین مشکلین کہ بیٹھین گیہن + مری نہ بانجہا دی + مسلمانی آبادانی + مسیت ڈہی گئی
محراب رہ گئی + مسی کا جل کسکو میان چلی ہس کو + مشعلچی آپہی اندہا + مفلسی مین آٹا گیلا
مفلسی اور فاقہ کشی کا شربت + مفلس سی سوال حرام ہی + مقدور کی مان گوڑی سے
رگڑتی ہی + مکہ چکر کی گہانی آدہا تیل اور آدہا پانی + مکہ مین رہتی ہین پر حج نہین کیا + مگن ہی گئے
نہ دہی گئی نہ بیچ ہی بیچ ہمپر ہنسی + ملا نہ ہوگا تو کیا مسجد مین اذان نہ ہوگی + ملا جی کیا کہین
آخون جی آگی ہی سمجھی ہوئی ہین + ملا کی دوڑ مسیت تلک + ملاحی کی ملاحی دی بانس کے
بانس کہائی + ملکی کیا جانی پرائی دل کی + من بہائی مونڈی ہلائی + من بہائی تو ڈہیلا بہی پیارا
من بہر کا سر ہلاتی ہین پیسا بہر کی جیب نہین ہلاتی + من چلتا تو نہین چلتا + من چنگا تو کٹہوتی مین
گنگا + منڈویکی آئی ہین شرط کیا + من من گاتی ٹس ٹس روئی + من ہو تو خصم کرے کہ سہی سوئی +
من مین شیخ فرید بغلمین اینٹین + من مانی گہر جانی + من موتیون بیاہ من چاولون بیاہ + موت
کو پکڑ لی تو تپ کو راضی ہووی + موت بہلی کہ جان کندن + موت سر پر کہیلتی ہی + موتین کی اور
سو ہین گی + مونڈ دیکا جنگل + موکی کی ساری رین چتر کی ایک گہڑی + موری کی اینٹ چوبارے
چڑہی + مونڈ یکا کہاؤ میان جانین یا پاون + موکو تو کولی چولہی مین جہوکو + مولی تا تہ ترائیان
جس چاہی تس دی + مولی اپنی ہی پات نون بہاری + مول سی بیاج پیارا ہوتا ہی + موم کی ناک
موم کی مریم موم کی پاپی اوٹھہ مریم تیری دو گہڑی آئی + منہ مانگی موت نہین ملتی + منہ کا لات
اوچہالا + منہ مین آنت نہ پیٹ مین دانت + منہ مانگا پایا + منہ ہی منہ ماری لوریو تو پرتکاری
منہ پر لی لوٹی تو کیا کریگا کوئی + منہ دیکہی سب کہین خدا لگتی کوئی نہ کہی + منہ سی لام کاف
مت نکالو + منہ پر ہوائیان اوڑنی لگین + منہ سی رال ٹپکی پڑتی ہی + منہ کو کالک لگا گئی +
منہ پر پہٹکار ملی ہی + منہ لگنی دو گن پیٹھ مین + منہ ہالی سٹر بلا ٹالی + منہ نور پیٹ صور
مونڈلی سر پر پانی پڑا ڈہل گیا + مونٹی گن ہوہی گن چل رنڈی توہی یاد نہ گنی + موئی باپ کے

بڑی بڑی آنکھیں + موئی پہ سودرُبی + موئی پہ کوئی کسیکی کا نہیں آتا + موئی کی قبر اور بھی کا
گھر + موئی شیری چیتی بلی بھلی + موئی کیون کیساں نس یہ آئی + موئی چھپا بیٹھی کی ناؤن +
موئی مائی ٹوٹی سگائی + موئی جون + مہری پیاد و نمکین + مہر گئی محبت گئی گئی نان اور پان +
نقشی ہی منہ مجلس کی پیدا کیا مہمان + **میان** سا دو نو تیمی کہیں خندی کیا کرتی ہے +
میان کی ٹوٹی سب گھری کھوٹی + میٹھا میٹھا ہپ ہپ کڑوا کڑوا تھو تھو + میٹھا اور
کٹھوتی پھر میٹھی میٹھی بتیان + ونائت کہیں ہاتہ کرنی لیں ہین + میٹھی چھری + میرا باپ بخی تھا
پراپنی پردی آزاد کرتا تھا + میرا باپ بھی ٹھنکتا تھا + میری ایک بولی سیری و بولی میری کھٹی
شاستٹ بولی + میری بنی سوراجہ کی نہیں اور راجہ ہمسایا + میری گدہی آگا تاتی ناؤ رنام
نہ ستمند + میران کو برابر ہیں مرد ان تا کی لیں ... + ... بولی ... ہیں کرن
تیری جلائی تو کر میری آنکھیں جلائی + ... + ...
... **خزینہ بست و ششم و مثلہای حرف نون** ...

گنجینہ اول در امثال عربیہ

النادر کالمعدوم + النادرة لا تردّ + نار الفرقة احرّ من نار جهنم +
نادر مانند معدوم است + نادره رد کرده نمیشود + آتش جدائی بسیار گرم است از آتش دوزخ
نار الحباحب لا تقدح لحبا خوافها + النار تاکل نفسها ان لم تجد ما تاکله +
آتش ریزه ... آتش می خورد خود را اگر نیابد چیزی که بخورد +
النار کثیر الرماد لا تطعم العباد + الناس اتباع لمن غلب +
آتش بسیار خاکستر است ... + مردمان تابع اند برای کسیکه غالب شد +
الناس اخوان وشتّى في الشيم + الناس على دين ملوكهم + الناس
مردمان برادران اند و مختلف اند در خصلتها + مردمان بر دین بادشاهان خود اند + مردمان

كَأَسْنانِ الْمُشْطِ + النّاسُ مَجْزِيّونَ بِأَعْمالِهِمْ + النّاسُ مَعَ اللِّباسِ +

مانند دندان شانه اند + مردمان پاداش داده شوند به عملهای خود + مردمان با پوشاک اند

النّاسُ مَوْتىٰ وَأَهْلُ الْعِلْمِ أَحْياءٌ + النّاسُ يُخْبِرونَ ما شاهَدوا +

مردمان مرده اند و عالمان زنده + مردمان زبان میکنند چیزی را که تماشا کرده اند

ناوِصِ الْحُجَّةَ ثُمَّ سالِمْها + الدَّهْرُ يُغْرِي بَعْضَهُ بَعْضاً + النَّبيذُ رِضاعٌ

گرفت دام را باز مصالحه کردن او است + دهر میکوبد بعض او بعضی را + آب افشرده شیر دادن

الإِخْوانُ نَسَبٌ + نِجارُها نارُها + الْقَضاءُ لَيْسَ كَنَجْمِ السَّماءِ + النَّدَمُ تَوْبَةٌ

برادران نسبت + رنگ شتر اصل است + ستاره تقدیر نیست مانند ستاره آسمان + شرمندگی توبه است

نَدِمْتُ نَدامَةَ الْكُسَعِيِّ + نَزْوُ الْفُرارِ اسْتَجْهَلَ الْفُرارَ + النِّساءُ

شرمنده شدم مانند شرمندگی کسعی + برجستن بره نادان شمرد بره را + زنان

شَقائِقُ الأَقْوامِ + نِسْيانُ الْمَوْتِ صَدَأُ الْقَلْبِ + نُصْحُ الْبَليدِ عَماً

نیمه های گروه ها اند + فراموش کردن مرگ زنگ دل است + نصیحت کردن کودن دشمنی

لا يُفيدُ + نُصْرَةُ الْحَقِّ شَرَفٌ وَنُصْرَةُ الْباطِلِ سَرَفٌ + النُّصْحُ

که فائده نمیکند + یاری کردن حق بزرگی است و یاری کردن باطل خیرگی است + تحقیق علم

سِلاحُ جِهادِ الشَّيْطانِ + النَّصيبُ يُصيبُ + النَّصيحَةُ بَيْنَ الْمَلَإِ

سلاح جهاد شیطان است + نصیب میرسد + نصیحت میان گروه

تَقْريعٌ + نَظَرُ الشَّحيحِ إِلَى الْغَريمِ الْمُفْلِسِ + النَّعْلانِ [illegible]

سرزنش کردن است + نگریستن بخیل سوی مقروض محتاج + [illegible]

نِعْمَةُ الْجاهِلِ كَرَوْضَةٍ فِي الْمَزابِلِ + النِّعْمَةُ مَجْهولَةٌ ما دامَتْ مَوْصولَةً

نعمت نادان مانند باغ است در جایهای پلید + نعمت مجهول است تا وقتیکه موجود است

فإذا فقدت عرفت + النعمة إذا فقدت عرفت + نعم الختن

پسر چون گم شود شناخته شود + نعمت چون گم شود شناخته شود + بهتر داماد

القبر + نعم الشيء الهدية أمام الحاجة + نعم صومعة الرجل بيته +

گور است + بهتر چیز تحفه است پیش حاجت + بهتر عبادتگاه مرد خانهٔ اوست

نعوذ بالله من الحور بعد الكور + نعوذ بالله من غضب الحليم +

پناه میگیریم بخدا از نقصان بعد زیادتی + پناه میگیریم بخدا از خشم بردبار +

نعوذ بالله من ذلك + نعم الكلب بؤس أهله + النافض يطير

پناه میگیریم بخدا از آن + نعمت سگ سختی اهل بیت + [illegible]

الجلب + نفس عصام سودت عصاما + النفس مولعة بحب

[illegible] نفس عصام سیاه کرد عصام را + نفس حریص [illegible]

العاجل + النفس معدن كل شر + نفض القصاب الوذام +

عاجل + نفس جای بدی + افشاند قصاب رودها +

نقاط القرآن خيلان الرحمة والغفران + النقد عند الحافرة +

نقطه های قرآن [illegible] بخشش و آمرزش است + نقد نزدیک [illegible]

نقص البدر من عين الكمال + نقع تراب الأخلاء نفع للعين كالكحل

کم شدن ماه [illegible] کمال است + غبار دوستان نفع است برای چشم مانند سرمه

الضياء + النقود تحل العقود لنكاح + يفسد الحب + نور على نور +

روشنی + نقدها [illegible] نکاح + تباه میکند دوستی + روشنی بر روشنی

النوم أخو الموت + نوم الظالم أحسن من يقظته + نية المرء خير من عمله +

خواب برادر مرگ است + خواب ستمگر نیکوتر است از بیداری او + نیت مرد بهتر است از عمل او

گنجینهٔ دوصد امثال فارسی

نابرده رنج گنج میسر نمیشود ٭ ناخوانده بجا رفتن بجا نشستن زشت ٭ ناخن ندارد که پشت بخارد
نادان سخن گوید و دانا قیاس کند ٭ ناز بران کن که خریدار تست ٭ ناسوده کجا رود که آسوده شود
ناکس بتربیت نشود ای حکیم کس ٭ ناکرده کار چون کار کند خود را بسوا نماید ٭ ناکرده ارمان
و کرده پشیمان ٭ ناکشته را قصاص نتوان کرد ٭ ناگه آب از ناهمواری زمین است ٭ نامرد زند
همیشه لاف مردی ٭ نام مرد به از مرد ٭ نام بلند به از بام بلند ٭ نام رستم به از رستم ٭ نامش کلان
و دهش ویران ٭ نان بگیر و زه چه پر پشت و چه در شکم ٭ نان بده نام برآر ٭ نان بگوید جان
سپید نشد نگه به بهتر سپید و زرد ٭ نانی بده جانی بخر ٭ نانم انبان نمیخواهد ٭ نانش در روغن افتاده
ناودان کعبه سپید زرد و باران رحمت طمع میدارد ٭ نبرد قدر مرا تیغ تیز ٭ نبود خیر در آنخانه
که عصمت نبود ٭ نتوان مرد بسختی که من اینجا زادم ٭ نخورده بخی ست ٭ نخود بهر آش
ست ٭ ندید بقدر آن بسیه کسی ٭ نرخ متاعی که فراوان بود ٭ نرگس شل جان بود از زبان
بود ٭ نزد بی زر باختن زن خود دگا دست ٭ نرم چوب را کرم میخورد ٭ نرود میخ آهنین
در سنگ ٭ نزدیکان را بیش بود حیرانی ٭ نزدیک آتش پرست دوزخ به از بهشت
نزدیکان بی بصر دور و دوران باخبر در حضور ٭ نزد کم حوصله کفش زر دوزی به از گوشواره پر زر
نشاط عمر باشد تا بسی سال ٭ چو چل آمد فرو ریزد پر و بال ٭ نشود و نیک نما دیده زمشتاق
بدست ٭ نفس برآمد و کار از تو نمی آید ٭ نقاش نقش ثانی بهتر کشد ز اول ٭ نقد دیده
و خندیده ٭ نقش بر آب بیخیزد ٭ نقل کفر کفر نباشد ٭ نقل عیش به از عیش ٭ نکند دوست زینهار
از دوست ٭ نکوئی کن و در آب انداز ٭ نکوئی با بدان کردن خیانتست ٭ که بد کردن بجای
نیکمردان ٭ نگوئی گر دیگوئی چه غم ٭ نگاه درویش چون سوالست ٭ نگون شدن آسمان

برای چیدن آدمیان هست **نماز** ستون دین است و قامت بر کس ستون نماید نما به ستمگار
بر روزگار نه بماند بر او لعنت پایدار بماند و واز ... کس بر آسمان ... توان ... که از لگد ... شه
بر زمین ... و ... نمک می‌خورد و نمکدان می‌شکند + **نقش** بی نقش خاصل نشود + نوکر قاضی را خطر
نوشته نیست + نویسنده داند که در نامه چیست + **نهبان** کی ماند آن ... که ... ساز
محفلها + نه از تو و نه از من نخود + نه خود خوری نه کس دهی گنده کنی به سگ دهی + نه دانستن
درخت نه در زمین نیست + نه در بیخ بحث کردن ره است + نه جای بزرگان گرفتن خطا
نه روی ماندن نه رای رفتن + نه روی رفتن نه رای ماندن + نه شیر شتر نه دیدار عرب + نه شیر
می‌خواهیم نه دیدار عرب + نه صبر در دل عاشق نه آب در غربال + نه ... نه ... تعجب
نه نقیبی مرا به سود که نه شراب خوار گیرم + نه ... دار که سلطان گیرد ... نهبان
نه دانان گندمی به سخن ... نه ... از ... ست نه ... مرد نه ... هیچ ... انگشت ... یکسان
نه جای ... ... آن ... نه ... ... نه ... ... در
نیاید ... ...
... عقرب ... کینه است ... ... نیش ... ...
... ... سنگ ... ... گرد
نیکی نیک ... بدی بد ... نیکی ... گند ... است

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

نا ... گو ... ... + ... + نادان ...
... + نادان کی دوستی جی کا زیان + نادان دوست سی دانا دشمن بهلا
نازک ... ... + ... سلامت + نا ...

رہیں ٹھہ بسی بد تر کر ڈالا ہی + ناک نو کٹی پر وہ پوچھی مرلی + نامی ساہ کما کھاوی نامی چور مارا جاوے +
نام کیوری پادی بس + نام بڑا اور درسن تھوڑا + نانی خصم کری نواسا چٹی بھری + نانی آ گے
ننہیال کی باتین + نائی کی برات مین سبھی ٹھاکر + نائی نائی بال کتنی حجمان جی آگی ہی آتی ہین +
نا این سب کی پاؤن ہوئی اپنی دہوتی بچائی **ندی** ناو سنجوگ کت او دہوکت لوگ + ندی تیرکون
گہرائی ہی کہین پاؤن ہی نہین کہتا + ندی کناری رو کہرا جب سب ہوی بناس + **نرک**
ہو مین ٹھیلا ٹھیلی + نہ رہی ہان نہ رہی منی آخر دنیا فنا فنی + **نفر** یمین نخرا کیا + **نقاری**
باج دہامی باج گئی + **نکاحی** نہ بیاہی منڈو ہبو کہیا نسی آئی + نکٹا جیا بری احوالون + نکٹی کی
ناک کٹی سوا ہاتھ ... اور بڑہی + نکٹی نی پاپ دا اہر گہر بہاگا + نکٹی سیتا پانی پلا پوتا انہین گنون ہی +
نکہر ابینا نون چینا + نکھٹو گئی ہاٹ منگائی ترازو لائی باٹ + نل کا مارا نلو الوٹی **نماریکا**
لگا **نند** سجلی بسنت + نند کا نندو ٹی گلی لاگ لاگ روئی + ننگون کو بہو کون نی لوٹ لیا +
ننگ دہڑنگ + **نوکری** نت نئی + نوکری ارنڈی جڑ ہی + نوکری بڑی کیمیا ہی + نوکر
لاٹ کپور کی پونہہ ملین جوتی لین + نو کونڈی اور دس لنگی + نومن تل کہائی پہر تلیر کا تلیر +
نون والی کا نون گرا او سنی او ٹھا لیا گہی والی کا گہی گرا اوسنی کیا او ٹھا یا + نہ ایک ہنستا بہلا
نہ ایک روتا بہلا + نہ باسی بچی نہ کتا کہای + نہ بولی نہ بولی بولی تو ایک تہپڑ کہینچ مارا + نہ بکی
نہ پیر بہگا بیر + نہ سانپ مری نہ لاٹھی ٹوٹی + نہ کتا دیکھی گا نہ بہونکی گا + نہ گاڑی بھری آنا کی
نہ جو بہرنا تا + نہ گائین کی تہن نہ گسائین کی بہاڑی + نہ گوہ مین ڈہیلا ڈالی نہ چھینٹین کہائی +
نہ مین چلاؤن تیری نہ تو چلا میری + نہ ماری مری نہ کاٹی کٹی + نہ نومن تیل ہوگا نہ رادہا ناچی گی
نہ ہگین نہ راہ چھوڑین + **نیا** بسنی اور اڑیکا بہیلیل + نیا نو دن پرانا سو دن + نیا نوکر شیر مارے
نیا امیت پیڑو پرالا ئو + نیو نچوڑ + نئی جوانی اور مانجہا ڈہیلا + نئی سر سی جنم پایا ہی +
نئی سرسی پائی جوی + آدہی رات ہراوت ہوئی + نیستی اور نا برخورداری + نئی فوجدار سے

اور مرغی پر نقارہ + نیکی کر خدا سے پا + نیکی ہی رہ جاتی ہے + نیکی کا پوچھنا کیا + نیکی اور پوچھ پوچھ + نیل کا ماٹ بگڑا ہے + نتھی نا پر بانس کی بہرنی + نئی نا گن ... + نئی نو دام ...

خزینه بیست و نهم در مثلهای حرف واو مشتمل بر ده گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

الواحد لا يصدر عنه إلا الواحد + الواحد شيطان والاثنان

واحد صادر نمی شود از او مگر یکی + واحد یک شیطان است و دو

شيطانان والثلاثة ركب + وأرطي فإن خيرك في الرطيط +

دو شیطان و سه جماعت اند + واحمق باش زیرا که بهتری تو در حماقت است

وآساك من تغافل عنك + وآساف حتى ما يشتكي السواف +

غمخواری کرد ترا هر که غفلت ورزید از تو + ... شکایت نمیکند هلاکت را

وافق شن طبقة + الواقية خير من الراقية + والاك من لم

موافقت کرد شن طبقه را + نگاه داشتن بهتر است از افسون کردن + دوستی کرد ترا هر که دشمنی

يعادك + وإن تصبك سيئة يفرحوا بها + وإن كثيرا من الخلطاء

نکرد ترا + و اگر برسد ترا بدی شادمان شوند بدان + و به تحقیق بسیاری از آمیزش کنندگان

ليبغي بعضهم على بعض + وإنما لكل امرئ ما نوى + وإنه لقسم

ستم می کنند بعضی بر بعضی + و جز این نیست که برای هر مرد است آنچه نیت کند + و به تحقیق آن سوگند

لو تعلمون عظيم + وجدت الناس اخبر تقله + وجوب

اگر بدانید بزرگ + یافتم مردمان را آزموده ... + واجب

الملاحظة كفاء المحافظة + وجه المحرّ وجهه + وجه المبلغ

ملاحظه برابر محافظت است + ... روی خود را + روی رسانند

اقبح + وجه المحرش قبح + الوحدة خیر من جلیس السوء +

زشت زشت است + روی برخلاف شده زشت است + تنهائی بهتر است از همنشین بد +

وحمی ولاحبل + وحیل بینهم وبین ما یشتهون + ودق

زن آرزومند است بخوردن چیزی و نیست حمل + و حیلولت کرده شد میان ایشان و میان چیزی که خواهش میکنند + نزدیک شد

العیر الی الماء + ورث فلان هذا قبل ان یمس فلان +

گورخر سوی آب + وارث شد فلان این را پیش از تخیل کردن فلان بچیزی +

ومر صدقة المنان اکثر من اجره + وصف العیش

بار صدقه نعمت نهنده بزرگتر است از ثواب او + بیان کردن عیش

نصف العیش + وضع الاحسان فی غیر موضعه ظلم +

نصف عیش است + نهادن احسان در غیر محلش ستم است +

وضع فلان علی یدی عدل + الوطن ام الثانی + وعد

نهاد فلان بر هر دو دست عادل + وطن مادر دوم است + وعده

الکریم الزم من دین الغریم + وعین الرضا عن کل عیب

جوان مرد لازم تر است از قرضه قرض خواه + و چشم خوشنودی از هر عیب

کلیلة + الوقت سیف قاطع + وقر نفسک تهب +

مانده است + زمانه شمشیر برنده است + توقیر کن نفس خود را بخشیده شوی

وقعت علیه رحمة + وقع الربیع علی اربعه + وقع فی عاشور

واقع شد بروی رحمت + واقع شد بهار بر سر اپایها + بیفتاد در جای

شر + وقع فی روضة وغدیر + وقع فی حیص بیص +

بدی + واقع شد در باغ و چشمه + واقع شد در سختی و تنگی +

وقع القوم في سلا جمل + الوقف لا يملك + وكان بين ذلك

افتادند گروه در بلای سخت ٢ وقف ملک کرده نمی شود + و بود میان آن

قواما + ولاية الاحمق سريع الزوال + ولتعلمن نباه بعد

راست + حکومت نادان بزودی زایل شدنی است + و هر آئینه بدانید خبر او را بعد

حين + ولد الجارية اعجب + الولد سر لابيه + الولد يتبع

وقتی + فرزند کنیز عجیب تر است + پسر راز است برای پدر خود + پسر مشابه میشود

بالخال + الولد الحر يقتدي بآبائه الغر + الولد الرشيد يقتني

به خال + پسر آزاد پیروی میکند پدران مشهور خود + پسر رشید پیروی میکند

بابيه الحميد + وللناس فيما يعشقون مذاهب + ولن يصلح

پدر ستوده خود + و برای مردمان در چیزی که عاشق میشوند راههاست + و هرگز شایسته نکند

العطار ما افسده الدهر + ولعادوا لما نهوا عنه وانهم

طبیب چیزی را که تباه کرده زمانه + و هر آئینه باز گشتندی بچیزی که منع شده از آن البته ایشان

الكاذبون + ولو علم الله فيهم خيرا لاسمعهم + ولي الطفل مرزوق +

دروغگویانند + و اگر میدانست خدا در ایشان نیکی را بشنوانیدی ایشان را + کسی که بچه روزی داده شده است

ومن دونه خرط القتاد + ومن غصب ماء ينبت سكر بها + وهل ينهض

و پیش از آن خراشیدن خار است + و آیا می جهد

البازي بغير جناح + وبل اهون من وبلين + ويلك اتعبد امك البضاء

باز بدون پر + یک وبال سهلتر است از دو وبال + آیا میپرستی

وطنك الارضاء + وويل للمحسود من حسده + وويل للشجي من الخلي

+ هلاکی برای حاسد است از حسد + هلاکی برای اندوهگین است از بی غم

وَیْلٌ لِمَنْ سَاءَ خُلُقُهُ وَقَبُحَ خَلْقُهُ + وَیْلٌ لِمَنْ وَقَّرَ الْاَحْرَارَ +

یعنی هست برای کسی که بد شد خلق او و زشت شد صورت او × هلاکت است برای کسی که توقیر کرد آزاد کان را +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

واکن کیسه بخور بر سبیه × وامانده گاو را بخر باید داد × وامانده به که درمانده × وای بر قدر سخن گر بسخندان نرسد × وای بر یکبار که صد بار روای × وای گرد رپس امروز بود فردائی × وای بران خورده که تنها خوری × وای گر رتنها گریه و رشه چیزی دیگرست + وظیفه گر طلبی رو هنر بدست آور × وفا مجو عهد نکو باشد ار بیاموزی × وقت ضرورت چو نماند گریز دست بگیرد سر شمشیر تیز × وقت خوش چو از دست رفت باز بدست نیاید × وقت را بباید ساعت را سلطان ولی را ولی می شناسد

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

وا چهری کلیان × وا همه خلاق هی وقت پڑی پر جانیی کہ بیری کو میت ولی کی گد مین شیطان × ولی کو ولی هی پہچانتا هی وهان تک هنسی جو رونه دی × وه بس بہ چهالی بل و دو خاک اوڑالی × وه بهی پا ترین جو مبتلا هین وه دن ڈبیا جو هولی جهره کیا × وه دن گئی جو خلیل خان فاخته مارتی تهی × وه دن گئی جو بهینس پکڑی بهگتی تهی × وه ورباهی جلادیا × وه کملی هی جالی رہ جسمین تل بنده هتی تهی × وه گوڑ نهین جو چیونٹا کهای × وه منڈهی هی جالت رہی جہان اٹیت رہتی تهی + وہم کی دارو هی نهین + وه هی چل جو جتیا ی

وہی ساتھ دیں گے وہی تیرے پیچ وہی اپنا چھوڑ کام آوے گی خزینہ سی امر و مثلہا حق پاس [illegible]

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

هَاتِ مَا عِنْدَكَ تُعْرَفْ بِهِ × هَانَ عَلَى الْأَمْلَسِ مَا لَاقَى الدَّبِرُ

بیار آنچه نزد تست شناخته شوی بوی × سبک شد بر درشت پشت آنچه ملاقات کرد ریش

هَانَ عَلَى النُّظَّارِ مَا يَمُرُّ بِظَهْرِ الْمَجْلُودِ × هَبْ وَلَا تَمُنَّ

سبک شد بر بینندگان آنچه بگذرد بر پشت مجلود × بخش و منت منه

اَلْهَدَايَا مُشْتَرَكَةٌ × هٰذَا أَصْعَبُ مِنْ خَرْطِ الْقَتَادِ × هٰذَا

هدیه ها مشترکست × این دشوارتر است از تراشیدن خار مغیلان

أَجَلُّ مِنَ الْحَرْشِ × هٰذَا أَوَانُ الْحَرْبِ فَاشْتَدِّي زِيَمْ

بزرگترست از شکار سوسمار × این وقت جنگ است پس استوار شو ای زیم

هٰذَا جَزَاءُ مَنْ زَرَعَ شَوْكًا وَطَلَبَ مِنْهُ تَمْرًا × هٰذَا

این پاداش کسیست که کشت خار را و طلب کرد از آن خرما را × این

عَلَى طَرَفِ الثُّمَامِ × هٰذَا كَنَقْشٍ فِي حَجَرٍ × هٰذَا مِنْ بَرَكَةِ

بر کنارهٔ گیاه است × این مانند نقش سنگ است × این از برکت

الْبَرَامِكَةِ × هٰذَا يَضْرِبُ فِي حَدِيدٍ بَارِدٍ × هٰذِهِ بِتِلْكَ

برامکه است × این میزند در آهن سرد × این عوض آنست

وَالْبَادِي أَظْلَمُ × هَرَبُكَ مِنْ نَفْسِكَ أَنْفَعُ مِنْ هَرَبِكَ

و آغاز کننده ستمگارترست × گریختن تو از نفس خود سودمندترست از گریختن

من لا حسد × الهزل في الكلام كالملح في الطعام × هنيئم

از حسد × بیهوده گی در سخن مانند نمک ست در طعام × شکستن

الثريد غير اكله × هضمًا لنفسه هلاك المرء في العجب

ثرید جز خوردن اوست × شکستن برای نفس خود × هلاکی مرد در تکبر ست

هل بالرمل اوشال × هل جزاء الاحسان الا الاحسان

آیا در ریگ ست آبهای اندک × نیست پاداش احسان مگر احسان

هلك الحايص وهو لا يعلم × هل يحسن العفو الا

هلاک شد حریص و حال آنکه او نمیداند × خوب میشود عفو مگر

عند الذنب × هما صرعان × هما قيضان × هم السعيد

نزدیک گناه × هردو دو حریف اند × هردو برابر اند × اندوه نیکبخت

آخرته وهم الشقي دنياه × هم في شيء لا يطوع ابه

آخرت اوست واندوه بدبخت دنیای اوست × قصد کرد در چیزی که پروا نمیکند

الهم نصف الهرم × هموم المرء بقدر هممه × هميا

اندوه نیمهٔ پیری ست × اندوههای مرد باندازهٔ همتهای اوست × گوارنده

مريا غير كاء محارم × هو ابن بي وبا × هو ابيض الكبد

گوارنده نه بیماری مست کننده × او پسر بی باست یعنی مجهول النسب × او سپید جگر ست

هو اجرأ من الماشي بترج × هو اجرأ من خاصي خصاف

او دلیرتر ست از رونده پیاده در ترج × او دلیرتر ست از برارندهٔ خصیهٔ اسپ

هو احمق من رجلة × هو احمق من صاحب ضان

او نادان ترست از خرفه × او نادان ترست از صاحب میش

مع الواو والشین × مع الصاد والدال

مع النون

مع الواو

ثمانين × هو اذل من البعوضة × هو اذل من بيضة البلد

او خوارتر است از پشه × او خوارتر است از [illegible]

هو اسود الكبد × هو اسمع من الذئب الازل × هو

او سیاه جگر است × او شنواتر است از گرگ سبک سرین × او

اشد من الدلم × هو اشد من النمر × هو اصرد من عنز

سخت تر است از دلم × او سخت تر است از پلنگ × او سردتر است از ماده

جرباء × هو اصنع من سرفة × هو اطوع من ثواب

بز گرگین × او کاریگرتر است از سرفه × او فرمانبردارتر است از ثواب

هو اطمع من اشعب × هو اغزل من امرء القيس × هو اغنى

او طامع تر است از اشعب × او عاشق پیشه تر است از امرء القیس × او بی نیازتر است

من المغزل × هو اكذب من الاخيذ الصيحان × هو اكسى

از دوک × او دروغگوتر است از [illegible] × او پوشنده تر است

من بصل × هو الزم لك من شعر قصك × هو اصح من

از پیاز × او لازم تر است [illegible] × او تندرست تر است از

لحم الحوار × هو اشجع من لبدة الاسد × هو انوم

گوشت بچه شتر × او [illegible] تر است از [illegible] شیر × او خوابنده تر است

من فهد × هو الاول هو الآخر × هو [illegible]

از یوز × او اول است و آخر است × [illegible]

هو الشمس لا تخفى × هو بيضة البلد × هو المسك ما كررته

او آفتاب است که پنهان نمی شود × او [illegible] × او مشک است [illegible]

يتضوع × هو وعيص هذا الامر × هو ضل بن ضل × هو على

خوشبو میدهد × او د عیص این کار است × او بلا کی پسر بلا کی است و ۲ او بر

حبل ذراعك × هو في شيء لا يطير غرابه × هو كداء البطن

رسن آرنج تست × او در چیزیست که پرواز نمیکند زاغ او × او مانند بیماری شکم است

هو كطالب القرن فقطعت اذنه × هو من خير قويس سهما

او مانند جوینده گوشواره ایست که بریده شد گوش او ۵ × او از بهترین کمان است از روی تیر

هو يدب الضراء × هو يشوب ويروب × الهوى مطية

او قدم میزند مخفی راه ۵ × او آمیزش میکند و مخلوط می شود ۶ × خواهش سواری

الفتنة × ههنا تسكب العبرات × هي اذنتك من الطل

فتنه است × اینجا ریخته می شود اشکها × آن آگاه کرد ترا از شبنم

فلولا ذلك لاصبحت صاحيا × هي الخمر تكنى الطلاء

و اگر نبود آن هر آینه میکردی هشیار × آن شراب است که کنیت کرده می شود طلاء

كالذئب يكنى ابا جعدة × هيا وهيا عن جمال وعوعة

مانند گرگ که کنیت کرده می شود ابو جعده را × آماده شد آماده شد از خوبی و غوغا ×

هيان بن بيان × هي بن بي × الهيبة خيبة × هيهات

هیان پسر بیان × هی پسر بی × ترسیدن ناامیدیست × دور شد

اين الشمس هيهات × هيهات ذهب كما ذهب امس الدابر

کجاست آفتاب دور است × دور شد رفت چنانکه رفت دی گذشته

هيهات منك قعيقعان × هيهات من نصيحة العدو

دور شد از تو قعیقعان × دور شد از نصیحت دشمن

گنجینه دوم مثلهای فارسی

هر آن امری که [illegible] اگر [illegible] آنچه حاکم عادل
کند همان داور [illegible] است [illegible]
[illegible] گفتگو [illegible]
[illegible] نشست [illegible]
[illegible] گفت [illegible]
[illegible]
[illegible] دل فرود آید
[illegible] شیرین [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] آسمان [illegible]
[illegible] گفت [illegible] پالان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ترک این سودا کنم × بلکه چون فردا شود امروز را فردا کنم × هر شبی را روزی در پیست ×
هر شبنمی درین ره صد بحر آتشینست × هر عمل اجری و هر کرده جزائی دارد ×
هر عیب که سلطان بپسندد هنرست × هر فرعونی را موسائیست × هر کاری
و هر مردی × هر کجا در جهان فلک زده ایست × بکار او شاعری و رنائیست × هر کجا
چشمه بود شیرین مردم و مرغ و مور گرد آیند × هر کجا دردیست درمانش مقرر کرده اند
هر کرده را جزائیست × هر کرا پنج روز نوبت اوست × هر کرا دل زنده است نفس تابنده
هر کرا اخلاص بیش اقبال بیش × هر کرا آب دهن نیست لب خشک ماند × هر کرا صبر نیست
حکمت نیست × هر کرا دردی رسد ناچار گوید وای را × هر کرا طاوس باید قصه
هندستان کشد × هر کسی را قراری در پیست × هر کسی را بهر کاری ساختند × مهر او را
در دلش انداختند × هر کسی را فرزند خویش خوش نماید × هر کسی مصلحت خویش نکو میداند
هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت × هر کس بقدر خویش گرفتار محنتست × هر کس
بقدر همت خود خانه ساخته × هر کس بخیال خویش خبطی دارد × هر کس کاری
هر کمالی را زوالی × هر که او روی بهبود نداشت × دیدن روی نبی سود نداشت
هر که آمد بجهان اهل فنا خواهد بود × آنکه پاینده و باقیست خدا خواهد بود × هر که آتش
مزاج باشد بی آب نبید × هر که از خدا نترسد از او باید ترسید × هر که آید گو بیا و هر که خواهد
گو برو × هر که آمد بجهان برگ و بری پیدا کرد × سبز شد دانه چو با خاک سری پیدا کرد
هر که آمد عمارت نو ساخت × رفت و منزل بدیگری پرداخت × هر که با نوح نشیند
چه غم از طوفانش × هر که با بدان نشیند نیکی نه بیند × هر که با پولاد بازو پنجه کرد ساعد
سیمین خود را رنجه کرد × هر که بر گردد خر گردد × هر که برگشته دست شفقت فرو دارد
[illegible] خدا بیند × هر که باد دهد سر دارد سر بباد دارد × هر که بدی کرد بد یار شود × هر که تهی

کیسه تر آسوده تر × هرکه خانهٔ مردم بکاود خاک بر سرش انگیزد × هرکه خود را بیند خدا را
نبیند × هرکه خیانت ورزد دستش از حساب بلرزد × هرکه در جنگ پشت نماید مردی نخواهد
نمود × هرکه زندگی ندارد مرده است × هرکه سلطان مرید او باشد چه گر همه بد کند نکو باشد
هرکه شیر گرم خورده تا آب پف نکند نخورد × هرکه شمشیر زند سکه به نامش خوانند × هرکه کم خورد
نور چشم ماست × هرکه عیب دیگران پیش تو آورد × بی گمان عیب تو پیش دیگران
خواهد برد × هرکه گریزد ز خراجات شاه بارکش غول بیابان شود × هرکه مال نخورد
پشیمان شود × هرکه نان از عمل خویش خورد منت حاتم طائی نبرد × هرگاه فرد کباب شود
شغال سبب صبح کند × هرکه دو خر [illegible] پیری می باید [illegible] × هر کس که
طلب [illegible] گردد × [illegible] × [illegible] افزون [illegible] × به فردوسی را
[illegible] × [illegible] × هزار جواب
و یک خاموشی [illegible] × [illegible] خواب [illegible]
[illegible] الاغ [illegible] × [illegible] × همت مردان
مدد خدا [illegible] × [illegible] سلیمان شود
[illegible] × همه کار
[illegible] × همه جا خانه
[illegible] آب [illegible]
آب [illegible] × [illegible]
[illegible] × همین
[illegible] قرشی [illegible]

گو و خرست × هنر بهتر از ملک و مال پدر × هنوز مرده من زنده ترا بارست
هنوز همان آتش در کاسه است × هنوز دو نیم قرط باقی دارد × هنوز بچه‌ها خفته نشده
که کوی سے برورش نشست × هیچ کاره و همه کاره × هیچ ما و هیچ تو

گنجینۂ سوم در امثال هندیه

ہاتھ دیکھن کو آرسی کیا × ہاتھ نہ مٹھی ہلبلاتی اوٹھی × ہاتھ پاس کی کالے
ور پیٹھ مین مونچھین جائین × ہاتھ کو ہاتھ پہچانی × ہاتھ کشیدہ آسمان دیدہ × ہاتھ
لیا کاسہ تو پیٹ کا کیا سانسا × ہاتھ کی انگلیان برابر نہین × ہاتھ نہ گلی ناک مین
پیا نہ کی ڈلی × ہاتھ پاؤن بچائیے سو دیکھو تر کائیے × ہاتھ کا دیا ساتھ کہائی لگا × ہاتھ
کا دیا آڑی آئی × ہاتھون مہندی پاؤن مہندی اپنی پچھن اور ون دیندی × ہاتھی
نگلی گنی کہانی × ہاتھی کی پاؤن مین سب کا پاؤن × ہاتھی پہری گاؤن گاؤن جسکا
ہاتھی اوسکا ناؤن × ہاتھی نکل گیا دم اٹک رہی × ہاتھی اپنی ہتھیالی آپ ہی لاد
آدمی بہنگا ہی × ہارین ہار نہ گہرین کہتی × ہای ری جوانی ہتھیلی پر سرسون
جمانی ہین ہتھیلی کا پہپولا ہتھیلی پر رکہی پہرتی ہی × ہر ایک بات کی آخر کچھ انتہا ہی
ہی × ہر جیسی کو تیسا × ہر واؤن گوڑ بیٹک پینا × ہر کوئی سو کا ہوتی × ہری ہری بہر
بل گئی جلیبی بل گئی وقت ٹل گئی × ہڑ کہا یا ہی گیا ہی × ہزار ہاتھی لٹا تو بہی سوا لاکھ
کی کا × ہزار ہاتھی لوٹی گہر بار کی باہین تو ٹنکو بہت ہی × ہزار نعمت اور ایک تندرستی
ہزار آفتین ہین ایک دل لگانی مین × ہزار برس کا ریزہ اور نہی ناؤن × ہزار جپتیا
مارون اور ایک کو گنون × ہزار من گہری پانی کی پڑ گئی × ہگا گہر کہا ہگا
لڑکی کی نتہی پہچانی جاتی ہین × ہگتی گئی پاد آئی رو دی گالالائی × ہگتا

تھوڑا اور پیٹ پیٹ بہت × نگین اور آنکھیں بھوسیرین ہلکا تو نہ بلا تو مجھی بہتی ہی کہلاتو × ہلکا پھوڑ پی اور اوڑجائی × ال لشکوں میری تو بجری ہماری تو شولی کو بھی خبر نہیں × ہم تنگ کی دوق × ہم کیا انگلی پچہ ہین × ہم کیا گھاس کھودا کیی ہین × ہم نہیں ہیں ہیں باتی ہین × ہم نے کیا کبھی چرائی ہین × ہمی ہی تمہاری ہی آنکھیں دیکھیں ہین × ہمیشہ دل تی تو گنہ آتشی ہیں گہ لبستی ہین بہت کیا ہو شکر کہا لاتو × ہنس ہنس کہیلی ہو تو بڑا مال × ہنس کن یادی تیور لاگی × ہنسیا ور کہ پڑوسن کی ناک × ہنوز دلی دور ہی × ہوا کی گھوڑی پر سوار ہین × ہوائی دیدہ × ہوتا ہی کل ہٹی ہی کتا ہی شیر × ہوئی چوٹ نہائی کی سر ہو سناک پر پیا پیا سکیا انگی × ہو نہار بروا کی چکنی چکنی پات × ہو ہون سی لبی ورق کی لو نہیں گئی کھچڑی کی اہتیا ہوا × ہی مدینی × ہینگ الی تو بات لگائی

[illegible] گنجینہ یسی دیگر مثلہای حرف ہشتم [illegible] گنجینہ

گنجینہ اول امثال عربیہ

بابی الحقین لعندکہ × یا تیک ما قدرک × باحبذا الامارہ

انکار [illegible] بیاید [illegible] × [illegible] × [illegible] سرداری

واو علی الحجارہ × الیاس احدی الراحتین × الیاس حر و الرجاء عبد

اگر [illegible] × ناامیدی [illegible] آسایش ست × ناامیدی [illegible] است و امیدوار بندہ

الیاس خیر من التضرع الی الناس × یاس القلب راحۃ النفس

ناامیدی [illegible] × ناامیدی دل آسایش نفس ست

یاکل خبزہ بلحوم الناس × یاکل الفیل و یغص البقہ × یا لیت

[illegible] × [illegible] × ای کاشکی

يضحو بينك بعد المشرقين فبئس القرين × يأمن الخائف

میان من و میان تو دوری مشرق و مغرب بود پس بد نزدیک است × می ایمن شود ترسنده

اذا وصل ما خافه يبصر العاقل بقلبه ما لا يبصر الجاهل بعينه

وقتیکه برسد چیزی را که می ترسید از آن × می بیند دانا بدل خود چیزی را که نمی بیند نادان بچشم خود

يبلغ الخصم بالفهم يتداوى الجمر بالجمر يجازي بالخبق و يدام

سیر نمیشود خوردن تا نشود ... داروکرده می شود شراب ... × بیش ... و نکو دیده می شود

يجوز للشاعر ما لا يجوز لغيره × يحاق عليه الامام يحسب

جائز میشود مر شاعر را آنچه جائز نمی شود مر غیر او را × می خاید بروی و ندا نهار را گمان میکند

كل احد عقله ذا كمال وولده صاحب جمال × يحمل شن و

هر یک عقل خود را صاحب کمال و پسر خود را صاحب خوبی × می دارد شن و

يكلمني كيكون × يحمل الشيخ الكبير جنازة الطفل الصغير × يحيى

... بر میدارد پیر کلان ... بچه خورد سال را × ...

يحيى بجهالة مراته × يد الله فوق ايديهم × يد الله على الجماعة

از زن غیر مشهور آمده است × دست خدا بالای دستهای ایشان است × دست خدا بر جماعت است

يداك اوكتا وفوك نفخ × اليد العليا خير من اليد السفلى

هر دو دست تو بر کرد و دهن تو دمید × دست بالا بهتر است از دست زیرین ×

يد الملوك نمست البازي × يد تشح واخرى منك كالسوني

دست پادشاهان دست باز است × یک دست بخل میکند و دست دیگر از تو اندوهگین میکند مرا

يد شلاء وامر لا يتم × يدك منك وان كانت شلاء ...

دست شل است و کار تمام نمی شود × دست تو از تست اگرچه باشد شل × ...

مربطاً ويربض مجرة × يركب الصعب من لا ذلول له

درجائی ... سوار می‌شود دشوار را کسی که نیست ...

ما في القلب الصافي كالماء في الزجاج × يزيد الصدقة

... صافی ... آب ... افزون ... صدقه

في العرا ليسرحوا في ارتفاع × يسود المرء قومه بالاحسان

... سردار می‌شود مرد قوم خود را به نیکی کردن

[illegible] يشكو الى المصمت × بصير امر الصبور الى ما يأذنه ×

[illegible]

يطلبك الرزق كما تطلبه × يعلم من حيث يؤكل الكتف

[illegible]

يفعل الله ما يشاء ويحكم ما يريد × يقول ذو الهمة [illegible]

[illegible]

يحسبني الا حريب × يقضي الله ما هو قاض × يكسو

[illegible]

الناس وانفسه عارية × يكفي من القلادة ما احاط بالرقبة

[illegible]

[illegible] العرب [illegible] يمشي على [illegible] ويلبسه [illegible]

[illegible]

لقي يوسف [illegible] يعقوب × [illegible] × يوم اطول

[illegible]

مِن ظِلِّ القَناةِ × یَومٌ اَقصَرُ کَاِبهامِ القَطاةِ × یَومٌ کَیَومِ الحَفضِ

از سایهٔ نیزه × روز کوتاه تر به ناخن سنگخوار × روز مانند روز پست

المَجوُرِ × اَلیَومُ خَمرٌ وَغَداً اَمرٌ × یَومُ السَّفَرِ نِصفُ السَّقَرِ

ستم کرده شده × امروز شراب ست و فردا کارست × روز سفر نیمه دوزخ ست

یَومٌ قَد قُدِّرَ لا یُغنِی الحَذَرُ × یَومٌ لا یُقَدَّرُ لا یَاتِی القَضاءُ

روزی که بتحقیق اندازه کرده شده نفع نمیکند ترسیدن × روزی که اندازه نکرده شده نمی آید حکم خدا

یُوهِی الاَذٰی × یُرفَعُ یَهُبُّ مَعَ کُلِّ رِیحٍ

میدرد پوست را دلی دوزخی × بجنبد با هر باد یعنی [illegible]

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

یا باین شوراشوری یا باین بی نمکی × یا خانه جای رخت است یا خانه [illegible]
یا دل کرنبود ذکر زبان بی مهلت × یا دوش نخیر × یا دور بهر دوست کن [illegible]
در کنار × یا موج روزی انگشت [illegible] مرده برکنار × یار شاطرم نه بار خاطر
[illegible] بر باده × یار در خانه و من گرد جهان میگردم × آب در کوزه و من تشنه
لبان میگردم × یار غاری یا بیکه زخم ماری کشد × یار بد از مار بد بتر بود ×
یار کار افتاده را یابی هم از یاران رسد × یار من نیکوست لیکن تندخوست
بهشت است زنده بهار شوهر مرده × یار باقی صحبت باقی × یاران یاران را
نشناسند × یار من یاران را فروشند × یخ بسیار آب کرد تا فلان چنین صورت
گرفت × یک انار و صد بیمار × یک آهو و صد سگ × یک انگور صد زنبور ×
یک بام و دو هوا × یک بینی و دو گوش × یک بز گین همه بزهای گله را گین کند

یک توبه صد گناه را کافیست × یک تیر و دو نشانه × یک جان در دو قالب × یک [illegible]
که گفتم از مستی در تجنیه بر بستی × یک حمایت بصد شکایت × یک خطا و خطا ند که [illegible]
دو دو خطا × یک دانه غنیمت و باقی همه کاه × یک ده آباد به که صد ده ویران
یک در گیر و محکم گیر × یک رعایت تا [illegible] × یک سنان و دو کالا × یک شهر [illegible]
سودا × یک شمع [illegible] هزار پروانه کشته × یک غفلت [illegible] × یک [illegible]
عفو [illegible] کافیست × یک [illegible]
[illegible]

گنجینه صحف امثال هند

[illegible]

بیتی نہین پڑہی × یہ پوت ہی جو جائین گیہون دیکی گا جر کہائین × یہ توکیری
کہہ گئی ہین × یہ جوالی مجھی نہ بہا دے سینگہہ ڈولاوی چینسی آوی × یہ کہی فاقو نہین
سیکھی تہی × یہ کوا ہنس کی چال چلا ہی × یہ منہہ اور گاجرین × یہ منہہ اور لوچونگی
لاسا × یہ منہہ اور پہولوں بان × یہ منہہ اور مسور کی دال × یہ وہ ہو تین کہتن ×
یہ وہ گوڑ نہین جو چیونٹی کہائی × یہی گو اور یہی میدان × یہی کچہہ پایہ کہانی کی ہین ×
خاتمہ بحمد اللہ کہ با وجود حوادث انگیزیہای فلک خلل انداز تفرقہ پرداز این
بحر زخار و محیط ناپیدا کنار کہ بہ تخیل سنا حلیش عقل بالادست غواصان قلزم
ہمہ دانی لطمہ خور پنجہ امواج حیرانیست بنابر حسن نیت طالبان در سنہ یکہزار و دو صد
و پانزدہ ہجری نبوی گرداب وار و گوہر کردار یکجا و در یک صدف قرار گزید اکنون
رجای واثق از جناب ایزدی عز اسمہ آنکہ این نسخہ بی مثل کہ در نور اشتمالی فوائد بانند
مشتری و خورشید ضرب المثل اہل دانش و بینش ست ہموارہ از صرصر اعتراض تیرہ درونان
ظلمت جہل محفوظ بودہ نورافزای چشم روشن سوادان روزگار باشد و ہرگاہ کہ اشتغال
فصاحت سمات و فصحای بلاغت آیات از امثال بی مثالش لذتی برگیرند و شیرین
مقالان بذلہ گو و نمکین کلامان لطیفہ جو فوائد پذیرند این بی نصیب را از دعای خیر
بی نصیب نگذارند و چون درین خزینۂ عامرہ نقود امثال عربیہ فارسیہ و ہندیہ
بنائً علیہ دیباچہ اش در ہر سہ السنہ حسن اتمام پذیرفت و بعد اختتام خامۂ دو زبانم
اشعار تاریخش نیز در ہر سہ زبان گفت ع ہجری تمت ہذہ النسخۃ
مشغلاً بعون اللہ المتعال × سال تاریخ خواستم کہ کسے × ہمہ رنامش عیان
بہ اہل کمال × کہ خفی ہی جو ساتھ صد دلا بولا ہاتف خزینۃ الامثال ×
۱۲۱۵

خاتمة الطبع

هزاران هزار شکر واهب العطایا که ذاتش منزه از شبه و مثالست و گوناگون سپاس خالق البرایا که مقدس از تشبیهات و امثالست که درین ایام میمنت فرجام یعنی تاریخ ۲۵ محرم سنه هجری مفید ظرفای عالی طبیعت نافع منشیان صافی قریحت مرغوب اطفال علم پسند محبوب پیران رشادت پیوند نشاط بخش جوانان بذله سنج محمل انواع نکته و روح پسندیده علمای یکتا یعنی **خزینة الامثال** که از مصنفات والا رتبت مرقوم العهد زیب اندراج یافته بقلم اقل بنی نوع انسان **عبد الرحمن خان** بن ملا محمد روشن خان مفیض علیه الرحمة والرضوان در مطبع مصطفائی جناب مستطاب معظم **محمد مصطفی خان** واقع شهر لکهنؤ محله [illegible] زیب انطباع یافت چون کتاب مذکور بزبان یعنی امثال

[illegible] هند [illegible] نثر [illegible] الفاظ نقل [illegible] و معانی [illegible]

و صاحب طبع [illegible] دیگر

[illegible] ان طبع [illegible]

[illegible] در اوقات [illegible]

[illegible]

اشتهار

[illegible]

صحتنامہ خزینۃ الامثال

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۳	۱۷	ساطعۃ	ساطعۃ کے					۱۱۰	۲	ربانہ	ازنہ
۵	۱	نوو	نوا	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	//	۱۷	ہضم	ہضم
۶	۶	گتی	گتی	۳۷	۲۰	مامہ	مار	۱۱۳	۸	توبئی	توبرئی
//	۱۰	گرگ	یا گرگ	۳۸	۲	بہلی	بہلی	۱۱۵	۱۳	لکیسن	لکیسن
//	۱۳	القاعۃ	الطّاعۃ	۳۹	۱۷	ابہی	آبہی	۱۲۱	۶	بیدا	پیدا
//	۱۵	الوعاء	الوّعاء	۴۵	۱	شطب	شطب	۱۲۲	۱۰	جود	خود
۷	۱۹	اِتبع	اتبع	۴	//	صوۃ	صوت	//	۱۴	پیوبد	پیوند
۹	۲۰	سیت	سیست	۴۶	۳	المطاعم	المطاعم	۱۲۳	۱۵	صدگشتہ	صدگشتہ
//	۱۰	نکولی	نکولی	۴۷	۶	نجت گر	نجت گر	//	۱۶	گریہ	گریہ
//	۱۲	گندہ	کنندہ	۵۱	۲	بوڑہی	بوڑہی	۱۲۴	۲	دل بوزخ	اول بدوزخ
۱۲	۴	نقع	نفع	//	۱۱	کمیسی	کہیسی	۱۳۱	۲	برفع	برقع
//	۱۸	برسد	برسی	۵۶	۳	آنت	آنت	//	۳	النعم	النعم
۱۵	۱۶	برای	برای ہر	//	۱۶	وہی را	وہی	۱۳۲	۱۰	مال	حال
۱۷	[illegible]	البوم	البوم	۵۸	//	تامی	تمامی	۱۴۰	۱۲	خبتر	خنجر
//	۵	اعلم	اعلم	۵۹	۳	وارند	وارید	۱۴۱	۱۵	احتمال	احتمال
//	۱۵	فوق	فوق	۶۳	۱۱	لاہرخ	لاہرخ	۱۴۴	۱۳	قوب	قوب
۱۸	۱۹	الحیوان	الحیوان	۶۴	۶	چک	جگ	۱۴۵	۲	میگرو بید	میگرو بید
۱۹	۱۰	کروہ شود	کرہ شود	۶۱	۳	جوکۃ	جودۃ	//	۴	ودریاست	دریاست
۲۲	۱۱	امرء	امرء	۸۵	۷	الظمان	الظمآن	۱۴۶	۱۶	مردایہ	مردایست
۲۵	۱۰	ن	کن	۸۹	۱۳	گیرو	گیرد	۱۴۸	۳	آئی	آمی
//	۱۵	فوق	فوق	۹۰	//	بردل	پردل	//	۱۱	سخی	سخی
۲۷	۶	قاسارہ	فوارہ	//	۱۸	اوبہنایا	اوربہنایا	۱۴۹	۲	برہ	نرہ
۳۲	۸	شاحر	[illegible]	//	//	پہروسا	بہروسا	//	۴	کیشں	کبشں
۳۷	۲۰	ابل	ابیل	۹۱	۵	لائق	لائقین	۱۵۱	//	بیرشد	لبرشد

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۵۴	۲۰	پاک	ہاک	۱۶۰	۱۶	کردہ	کردہ شود	۲۱۵	۱۲	کوتی	کوتھی
۱۵۶	۱۳	دکاہ	وکاہ	۱۹۲	۵	حجی	حجی	″	۹	نتہی	[illegible]
۱۵۷	۲۰	کشی	کشتی	۱۹۱	۱۳	[illegible]	ینقفقع	۲۱۶	۶	ہست	ہنست
۱۶۱	۸	بوست	پوست	۱۹۳	۱۹	تنگ	تبک	″	″	جبھر	پچھر
۱۶۵	۵	تلبث	تلبث	۱۹۰	۱۸	پانون	پاتون	″	۱۳	الاکمارۃ	الامارۃ
۱۶۶	—	بالخسو	بالخسوخ	″	″	صوم	صوم	۲۱۹	۱۸	مردہ	مردہ
۱۶۸	۲۰	مست	[illegible]	۲۰۳	۲	دادہ	[illegible]	۲۱۹	۱۳	پارہ	پارہ
″	″	مدینہ	مدینۃ	۲۱۳	۶	کردہ	کردد	۲۲۰	″	بیتہا	[illegible]
۱۶۹	—	تجہر	تجہر	۲۱۴	—	نیرہ	نیرہ	″	۱۹	نسبی	نشینی
۱۷۱	۱۳	بنیات	نہالات	″	۱۳	بیشہ	بیشہ	۲۲۰	۱	کبیری	ابری
[illegible]	۲۰	[illegible]	[illegible]	۲۱۵	۶	[illegible]	[illegible]	تمت			
۱۷۴	۲	جنر	[illegible]	[illegible]	۹	پیانہ	پیانہ				

بقیه حاشیه متعلقه صفحه هشتم

۱۱ بدانکه ابن اعرابی گفته که چون عصا شکند ساخته شود از عصا جوبی یعنی چوبکی که برای
سگ بندند تا از سوراخ باغ اندرون آمدن نتواند برای خوردن انگور و چون این چوب
شکسته شود ساخته شود از آن میخها و هرگاه میخها شکند بلیار کرده شود و از آن چوب
بینی شتران و چون سرش بریده شود بسیار تراشان چوبهای کرپستان [illegible]
بندند تا شیر وی جمع شود و نقیه اعرابیه گفته پس چون [illegible]
[illegible] نگاه بر وی پس [illegible] باد ازمان [illegible] لا عز [illegible] بود پس
[illegible] بجای جنگ کرد [illegible] بیعه [illegible]
جوان گرفت پس [illegible] الفارس [illegible] شد باز [illegible]
[illegible] شخص گوش [illegible] جنگ کرد [illegible] قطع [illegible]
[illegible] گوش [illegible] گرفت [illegible] نزد [illegible]
[illegible] تا [illegible] شد و گفت [illegible] عصا

۱۲ [illegible] بشنود [illegible] [illegible]
جمع گویند [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] منتهی الارب

۱۳ بدانکه این مثل [illegible] است [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

۱۴ [illegible] منتهی الارب
۱۵ [illegible]

بقیه حاشیه متعلقه صفحه یازدهم

۴۴ خلاف منتهین [illegible] ۱۲ ص
۴۵ بدانکه [illegible] بن [illegible] بن [illegible] کذب
[illegible] اخلاف وعده [illegible] مثل [illegible]
چیزی خواست گفت چون [illegible] خواهم و [illegible]
[illegible] گفت [illegible] گرد و چون [illegible] گفت [illegible]
شود [illegible] گفت چون [illegible] طلب [illegible] گفت
[illegible] چون [illegible] المنتهی

۴۶ [illegible] منتهی الارب
۴۷ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

۴۸ [illegible]
[illegible]
۴۹ [illegible]
[illegible]
۵۰ [illegible] ص
۵۱ [illegible]
[illegible]
۵۲ [illegible] ص
۵۳ [illegible] ص

حاشیه متعلقه صفحه بیست و هشتم

[illegible] بدانکه خوتعة نام مردیست از بنی عقیل و او نشان داده بود کثیف بن عمرو و تغلب و اصحاب او را بر بنی زبان و ذهلی برای ستمی که از عمرو بن زبان بانها رسیده بود پس آمدند در حالیکه بنی زبان بر طعام چاشت نشسته بودند پس عمرو گفت که میان ما و شما آتش جنگ افروخته نشود کثیف گفت که چنین نخواهد شد بلکه ترا و برادران ترا خواهم کشت گفت اگر چنین خواهی کرد دیگر این چند مردم را که شریک جنگ نبودند از پس ایشان طلب باشند که طالب انداز بعضی پدران ایشان پس کشت کثیف همهٔ انها را و سرهای انها را در توبره گذاشته بگردن ناقه آن ها که دهیمه نام داشت بآنجه بست مطلق العنان ساخت اما قوم زبان که به دهخانه خود نشسته بود و آمده نشست کنیزکی آن توبره را حس نمود و گفت که اصابت به توک بیض النعام ای یا فتند پسران تو بیضهای شتر مرغ را پس آن کنیز دست خود را در توبره انداخته سر عمرو را برآورد و پس از آن سرهای برادرانش را برآورد و پس زبان سرها را شسته در سپری نهاد و گفت اخرها البز علی القلوص یعنی آخر بار بر بستن که انها را بعد از ان نخواهیم دید [illegible] بین جمله مثل شده و آتش جنگ میان زبان و عقیله افروخته شد تا هلاک کرد انها را کذا فی تاج اللغات ۱۲

[illegible] بدانکه طویس مخنثی بود در مدینهٔ طیبه و کنیتش ابو عبد النعیم و نام او طاوس هرگاه وی مخنث شد طویس نامیدند و او اول کسی که تغنی کرد در اسلام و وی میگفت که یاد دارم در زنان انصار سخن چنین میگوید و پیدا شدم در شبیکه وفات کرد رسول خدا صلی الله علیه و سلم و گذاشتم شیر را در روزیکه وفات کرد ابوبکر رضی الله عنه و بالغ شدم روزیکه شهید عمر رضی الله عنه و نکاح کردم روزیکه شهید شد عثمان رضی الله عنه و پیدا شد پسرم روزیکه [illegible] علی رضی الله عنه پس کیست مانند من او می گفت در نغمه خود [illegible] عبد النعیم انا طاوس الجحیم انا اشأم من مشی علی ظهر الحطیم یعنی اینست عبد النعیم ام من طاوس دوزخ ام من بد بخت ترام از کسیکه رفتار خواهد کرد به پشت دوزخ کذا فی منتهی الارب ۱۲

[illegible] بسوس بسوس زن عابد را نام بود فی شوهرش کشوهرش اسم دعای مستجاب بخشیده بود اوگفت دعای کن با مرا حق تعالی خوبتر از زنان بنی اسرائیل گرداند پس دعا کرد و دعای او به هدف اجابت رسید و زن از وی گرداند گناه گشت پس دعای بد کرد تا زن سگ ماده بسیار آواز کننده مسخ گردید

[illegible] گرد غبارت و [illegible]
اسپان صید پیا بیتر
و بد شدن
اسپ چهل شب [illegible]
[illegible] و پس پیش [illegible]
واحس منظر را در میدان
انداخت و [illegible]
یعنی خطار [illegible]
از گروه حذیفه در راه
بکمین نشستند [illegible]
که بعقب میکرد [illegible]
و طلب انجماز و پس [illegible]
میان قبیلهٔ ان [illegible] جنگ
چهل سال ۱۲
[illegible] شتر او [illegible]
شیطان بن [illegible]
[illegible] کرشته شد [illegible]
پس گفته شد [illegible]
با نام [illegible]
که الکدر [illegible]
آن لکا [illegible]
گردید کذا فی [illegible] ۱۲
[illegible] گفته میشود این
مثل در [illegible]

بقیهٔ حاشیهٔ صفحهٔ بست و هشتم

[illegible] خرط بالفتح دست فرو مالیدن بر شاخ تا برگ او فرو ریزد ۱۲ صراح

[illegible] قتاد درخت خاردار ۱۲ ص

[illegible] شق بالفتح و تشدید شکافتن [illegible] [illegible]
۱۲ منتهی الارب

[illegible] قرص بالفتح و دندان [illegible]
منتهی الارب

٢٩٢٤٤٢ ٧١٩٤ خ٤٢ج
٢٠
خزينة الاشتال

Date	No.	Date	No.